

LiDraNo
2020.

Nakladnik

Agencija za odgoj i obrazovanje

Donje Svetice 38, 10000 Zagreb

www.azoo.hr

Za nakladnika

dr. sc. Dubravka Brezak Stamać

© Agencija za odgoj i obrazovanje, 2020.

Urednik

Miroslav Mićanović

Zbornik poredile

Mirela Barbaroša-Šikić (literarni radovi)

Antonela Nižetić Capković (novinarski radovi)

Naslovnica i fotografije u zborniku

Ivana Nobilo

Oblikovanje i slog

Željko Podoreški, Tko zna zna, d.o.o.

Tisk

Kerschoffset, d. o. o.

ISSN 1848-4344

Pripremljeno u Agenciji za odgoj i obrazovanje

Zbornik izlazi jedanput godišnje

Tiskano u Hrvatskoj 2020.

LiDraNo 2020.

Zbornik literarnih i novinarskih radova
učenika osnovnih i srednjih škola

SADRŽAJ

Uvodnik

Evelina Rudan: Dragi LiDraNovci, drage LiDraNovke!	9
---	---

Literarni radovi

Veronika Dovijanić: Eskurzija 2019.	15
Maja Petz: Monolog jedne mačke	19
Maša Kresojević: Dnevnik jednog tigra	20
Enio Brezac: Balončić, mjeđurić, bubica	22
Athea Lilith Prodanović Haines: Šareni snjegović	23
Sara Žulić: Kišni dan	24
Niko Ivanović: Seoska balada	25
Neva Novak: Hoj sem – iš tam	26
Juraj Balić: Škroki	27
Zoe Bošnjak Simunić: Neočekivana otmica	29
Nikola Živković: Pustolovina jednog vala	31
Vid Haramija: Plaćljivi oblak	33
Jana Vančina: Glazbeni svijet	34
Marko Zgorelec: 5 sekundi	35
Lara Zajac: Zvijezde ne bi trebale ostati same	37
Maja Tkalčec: Kuća s pogledom na Eiffelov toranj	39
Marin Miljak: Raj na zemlji	41
Laura Abramović: Kišni put	43
Marija Franka Podgorski: Muke črnuga petka	45

Marija Munivrana: Plave oči	47
Anja Vlahović: Sve zbog graška i riže...	49
Fran Rabuzin: Ratimir	51
Dora Lukšić: Trag	55
Jelena Čumandra: Kišonovska humoreska iz moje obitelji	57
Nika Pavlović: Dalmatinska zagora	58
Dino Peruško: Pljuni	59
Greta Klanac: Srce se srami	61
Mari Rodin: Markiza od Staroga grada	62
Ema Zubčić: Strah	65
Teodora Hublin: Kad knjige spavaju	67
Patrik Palameta: Netko drugi	71
Sven Srkoč: Mišomora	72
Chiara Pumper: Umjetni osmijeh	75
Ena Halaček: „... i ostavi si deset za ljubaznost...“	76
Tin Fresl: Tri točkice	79
Lou Ćupurdija: Arabella	81
Mia Cerovečki: Moja sestra	82
Filip Belobrajdić: Vukovar u Zagrebu, Zagreb u srcu ili Kako su mami vrane popile mozak	85
Ida Zdilar: Bog ne vozi pijan	89
Lucija Šalković: Pas de deux	92
Paula Sviben: Tuga	95
Marta Novaković: Ništavilo	96
Lora Čavlović: Sjećanje na šumove radija	99
Borna Majnarić: * * * (<i>Ljeto u punom mahu</i>)	102
Maja Bregović: Grimiz i djeteline	107
Fran Kovačević: Najgora kazna	110

Lucija Grbac: Odbrojavanje	113
Magdalena Trnski: Teatar u meni	116
Nina Negovanović: Zašto nisam dovoljno dobra	119
Tina Tus: U kutiji – pet dijelova pjesme	122

Novinarski radovi

Norik Gjini: Škola za život u Antinu uredu	127
Nikolina Gmaz: Dobrodošli u topički avion za proslave!	131
Ena Vidović: Oprosti, Milka	135
Marija Franka Podgorski: Ljevoruki genijalci zarobljeni u svijetu dešnjaka	138
Nikol Vaclavek: Bacanje hrane je grijeh	143
Karlo Trupec: Trčanjem činimo dobro sebi i drugima	147
Antonio Belić: Je li ne znamo jedini odgovor?	151
Nina Perkušić: Mogu vam reći da sam bio bolji pjesnik kao dijete nego danas	153
Kristina Pavošević: Aotearoa – zemlja dugog bijelog oblaka	159
Tara Čolakić: Palac gore	163
Matija Mikulec : Zlikovčeva ljubavnica koja puca iz topa i voli mučiti ljude	166
Ivana Jukić: Postolari i vrazi	172
Marija Kopić: Od facebooka za krave do robota Škare	174
Katarina Galinec: Nov način života – veganstvo	177
Maja Zirdum: Živi kako srce želi	180
Ivka Živković Kuljiš: Energično ili bizarno?	185
Rea Stojanović: Treba imat' mu*a	188
Antonia Mišić: Moj pametni (ne)prijatelj	193

Gabrijel Krišto: Zadar se ne može režirati	197
Jana Videka: Ča je ko peška	205
Ela Marendić: Brza moda i zašto joj je potrebno stati na kraj .	209
Tea Šmitran: Pacijent Miroslav Krleža u drami života	212
Erika Pirić: Sofoklova Antigona u rukama opasnoga filozofa .	217
Dora Šmit: Čudne riječi, nešto neobično...	221
Amalija Danjek: Naprijed, sa štitom il' na njemu!	225
Sudionici Smotre LiDraNo (2020)	229
Članovi povjerenstava Smotre LiDraNo	253

UVODNIK

Dragi Lidranovci, drage Lidranovke,

Ovo je bila posebna godina. Kažu novinski naslovi, kažu televizori, kažu *facebook* i *instagram* profili, kažu *you tube* kanali, kažu stožeri, kažu političari, kažu svi, a kaže i recentna povijest. Zakoroniralo nas posvuda i doma i po bijelome svijetu, i zatreslo po glavnome gradu. Ni mi se uglavnom nismo vidjeli uživo. Kao što se uživo u drugom polugodištu ove godine niste vidjeli ni u svojim razredima, ni sa svojim učiteljima i nastavnicima, mentorima, ni u svojim literarnim, novinarskim i dramskim družinama. Ta uglavljenost u svoje domove, ta izmještenost iz škola, to digitalno i virtualno prebacivanje nešto je što je u početku moglo biti i zabavno na trenutke, ali dugoročno svi smo si međusobno počeli nedostajati. S tim osjećajem, osjećajem nedostajanja pišem i ovaj uvodni tekst.

Nedostaje mi to što vas nisam vidjela uživo na jednoj od pozornica, to što nismo oduševljeno pljeskali dobrom pjesmama, dobrom pričama, dobrom novinskim člancima, reportažama, intervjuima, to što nismo čuli sjajne recitacije na velikoj pozornici LiDraNa, to što nismo guštali u vašim predstavama, to što se nismo družili prije i poslije s vama, s vašim mentorima, s drugim članovima povjerenstava. Da, to nedostaje i neću se praviti da nije tako. To da si stisnemo ruke, to da se potapšamo po ramenu. To da se vaš iskričavi smijeh zakotrlja oko nas, to da nas tihi osmijesi obaviju, to da komentiramo u radionicama, to da vodimo rasprave o svakom tekstu u manjim grupama, tamo uživo. To nedostaje.

Ali zbornik LiDraNo je pred nama. I nije tek „gartlic za čas kratiti“. Nije doduše bio takav ni onaj Fran Krsto Frankopanov vrt tek za dokolicu, samo ga je takvim nazvao. Zbornik pred nama je vrt u kojem je uzrasla sva sila dokaza da ste vi i vaši mentori ozbiljno radili. Postoji sva sila dokaza da administrativni jezici školskih kurikula jednu stvar ne mogu

pokriti. O, da, spomenut će oni tu i tamo kreativnost. Ali kreativnost nije stvar koja se može ishodima osigurati kako god ih pomno sastavljeni. Ona se osigurava ljudima.

Prvo moramo imati vas, vas koji želite i hoćete pisati, govoriti, recitirati, sastavljati, izvoditi, oblikovati radijske emisije, predstave, a vas takvih uvijek ima. Ali onda ili još prije moraš imati i učiteljice, učitelje, nastavnice, nastavnike koji će to potaknuti, uložiti vrijeme, uložiti trud i ponajprije biti i sami kreativni. I znati kako iz vas izvući tu neku iskru koja se „ne trži nit kupuje“ i zadužiti je da proizvede nešto novo, drukčije, istodobno računajući i s maštom koja je bezgranična i s disciplinom koja je stvar vještine. I za ovu knjigu i sve vaše radove u njoj bile su, dakle, potrebne obje sastavnice naslova knjige hrvatskog pjesnika Ivana Slamniga *Disciplina mašte*. I ludost i lucidnost i koncentracija da ih se uposli na pravi način i s pravom mjerom. A što se ishoda tiče, ni izbliza ne znate kolike ishode zapravo postižete u svojim novinarskim, literarnim, dramskim družinama.

Među vašim imenima tu u zborniku, vjerujem, ima onih koje ćemo sretati potpisane pod nove zbirke pjesama, priča, romana, pod vijesti, reportaže, koje ćemo viđati nanizane u uredničkim rubrikama odraslih novina, tjednika, časopisa (nadam se da tada nećete zaboraviti koliko ste ovdje znali biti upućeni, igrivi, pametni i profesionalni), sretat ćemo ih po najavama predstava, po pozornicama, čuti u odjavnim špicama radijskih emisija, viđati na filmovima. Uglavnom, sretat ćemo vaša imena. Znamo. Imamo već takva iskustva.

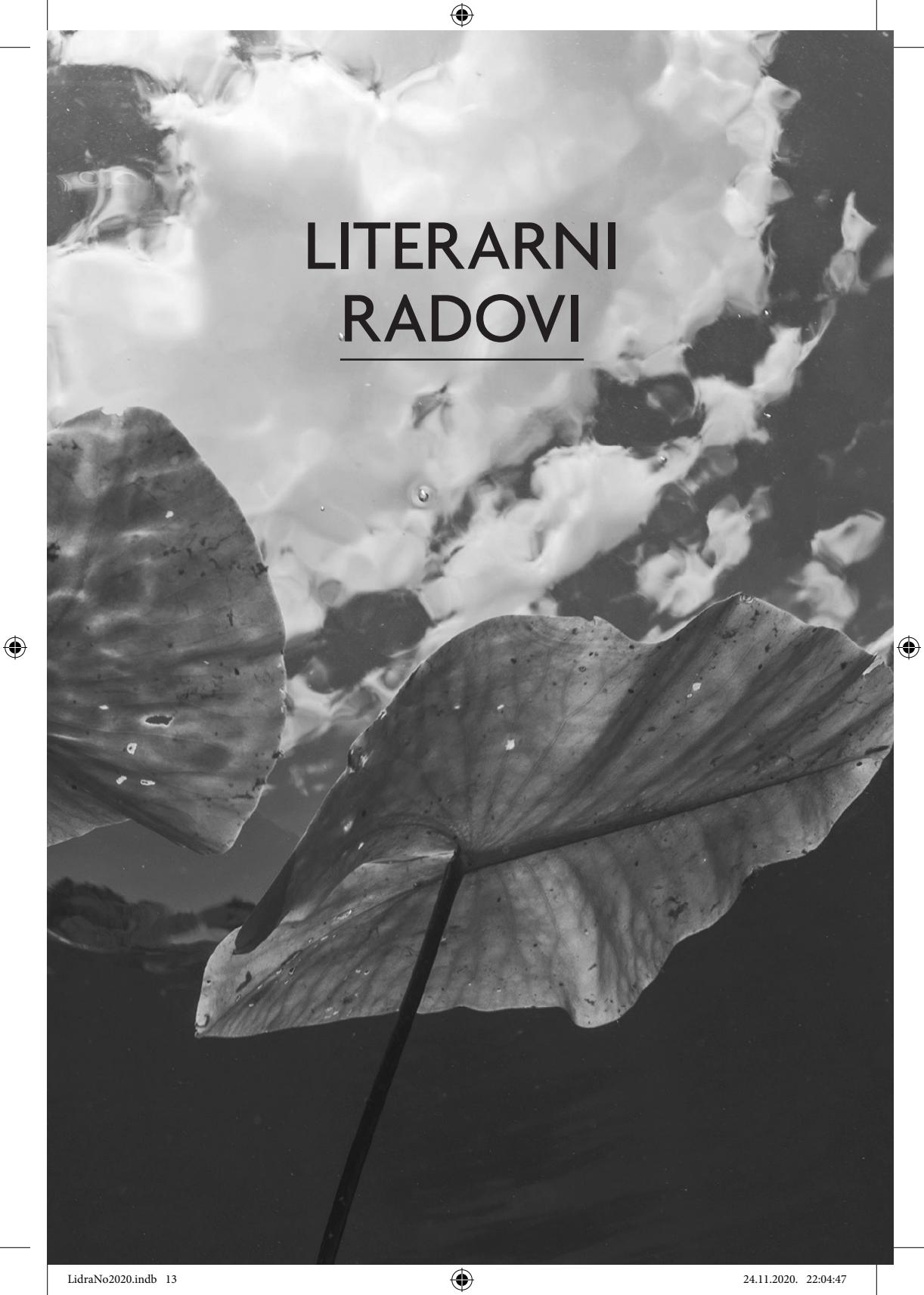
No, nećete svi koji ste zastupljeni u ovoj knjizi i na ovogodišnjem LiDraNu jednom postati pjesnici, pripovjedači, novinari, glumci... – neki će od vas biti liječnici, neke će biti inženjerke građevine, neki će biti bolničari, druge opet grafičke dizajnerice, treći možda agronomi, četvrti razvijači digitalnih alata, peti, ako bude sreće, vrsni učitelji, nastavnici. No, posve ćete sigurno biti i puno bolji i domišljatiji i liječnici, i inženjerke, i bolničari, i dizajnerice, i agronomi, i digitalci, i posve sigurno nastavnici, učitelji, nastavnici, upravo zato što imate sposobnost da stvari vidite

drugačije, da jednom problemu nađete sedam rješenja, i da za svako rješenje vidite sedam problema, uglavnom da, štono bi se reklo psihologijским rječnikom, divergentno mislite, to će reći da zrakasto, drugovrsno, iskričavo vidite stvari oko sebe. Ta je sposobnost prenosiva na sve sfere života, rada i djelovanja. Kao što je i jezik u kojem ste dospjeli na svijet i u kojem ste ispisali sve tekstove ove knjige i sve tekstove koje ste izgovarali, glumili, recitirali, važan za sve sfere života, rada i djelovanja. Kad ste s njim ruku pod ruku i na kreativno ti, onda ste s lakoćom ruku pod ruku i s drugim jezicima, i svjetskim i bližima, ali i onim jezicima za koje to manje vidljivo na prvu, poput matematičkih ili programskeh jezika. Igra kojom vas jezik zatravi ostaje u vama kao klica koja buja i plodove daje i onda kad već posve zaboravite gdje je točno i na koji način bila početno posijana.

Moja je klica davnih dana posijana, kad sam kao učenica bila na smotrama poput LiDraNa pa sam je nosila sa sobom i kad sam kao profesorica i mentorica vodila svoje učenike na državna LiDraNa s radijskim emisijama, školskim listom, pričama, reportažama, intervjuima pjesmama, pa i onda kad sam kao članica županijskih pa onda državnih povjerenstava sretala vaše tekstove i vas u povratnim razgovorima. I sad je držim blizu sebe dok ovo pišem, a oko mene plešu lica svih tih ljudi koji su klice sijali i u kojima su kljale: suučenici, učenici, učitelji, moji kolege iz povjerenstava, ljudi iz Agencije za odgoj i obrazovanje, svi ti koji svijet čine boljim mjestom po riječi i s njom.

Evelina Rudan

LITERARNI RADOVI

VERONIKA DOVIJANIĆ,

8. razred

OŠ Blato, Blato

Voditeljica: Ljubica Andreis

ESKURZIJA 2019.

– Nemoj da prin dojdu zvonci nego voli!

S ovin su nas ričima opratili svi izdoma, a min smo jedva čekali kad ćeemo poćat.

1. dan, tornik 17. 9.

Išli ća smo... Bilo nan je jadno grubo dignut se rano jer smo kolo 6 za kvarat morali bit u Luci, ali izdurali smo. Na vaporu nan, poduši, ni bila lašćerica na jeziku i bome smo se dobro naćakulali. Došli smo u Split, odma se smistili u prugu i upoznali interpita – tetu Gordanu. Ni nan se od prve ništo jadno svidila, ali pritrpili smo je do kraja. Vozili smo se do Dugopolja jedno po ure i paka smo išli u spilu Vranjaču. Onda smo odma išli u prugu i do Sinja. Bili smo u Muzej Sinjske alke koji je treba bit zanimljiv, ali nan interpit iz muzeja ni bi baš namurozan pa nas je brzo stufa. Onda smo iz pruge vidili niku dicu i pripovidali na mote. Moglo bi se reć da smo se dobro sprijatejili. Vajalo se movit na obid, izili smo juhu, po-hovanu kokoš i frigane kompire. Jahali smo smrdeće konje i pa se uputili prima Stubičkin toplicama. Došli smo u hotel „Matija Gubec“, večerali pohovanu kokoš i frigane kompire i smistili se po kamarama. Jan, Ena, Nikolina, Barbara, Vicko i Roko smo imali spojeni sular na jednoj bandi hotela, a svi ostali na drugon. To nan je bilo tvrdo drago. Meštirje su nan rekle da svi gremo leć, a min, naravno, nismo. Doša nan je gospodar hotela, sti nas je u šest i pa smo tek popravo legli.

2. dan, srida, 18. 9.

Marendali smo i arivali u Krapinu di smo išli u Muzej evolucije – Hušnjakovo. Kolpalo nas je kad smo tamo vidili interpita iz četvrtega razreda. Gledali smo niki film što nan ni bi baš po voji i ondar smo išli u palac Trakošćan do kojega je bilo jadno puno skalini. Kad smo išliča nazad, na mobitelima smo dobili avizu da smo u Sloveniji pa smo se pri-pali da smo došli u tuju državu, a u stvari smo došli u Varaždin. Cilega smo ga obuligali, pogotovo grobje. Jadno je tamo lipo, a usud su piciklete i dobota su me nike zadile. Išli smo u velikanu butigu di san kupila dvi majice dobota mujte. Kad smo se vratili u hotel, večerali smo pohovanu kokoš i kompire i pa išli u oštariju s tancima. Ovi put gospodar ni dohodi, a bilo bi boje da ije jer je tolicima tukalo stit obe noge u jednu nogavicu.

3. dan, četvrtak, 19. 9.

Iza marendi smo išliča u Zagreb i u Tehnički muzej ispod kojega je bi niki rudnik pa san tamo ćapala pešest vrdoji po glavi. Bili smo u planetarij pun zvizda i dobota smo zaćali. Bi nan je niki godibili interpret koji nan je pripovida o Nikoli Tesli. Bi je zarobi Frankota i Nikolasa u kavez i gađa ih je strilom pa smo svi mislili da će umrit. Išli smo u velikanu kuću koja je posvećena Draženu Petroviću, meni je bilo jadno puno dosadno, a dali su nan nike njegove velikane slike koje nan je tukalo usud nosit i odnit doma. Koliko smo bili gladni, bili bimo izili vrata od smeta, a i čavle Isusove. Jedva smo dočekali picu koja nan ni baš legla, ali san isto izila tri bokuna jer mi se stumak bi prilipi za škinju. Isprid oštarije nas je dočeka šofer Tomo koji nas je vozi na ekskurziji u 4. razredu. „Ajde, Tomo, dodaj gas, ne daj nikom isprid nas, samo pazi na krivine da nam razred ne pogine, kupit ćemo gajbu pive ak' nas kući vratиш žive...“ Pruga nan je bila svitlo modre boje na Dinamo, slikali smo se isprid nje i derali se: „Za Zmaja!“ Tomo nas je odve u Zološki vrt di smo gledali svakakve beštije, a tuljani i nika velikana kornjača su nan bili najboji. Obuligali smo cili centar Zagreba: Trg bana Josipa Jelačića, katedralu, Kamenita vrata,

crikvu sv. Markota i Banske dvore. Noge su nan bile otpale! Vratili smo se u hotel, večerali pohovanu kokoš i frigane kompire i spakovali se.

4. dan, petak, 20. 9.

Nakon marenđe smo išli u prugu. Tomo je zaduži Vickota da izbroji sve u prugi... *Vickooo! Vicko, jesu svi na broju?* Ondar smo obašli Gornju i Donju Stubicu, išli u Muzej seljačkih buna i u crikvu Marije Bistrice. Ondar smo se uputili prima Karlovcu di smo obašli akvarij i opet smo obidovali, a pogodi što? Pohovanu kokoš i kompire... Svratili smo u McDonaldsa i tamo polizali sladoled. Tomo nas je odve u Biograd na Moru, u prugi smo malo zaćali, ali kad smo očutili more, odma smo bili boje voje. Smistili smo se u hotel "Adria", kamare su nan bile finčukaste, ali je spiza bila jadno gruba. Bila bi nan dobro došla ona kokos s kompirima. Oni koji nisu hotili poć na tance, bili su pozvani na moj originalni „Dovja party“ di smo svih rastresali. Doduše, ni nan puno dura jer nas je meštrija Aida odvukla na tance pa su nan tamo brzo pala krila.

5. dan, subota, 21. 9.

Zadnji dan... Išli smo u Zadar obać niki Muzej cakla, bilo je toliko utupito da smo svi dobota zaspali. Išli smo vidit Morski argan, Muzej iluzija, crikvu sv. Donata, Trg pet bunara i paka smo učinili đir po Kalelargi i pozdravili more. Oblizali smo sladoled i malo smo štroligali po mistu. Išlića smo prima Splitu i kad smo došli, izmusurali smo se su šoferom i ukrcali se na vapor. Kantalo se na pahje jer su nan bile izdušile gome. Jedva smo čekali kad će mo arivat u Luku, žvelto poć doma i dignut sve četiri u zrak. Doduše meni se ni baš posrićilo jer mi je mater parićala pohovanu kokoš i kompire... Jaaa, što nan je bilo lipo!

Generacija se rastaje, valjda to zovu odrastanje.

KRAJ

Rječnik

tornik – utorak; opratit – ispratiti; min – mi; počat – otići;jadno – jako; kolo – oko; izdurat – izdržati; poduši – stvarno, zaista; vapor – brod; lašćerica – izraslina na jekiku; pruga – autobus; interpit – tumač, vodič; namuroz – simpatičan; stuf – zasićen; stit u šest – dovesti u red; sular – balkon; kolpat – imati moždanu ili srčanu kap; meštira – učiteljica; palac – dvorac; aviz – obavijest; obuligat – obići; oštarija – krčma; dobota – skoro; zadir – zapeti; mujte – besplatno; čapat – uhvatiti; vrdoj – kvrga na glavi; zaćat – zaspasti; godibil – ugodan; škinja – leđa; tukat – trebatи; usud – posvuda; smet – svinjac; bokun – komad; finćukast – ljepuškast; rastresat – ogovarati; utupito – dosadno; argan – orgulje; štroligat – predviđati; žvelto – brzo

MAJA PETZ

3. razred

OŠ „Vladimir Nazor“, Đakovo

Voditeljica: Maja Katić

MONOLOG JEDNE MAČKE

Imam rep i brkove i volim piti mlijeko.
Volim se maziti i volim presti,
a uz to jednog mišića pojesti.
Po noći volim trčati kroz polje
i uvijek sam dobre volje.
Mijau i mrnjau dvije su riječi
koje znam reći.

MAŠA KRESOJEVIĆ

2. razred

Osnovna škola „Đuro Ester“, Koprivnica

Voditeljica: Dubravka Bijelić

DNEVNIK JEDNOG TIGRA

Maša

Živio sam u trgovini za bebe. Smiješno, ali bio sam jedini plišanac među benkicama, dekicama i zvečkama. Bilo mi je dosadno.

Jednoga dana se pojavio bračni par. Ona je bila trudna, a on mi se jako raveselio kad me ugledao. Zastao je, ali ga je ona pozvala dalje.

Pogledao sam lijevo-desno-lijevo i uskočio u njihovu košaru. Mahnuo sam prijateljima dekicama, benkicama i zvečkama i provozao se na pokretnoj traci do blagajne. To je zabava!

U torbi među ostalim stvarima stigao sam u stan. On i ona čudili su se kad sam ispaо iz torbe.

Nije im bilo jasno kako se mali plišani tigrić tu pojavio.

On mi je namignuo i obećao da će me paziti i maziti.

Moje mjesto je bilo u mekom, ali praznom dječjem krevetiću.

A onda, jednoga dana pojавilo se nešto maleno i glasno. Bila je to Maša.

Bio sam zbumen. Kako će me Maša paziti i maziti, pitao sam se. A onda sam se dosjetio, ja ћu paziti i maziti nju! I naučit ћu je svemu što znam, Postat ћe prava mala tigrica.

Maša me izgubila

Pratio sam Mašu u stopu. Najdraže mi je bilo zaspati u njenom zagrljaju za vrijeme dnevнog odmora u vrtiću. Poslije spavanca, strpljivo sam čekao u njenom ormariću da roditelji dođu po nas i da im ispričamo svoje „tigrodotvštine“.

Toga dana Mašina je grupa posjetila gradsku knjižnicu, a ja sam čekao i čekao...

Tata je Mašu pokupio pred knjižnicom. Ona mu je veselo pokazala četiri slikovnice koje je posudila pa su se uputili kući.

Kad je shvatila da me nema, jako se uplašila. Pomislila je da me je izgubila.

Onda su se ipak dosjetili gdje sam.

Bilo je već kasno i sva su vrtićka djeca i tete otišli kući. Roditelji su uvjeveravali Mašu da sam u vrtiću na sigurnom, ali ona je zaprijetila da će cijelu noć ostati budna jer bez mene ne može zaspati.

Srećom, u vrtiću ih je dočekalo svjetlo jer je vrijedna teta čistačica pripremala vrtić za novi dan.

Kad me Maša spasila iz ormarića, rasplakala se od olakšanja. Priznajem, malo sam se rasplakao i ja.

Maša je krenula u školu

Svoj sedmi rođendan Maša je proslavila prvog dana škole, razmišljala je kako da me prošverca u torbi, ali se dogodilo nešto bolje.

Mam joj je objasnila da i ja krećem u školu. Školu za tigrove. Tamo ću se šuljati, skakati, loviti plijen kao pravi tigar. Grrrr! Upoznat ću nove prijatelje tigrove baš kao što će ona upoznati nove djevojčice i dječake.

Mašina škola zove se „Đuro Ester“, a moja „Đuro Tigster“.

Koja slučajnost!

Poslije škole zajedno pišemo zadaću. Maša uči slova i baš je jučer vježbala pisano slovo t.

Bio sam jako ponosan kad je u pisanku pored svojeg, napisala i moje ime.

Maša i tigar zauvijek!

ENIO BREZAC

5. razred

OŠ „Milan Brozović, Kastav
Voditeljica: Dubravka Uroda

BALONČIĆ, MJEHURIĆ, BUBICA

Danas su došli mama i tata
i sreća je glasno pokucala na vrata.
Rekla je: “Dobit ćeš seku il’ brata!”

Balončić, mjehurić, bubica,
još je malena točkica
pa iako imena nema,
svima u srcu već drijema.

Svi smo mi bili mjehurići,
al’ ovaj moj je poseban!
I jedva čekam taj dan
kad ču mu slaviti rođendan.

I kada to konačno dočekam,
svečano obećavam:
bit ču brat uvijek nasmijan
i jako, jako ponosan!

Balončiću, mjehuriću, bubice,
puno te ljubavi čeka -
tri naša radosna lica
i tri zagrljaja meka.

ATHEA LILITH PRODANOVIĆ HAINES

3. razred

OŠ Ivana Kukuljevića, Sisak

Voditeljica: Jasna Dragić

ŠARENI SNJEGOVIĆ

Jednog jutra, gle čuda,
pojavio se snjegović u mom vrtu
niotkuda.

Ni pahulje snijega nije bilo,
ni zimske idile hladne i bijele,
tu je samo snjegović zgodan
stojeći mirno poput kipa.

Čudan je snjegović šarenog ruha,
s leptirima umjesto uha.
Otkuda ti snjegoviću? – pitam ga sneno
i kakvo ti je to šareno odijelo?
Čemu na tebi šilterica i sandale?
Ti kao da si iz neke šale.

Priča je tužna, pomalo ružna -
snjegović meni uplakan kaže.
Snijega je sve manje, zime su blaže,
ja tražim put do najbliže plaže.
Od pijeska ču tijelo svoje obnoviti,
promjenama se moram i ja prilagoditi.
Tužno snjegović iz mog vrta krene,
a mene ta tuga iz sna prene.
Šareni snjegović – tužna priča to je,
zar da djeca nikad ne vide
snjegovića bijele boje.

SARA ŽULIĆ

3. razred

OŠ „Ivan Goran Kovačić“, Čepić
Voditeljica: Alenka Brenković

KIŠNI DAN

ŠŠŠŠŠ!

Tap – tap!!

Kap po kap.

Kiša kiši.

TTCCC!

Tišina!

Tamni sivi oblaci.

Tmurno vrijeme.

PPPPP!

Pam – pam!

Bijeli bljesak.

Grom grmi.

AAAAA!

Šmrc – šmrc!

Tužna djeca.

Kišni dan.

NIKO IVANOVIĆ

3. razred

OŠ don Lovre Katića, Solin
Voditeljica: Atanasija Bilić

SEOSKA BALADA

Predvečer,
pod prozorom mojim,
sastala se klapa prava.
Najglasniji među njima
bili su magarci i krava.

Pratile ih
ptice u velikom broju,
poneka muha
i pčele u roju.

Moja lijena maca
pjevat nije stala.
Vjeverica u krošnji
sve od sebe dala.

Pjevali su lijepu,
ljubavnu baladu,
u istome tonu
i potpunom skladu.

NEVA NOVAK

4. razred

OŠ Tomaša Goričanca, Mala Subotica

Voditeljica: Ljiljana Rinkovec

HOJ SEM – IŠ TAM

Dok me baka pozove:
Neva, hoj sem!
Mom znom:
Ili tre peso jesti nesti
ili morti štenge pomesti.
Dok mama zakriči:
Neva, hoj sem!
Pok znom:
Pitala me bo kak je f školi
ili kaj toška dela na podo doli.
A dok me deda zove:
Neva, hoj sem!
Jo znom:
Ve bo mi cukora dov
ili bo rekev nek bom tiho
jer bi rad spov.
A moja sestra Marta
je več joko velika
i nigdor me ne zove sem
jer dok nosa rivlem
de mi ne tre,
ona zakriči sam:
Neva, iš tam!

Rječnik

hoj – dođi; zakriči, zakričati – zaviče, zavikati; sem – ovamo; cukor – bombon; iš – ideš; rivlem, rivati – guram, gurati; mom – odmah; tre – treba; peso – psu; nigdor – nikad; morti – možda; štenga – stepenice; toška – torba

JURAJ BALIĆ

5. razred

OŠ Jelsa, Jelsa
Voditeljica: Ivana Belić Mustapić

ŠKROKI

Parve škroke u život
vajo naučit
i cili ih život
pametno činit.

Koliko će ih ko pasat
brojili ih ili ne
nikad nećemo znat.

Škroki za pud skule
škroki za na posol
škroki za u likora ili na pazor.

Škroki za na kafe ili na fešte
škroki za na rivu gledot furešte.
Škroki za na more ili pud poja
škroki onih ča ih mori tuga ili nevoja.

Škroki za krotit done
i pensat na one već pasone.

Škroki zajubjenih žvelto lampaju
sarčeno kuridu da jubov svoju inkontraju.

Puno škrokih vajo tratit
moreš se na njima i obogatit.

Škroki za dobra dila činit
škroki za nikoga razveselit.

Škroki za na drugi svit otpratit,
onega ča je fermo
jer škrokih već ni imo.

Kad škrokih ponestane
kako krotit te done?
Ili kukat ili krunicu molit
i Bogu za sve učinjene škroke zafolit.
Puno se putih pokajemo i rečemo:
Boje bi bilo da son nogu slomi
nego onin škrok učini!

Škroki su naš život cili
bez njih bismo nesritni i prozni bili!

Rječnik

Škroki – koraci; skule – škole; posol – radno mjesto; likora – doktora; žvelto – brzo;
lampaju – prolaze / preneseno značenje; sarčeno – srdačno, veselo; inkontraju – su-
sretnu; fermat – zaustaviti se; zafolit – zahvaliti

ZOE BOŠNJAK SIMUNIĆ

4. razred

OŠ Poreč, Poreč

Voditelj: Amir Alagić

NEOČEKIVANA OTMICA

U gradu Zoo Yorku bila je večer. Detektivka haski Kala spremala se za pobjedničku zabavu najbolje kuharice svijeta gospodice guske po imenu Perla. Kala je jedva čekala da ide na zabavu. Nije ni slutila da bi nešto moglo poći po zlu. Kada se spremila, pogledala se u ogledalo. Nosila je svoju omiljenu haljinu tamnoplavе boje s kristalčićima po prsima, struku i rubovima. Izgledala je poput zvjezdane noći. Pogledala je na sat, zgrabila srebrnu torbicu, izašla iz stana, zaključala ga, pa potrčala niz stupe i izašla na ulicu. Pozvala je taksi koji ju je odvezao na željenu adresu. U pozivnici je pisalo da je zabava na krovu zgrade u Ulici Rade Lava Bravara 5a. Kala je slegnula ramenima i ušla u zgradu. Pogledala je na papir na kojem je pisalo da zgrada ima šest katova. Nije bilo dizala, pa se Kala istegnula i spustila na sve četiri šape. Pripremila se i krenula.

Trčala je i preskakivala stepenice, jednostavno jurila poput munje. Kada je stigla do vrha pridigla se i stresla prašinu sa sebe te izašla na krov. Bilo je predivno. Već je pala noć i lampice kojima je krov bio okičen sjale su poput zvijezda. Kala je čestitala gospođici Perli na osvojenoj naugradi, naručila je limunadu s ledom i komadom naranče. Ogledavala se oko sebe. Nije bilo puno životinja. Svi su međusobno pričali i smijali se dok je svirala lagana muzika. No, uočila je nešto poznato, nešto što nije mirisalo na dobro. Bio je to rep gospođe Lise Lisice Vrtirep. Gospođa Lisa Vrtirep je kradljivica zajedno sa svojim mužem gospodinom liscem Lišćem Vrtirepom. Njih dvoje čine nevjesta par kradljivaca kojima plan nikada ne uspijeva. Kala je prošetala do njih, životinjski ih pozdravila, na brzinu dodala da ne smišljaju nikakve zle planove, pa se udaljila i sjela u vanjsku fotelju. Ispijala je svoju tek dostavljenu limunadu i držala oko na gospođi i gospodinu Vrtirep.

Kada je vidjela da se ne događa ništa sumnjivo, digla se i odšetala do gospodice Perle. Šapnula joj je da bude na oprezu i da gače što jače može ako bude u nevolji. Zatim je naručila jednu narančadu s kriškom limuna i naslonila se na zidić. Promatrala je veliki, predivni grad koji se sjajio u noći. Da se gleda iz helikoptera, taj bi grad sličio velikom osvijetljenom jezeru. Uzdahnula je i slegnula ramenima. Zapuhao je lagani povjetarac. Udahnula ga je i osjetila njegov slatko-kiseli miris. Znala je da to znači da se dogodilo nešto loše. Ali što?! Odjednom je odskočila od zidića i sjetila se gospodice Perle. Tražila ju je i tražila, pretražila čitav krov, ali sve što je našla bila su njezina sjajna pera. Samo malo, ispod stola bila je krpica sa smrđljivom otopinom. Kala se zamislila i dosjetila, ako su je uspavali i ponijeli, sigurno nisu daleko stigli s tom debelom guskom. Ugledala je nešto bijelo i sjajno kod protupožarnih stepenica.,,Tuda su otišli!“ uzviknula je i potrčala do stuba. Pogledala je i vidjela ih kako nose Perlu. Opet se istegnula, spustila na sve četiri šape i potrčala. Brzo ih je stigla. „Spuštajte je! Imam pištoljčić!“ uzviknula je Kala. Vrtirepi su spustili gospodicu Perlu i digli ruke u zrak. Detektivka je spremila pištoljčić i izvadila lisice. – Osuđeni ste na zatvor zbog otmice gospodice guske! – rekla je. Perla se probudila.

Bila je potpuno zbumjena. Kala joj je rekla da se vrati na zabavu. U međuvremenu je nazvala policiju i spustila se na ulicu. Kada je policija preuzeila lopove, Kala je odšetala kući. Ušla je u stan, okupala se i spremila za spavanje. Bila je umorna kao pas. Čim joj je glava dotakla jastuk zaspala je kao top.

NIKOLA ŽIVKOVIĆ

5. razred

Osnovna škola Petra Krešimira IV., Šibenik

Voditeljica: Nataša Jurić Stanković

PUSTOLOVINA JEDNOG VALA

Veliki plavi val Biser skakao je po Sjevernome moru kao zećić po livadi. Bio je on dobro poznat po strašnoj snazi. Mnogim je brodovima stao na put, a nijedan ga nije uspio zaobići ili prijeći preko njega, svaki je potonuo. Pravi brodopotapač!

Tog je jutra bilo strašno nevrijeme, More se žestilo, oblaci se crnjeli, a kiša pljuskala po njemu. Kaplje su udarale o morsku površinu kao oštре sige. Vjetar je zviždao, jurio i isprepletao kišne kapi kao zamršen konač. Velike sante leda gegale su se poput malog djeteta kad uči hodati. Kilometrima se vidjela samo bijela pjena. Nigdje nije bilo ni ptice ni broda, nigdje žive duše. Sve se zadržalo na kopnu. Valovi su uživali.

Najednom se začu: „Apčiha!“ Svi su se začudili. Iako je Sjeverno more jako hladno, nitko se tu nikada nije razbolio. Opet se začu: „Apčiha!“, pa opet, i opet... sve dok jedan mališan nije shvatio da je to Biser te uzvikne: „Ovo Biser kiše!“ Svi su mu se smijali. Nije mogao podnijeti podsmijeh svojih prijatelja. Samo se stopi s morem i nestane. Zaputio se prema srcu oceana. Razmišljaо je kamo će: u nadvodni ocean k pticama, vjetru, valovima ili u podmorski gdje su živjele ribe, koralji i morska trava. Ploveći prema svojemu odredištu, lјutio se na sebe jer se uspio razboljeti.

Ocean mu je mudrim glasom rekao: „Očekivao sam te. Što te muči?“ Biser opet kihne. Ocean nije mogao vjerovati svojim očima i ušima; prvi put nije znao što treba reći ili učiniti. Ocean ga je uputio prema Jadranskome moru. Rekao mu je da će za dva dana puhati sjevernjak pa će moći krenuti na put, neka se drži obale i neka kraj dyjesto trideset osmoga svjetionika skrene nadesno. Tada neka zamoli Sredozemno more da mu pokaže smjer. Ako bude problema, neka upita nekoga galeba za koju uvalu ili otok na kojemu će se odmoriti.

Nakon dva dana Biser je u cik zore krenuo na put koji je trebao trajati tri dana i tri noći. Bilo je teško zaobići prijatelje da mu se ne bi izrugivali. Ispočetka je putovanje bilo ugodno, no počeo je puhati južnjak i tjerati ga natrag, pa je morao pričekati u jednoj maloj uvali. Nakon još dva dana nije više puhalo te je mogao krenuti, ali je plivao sporije. Kašalj ga je mučio. Nije mogao govoriti, nije čak ni brojao svjetionike pa je slučajno preplivao dvjesto trideset osmi svjetionik. Nasreću, u blizini je bio njegov rođak koji ga je uspješno vratio napravi put. Objasnio je sve Sredozemnomu moru jer Biser nije mogao govoriti od kašlja. Dok je putovao Sredozemnim morem, uživao je u toplini mora i sunca jer toga na sjeveru nema. Pri ulasku u Jadran video je mnoge životinjske vrste: lastavice, srdele, lokarde, orade, golube, škarpine, morske kornjače, rake... Odjednom osjeti škakljanje. Prvo lagano, pa sve jače, pa ga nestade. Nije više kašljao niti ga je škakljalo. Osvrnuo se oko sebe. Ugleda kako morska kornjača gricka travu. Shvatio je da se ta morska trava nastanila u njemu i počela rasti. Što je više rasla, to je on više kašljao. A sad je morske trave nestalo! Sav sretan odlučio je preplivati Jadran.

Izlijecivši se, sjetio se svoga Sjevernog mora i prijatelja. Čak mu je i hladnoća nedostajala. Ispričao je Jadranu svoju ludu pustolovinu i zahvalio mu, a ovaj se nasmiješio i rekao mu da pozdravi Arktički ocean. Biser se sav sretan vratio kući. Svima je ispričao svoju dogodovštinu. I dan-danas svi spominju Biserovo putovanje na Jadransko more.

VID HARAMIJA

5. razred

OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga, Zagreb

Voditeljica: Lidija Sykora-Nagy

PLAČLJIVI OBLAK

Kad god se pojavi
iznad mojega krova,
muči ga neki problem.

Mršti se i mršti,
a kad shvati da mu ne mogu pomoći,
zaplače.
Ponekad ga nazovem plačljivcem.
Tad se razljuti
i zagrmi.

Konačno prihvati da svoj problem
mora riješiti sâm.
Uvrijeđeno šmrce
i natmuren ode.

No vraća se k meni ponovo...
Svake jeseni.

JANA VANČINA

4. razred

Osnovna škola dr. Branimira Markovića, Ravna Gora

Voditeljica: Gordana Podobnik

GLAZBENI SVIJET

Negdje daleko
Negdje duboko
Negdje u moru živi glazba.
Sretna i vesela struji.

U šumu se preseli,
Uz ptičji pjev treperi, u kosi stabla šumi,
S potokom kamen zapljuškuje.

Ponekad doseli u gradove, sela i druga naselja,
Kroz prozore viri,
Ritam dana kucka.

Al ipak najviše boravi u meni,
U meni pjeva i svira
Pomaže mi da izdržim sat klavira,
i dugo trčanje
i dosadne lektire čitanje.

Zajedno radimo sve.
Nerazdvojne smo prijateljice.

MARKO ZGORELEC

8. razred

Osnovna škola Josipa Broza, Kumrovec

Voditeljica: Tea Ferdelja

5 SEKUNDI

Krenuo sam u večernju šetnju s Bonijem slušajući glazbu. Obojici će nam koristiti svjež zrak i rekreatcija. Vani je već bilo posve mračno i jedini izvori svjetla na rubu grada u kojem smo živjeli bile su ulične lampe koje su stajale na drugoj strani ulice. Hodao sam polako u mlačnoj noći i slušao bruhanje noćnog prometa u daljini koji je dopirao s obližnje autocese: prijevoz robe, poslovna putovanja, turisti!? Boni, maleni i energični pas pun ljubavi i sreće, lagano je trčkarao ispred mene koliko mu je uzica dopuštala. Ako vidi nekoga koga poznaje, pogotovo ako je to pas, on odmah potrči prema njemu. U tom određujućem trenutku ugledao je Lolu, psa naše prve susjede koja je živjela sama i kojoj je Lola bila jedino društvo. Opet je uništila svoj lanac da bi otišla od kuće, a Boni je naglo potrčao prema njoj. Povukao mi je ruku, spotaknuo sam se i počeo padati. Prema meni juri crni Audi. Ne mogu procijeniti brzinu. Vozač ne gleda cestu, nego se svađa sa svojom kćerkom. Udarit će me za 5 sekundi.

5. Pick a...

Bolje pogledam vozača. Mlad je. Nakon što me udari, ići će u zatvor. Život će mu biti uništen. Njegova kći, šestogodišnja djevojčica, ostat će bez oca. Odrastat će bez muškarca u obitelji. Mislit će da je ona potpuno kriva za sve ovo. Još jedan život bit će tragično opterećen ovim događajem.

4. ... place to...

BONI!!! Zar moraš sve voljeti toliko?! Moraš li uvijek ići pozdraviti svakog psa?! Zašto se ne smiriš?! Zbog čega moraš sve pozdraviti?! Uništio si i svoj i moj život i život ljudi u onom autu! Sve to za tvoju pseću ljubav!

3. ... die where...

I ti Lola?! Što radiš vani u ovo doba noći?! Zašto si si morala pokidati lanač koji služi upravo tome da ne odlutaš?! Zar ti nije bilo lijepo doma? Imaš sve što bi pas mogao poželjeti, a ti svejedno želiš više, sve dok tvoje odluke ne naude tvome ili tuđem životu?! Ali ti to ionako ne razumiješ...

2. ... it's high...

Ovo je zadnje što će čuti? Dio pjesme i trubu auta koji pokušava stati na sredini ceste kako me ne bi udario? Nadao sam se da će zadnja stvar koju čujem biti „volim te“ ili „laku noć“ od voljene osobe! Nadao sam se da će zadnje što će vidjeti biti tama prije nego što usnem u san iz kojega se neću probuditi! A ne gume auta koji će me udariti.

1. ... and dry.

Možda sam ja kriv za sve ovo? Možda sam trebao prošetati Bonija ranije? Možda sam trebao hodati brže kako me smrt ne bi prestigla? Možda sam trebao živjeti drugačije, donijeti drugačije odluke? Možda sam trebao izabrati drugi put u svom životu ili živjeti brže? A možda nije bilo slučajno nego je ovo bila moja sudbina...

LARA ZAJAC

8. razred

OŠ Eugena Kumičića, Velika Gorica

Voditeljica: Goranka Dimoski

ZVIJEZDE NE BI TREBALE OSTATI SAME

Jutro je. Tako je rano da Sunce tek sad izlazi da nam se pokaže. Šteta što ga svi ne mogu vidjeti. Na dlanu im je svjetlost, a oni ju ne vide. Pretvaraju se da je nema. A, evo, ja sam na prozoru. Šćućurila sam se i razmišljam o ovome što vidim. Srna je vani, podignula je glavu i promatra me. Gleda me. Osjećam da opet tonem u san, ovako sklupčana na prozorskoj klupici. Znam da me sma gleda, da me čuva...

– Što misliš o onoj tamo vijugavoj zgradi? – upitala me majka dok smo prolazile Barcelonom, na tamo valjda jedini kišni dan u godini. – Lijepa je, neobična... i složena, pomalo čudna... Zašto baš treba biti takva, potpuno drugačija od ostalih? – zbunjeno ju upitah. – Vidiš, umjetnik je želio iskazati svoje osjećaje, želio je svoje građevine napraviti posebnima, neprocjenjivima, učiniti ih umjetničkim djelima – zaključila je veselo poskakujući u svojim neozbiljnim crvenim čizmicama. Čizmice su imale sliku zelenog zmaja koji riga vatru – kupila ih je na dječjem odjelu. Moja razigrana mama nije podlijegala normama...

Kiša je prestajala, već se počelo mračiti, a mami se smješkala. Trčkarala je oko mene smijući se. – Vidiš onu zgradu, šarenu? – Mama, sve su tukve! – Ma onu tamo, gle! – reče uporno pokazujući. – Dobro, da, vidim. – A onaj prozor gore, onaj najviši? – Da, dobro, vidim. Zašto... – umorno. Prije nego što sam uspjela dovršiti rečenicu, primila me za ruku i potrcasmo. Naš smijeh zvonko se odbijao o zidove i skladao svoju pjesmu, našu pjesmu.

Odvela me na vrh zgrade. Bila je brža od mene. Pričekala me i rekla: Vidiš, to je taj prozor... Podigla me i posjela na dasku ispred prozora. Ljepši pogled nisam nikada vidjela... – Gledaj, vidi se cijela Barcelona... I zvijezde se pojavljuju...

Čekala je moju reakciju, ali nisam mogla maknuti pogled s tog prizora, s tog neba. Bilo je divno. Osmijeh joj se širio dok je gledala moje oduševljenje. Zagrlila me, onako malu, tako čvrsto da nisam mogla disati. – Ti si moja zvijezda! Znala sam da će ti se svijjeti! Zatvorila sam oči. Njena se plava kosa obvijala oko mene i stisnula sam se uz nju kao da nema sutra.

Probudila sam se. Pogledam kroz prozor: srna odlazi. Znam da takvu Barcelonu više nikad neću vidjeti. Sunce je izašlo, muti mi se pred očima, suze mi klize licem. Spuštam glavu i zatvaram oči dok me plava kosa obavija. No, to je moja kosa. Znam da drugačije ne može biti. Nikada. Zvijezde ne bi trebale ostati same.

MAJA TKALČEC

5. razred

OŠ Selnica, Selnica
Voditeljica: Natalija Jurinec

KUĆA S POGLEDOM NA EIFFELOV TORANJ

Najavljen veliki projekt! Kopanje! Različita raspoloženja širila su se od kuće do kuće, od pošte do škole, od škole do dućana, na autobusnom stajalištu, stazom za pješake... Nastala je prava eksplozija osjećaja. Uz one glasne, postoje i ravnodušni susjedi koje, čini se, ništa ne može omesti. U mojoj kući nastanila se tuga.

Ja sam još dijete. Promatrač. Čim započne rasprava u kući, ja dobijem neki „djeci“ zadatak. Najčešće me pošalju u sobu da bih se bavila svojim stvarima. Ali znatiželjna sam od glave do pete! Znatiželja me pretvara u pravu špijunku. Ponekad se šuljam stepenicama i prisluškujem. „Zašto smo kuću gradili baš ovdje?“ pitao je tata. Nastala je tišina. „Znaš da je to bila najbolja opcija za sve nas. Stotinjak metara do škole, mirna ulica, a pogled savršen“, odgovorila je mama. „Više nisam siguran da je to bila dobra odluka“, zabrinuto će tata. Niske tonove polako su zasjenili visoki i još viši. Rasprava je odjednom postala zastrašujuća. Uzbuđenje koje sam osjećala zbog svoje istrage, nestalo je. Pojavio se veliki upitnik koji je stvorio jaki nemir. Činilo se da nas čeka nešto strašno. Ne želim se seliti! Konačno imam svoju sobu s krovnim prozorom iznad kreveta. Noću me gledaju zvijezde, a budim se među oblacima. Ne pristajem na promjene!

Prosinac, 2019. Odjednom živim u najprometnijoj ulici na svjetu! Svakih pet minuta novi kamion. Kiperi svakojaki, zeleni i plavi, veliki i mali, prepuni zemlje i šljunka. Bageri i auti navalili su na novu cestu koja vodi prema nezaustavljivom neredu. Iz minute u minutu sve više blata i buke. Iznenadenjima nema kraja. Reflektori. Počeli su se paliti poput

lampica, jedan za drugim. Nakratko me podsjećaju na božićne lampice stvarajući neku toplinu, ali kad pogledam ogromno gradilište i strojeve koje osvjetjavaju, nestane čarolije. Dolaskom bijelog kamiona s dizalicom, usred nereda, niknuo je nezamislivo velik toranj. Nisam mogla vjerovati. Stala sam nasred svoje uličice i nepomično gledala u visinu. Kraj moje kuće pojavio se Eiffelov toranj! Obasjan reflektorima izgledao je prelijepo. Nisam skrivala svoje divljenje. Istovremeno sam bila iznenađena, uzbudjena i ponosna. Dojurila sam u kuću i svečano izjavila: „Živimo u kući s pogledom na Eiffelov toranj!“ Mama se samo lagano nasmijala. Znala je.

Najveći toranj za bušenje nafte u cijeloj Hrvatskoj, baš kraj moje kuće. Sisaljke, crpke, ventili, cijevi, toranj i uočljiva narančasta ograda kao znak zabranjenog pristupa. A onda kao da je počela nova faza. Sirena! Jurimo prema staklenoj stijeni. Gledamo prema bušotini. Zabrinuto. Trebamо li izaći? Je li sirena znak za opasnost? Šutjeli smo i čekali. Tih nekoliko sekundi panike nikada neću zaboraviti. Sirena se ugasila, ali od tog trenutka počela sam osluškivati danonoćno, puna dvadeset i četiri sata, bez prestanka. Strojevi kao da se natječu koji će biti glasniji. Lupanje, tresak i neki grozan cvilež ne prestaju. Povremeno se zvuku pridruže strašne vibracije. Bojim se. Zar tako izgleda potres?

Cijevi za bušenje postavljene su jako duboko, ali nafti još uvijek ni traga. Potajno se nadam da ju neće pronaći. Ako ju ne nađu, moja će noćna mora nestati. Moći ću mirno, bez prekida, sanjati u tišini svoje sobe. Na moj krovni prozor iznad kreveta vratit će se zvijezde.

MARIN MILJAK

7. razred

OŠ Trpanj, Trpanj
Voditeljica: Ana Tulić Šale

RAJ NA ZEMLJI

Postoji li raj na zemlji? Možda će vam biti čudno, ali moj vrt je za mene raj na zemlji. Moj pravi, domaći, pelješki „naprikuću“ vrt. Svaki dan provedem bar malo vremena u svom vrtu.

Vrt je poklon mog „dunda“ koji je u njemu davno posadio masline, stablo mindela, čičimka, šljive, trešnje, šipka i mandarine. Okružuje našu kamenu kuću u obliku polumjeseca. On je glavna zvijezda mojoj mami koja se vrijedno brine za njegov sjaj. Najviše voli opojnu lavandu dok od „gostiju“ dopušta rast svim samoniklim biljkama za koje su babe dale presudu – ostavi!

Okružena kamenjem i mahovinom iz srca zemlje raste moja mala „kriša“. Ona je zaista i u potpunosti samo moja. Ja sam je posadio. Jednom sam jeo trešnje i skakutao okolo poput zeca. Slatki sok, sjećam se, cijedio mi se niz bradu. Nemarno sam ga brisao u majicu i pljucao „pike“ gdje god bih stigao. Tako je jedna mala koštica uspjela opstati u tom isušenom, krškom kutiću našeg vrta. Izrasla je u trešnjicu kao moja mala sestra u djevojčicu. U jesen gubi svoju zelenu kosu, čelavica moja, ali se zato sva nakiti nježnim bijelim cvjetićima u proljeće. Svoju sestru redovno vičem da ih ne dira.

Moja trešnjica ima susjedu i učiteljicu u rastu poštenih biljaka – divovsku palmu koju zovemo Alma. Svi se dive Almi. Priziva im duh plaža, putovanja, pokojnih pomoraca... Alma zna biti dosadna. Prava je stara ohola „gospoja“. Samo ponosno stoji, na vjetru njiše grane i „brontula“ (to su skriveni vrapčići u njenoj tamnozelenoj lepezastoj krošnji). Povremeno joj moj tata očisti suhe dijelove. Ubode ga u oko pa „beštima“. Kažem vam, prava stara „gospoja“. Almina druga susjeda također je starije dobi

– dobra nespolja koja nas nikada nije iznevjerila svojim brojnim narančastim plodovima. Sudbina im je određena – pretvorit će se u liker. S naše drage nespole puno puta sam promatrao svoju mamu kako po stoti put pokušava posaditi ruže. Uvijek usahnu. Upravo sam se sjetio kako je moj zadatak bio – zalijevati ih! Ako podem iza kuće, naletim na tatin vrtni pokus. Ovo mu je peti pokušaj sadnje bodljikavog limuna. Čini mi se da mu se sreća osmjejhnu jer sam primijetio populke kako se bore za svoje mjesto na grančicama. Limun se ne usudim dirati jer će opet biti krvi. Bojažljivo prolazim pored svih tih bodlji i ulazim u kuću po bocu vode. Loše mi se piše ako ne zalijem one ruže. Kroz vodu u boci vidim zalažak sunca. Boje su vatrene, prizor veličanstven. Na brzinu zalijem ruže jer moram još obići šipak i mandarine. Do njih se moram zavrtjeti oko stabla mindela. Svi ti mirisi hipnotiziraju nosnice. Pomislim kako je moj vrt poput zelenog štita koji me brani od negativnih misli. Često se znam samo baciti na tlo i ležati. Listovi mi mašu. Čujem svoju umornu majku kako me doziva. Čujem i ljutnju u njenom glasu. Ona ne zna kako sam ovdje smiren.

Razmišljam da moram njegovati svoj vrt, čuvati ovaj komadić raja na zemlji.

LAURA ABRAMOVIĆ

8. razred

OŠ „Milan Brozović“, Kastav

Voditeljica: Magit Matković

KIŠNI PUT

Ispred mene niski, kameni zid, oštrih bridova kamenja koje viri iz betona. Mahovina raste na njemu, sva sretna što kiša sipi, pada, i što će uskoro početi pljuštati. Na tlu je lišće jake žute boje, ali je već izgaženo i natopljeno kišom. Malo je hladnog asfalta koji se kroz njih može vidjeti. Ima i mnogo žireva. Tijelo žira i njegova kapica rijetko su kad skupa.

Preko zida je šuma odakle sve to lišće i žirevi dolaze.

Miris mokre zemlje nekad paše.

Dok otvaram kišobran, osjećam iznenadnu hladnoću na nogama. Iza je cesta puna pukotina i lokvi. Automobili na njoj brzo voze jer se nalazi na ravnici pa tako, prolazeći po lokvama, tjeraju vodu iz njih na mene. Pločnik je dug nekoliko metara, a onda dalje idem cestom. Skrećem u strmu ulicu. Asfalt je izgreban i u tri boje: crna, siva i blijeskosiva. Rupu, koja je bila na sivom bloku asfalta, prekrili su crnim. Mjestimični šljunak stvara put lakšim za pasti.

Stare, velike, drvene rasvjetne stupove zamjenili su hladnim betonskim, s metalnim vrhom i tužnom bijelom žaruljom. Ona stara, žuta svjetlost bila mi je ugodnija, toplija za vidjeti.

Još jedan stup. Ovaj ne svijetli, nisu ga još dovršili.

More, na koje inače imam predivan pogled, od magle ne mogu vidjeti. Nebo je sve tamnije. U svoj buci lijevanja kiše, ipak mogu čuti kako krupe kapi padaju po širokim i grubim listovima stabla.

Zadnji stup koji je ostao star. Već je godinama trul te ga stalno podupiru da se ne slomi. Na njemu ima najviše žica, povezan je s gotovo svim kućama. Kad sam bila mala, tata bi mi uvjek govorio da gledam u njega

predvečer, kada pada snijeg. Da rukom prekrijem žarulju i da će tako najbolje vidjeti snijeg kako pada.

Vidim svoju kuću. Osvjetjava ju žuto-narančasta svjetlost. Novine koje je poštar jutros zataknuo u bijelu ogradi, sad su namočene. Ulazim u dvorište na kojem su listovi vinove loze. Drveni stol i klupa, koje je tata izradio, prekriveni su kišom, a pepeljara s pepelom puna je kišnicom do vrha.

Sada sam doma.

Slušam kako kiša otkucava vrijeme.

MARIJA FRANKA PODGORSKI

7. razred

OŠ Brestje, Sesvete
Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljajo

MUKE ČRNUGA PETKA

Točne se sečam, bila je nedela prije velikoga črnuga petka blizu Božića. Rane v jutre moja mama i ja sме se sredile i v cirkvu prešle. Čak je i velečasni pripovedal o črnom petku gda bezveze trošime na kojekakve bedastoče: „Mogli bi se kaj na niškoristi potrošite dati siromakem teri niš nemaju“, glasne je predekoval dok je moja mamica srdite sedela i kroz zube nekaj kvocala. Kad je mejša prešla, ispred cirkve se skupil roj stare babic. Jena je rekla: „Praf ima velečasni. Ova denešna mladež sakakve gluposti kupuje“, a druga je mam skočila: „Je, je, da bar kupiju cele lače, nek podrapane, pak penezi vu veter odletiju!“ Mislim da je mojoj mamicci zlo došlo pak me brže za rukav potegla i odvylekla dimom.

V hiži nas je dočekal otec koji vodi glavnu reč, al mamica ga baš oko penez ne posluša preveč. Ona veli gda komu trebaju gače, majice, tenisice, a bome jedina vodi i računa da ne bu jela v kuhijsni sfalele.

Te nedele sme pokle mejše prešli na obed k mojoj babici. Tam je tak fine dišala purica z rola i fini zlatno pečeni štrudlin od sira. Deda se nije mogel ščakati da mi dojdeme, pak si je prije male pojel najbolše babičine jačme-ne kaše i baš se svadil s pesima i mačkama kaj su skoro pod auto podleteli. Kad smo seli za stol, odma je počela glasna rasprava moje mamice i njenog oca o tom več poznatom čnom petku. Mamica je nabrajala kaj nam se fali i kaj bi si novega mogle kupiti na taj črni petek.

– Vrag odnesel i črni petek i ko ga je zmislijl. Prije sme rekli da je črni petek kad se nekaj zlo dogudi, a sad je to nekaj lepoga. Se je to jena velika prevara za bedake – srdil se moj deda.

Na negve se reči gorko rasrdila moja sestričnica kaj pak sam o modi misli. – To ti je moda, deda, ti nemaš pojma! – a ja sem dodala da bi si

mogla kupiti jedne nove Airforsice, na kaj je moj deda počel vikati kaj je pak to, kaj se ne budu zmisliti same da nam peneze zemeju. Odma sam se setila kak me mamica vučila da se sa starejšima ne sme svaditi pak nisam niš rekla.

Dok smo jeli šrtudlin i kavicu pili, bil je male mir. Al mamica nemre baš duge mučati, pak je pitala familiju kaj si ko želi pod bor. Deda je skočil ko da bi ga v rit z šilem piknul: „Z tog tvog šopinga niš dobro ne bu zišlo, meni pod bor deni jene velike niš. Neću nikakof poklon!“, na kaj mu ona ni ostala dužna: „Niš ne buš ni dobil kad si takof.“

Moja mamica veli da nije nit trunke slična mom dedu, al ja baš mislim da je ona cela negva slika i prilika. Stalne se nekaj srdi i stalne nekaj zanova, a i babica se z menom slaže.

I tak nam je taj črni petek donesel muke još v nedelu. A kad je tatek toga petka došel onak truden s posla, mamica ga je već na vrati čakala oblečena i spremna za Citya. Dok sme došli tam i sparkirali se nakon vuru vremena, tatek je zgledal kak da bu nekoga vubil. V dučanima je bila takva gužva ko da se nekaj zabadof deli, a kad smo i došli do onoga kaj je bile na mamičinem popisu, vidli sme da ništa nije sniženo onak kak su reklamirali. Srditi sme prešli dimom prazni ruk i videli da deda ima praf – se je to jena velika prevara.

No, ak mislite da si moja mamica nije kupila one kaj je mislila kupiti na črni petek, gadne se varate! Ona je več zutra v Citya prešla, a da to nište nije znal.

MARIJA MUNIVRANA

8. razred

OŠ Ivana Mažuranića, Obrovac Sinjski

Voditelj: Dino Fabjančić

PLAVE OČI

Bilo je svježe jutro u planini, sunce se tek budilo iza ponosne Kamešnice, a biseri na vlatima trave zasjali su punim sjajem. Buđenje novog dana znači i vrijeme za ispašu.

Onako još pospana krenula sam prema svome stаду koje me dočekalo već spremno jer je naviklo na ranojutarnje odlaske za ispašu. Jako brzo došli smo do jednog od proplanaka na kojem se planinski vjetar igrao s vlatima trave, a zatim nestajao u obližnjem gustiju koji je okruživao ovaj proplanak. Obasjan ranim suncem izgledao je kao zlato koje gori u vatri zbog žutog i crvenog lišća koje je donijela jesen. Sjela sam na „klupu“, zapravo kamen kojega su klesale hladne kiše i olujne bure, debeli snijeg i podmukli led, a stado se raspršilo zelenim proplankom. Zaokupljena svojim mislima nisam odmah primijetila da se stado ponaša neobično. Iako je stado bilo malo, svako grlo imalo je svoju osobnost i hranilo se na različitim mjestima tragajući za različitom vrstom trava. Ovog puta stado se nalazilo na sredini proplanka podignutih glava. Ubrzo su i njihove njuške bile okrenute u smjeru vjetra. U stado se polako uvlačio nemir. Kos u obližnjem grmu prestao je pjevati, a prestanak njegove pjesme trgnuo me iz mojih sanjarenja. Instinkтивно sam uzela svoj štap i krenula prema stаду koje je svu svoju pozornost usmjerilo na gustiš s južne strane proplanka. Vladala je potpuna tišina koju je povremeno prekidao odlučan udarac kopita o još rosnu travu. Znala sam da i ja moram usmjeriti svoju pozornost u istom smjeru kao i stado. Polako me obuzimao strah iako su me roditelji svojim pričama pripremili za ovakve situacije. Znala sam da je nešto tamo. U meni se borio strah i osjećaj odgovornosti. Roditelji su meni povjerili ovo stado na čuvanje. Stajala sam ispred stada

sa štapom u ruci, osluškivala sam ponašanje životinja iza sebe, a očima sam pretraživala gustiš koji nas je okruživao. Grane koje su polako ostajale bez lišća, ali i sunce koje je tek započelo svoj put nebom tvorili su sjenu koja je raslinje činila dodatno strašnim. Na trenutak mi se učinilo da sam vidjela trag plave boje koja se brzo izgubila među tonovima žute, crvene, smeđe i crne boje. Bila sam zadrivena tim očima koje su u sebi nosile djelić neba. Stado je gledalo u istom smjeru kao i ja. Gledala sam i dalje u istom smjeru i pogledom tražile te oči koje su u isto vrijeme bile tako lijepе, a istovremeno i smrtonosne. Nisam ni primijetila da u drugoj ruci držim mobitel. Ja i stado s jedne strane, a gustiš i opasnost s druge i čekamo. Iščekujući napad obuzeta mješavinom straha, odgovornost i znatiželje nisam primijetila dolazak majke i brata. Došli su u suprotnom smjeru od smjera kojim je puhalo vjetar koji je kamešničkim goletima nosio njihov miris i tako javljao njihovu prisutnost. Ja ih nisam vidjela ni čula dok me nisu stali dozivati jer nisam reagirala na njihov dolazak. Ostatak dana proveli smo na istom proplanku. Dolaskom mojih članova obitelji nestao je nemir koji se uvukao u stado. Vratila se i pjesma ptica, ovog puta smeđe grmuše. Kroz razgovor s majkom polako me napuštala ta mješavina osjećaja koja me obuzela. Kada je razum ponovno preuzeo kontrolu nad mojim bićem „ponovno sam znala“ da u jesen vukovi polako silaze u niže predjele planina u potrazi za hranom. Zapravo, prate svoj plijen koji se polako povlači pred zimom koja je već krenula s vrhova Kamešnice. Putom do kuće još uvijek smo razgovaralo mom neочекivanom susretu. Znala sam sve već kako priroda funkcioniра i da se životinje dijele na lovce i plijen. Dok smo prilazile dvorištu i čekali da stado uđe nisam se mogla suzdržati da ne upitam majku kako je moguće da je biće s tako nestvarno lijepim očima opasno. Nisam sigurna zbog čega je moja majka na trenutak zastala s obzirom da je stado već ušlo u svoje staje, a onda me pogledala pa mi je odgovorila; „A, moja Mare još si ti mrlja. Shvatit ćes kad narasteš koliko je varljiva ljepota i što sve ona zapravo skriva.“

ANJA VLAHOVIĆ

6. razred

OŠ Frana Galovića, Zagreb

Voditeljica: Ana Vukušić Mahin

SVE ZBOG GRAŠKA I RIŽE...

Kada tijekom ručka mama ili tata ili baka ili djed ili stric ili teta ili ujak pitaju kako je u školi, njihova kći ili sin ili unuk ili unuka ili nećak ili nećakinja često odgovore jednostavnim: „Pa dobro, valjda...“, dok pažljivo odvajaju grašak od riže, jer uvijek vrijedi ona stara: „Ovo se jede, ovo se ne jede.“. Nije važno je li to normalan obiteljski ili svečani božićni ručak, ovo pitanje bit će postavljeno kada za stolom zavlada neugodna tišina, a ako je dobiveni odgovor prekratak, mama ili tata ili baka ili djed ili stric ili teta ili ujak imaju tajni plan, pitanje: „Zašto jedeš samo rižu, a ne i grašak?“

Ali, ni mama ni tata, ni baka ni djed ili stric ili teta ili ujak ne znaju da će nakon ovog pitanja zavladati još neugodnija tišina. Svi će požuriti pojesti još dvije-tri žlice graška i riže i zadnji komad pohane piletine koja se nalazi na, vjerojatno, porculanskom tanjuru. Već za pet minuta za stolom će ostati tri osobe: osoba koja se ljuti (najčešće mama), njihovo dijete, unuk ili nećak i baka, kojoj će trebati još barem pola sata da dovrši, jer: „Ako nećete vi, ja ču! Hrana se ne baca!“, iako je rekla da će odsad manje jesti. Sada počinje najgori dio – mamina ljutnja.

Prvo će pitati svoje dijete ono isto pitanje „Zašto jedeš samo rižu, a ne i grašak?“, ali ovaj put crvenog lica i obavijena magličastom parom koja izlazi iz ušiju. Mama će tada započeti monolog o tome kako je njoj „teško“, kako ona „sve radi“ i kako joj „nitko nije zahvalan“. Mamu njeni dijete više ne sluša, nego joj zuri u lice razmišljajući o onoj jedinici iz domaće zadaće iz matematike za koju mama ne zna. Naravno, neće joj reći za tu jedinicu niti će joj spomenuti matematiku, jer je to jedna od onih tema od koje boli želudac pa je bolje da ta jedinica samo leži u imeniku

i da ju nitko ne dira. Nakon što je baka pojela gotovo svu hranu koja je ostala na stolu (osim onih glupih kuglica graška na djetetovu tanjuru), ustala je, pospremila svoj tanjur u sudoper i otvorila hladnjak tražeći još čokoladni kolač.

Dok je mama „monologirala“, baka je sa svojim kolačem otišla u dnevni boravak gledati turske sapunice u kojima svi plaču i optužuju druge za besmislene stvari dok u pozadini svira dramatična glazba. Kada je mama napokon gotova sa svojim monologom, odlazi u spavaću sobu ispričati isti monolog svojem mužu koji ju tada pokušava smiriti (ali baš ne uspijeva).

Dijete će baciti onih šesnaest zelenih kuglica graška u koš za smeće, uzeti nekoliko „Oreo“ keksića i red Milka mlijecne čokolade pa otrčati u sobu igrati igrice. Baka će, nakon što joj je serija gotova, i tanjur prazan, zavući ruku u kutiju „Domaćice“, dograbit šaku prženih lješnjaka i opet pogledati onu tursku sapunicu jer je već sve zaboravila. Mama će uzrujano ležati u krevetu jer nije uspjela „odmonologirati“ cijeli monolog svojem mužu, jer je bio „umoran“, ali će se smiriti nakon što odigra nekoliko runda sudoku-a i pasijansa, igara za starce, na tabletu. Tata će ležati u krevetu, znajući da u njemu treba ostati još par sati, iako ima posla, jer zna da, ako ustane, slijedi mu govorancija o njezinom „teškom životu“. Sve zbog graška i riže.

FRAN RABUZIN

8. razred

OŠ Novi Marof, Novi Marof
Voditeljica: Sunčica Križan-Kadi

RATIMIR

Idem u osmi razred i od nedavno znam da postoje složene riječi kao na primjer ribolov koji me smiruje ili soboslikar što je zanimanje mojeg oca. One nastaju slaganjem. Od dviju riječi složimo jednu. Riječ Ratimir nastala je čistim slaganjem, nema nastavka, nema dalje od riječi rat i riječi mir. Dvije riječi u potpunom kontrastu. Sagledamo li njihovo značenje, rat je prije svega neslaganje, sukobljavanje, nemir između dviju strana, a mir je stanje blagostanja, uvažavanja, prihvatanja sebe i drugih, nešto najljepše. Ali ova moja priča neće biti priča o riječima, već o odnosu koji traje pedeset godina. Složili su se da će život provesti zajedno 1969., moji baka i djed, trebalo je to biti čisto slaganje, ali svi u mojoj obitelji znaju da je situacija godinama puno složenija pa sam ja, njihov najprisutniji unuk, nazvao njihov odnos jednim imenom – Ratimir!

Od malena sam pile, a moji bratići janje i vol. Tim imenima nazvala nas je od milja naša baka u najranijem djetinjstvu jer Ivan i ja nalikujemo njoj, a Martin je isti otac, njen tvrdoglav sin, a ona je sklona ranoj procjeni karaktera i prispolobi životinjama sukladno toj procjeni. Baka je uvijek u svemu u pravu, tako ona misli. Ona je čuvala sve nas, a najviše pile i janje, išla s nama u šetnju, čitala nam priče, učila nas crtati, a i prva iskustva stjecali smo kao male životinjice skačući po blatnim lokvicama, prljajući tako naše perje i vunu, što smo obožavali, a ona se nikad nije ljutila. Topila nas je oduvijek pretjeranom nježnošću. Moj djed je pravo muško, on nas nije nazivao po životinjama, ali bili smo njegovi mili unuci koje je vozio u školu, dočekivao nakon nje, darivao nas voćnim jogurtima, sladoledima, jaffa keksima ili čokoladnim pusicama čiji okus ne hlapi. Djed i ja možemo se pohvaliti da imamo najveseliji duo harmonika, a baka se povremeno ubaci pjevanjem. Još ne nastupamo pred publikom, ali sviramo i pjevamo sebi za dušu.

Kad smo već kod publike, sve je u redu kada je nema, moglo bi se reći da su djed i baka složni i puni ljubavi, a zapravo su cijeli život kao pas i mačka skloni izvesti neku predstavu, a to dolazi do izražaja pred publikom. Dođe li na primjer moja majka, tata ili ujak, stanje prividnog mira, prelazi odmah u stanje rata, baš kao u sportu, iz defanzive u ofanzivu. Njima je to stanje zanimljivije, daje im energiju. Nemojte me kriće shvatiti, ne ratujem ja, ni ostali članovi obitelji. Ratuju baka i djed. Ratovanje im ne pada teško iako su prošle godine proslavili pedeset godišnjicu braka. Neumorno uveseljavaju sve uzajamnim napadima. On još ništa nije pametno rekao, a ona još ništa dobro nije skuhala! Ona ne zna s novcem, a on je škrt. On ima vikendicu, a ona kuću. Ona ima sina, a on kćer. Njoj je uvijek vruće, a njemu hladno. Nju ćemo sahraniti u Zagorju, a njega u Slavoniji, zavičaj je ipak zavičaj. Pedeset godina oni ratuju i mire se, igraju iste uloge i već napamet znamo što će koji reći, ali oni ne posustaju.

Baka je i inače često u ratu jer obožava povijest, bilo s partizanima, ustasha, četnicima, najmanje u Domovinskom, to joj je preblizu, ali zato s djedom koji joj je najbliže ratuje non-stop. Djed ratuje, osim s bakom, sa stvarnošću i starošću, ratuje sa zdravljem, s dijabetesom, s nepokretnošću. Prije dvije godine završio je u bolnici, a zatim u krevetu i kolicima za invalide, pogodilo ga je to zato što je nekad bio vrhunski rukometniški, uvijek u „muvingu“. Oduvijek je bio šaljivdžija pa se tako šali da će jednog dana ponovno trčati i skakati bolje od mene, daj Bože! Mama ih je morala iz vikendice preseliti u svoju rodnu kuću da su bliže hitnoj i bolnici, da ih lakše može obilaziti, da im i ja mogu pomoći. Rekli su joj da im je tako oduzela njihov mir. Cijeli život voljeli su putovati, stalno gledam slike koje mi baka pokazuje, iz Njemačke, Mađarske, Italije, na njima su tako mladi, čak mi izgledaju miroljubivo. Djed više ne izlazi iz kuće, a baka putuje samo do obližnjih trgovina.

Ograničeni su na skučeni prostor, mali stančić u centru našeg grada. Ratimir tako ne može pobjeći od samog sebe, u potpunosti su ovisni jedno o drugom, o svom miru i nemiru. Često ih obilazim, mama kaže da je

Ratimir sad naše dijete i da se tako prema njemu moramo ponašati. Meni ide bolje nego njoj. Ona zna izgubiti kontrolu jer ne razumije njihov rat, ona bi da su stalno u miru. Djed joj zna reći: „Bit će ti lakše kad se skroz smirimo“, a ona je onda tužna jer nije spremna na njihov odlazak. Zna da je dijete dok ima žive roditelje pa makar i u ratu. Tata radi na terenu, a i mama često putuje. U te dane, kad je mama na putu, spavam i boravim kod njih. To mi dobro dođe da se malo odmorim i od mame, i od škole. Kad su donekle u neutralnom modu, volimo pogledati neki kviz i čitati zanimljivosti iz zemlje i svijeta. Puno su me toga naučili u miru. Često, kad dođem k njima poslije škole, pojedem nešto pa dalje pustim mozak na pašu ili pomažem baki oko rješavanja križaljki, a djedu se hvalim svojim postignućima na tjelesnom, a oni su puni ponosa na svoje pile. Kad ratuju, ja sam onaj koji pronalazi kompromise i miri ih. Moglo bi se reći da sam neutralan. Mama kaže da rat izbjegavam i javim njoj kad je napad. Ne mogu završiti priču, a da ne spomenem bakinu izvrsnu kuhinju i djedovo kokodakanje.

Odrastao sam kao mornar Popaj na njenom špinatu. Pripremala mi je i najbolju paradajz juhu, no nisam se udebljao zato što sam uvijek bio umjeren u jelu za razliku od mojeg Ratimira, i baka i djed su veliki gurmani. Djed je, osim u jelu, pravi majstor uzbijanju neslanih šala koje također znaju biti razlog njihovog rata. U zadnje vrijeme naučio je kokodakati kad mu baka nešto prigovara, voli iz svega napraviti šalu, to sam naslijedio od njega. Mir nastupa kad su potrebni jedan drugom, baka djeđu da ga presvuče, a djed baki da nije sama. Cijeli život voljeli su životinje i bili su okruženi ljudima. Sada imaju dvije papige, ali im, otkada je djed nepokretan, ljudi nedostaju, zato su počeli pričati s pticama. Kad se ozbiljno naljute, onda ono što žele reći jedan drugome, govore Bijelku ili Sivki. Imaju oni i svojih dobrih trenutaka, to je najčešće vrijeme kada spavaju. Tada ih slušam kako dišu.

Počeo sam kao jezičar, a završit ću kao fizičar. Mogao bih njih dvoje usporediti s magnetima. Magneti istih polova se odbijaju, kao i oni cijeli život, ali kad se samo jedan magnet okreće, nastane neraskidiva veza.

Nastane Ratimir. Otkad su zarobljeni u četiri zida, sve su svjesniji da imaju samo jedno drugo. Znaju da mogu računati na nas, ali ipak su njih dvoje jedno svemirsko tijelo ili da ne pretjerujem, oni su zapravo dva satelita, Rat i Mir koje povezuje most, a nazvat će ga Život.

DORA LUKŠIĆ

7. razred

OŠ „Rikard Katalinić Jeretov“, Opatija
Voditeljica: Milana Medimorec

TRAG

– Kasnimo! – viče mama. – Ti si najsporija zmija na svijetu!

Usporeno obuvam tenisice i razmišljam o kretanju zmija. Mama otvara vrata i izlazi, skačem sa stolca i žurim za njom. „Znaš“, objašnjavam joj spuštajući se stepenicama, „zmije su brze.“ „Onda ti nisi zmija“, nasmije se. Silazim grbavim stubama pazeći da se ne spotaknem. Tata ih je sam napravio. Već sam mu se puno puta požalila da nalikuju grbama deve, vrlo stare deve.

Stižemo do ceste. Okoliš je dosadan. Prljavi pločnik i sivi pješački prijelaz koji više ne predstavlja kontrast asfaltu. – Siva pruga, siva pruga – pjevušim u sebi poskakujući po prugama izbjegavajući crnilo. Taman kada sam doskočila na posljednju prugu, ugledam kotač automobila. Dižem pogled. Policijski automobil. – Je li tu zbog... – uputim zabrinjavajući pogled mami. – Ne znam – prekine me ne dopuštajući mi dovršiti rečenicu. Nisam puno razmišljala nastavljajući užurbano stupati za njom. Stigli smo do prodavaonice. Koliko god smo malo stvari namjeravale kupiti, naša se kupovina otegla na sat vremena. Opušteno hodajući kući, bez ikakvog požurivanja, objašnjavam mami kako je sladoled bolji od šлага. Stigavši do sivog pješačkog prijelaza, opet ugledam policijski automobil. – Vjerojatno ga još uvijek čekaju – odgovara mi na pitanje koje nisam stigla postaviti. Iako nije spominjala ime, znala sam o kome govori. Čovjek bez lica, gromka glasa. Nitko u našoj obitelji nije znao kako izgleda. Zamišljala sam ga grubih obraza, tamnih očiju bez sjaja i blijede puti bez nježnosti. Lik iz noćne more. Jedino što nisam morala zamišljati je njegov glas. On se čuo čak do naše kuće. Plašio je svojom vikom i prozore. Otkad su se doselili u našu ulicu, nemir se uvukao u svaku travku, svaki list i svaku granu našeg susjedstva.

Sljedećeg jutra automobila više nije bilo, njime je otisao i naš susjed. Mama mi je objasnila da sada susjedov sin živi samo sa svojom majkom. Iskoristili smo priliku i pozvali ih na kavu i kolače. Ipak su to naši prvi susjedi. Promatram mamu s balkona kako prolazi vrtom, uspinje se stubama i zvoni na vrata. Pojavljuje se zbumjeno lice žene. Mama pokazuje na naš balkon i nešto govori. Susjeda stidljivo slijedi ramenima, kimne glavom i zasja osmijehom. Pristala je i krenula za njom. Dječak je bio iza nje. Tada sam ga, zapravo, prvi put vidjela. Mama i susjeda su pričale uz kavu dok sam promatrala malog susjeda. Bio je skriven iza majčine široke bluze. „Znaš što, bio je on loš čovjek“, čujem susjedu kako se žali mami: „Možda bolje da više nije u našim životima.“ Tu sam se morala složiti s njom. Dječak je imao taman ten. Smeđe vlasi prekrivale su mu glavu tek toliko da ne nalikuje jajetu. Zamjećujem da su mu oči neobične. Dok mu zjenica jednog oka gleda ravno, druga kao da bježi na stranu. Njegov nosić podsjeća me na okrugle kamenčiće s plaže. – Voliš li bacati kamenčiće u more? – pitam ga dok mi se kamenje još gurka mislima. – Da – odgovori jednostavno ne gledajući me u oči. Dok okreće glavu da pogleda lopticu koju mu je donio naš točkasti pas, zamjećujem masnicu na njegovu vratu. Nisam ga ništa pitala jer sam znala zašto je ima. Onaj teški i prijeteći glas još mi je bridio u ušima. A tek njemu?

Prolazili su dani. Mir je opet preplavio naše susjedstvo. Primijetila sam da je dječak puno otvoreniji. Sramežljivo me pozdravlja. Masnica je polako nestala kao i nesreća u njihovim životima. Pitala sam se do kada.

JELENA ČUMANDRA

8. razred

OŠ Zapruđe, Zagreb

Voditeljica: Anabela Crnković

KIŠONOVSKA HUMORESKA IZ MOJE OBITELJI

Prije mjesec dana mama, brat i ja krenuli smo u Đakovo. Mamine psihoterapeutske metode o kućnim ljubimcima kao zamjeni za oca dovele su je na ideju da bi bilo dobro udomiti mačku. Iz Đakova. I tako, istoga dana vraćali smo se u Zagreb s Martinom koji je veselo skakao po autu. Raspoloženje je bilo sjajno. Do pondjeljka.

Doktor Pezo izvijestio nas je da Martin ima sljedeće bolesti: ušnu šugu, gliste, mikrosporozu te da je pothranjen. Majku kao da je grom pogodio. Nakon cijelog popodneva provedenog u urlanju na telefon, pojavio se otac i ponudio da Martina primi k sebi dok se ne izliječi, kako ne bi zaražio nas. Zapravo, nije se ponudio nego je pod prisilom pristao. Za tridesetak dana Martin je više – manje ozdravio te je stiglo vrijeme da se vrati kući. No, faktor na koji nitko nije računao bio je da se tata zaljubio u Martina i da ga nije želio vratiti. Ipak, prije nego li se on zaljubio u Martina, u Martina smo se zaljubili brat i ja. Mama se u međuvremenu odljubila i odustala od ideje o psihoterapeutskim učincima mačke.

Sada nas dvoje hoćemo Martina, tata hoće Martina, a mama bi se radije odselila u Černobil nego vratila šugavu životinju u svoj stan. Trenutno se vode pregovori o skrbništvu, a finalna se odluka očekuje krajem tjedna.

NIKA PAVLOVIĆ

7. razred

OŠ Vjenceslava Novaka, Zagreb

Voditeljica: Marija Gelo

DALMATINSKA ZAGORA

Kad me netko pita: „Odaklen si?“

Otamo sam di se kruv kuva,a kava peče,

Kad padneš: „Jesi se ubijo“, neko reče!

Di se papiri gonjaju,

A noge se čuju, ne vonjaju.

Di se auto goni,

di pivac budi, alarm ne zvoni.

Otamo sam di se čer zove sine

A na prozorima vise koltrine.

U mom kraju promaja ubija,

A tuku se jaja.

Di se crkne od smija,

A ostaneš živa.

Što rima prestaje, nisam kriva.

Di se muzika odvrće,

Di se po doturima oda,

Di se ne smi gutat žvaka

Da se ne zalipe criva,

Di moraš ići u školu da ne moraš kopat,

Di nije: otvori usta, nego zini,

Di nekoga pitaš: „Di si?“,

A stoji ispred tebe...

U moj kraj kada dođem,

Svakog znam di god prođem.

To je Oklaj, moje misto milo

U Dalmatinsku zagoru se skrilo.

DINO PERUŠKO

8. razred

OŠ Matije Vlačića, Labin

Voditeljica: Klaudia Blašković

PLJUNI

Pljuni,
jer ona je kurva,
njene dečke ne stigneš
na prste obiju ruka zbrojiti.

Pljuni,
pogledaj koja frikuša,
kakva je došla u školu.

Pljuni,
u šestom razredu
pola grada njene gole slike ima.

Pljuni,
zar s trinaest godina izgubiti nevinost?

Pljuni,
jesi li joj video ožiljke na ruci?
Likica je bolesna.

Pljuni,
i ne osvrći se
jer ne znaš drugu stranu priče.

Pljuni,
jer obraz koji vidiš
svako jutro u ogledalu
je čist obraz,
sveti obraz?

Pljuni,
jer i za ništa drugo
nisi sposoban.

Pljuni,
jer tuđi životi
tvoja su prva briga!

GRETA KLANAC

8. razred

OŠ „Retfala“, Osijek
Voditelj: Marinko Plazibat

SRCE SE SRAMI

Bilo nam je žao.
Tamni trag
u zidu.
Kucao je sat
i bilo nas je sram, čudnovato
sram.

To će nas sunce nježno ubiti, pijesak
pomiješan s krvlju.
Srce
zapeti u mulju.

Slavujeva tišina
bila je prasak,
mokra kora drveta
vrtlog vremena.

I sutra ćemo pokušati biti
sretni opet.
Možda naša crna vrana
padne u to gorko more.

Tinta oko zglobova,
voda oko vratova.

Nismo znali što se događa.

I bilo nas je sram.

MARI RODIN

8. razred

OŠ Nikola Tesla, Rijeka
Voditeljica: Irena Peić Rančić

MARKIZA OD STAROGA GRADA

Ah, sunce... zvuk hrane koju vlasnica trese u zdjelicu... Hrana! Veselo iskočim iz svoje košare i potrčim prema kuhinji. Tamo sam s velikim oduševljenjem dočekana pa se naklonim svojoj malobrojnoj publici. Tj. jednoj osobi, mojoj vlasnici Danute. Nedavno smo doputovale ovdje i smjestile se tu, u središtu grada ili, bolje reći, središtu događanja. Danute je balerina (to vam je jedna vrsta plesačice) i ovdje je dobila posao u kazalištu. Lijepa zgrada. Čujem da se zove po nekom Ivanu plemenitom Zecu. Čudi me, pa što je to tako važno zec napravio da mu posvetite cijelo jedno kazalište? Pitam se mogu li i mačke tako. Oh, kako bi to bilo lijepo... Tamo u Rusiji, nijedna zgrada se ne zove po zečevima. Oh ne, samo malo! Ona odlazi! Nekoliko puta obiđem oko nje i zatim ju pustim da izađe. No, i ljudi valjda moraju ići raditi nešto korisno. A sad, razgledavanje! S lakoćom se popnem na prozor i s jednakom graci-oznošću skočim na susjednu terasu i provućem se do stepenica. Dolje se spustim odmjer enim i polaganim koracima. Treba znati ostaviti prvi dojam. Slijedim zvuk vode, sve dok ne dođem do jedne fontane. Tamo blizu, neki radnici postavljaju nešto na zgradu. Kad odu, približim se da viđim što je to. Neka slova.

– Napokon – začujem jedan otegnuti mijauk. Okrenem se u tom smjeru, samo da bih vidjela staru, čupavu, sivu mačku kako gleda tu ploču. – Što napokon? I kakva su to slova? – upitam. – Da, da – zaprede ona. – Prošli tjedan je bilo u novinama da će danas postavljati natpise sa starim imenima ulica. Veoma korisno ako se koji vremenski putnik izgubi. Reci, ti nisi odavde? – Ne, došla sam iz Moskve – odvratim. – Zovem se Jinx. A vi ste? – Ja sam... hmm... koji je danas dan? Mislim, srijeda. Danas sam Ofelija. Ponedjeljkom sam Dafne, utorkom sam Ivona, četvrtkom

sam Karolina, a petkom sam... kako ono... Ma nema veze. Čula sam da je Moskva jako lijepa, ali da je i hladna. Je li zaista tako hladno kao što kažu? U knjigama piše da ti se brkovi smrznu. – Ma ne, nije baš tako hladno. Ali ovdje u Rijeci vam je jako toplo, znate? Mislim, za ovo doba godine je baš vruće. Nema ni snijega. – I inače je tako. Za što si ono pitala, za slova? Ovo je latinica, ali riječi su jako slične ruskom.

Ofelija skrene pogled na ploču. – Ovo je povodom naše nove titule. Mi smo prijestolnica kulture za 2020! – Znam, zato je i Danute došla ovamo. – A tko je Danute? – pomalo pospano upita stara mačka. – Pa, Danute je... – zaustim, ali se zaustavim kad sam vidjela da je Dafne – pardon, Ofelija, odlučila zadrijemati na suncu. Kako tamo više nisam imala što za tražiti, odlučila sam otići do luke.

Kako sam se oduševila kad sam prije nekoliko dana prvi put vidjela more! Jako je lijepo, iako je voda. Jednom sam ga liznula. Slano je i pomalo ljuto, ali svida mi se! Mmm, što to miriše? Riba! Iskrcajavaju ribu! Požurila sam naprijed, samo da bih se skoro zabila u jednog šarenog mačka koji je očito imao isti plan kao i ja. Neka latalica, čini se. Iako vrlo zanimljiv, ako se izuzmu ožiljci i to da nema dio lijevog uha... – Hej, pazi kuda ideš... – želio je reći još nešto, ali, kada se okrenuo, malo se zbumio. (Mislim da nije očekivao takvu elegantnu mačku kao što sam ja.) – Pa što takva ljepotica radi na ovakovom mjestu? – upitao je pomalo podrugljivo. – Traži hranu?

Ja, pristojna kakva jesam, rekla sam mu da ne tražim hranu već istražujem novi grad. – Strankinja, ha? Lijepo krzno imaš, za nekoga tko je doputovao tako izdaleka. Crna kao noć, zar ne? – nasmiješio mi se i ubrzo sam shvatila da mu se svidam. Nakon kraćeg razgovora uvidjela sam da ni on nije tako loš kao što se čini. No, usred razgovora prekinulo nas je zvono koje označava podne. Morala sam natrag. Pozdravila sam ga i obećala mu da će ga opet posjetiti. Vratila sam se doma taman na vrijeme za ručak. Moja je vlasnica stigla nekoliko minuta poslije mene. Pojele smo, a ja sam se vratila promatranju ulice s prozora, dok je Danute čitala neku knjigu. Kasnije, ona je odlučila vježbatи za priredbu, usput pokušavajući

oponašati moje graciozne pokrete. Nekoliko sati vježbe svaki dan i ubrzo će biti skoro tako elegantna kao ja. Kako su se svjetla grada pomalo palila, zadovoljno sam prela i razmišljala o svim avanturama koje ću još doživjeti u tom predivnom i neobičnom gradu.

EMA ZUBČIĆ

8. razred

OŠ braće Radić, Pridraga
Voditeljica: Slavica Oštrić

STRAH

Neočekivano mu se uvuče pod kožu i napadne mu misli, trujući ga i zao-kupljajući mu um, mučeći ga, tjerajući ga da se preda. Sat otkuca 13.45. On se okreće na drugu stranu gdje mu sitne zrake sunca ne tuku u zjenice. Povuče poplun preko glave i uzdahne. Još nije spremam ustati iz kreveta.

Oglasiti se obavijest s telefona na noćnom ormariću. Sat otkuca 16.00h.

– Kad da te čekam? – poruka zablijesne na početnom zaslonu. On uzdahne pa žurno otipka poruku.

– Ne mogu danas, sorry.

Još nije spremam ustati iz kreveta.

Dogodi se to neočekivano. Kao i ostalih dana. Misli, iste one što napokon bijahu odmršene, ponovo se zapetljaju, ovoga puta u čvor koji se čini kao da nema kraja, i suze navru na oči, toliko krupne i slane da se čini kao da se utapa, utapa, utapa...

Čim se ulazna vrata otvore, on zna tko je. Čvršće privine jastuk na prsa i potisne jecaje što mu paraju grlo. Koraci odjeknu niz hodnik tik prije nego li se začuje: Doma sam!

Zvuči sretno, ne zaslužuje još jedan uništen dan.

Kad se vrata otvore, i kad najmanja zraka svjetla prodre u sobu, i kada se sretno lice izobliči u zabrinuto, krivnja ga obavije, zaguši i nije sposoban ni za što, osim suza, suza, suza...

U redu je. U redu je što nisi ustao iz kreveta. U redu je što posuđe nije oprano. U redu je što nisi u redu. U redu je. Riječi su kao mantra odjekivalje kroz njegove misli, uzimajući ga, tješeći ga, dajući mu do znanja da

je u redu osjećati. I dok ga se tješi, privinutog uz prsa, čvrsto kao da ga se prizemljuje, strah se čini daleko, daleko, daleko...

I dok to ne očekuje, nasmije se. Vedro i glasno i bezbrižno. Strah je potisnut, toliko malen i neugledan da se nekada zapita je li zaista ikad postojao.

U redu je. Strah je u redu.

TEODORA HUBLIN

1. razred

Prva gimnazija Varaždin, Varaždin

Voditeljica: Tatjana Ruža

KAD KNJIGE SPAVAJU

Tišina. U Velikoj knjižnici bila je mrtva tišina. U velikoj knjižnici, u kojoj su se nalazile sve knjige svijeta, i velike i male, i tanke i široke, divovskih polica bilo je toliko da su same po sebi tvorile labirint, toliko velik da su se prolazi između polica mogli smatrati svojevrsnim ulicama, a čitaonice raštrkane po knjižnici kao kakvi trgovci. I zato su ljudi ovo mjesto prozvali Gradom Knjiga, a njegovi stanovnici bili su svi likovi iz proza i stihova, sve činjenice i svi osjećaji koji su živjeli u svojim knjigama.

U Grad Knjiga mogao je doći svaki ljubitelj knjiga. No već dulje vrijeme nitko nije stupio nogom u Grad Knjiga. Ljudi su ga zaboravili. Svi stanovnici Velike knjižnice stoga sada spavaju u svojim knjigama i čekaju da ih netko probudi.

I tako smo sada ovdje. U praznoj, tihoj knjižnici. U glavnoj čitaonici tri sestre knjižničarke, koje danonoćno brinu o cijeloj cjelcatoj knjižnici, sjede za stolovima i čitaju, istovremeno se pitajući što je pošlo po zlu. Imena su im Epika, Lirika i Drama. Nakon napornoga dana čišćenja prasine s knjiga, koja se nakuplja sve brže i brže, navečer bi sjele i čitale ili bi pogledale neki film.

20 je sati, vrijeme sporo prolazi. Na zidu je sat s kukavicom, no ne pokazuje točno vrijeme jer je ptičica u satu odavno već bila zaspala. Epika, Lirika i Drama su se s vremena na vrijeme kriomice pogledavale, nisu već dugo pričale. Ta grobna tišina trajala je sve dok se Drama nije iznervirala:

DRAMA: Kreatat će od očaja!

– Mi tri bismo,
kad već prije nismo,

na temu trebale prijeći,
i razmijeniti važne riječi – zaključi Lirika.

– Oh! Ne razumijem! – uzdahne Epika. – Knjige su umjetnost, zanimljive su i pružaju zabavu. Proširuju maštu i prenose znanje. Koji vam dio svega ovoga zvuči neprimamljivo!?

– Dobra bi ideja bila
da se ta problematika nemila,
iz novog ljudskog kuta pogleda
i možda bi taj princip donio malo reda.

DRAMA: Lirika, ti i tvoja rima! Što uopće želiš reći?!

– Mislim da Lirika pokušava reći da bi nam ovaj problem bio jasniji kad bismo razmišljali poput mladih ljudi – objasni Epika.

DRAMA: Misliš na mladež? Oh, pa to je lako... (*Ustane sa stolca i počne se rugati glumeći.*) Vidi mene!!! Ja sam nezreli tinejdžer i knjige su tako dosadne! Ja ču samo cijele dane na internetu gledati youtubere i igrati akcijske video igrice te čekati da mi to polako ispere mozak.

Na tu glumu Epika, Lirika i Drama se sve glasno nasmiju. A onda se iz uskog prolaza čuo glas:

– Oh, ovo nisam već dugo čuo. Što se događa? – to je bio doktor Diskurzivni. On je bratić Epici, Lirici i Drami i četvrti je knjižničar u Gradu Knjiga.

– Samo razgovaramo malo jer do knjiga nam je stalo – prozbori Lirika.
– Diskurzivni, pomozi nam – reče mu Epika. – Pokušavamo naći rješenje našega problema.

DRAMA: Da, ti se razumiješ u rješavanje problema. Upotrijebi napokon svoju znanost.

– Da bismo mogli naći rješenje, prvo moramo otkriti uzrok – objasni dr. Diskurzivni.
– Govoriš tako kao da je to lako – kaže Lirika.

– Svatko ima svoje izlike za nečitanje. No slušajte, mi moramo u svakom slučaju nešto poduzeti u vezi ovoga! Stvarno je dosta čekanja.

DRAMA: A što bismo mi mogli učiniti?

– Ja će ako treba sama otići van,
nagovoriti ljudе
i prekinuti knjiga san! – odluči Lirika.

– Lirika ima pravo – prozbori dr. Diskurzivni. – Kad već ljudi ne dolaze k nama, mogli bismo mi otići k njima. Vratiti se tamo odakle smo i došli.

– Onda zbori kamo,
kad već idemo tamo – prihvati Lirika.
– Lirika, ti bi trebala posjetiti svoju prijateljicu Glazbu, mislim da joj ne dostaješ. Mogle biste ponovo napraviti par hitova. Što kažeš? – predloži dr. Diskurzivni.
– Kad već nagovaraš tako,
zadatak uz prijateljicu
bit će obaviti lako – složi se Lirika.

DRAMA: A ja? Što sa mnom? Zar očekuješ da sama lutam tamo vani?

– Drama, prestani dramiti – kaže joj dr. Diskurzivni. – Ako baš hoćeš probleme, idi u politiku, tamo svi vole dramu.

– Ili probaj malo nasmijati ljudе! – priključi se Epika.

DRAMA: O-ho, ho... Epika, pazi se. Upravo si probudila kraljicu komedije!

– Sestro moja,
a što li je ideja tvoja? – upita Lirika Epiku.

DRAMA: (*Ubaci se prije nego što Epika išta odgovori.*) Znam! Epika, ti si uvijek bila popularna. Posjeti ljudе! Gostuj u njihovim domovima, oraspoloži ih na poslu, utješi ih u bolnicama. Pričaj im priče, legende, anegdote... Uđi u mobitele... Ženo, pa zavladaj internetom!!!

- Vau, Drama. To je bio vrlo inspirativni govor – kaže joj dr. Diskurzivni.
- Prepostavljam da ti već znaš što trebaš raditi? – provjerava ga Epika.
- Jednostavno je. Ljudi u današnje vrijeme vole znanost, samo ću im ispričati kako mi svaki tjedan pijemo kavicu s našim prijateljicama Biologijom, Sociologijom, Filozofijom, Psihologijom, Fizikom, Kemijom, Teologijom, pa čak i Matematikom...

DRAMA: (*Prekine ga.*) Dobro, shvatili smo, ti imaš mnogo prijateljica.

- Dakle, podsjetit ću ljude da znanost ne može bez književnosti, kao ni književnost bez znanosti – objasni dr. Diskurzivni.

S razrađenim planom svo troje pohitaju prema vratima. No dr. Diskurzivni ih sve još na trenutak zaustavi i opomene:

- Ne zaboravite! Kada pričate s ljudima, trudite se biti zanimljive, i najvažnije, zabavne. Ljudi jako vole zabavu.

Izašavši iz Velike knjižnice, shvatili su da je noć. Nigdje nikoga. Samo ciča zima.

DRAMA: A gdje su ljudi?

- Očito spavaju... – zaključi dr. Diskurzivni.

Na to Epika s entuzijazmom upita:

- Onda, krećemo odmah ili čekamo svitanje?

PATRIK PALAMETA

8. razred

OŠ „Dobriša Cesaric“, Požega
Voditeljica: Blanka Đimot Zima

NETKO DRUGI

Već godinu dana
otvaram pogled
u zatvorenim prostorima
jer ne mogu pobjeći
od vjetrom zamršenih pogleda
u kojima si ti
u nepoznatom vodenom odjelu.
Pokušavaš isprati moju poeziju
sa svojih ruku.
ili onu u kojoj
se nešto dogodi u mojim grudima
svaki put kad se vratiš.
Umoran sam od toga
što se osjećam kao nešto
davno zaboravljen
što više nemaš srca potražiti.
Umoran od toga kako izgovaraš moje ime,
kao da me pokušavaš prekoriti.
Umoran od razmišljanja:
Možeš li raspoznati razliku
između odsustva mog glasa
i tištine.
Sada proganjam riječi.
Ponekad ih ne napuštam danima.
I ja samo stojim tamo.
U toj tištini.
I čekam.

SVEN SRKOČ

4. razred

XI. gimnazija, Zagreb
Voditeljica: Ivana Babić

MIŠOMORA

I peti dan mali je mudrac ponovno izbjegao moju zamku. Sira nema, a mišolovka nije aktivirana. Snap-E-Trap mehaničko rješenje već me toliko puta iznevjerilo da ozbiljno razmatram prebaciti se na Authenzo model, *upgradeanu* verziju miš-eliminatora. Ili je upravo u tome problem? Jesu li tradicionalne mišolovke s klasičnim sustavom sklapanja odviše neučinkovite? Doista, ni u crtiću nisam dočekao da kombinacijom sira i takve klopke Tom ulovi Jerryja i naplati počinjenu štetu. Možda bi mišolovka koja električnim šokom omamljuje žrtvu bila bolji izbor? Za to mi, doduše, trebaju baterije koje se sigurno prodaju odvojeno. Iako živimo u wireless vremenu, miš mi je uspio pregristi neke žice. Između ostalih (ironično), i onu optičkoga miša. Da zovem Stipu Deratizatora, lokalnog istrebljivača s kojim sam neki dan razgovarao? Jamči pomor svih glodavaca (vjerojatno mu zato žena hoda u bundi od činčila, a u Trnskom nema vjeverica). Ili da opet probam s klasičnim mišom? Ratimor sam sav strusio, bez rezultata. Glodavac koji mi već danima po stanu ostavlja brabonjke zaobilazi ga kao profesori hrvatskog naglaske... A možda tome mišu ipak pridajem nadnaravne, mitske sposobnosti? Pa nije valjda jedan poljski miš intelektualno superiorniji od mene, koliko god inteligentan i prepreden bio? Ali zašto je izabrao baš moju kuću? I naši susjedi imaju savršeno jestive žice, a i prilično sam siguran da nemaju mačku. Ali, ne, ovaj je odlučio zagonjati život baš meni. Do kraja mjeseca moram finalizirati doktorat, a ova mi mala napast sapinje koncentraciju i odvlači me od Druge dinastije babilonskih vladara. Uz to moram poražen svaki dan priznavati ženi koja odavno sumnja u moju muškost i lovački instinkt *homo habilis* da još nisam ulovio tu štetočinu. Možda bih trebao promjeniti taktiku, razmišljati izvan okvira. Kako bi bilo da kupim kloroform,

njime premažem stranice novina, zatim ih zalijepim preko jedne od mišjih rupa da bih se dvostruko osigurao: da upadne u rupu ili da skonča kao Ecovi benediktinci koji su u Aristotelovoj *Poetici* čitali o komediji. Ne... on je prepametan za to, sigurno bi nanjušio da nešto nije uredu. A da u taj njegov sustav tunela upušem ženin jaki parfem te mišolovkama zapriječim sve izlaze? Hm, taj taktičar sigurno ima isplaniranu rutu za bijeg... a ženin emocionalni spektar od prijezira do bijesa kada dozna da sam trošio njezin parfem od 500 kuna ne želim ni zamišljati...

Razmišljaо sam da našeg hrčka Hamurabija iskoristim kao mamac, da uljez s polja pomisli da je našao kompanjona za druženje... Možda da naš ljubimac uđe u jednu od rupa, nađe pajdu bez pedigrea i privede ga pravdi. To bi bilo izvrsno, ali naš je hrčak previše lijen da bi se pokrenuo. Kotač u kojem bi donekle trebao održavati kondiciju nije zaškripao već mjesecima. Frajer samo puni obraze sjemenkama suncokreta i hrče u piljevini (valjda zato jer je – hrčak).

Jutros sam se odlučio za ljepilo. Očajnički pokušaj, znam. Na prva tri kartona zalijepilo se malo mušica, dakle nije potpuni promašaj. No, na posljednjem, onom u radnoj sobi, s nožicama zalijepljenim za kutiju *corn flakesa*, stajao je – on. Mali mudrac, inteligentni taktičar i prepređeni igrač piljio je svojim crnim očima u mene – pobjednika! Moj si! *Game over!*

No, nakon prvotne sreće, misli su mi obuzele egzistencijalističke torije o apsurdu različitog tretmana pripadnika praktički iste vrste! Tko smo mi da određujemo tko je dobrodošao a tko nije, koga ćemo zvati ljubimcem a koga štetočinom?! Jednoga proganjam svim raspoloživim oružjem, drugome u *pet shopu* kupujem suho voće i orašaste plodove; jednoga gledam kroz nišan, drugome češkam trbuh; jednoga nutkam arsenom, drugog vitaminima!?! Gledao sam u dva gotovo istovjetna glodavca čiji je status određivao tek jedan detalj – rep(ić)! To malo pomagalo, antena, kormilo – pokazalo se kao presudno. Obuzela me kafkijanska zebnja i sartrovska mučnina, uzletio sam od darvinovskog determinizma do gogoljevskog nadrealizma. Čak sam pomislio da je poljski miško

zainteresiran za moj rad o Sumeranima i Asircima, ipak je ulovljen u radnoj sobi. Povrh svega, mučilo me pitanje slobode. Bi li moj Hamurabi mijenjao svoj udobni dom s punim frižiderom i fitnes spravama za polje s makovima? Bi li ulovljeni zubo zamijenio život u strahu pred okom sokolovim za predah u Remetincu?

Odlučio sam ovako napraviti: u podrumu imam labirint za hrčke od kojega je moj ljubimac odavno odustao. Oslobodit će miša, a labirint staviti nasred sobe. Ako svoju slobodu želi zamijeniti za sigurnost ropstva – labirint je njegov. Nazvat će ga Nabukodonosor, kupovati mu pastu s fluorom za sjekutiće i pružiti otpor svojoj ženi. Ako pak svoju slobodu nije spremjan mijenjati ni za što, neka malom Braveheartu bude široko polje.

Penjući se uz podrumske stube, teško sam manevrirao s labirintom u rukama, pomažući si zubima i nosom pri zatvaranju vrata, paljenju svjetla i pozivanju lifta. Pomislio sam da bi mi itekako dobro došao... rep.

CHIARA PUMPER

3. razred

III. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Maja Ilić

UMJETNI OSMIJEH

Kupite, kupite, proizvod budućnosti!
Tamniju dušu za svjetlige sutra!
Po skromnoj cijeni vlastite sreće
nudimo tiho umiranje iznutra!

Osjećate da vas se osuđuje, ne cijeni?
Da očekivanja su kao rupe bez dna?
Mi za to sada imamo rješenje!
Prezirite bližnje a da nitko ne zna!

Budite uvijek korak ispred drugih!
Zar želite da svijet *pravog* vas vidi?
Ogledala duše bit će artefakt prošlosti
kad u njima obrišete što vam se ne svidi.

Trebate li uistinu iskrena prijateljstva?
Lakše je ako se u samoći pati!
Nudimo vam priliku za konačno spasenje!
I ne brinite. Smiješak! Nitko neće znati.

ENA HALAČEK

3. razred

Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva, Đurđevac

Voditeljica: Mirela Kožar

„.... I OSTAVI SI DESET ZA LJUBAZNOST...“

14. 6. Zadnji dan škole.

Odlikašica završila drugi razred gimnazije. Na kavi s prijateljicama u našem omiljenom provincijskom kafiću usred Podravine, ne prestajem misliti na kofer. Jesam li sve ugurala? Obavila papirologiju? Otkud sad još i strah? Moramo krenuti na vrijeme, sutra je moj prvi radni dan.

Navlačim najljepši kombinezon koji imam za razgovor s direktoricom. U ruksak trpam još i dezodorans. O da, trebat će mi! Negdje na autoputu prema Crikvenici zvoni mi mobitel. Tamo neki gospodin traži moj OIB zbog pristupa tamo nekoj fiskalnoj blagajni. OIB, fiskalna, Vi iz poštovanja... Strah? Ma ne. Samo telefonski razgovor.

Vozimo gradom. Turisti se guraju sa svih strana. More je plavo i nebo je plavo i sunce je žuto i ja sam blijeda; ali s desne strane vidim ogroman hotel i moderan bar s natpisom HOTEL CRIKVENICA. Znači, to je to. Nije loše. Četiri zvjezdice. Ena, so far – so good. Tražila si, evo ti!

Dočekuje me šefica restorana, ona najzločestija iz priče kojom su me pripremali za ovaj sezonski rad. Na putu prema uredu direktorice brat me zadirkuje: „Ena, ne znaš u kaj si se uvalila... Pred tobom je dva i pol mjeseca pakla. Idemo se kladit da buš odustala nakon dva tjedna. Pa ti doma nikad niš ne delaš, samo učiš... Nemreš ti ovim tempom...“ Vahhh... Vidjet će on. Izdržim li i ta dva tjedna, već sam na konju, mislim si. Ne radim ja kod kuće bogznašto, istina. Al gle me sad: potpisujem ugovor za šesti, sedmi i osmi mjesec. Čini se puno. Vrti mi se po glavi: „Može li se ugovor raskinuti ako sam nesposobna?“ Otac i majka daju

potrebne suglasnosti. Njihova maloljetna kći ostaje raditi. Hrabo ostavljaju onu koja želi ispitati svoje granice, a ne samo čitati o njima u visokoj literaturi... Sutra počinjem u sedam. Ekipa, *ujutro* u sedam!

15. 6. Prvi radni dan.

Bijela košulja, crne hlače, crne cipele i ljubičasta pregača na kojoj je prikvaćena pločica s mojim imenom. „Ništa, Ena, osmijeh na lice! Krećete! Budite ljubazni prema gostima, pozdravljajte ih. Buffet, sladoled, bar... Samo se primite posla...“ Već me sljedeći dan hvale da sam radišna i snalažljiva kao da ovdje radim danima. Prassssssss... Velika zabluda: ja sam vam ovih dana ponavljala latinski i pisala zadnji ispit iz hrvatskog...

15. 7. Prva plaća.

Zbrojeni sati i dani, množeni s obećanom satnicom. Ona gimnazijalka na svojem računu ima prvu plaću. U samo dva tjedna zaradila sam mesečnu plaću trgovkinje iz mojeg sela. Ja, balavica od 16 godina. Naučila sam: polupati šalicu pa počistiti nered; koja je količina sladoleda dovoljna za jednu kuglicu; što se sve treba pripremiti za veliki mocchiatto; kako se priprema capuccino, a kako ness; što se stavљa u *pina coladu*; koja je razlika između postave stola za doručak ili večeru; kako izdavati te divne fiskalne račune; naučila sam i da „sirova pizza“ nije sirova (nepečena), ona je samo Slovacima „pizza sa sirom“. Moram zahvaliti i profesoru iz matematike što znam koliko od stotke vratiti mušteriji ako je kupila četiri kuglice sladoleda po 8 kuna. Hvala ide i svim mojim profesorima silnih jezika koje (ne) govorim – svi mi idu odlično!

Kolovoz. Kažu, najgori mjesec za ovaj posao.

Red za pizza cut. Red za sladoled. Pun bar, a preko puta na plaži valovi mi se smiju.

Tako malo si se kupala u moru, a još si tu? Nisi odustala? A ne! Kolege na poslu me podržavaju jer tek sad shvaćam koliko je težak i naporan rad

u ugostiteljstvu. Reći ču to konobaru na prvoj kavi s frendicama, na početku nove školske godine. S njima mogu raspravljati jesam li dobra u učenju i kvadriranju brojeva do deset (ali samo ako mi je dobar dan) ili kamo ćemo na faks. Ali zasad ostajem ovdje – od dva do deset. Osmijeh od uha do uha, letim na sve strane. Neke „moje mušterije“ čekaju u redu i ne žale se. Hvala Bogu, sladoled je poskupio. Deset kuna i lakše računanje za mene! U jednom trenu sretne mi se pogled s čovjekom koji je s djetetom dugo čekao u redu da bi kupio kuglicu sladoleda. Promatra me cijelo vrijeme i jako je strpljiv. Zagrabila sam kuglicu našeg najzmrznutijeg sladoleda od čokolade i izdala račun. „Ispričavam se na čekanju. Očito svi vole naš sladoled i pizzu!“ Gospodin je ostavio dvadeset kuna i dodata: „Nemaš problema, Ena! Ostavi si deset za ljubaznost! Rijetki prodavači imaju živce kao ti. Svaka čast!“ U tom je trenu cijelo moje ljeto dobilo smisao. Deset je kuna malo; ništa, rekli biste. Meni je to najdražih deset kuna koje sam ikad dobila. Zahvalila sam kratko jer se red i dalje popunjavao. Sad sam shvatila zašto mi neki gosti dolaze svaki dan i jedva čekaju da me vide. Ostavljaju mi veliku napojnicu i višak me veseli.

Rujan. Početak nove školske godine.

Vratila sam se u sigurnost svojega doma. Mogu ja i doma raditi, ali ne moram. Sestra i roditelji dočekuju me raširenih ruku. Razgovaramo o novcu. Uviđam da novac ne može nadoknaditi ono što ti mogu pružiti ljudi. Novac samo može biti simbol nečije osobnosti. Meni je to onih deset kuna koje i sada držim na skrivenome mjestu u svojoj torbi. Kad sam loše volje, dajem si deset za ljubaznost. Novac može svatko raspoređivati. Ali kako rasporediti svoju izdržljivost i ostaviti si deset za ljubaznost, to sam naučila u dva i pol mjeseca rada. Trebat će mi neko vrijeme da obidem sve prijatelje i ispričam im *cijelu sezonu* u kojoj sam, daleko od kuće i odmora pred ekranom ili knjigom, naučila puno o sebi.

TIN FRESL

2. razred

Srednja škola Jastrebarsko, Jastrebarsko

Voditeljica: Barbara Baždarić

TRI TOČKICE

testirali su me
postavili dijagnozu
na temelju spajanja točkica

gledali su me prestravljeni jer nisam znao
za trećeg američkog predsjednika
slali pozive kad sam rekao
kako razumijem životinje

empatija je umrla na testu
a oni je nisu
ni pokušali oživjeti

svaka je zabilješka postala
predrasuda u tri poteza

doktori bez dlake na jeziku
obiluju govornim manama
bacaju hladne recepte
poput odbjeglih sočnih tračeva

skrenuo sam

skrenuo sam lijevo niz hodnik
i pokušao dokučiti
zašto imam tijelo
zašto
kad će me misli više ozlijediti

strah me zaspati
u sobi bez prozora
kad spavam
ja sam disleksičar

nisam siguran
je li noć
najteži ispit
moj završni ispit

noć
moje tri točkice

LOU ĆUPURDIJA

2. razred

Elektrotehnička i prometna škola Osijek, Osijek

Voditeljica: Sandra Štrasser

ARABELLA

visoka 160 centimetara
uma 3 aja
prodane duše

čudo prirode
otpuhuje dim oču u lice
smije se preglasno

junakinja Tarantinova filma
krvavih šaka
teško ju je voljeti

poderane usne izvijene u osmijeh
pun gađenja
bodež skriven među ružama

tamne kovrče padaju joj na lice
još jedan dim
oblači željezni kaput

baca posljednji pogled u ogledalo
kroz hrđu i zvjezdani prah
gleda oca u oči

MIA CEROVEČKI

1. razred

Srednja škola Ivan Švear, Ivanić Grad

Voditeljica: Valentina Pižir

MOJA SESTRA

2007. godina. Sjećam se te posebne godine u kojoj je, u prvom mjesecu, umro moj pradjed Zvonko. Djed kojeg pamtim po tzv. *vozačkoj kapi*. Postala je poznata krajem 19. stoljeća, a izumljena je da bi zamijenila *derby* šešir koji je vjetar često otpuhivao s glave vozača. Idealna je, kako *Google* kaže, za muškarce u godinama koji su na odmoru u prirodi ili na nogometnim utakmicama. Imali su auto, on je imao kapu, no nije bio vozač, već zidar. Na nogometne utakmice nije išao, no volio se družiti i ići na zabave. Bio je među prvim zidarima na ovim prostorima; najčešće je gradio kuće prema Dugom Selu i izrađivao je opeke. Volio je popiti koju čašicu, a pokraj kreveta uvijek je imao šalicu kiselog mlijeka koja je služila kao okrepa nakon napornog posla te kao lijek protiv mamurluka.

Nakon njegove smrti, deset mjeseci kasnije, rodila se moja mlađa sestra Iva. Bila sam sretna što više neću biti sama, što će se moći igrati s nekim i što će moći nekoga zaposliti kao vlastitog slugu. Tada sam imala tri i pol godine... godine u kojima su još mama i baka utjecale na moj stil odijevanja i oblik frizure. U tom sam periodu imala kratko ošišanu kosu što danas smatram nekom vrstom traume iz djetinjstva, a za posjet mami u rođilište baka me odjenula u neke zaista jako ružne smeđe samterice koje su, naravno, uz sebe morale imati i jednako tako ružnu jaknu. No djeca k' o djeca, nemaju pravo glasa i bez izbora sam morala uskočiti u to. Na putu do bolnice svratili smo mami kupiti cvijeće; nosili smo joj čistu odjeću i ostale potrepštine. Nakon razgledavanja otišli smo doma i za par sam dana stavljala ružičaste balone po ogradi kao znak da je beba došla doma.

Sljedećih godinu dana našu je kuću ispunjavala horda ljudi koji su također došli u razgledavanje oglednog primjerka. Zaista oglednog primjerka

tako dobre bebe koja je jako voljela spavati, stalno se smijala i uporno gasila svjetlo pušući u njega jer je mislila da je svijeća. Bila sam dobra sestra koja se igrala s njom. Deda Drago i ja znali smo je voziti u kolicima do bora koji laje. Bio je to običan zimzeleni bor ispod kojega se nalažila pseća kućica sa psom unutra. Taj je pas uvijek lajao kad bismo deda i ja hodali po cesti, no kako sam bila mala, nisam ga vidjela te je tako nastao taj naziv. Čak sam je i prematala... sve dok se nije uneredila. Počela mi je čupati pune dvije šake kose na dan, krenulo je redovito štipanje te zabijanje noktiju u podlaktice i lijeve i desne ruke. Još uvijek imam ožiljke. Predviđene igre s početka priče nije bilo... bilo je svega osim igre. Redovito smo se svađale i tukle, a sama nisam mogla ni na zahod. Iza vrata prvo se čulo skakanje kojim je pokušavala dotaknuti kvaku; koji put bi pala pa se čulo i cmizdrenje. Nakon tri godine donedavna igračka za mučenje (ja) postala je sluga (također JA)!

– Seeekaaaa... je l` mi hoćeš donest nekaj za jest?!?!?????? – čula sam iz sobe u dnevni boravak. I da, seka me zvala samo kad je nešto trebala npr. nešto za jesti ili piti:

– Hoćeš mi donest` čašu vode? – Na to se ja svaki put sjetim sata hrvatskog i obrade teksta u kojem je djed tražio unuka da mu doneše čašu vode koja je na kraju bila posljednja i stoga odmah trčim Ivi s čašom vode u ruci i, iako mi na *faci* piše *nije me briga*, pružam joj čašu.

Dobila je ime po pokojnom stricu Ivanu, tatinom mlađem bratu. Iako ga nisam poznavala, vjerujem u bakine priče koje govore da je bio vredna osoba. Volio se smijati, družiti s priateljima, glupirati, plesati i bio je jako sličan mom tati. Znali su mi pričati kako su ih trbusi boljeli od smijeha dan nakon što su prethodnu noć proveli sa stricem u društvu. Da, upravo sve to Iva nije. Barem ne za sad. Ona je čista suprotnost strica, tate i mene. Njena čud lijepo bi dolazila do izražaja jutrima kad bi nas baka vozila u vrtić i školu. Probudila bi se kao bijesan lav i sve frustracije razmaženog derišta istresla bi na mene, a pred ostalima glumila nevinušće. I, naravno, uvijek bi za kašnjenje okrivila mene. Na svako bakino pitanje Iva me s ponosom okrivljuje. Baka ne čuje na desno uho i svaku

rečenicu moramo ponavljati dva puta, ako ne i tri. Ubrzo dolazimo do škole gdje me baka ostavlja i neprestano svako jutro ispituje istu rečenicu istim tonom i istim načinom izgovora i to je onaj tip rečenice koja naprosto pili u mozak i koju sigurno svi imamo u svojim životima: Do kad si danas u školi? Eh, da...

Kada pješice dođem iz škole, imam 2 do 3 sata mira da napravim zadaću i ponovim sve što treba jer oko 15 sati idemo po Ivu u vrtić. Tamo je tetice pretjerano hvale i govore kako je dobra i kako dijeli igračke s prijateljima te pripovijedaju bajke u koje nitko od nas ne vjeruje. Mama se tješi i kolegicama govori kako je bolje da ne radi probleme u vrtiću nego da se doma izludira, a svijetu pokaže u najboljem mogućem svjetlu. Mislim: „*Da, sigurno je bolje da sam ja predmet udaranja, ali nema veze. Sve dok je moja mama sretna, i ja sam.*“

Vrtić je završio, krenula je škola, došle su obvezе, muka, patnja, bol i još živčanija jutra jer smo dobili novog prvoškolca. Tu su i dalje prisutne one natečene oči pune krmelja koje me ne mogu podnijeti rano ujutro i, naravno, popratna zadaća koja se ne zna riješiti, pa će to starija sestra. S vremenom su se tenzije među nama smanjile, ali ne samo tenzije, nego i ja. Iva me prerasla za dobrih deset centimetara te je počela krađa odjeće što dijeljenje sobe još više pospješuje. Iz dana u dan krmelja je sve manje, a sjaja u očima sve više. Nisam više vreća za udaranje već glavni *Lastan*, potpora u njenim ljubavnim jadima i konačno starija sestra koja je s ponosom gleda kako raste i brani od zla.

FILIP BELOBRAJDIĆ

1. razred

Škola za medicinske sestre Vrapče, Vrapče

Voditeljica: Lahorka Černok

VUKOVAR U ZAGREBU, ZAGREB U SRCU ILI KAKO SU MAMI VRANE POPILE MOZAK

– Zar ti misliš kako su mi vrane popile mozak? – pitala je mama.

– Pa, nisu mami valjda vrane popile mozak – rekla je i, do sada, gotovo uvijek na mojoj strani, baka.

– Da, Filipe, nisu mami vrane popile mozak – dodala je i sestra, ali ona je ionako uvijek bila protiv mene, pa me to nije nimalo iznenadilo.

Sjedio sam snužden u dnevnom boravku, ja za stolom, a oni svi preko puta mene, kao da sam na sudu i upravo su mi presudili. Ništa od Zagreba. Tako bi, ukratko, glasila presuda.

Da bi me dotukla do kraja, sestra je ustala i u prolazu me čvrknula po glavi: „Sjedi di si, ni za di si – nisi. Kakve su ti ocjene, najbolje da upišeš neki zanat. Čekaj, ti si ono prelijen i za zanat.“

Počeo sam se dizati u njenom smjeru, ali me je mama povukla prema dolje. Znao sam što slijedi. Predavanje. Kako sam do šestog razreda bio super odlikaš. Kako sam kada je bilo najpotrebnije popustio u školi. Kako sam se derao kao vol da želim upisati glazbenu školu, ni manje ni više nego klavir, a onda sam drugu godinu hodao kao paćenik po kući dok ih nisam uvjerio kako karijera pijaniste nije za mene, pa sam krenuo na tamburicu. S naglaskom na „krenuo“. Vjerovao sam da će svakako biti spomenuto i to da sam u karateu došao do smeđeg pojasa, pa odustao, da je soba puna moje skupe opreme koju su mi godinama kupovali, da sam upisao, pa nakon nekog vremena ispisao veslanje, nogomet, a ako baš zagusti, spomenut će mi kako sam navaljivao da se upišem i na šah,

folklor i makedonski jezik. A onda mi se „ukazala“ košarka. Činjenica da sam košarku doista volio, da sam je trenirao nekoliko godina, da sam se veselio svakom treningu i želio zaigrati u nekom velikom klubu, nakon prethodno nabrojanog, nikoga nije impresionirala.

– Ne mora se njemu ispunjavati baš svaka želja – rekao je izdajnik koji se nekako infiltrirao u baku i preuzeo njeno obliče.

– Da, Filipe, za tri mjeseca ćeš reći da bi želio trenirati vaterpolo i da ti je to oduvijek bio san – dovikivao je Juda s dugačkom, plavom kosom iz kupatila iako ga/je nitko nije pitao za mišljenje.

Mama je uglavnom šutjela. Otkako su objavljeni rezultati upisa u srednju školu, a ja primljen u Školu za medicinske sestre Vrapče, kod nas je predratno stanje. Baka, koja je nakon djedove smrti prije mjesec dana dose-lila kod nas, od naša dva psa, voli samo jednoga, maltezera Lakija. Jacka, mješanca kojega smo udomili koji mjesec prije negoli baku, ona ne voli nikako. Za njega kaže kao je to vrag koji se linja samo da bi njoj napakostio i da nema teorije da se brine i o njemu. Osobno, mislim da je veći problem moja sestra jer, ako se mene pita, pravi veći nered i od Lakija i od Jacka, a i njena kosurina se više linja od Jackove dlake, ali mene se ne pita ništa, osim toga, ona je „srce bakino“, pa bih i tako ostao neshvaćen. Sestra ima podvojene osjećaje, mislim da bi me se rado riješila, s druge strane, ne bi joj bilo dragoo da mi se udovolji „po običaju“, da bi ona rekla, iako odgovorno tvrdim da je to objeda. Mamu brine kako će oni bez nje, kao da imaju osam godina, a ne dvadeset i osamdeset (tu me je baka, osjetljiva na svoje 73 mrko pogledala) i kako ćemo se snaći u Zagrebu. Predložio sam da idem u đački dom, na što su se svi nasmijali kao da sam ispričao dobar vic. Mama je rekla kako ne bi nijednu noć spavala, baka je ponovila da mami nisu vrane popile mozak, a sestra je dodala: Da, Filipe! – neovisno što joj je to u tom trenutku značilo, ali bilo je protiv mene, jasno kao dan.

Vrpoljio sam se na stolici i čekao svoj trenutak da progovorim, koji se ukazao nakon što me mama ozbiljno pogledala i pitala, zašto baš ta škola kada sam mogao upisati i gimnaziju ili npr. Upravno-pravni smjer u

Vukovaru. Iako mislim kako je mama znala moje razloge, htjela je da ih ja kažem naglas i jasno, pa sam malo pročistio grlo jer sam osjetio kako su mi, kao i inače kada govorim o tome krenule suze koje sam želio zau staviti, bilo mi je prevažno da bih se sad samo rasplakao.

U mome životu, za mene su posebno važnu ulogu imali moj otac, djed i tetak. Uvijek sam mislio kako su me oni najviše voljeli jer su me najviše mazili i sve mi dopuštali. Možda je moja procjena bila pogrešna, ali ja sam tako mislio onda, a vjerojatno ču, prema uspomenama koje nosim u sebi, tako misliti zauvijek. Ništa im za mene nije bilo teško i nikada me nisu grdili, čak ni kada sam i sam znao kako sam bio kriv. To mi je ponekad padalo teže nego mamina kazna.

Prije dvije godine umro je moj tata. Otišao je u Zagreb na, kako smo mislili, rutinsku operaciju noge, a nakon mjesec dana vratili su ga mrtvog. Sahranjen je na Memorijalnom groblju branitelja u Vukovaru. Ovo ljetoto, nakon teške bolesti, umro je moj djed. Dok je bolovao, ništa mi nije bilo teško pomoći oko njega, unatoč mučnim scenama i situacijama, a mama je često znala reći kako ona ne bi mogla napraviti stvari koje ja i sestra jesmo. Kao nekadašnji logoraš i branitelj Vukovara, sahranjen je na Memorijalnom groblju. Dok se odlučivalo o mojoj školi, moj tetak je čekao transplantaciju srca i odlazak u bolnicu u Zagreb. Danas, nekoliko mjeseci kasnije, moj tetak, branitelj i logoraš, nije više živ i sahranjen je na groblju branitelja u Vukovaru. Rekao sam kako želim, doista želim ići u medicinsku školu i želim pomagati bolesnim ljudima. Onako kako su drugi pomagali mojim najdražima dok su bili u bolnici.

Mama, koja je vjerojatno predvidjela takav razvoj događanja, kasnije je rekla da me je željela maknuti od tih tužnih uspomena iz Vukovara i da je mislila kako je bolje da malo promijenim sredinu. Rekla je i da misli kako će biti dobar medicinski djelatnik, jer da bi taj posao i trebali raditi empatični ljudi ma što joj to značilo. Siguran sam kako je znala da mi time pruža i šansu za igranje košarke u većem klubu, jer kada sam radostan poskочio na donesenu odluku, rekla mi je da bi samo trebao imati na pameti da „ako je vesla sisala, nije čamac progutala i da je škola na prvom mjestu“.

Baka je rekla mami da su joj vrane popile mozak. Sestra to nije smjela izreći, ali sam joj po izrazu lica video da misli to isto. Mama je rekla: „Ok, idemo U Vrapče. Ti u školu, a ja kao tvoj osobni pacijent za praksu“. Baka joj je dodala: „Odmah možeš tamo i ostati, sve je u istom kruugu“, ali ja sam znao da iz nje progovara briga što odlazimo od kuće u veliki grad, kako ćemo se snaći i kako će nas tamo primiti, iako joj je mama sto puta rekla da ne vjeruje svemu što pročita ili čuje.

Na obljetnicu Dana sjećanja na žrtvu Vukovara, prvi put smo otišli na nekoliko dana kući. Po povratku u Zagreb, mama je po dobrom, starom običaju promašila skretanje, pa umjesto na obilaznicu, prošli smo prema centru. Na jednoj ogradi stajalo je veliko platno na kojem je pisalo: „I reći ću vam samo još jednu stvar, zapamtite Vukovar“. Osjetio sam kako mi se srce raširilo od ljubavi prema ovome gradu. Sutradan, u dvorištu osnovne škole u kojoj trenira moj košarkaški klub, u jednom velikom krugu, ali i uzogradu, još uvijek su gorjeli lampioni. Za Vukovar. Osjetio sam se lijepo i sretno kao da sam kod kuće. Jer moj Vukovar je i u Zagrebu, a Zagreb je ionako već u momu srcu.

IDA ZDILAR

4. razred

Gimnazija dr. Mate Ujevića, Imotski

Voditeljica: Ines Smoljko

BOG NE VOZI PIJAN

Velika željezna vrata otvorila su se uz bolno civiljenje izlizanih metalnih šarki. Sunce se već polako počelo spuštati opasno se približavajući oš-trom vrhu planine koja se nazirala u modroj maglici prosinačkog sunca na umoru. Zažmario sam, očni mišići mojih kapaka gotovo su potpuno zatvorili oba moja oka nadljudskom silom. Ipak, blještav odrezak svje-tla probo mi je šarenicu i načas je sve što sam vido bio tek naprasno cr-venilo. Snažno sam protrljao oba oka dok mi se crvenilo nije pretvorilo u crnilo, u nejasnu sliku i zatim bistar prizor stvarnosti. Ostavljen sam na otvorenoj cesti. Zadnji put kad sam ju vido bila je drugačija. Gotovo da ju nisam prepoznao tako glatku, gipku, osvijetljenu. Pogledao sam u sunce i oči su mi zasuzile, ali ipak zadržale tek lagano izblijedjelu sliku. Britak vjetar oplahivao mi je sljepoočnice i jagodice obraza i mogao sam osjetiti hladan zadah Majke Zemlje kako mi grize bradu i obraze i kako oni postaju blijedoružičasti i ledeni, bolni na dodir. Krenuo sam prema suncu, slijedeći ovu novu cestu na čijem se kraju Sunce već spustilo na vršak planine kao kraljeva glava na kolac bijesnih pobunjenika. Na mje-stu gdje je cesta dirala korijen planine ljeskalo se tijelo vode odražavajući potišteni plavi odsjaj zalaska. Uzalud sam se pokušao sjetiti kad sam za-dnji put okusio vodu. Ali planina je bila daleko, a voda još dalje. Pokušao sam se orijentirati po znakovima, stablima, nečemu što se isticalo, ali svaki put kada bih došao do cilja onaj pravi bi mi se činio to dalji i usko-ro sam bio miljama udaljen od vode. Bježao sam prema njoj što sam da-lje mogao. Lagani hod ubrzo se pretvorio u brz kas, u galop. Uskoro sam trčao toliko brzo da nisam razaznavao svoju okolinu. Sklopio sam oči jer me vjetar tjerao u plač i uskoro su uistinu iz vanjskih kutova mojih očiju počele teći slane kapljice. Vode! Pao sam i razderao kožu na koljenima.

Sklupčao sam se na tlu, usnama gotovo dodirujući vlastitu krv koja je izbijala iz krute tkanine, rukama obgrlivši vlastita ramena prije nego što sam ih ispružio grebući asfalt onako kako dojenče grebe majčina prsa sa željom da ga obgrli, uzme, zaštiti. Tresem se. Koljena su mi oderana, prsti oderani. Nokti su mi ispucali, okrznuti, razlistani i između listova skupila se prljavština koju nije moguće oprati suzama. Ustajem – sada klečim. Bože! Zašto sam sam, samcat, osamljen. Bože! Ja sam samo čovjek. Ustajem – sada stojim. Prelazim cestu ne pazeći na promet. Ova cesta... Ona se promijenila. Ali ljudi nisu. Ona je sigurna. Njome gotovo nitko ne prolazi, na njoj se ništa ne događa, na njoj se nikad ništa nije dogodilo. Hodam livadom. Trava je tamnozelena, baršunasta i puna sjena. U njoj sada nema cvrčaka. Sve je mrtvo. Tek koja ptica preleti nisko ispred mojih nogu prijeteći da mi svojim kljunom iskopa oči i mozak i otpjeva posmrtni marš kad završi sa mnom. Gazim. Preda mnom je šuma, nekoliko rijetkih stabala. Trava se nastavlja, ispreplećući se ispod isprepleteneh nagih krošanja. Magla je pala i tlo je potpuno prekriveno gustom bjelinom. Mrak pomalo pritiše maglu bliže crnoj zemljici. Na tom plav-kasto-crnom magičnom osvjetljenju čini se kao da su grane krvoločne vještičje ruke koje vrebaju slučajne prolaznike, one najslabije. Stabla su kvrgava, bubuljičava, njihova kora gruba je i prekrivena mahovinom koja gotovo da svijetli ističući se svojom jarkom bojom u toj otužnoj sredini. Rukom vrludam po teksturama i sve mi se osipa među prstima i kliži niz rukav i ja osjećam kako po mojoj koži trči milijun malih crvenih mravaca koje pokušavam otresti bez uspjeha. Grizu me. Uskoro ću umrijeti. Čitav će mi torzo oteći, moja će koža biti gruba kao kora ovih stabala i crvena poput otrova ovih mrava koji mi presuđuju. Izbijam na čistinu. Preda mnom je jezero. Što mu brže prilazim bliže sam mu. Voda je potpuno mirna. Iz džepa vadim krunicu. Skidam cipele, čarape, hlače, majicu. Zaranjam u otopljeni nektar mjesečine. Među mokrim prstima mokra krunica. Njezine crvene bobice mirišu na tamjan i ružino ulje. Primičem ju usnama. Na mjesečini je križ crn kao noć pred zorom, najdublja noć. Nema tog svjetla koje bi ga meni osvijetlilo. Ponovno se potapam i kada izronim, Mjesec me čeka, iščekuje. Ostavi me!

Pet ujutro. Ulazim u auto, vrata glasno udaraju za mnom. S retrovizora se klati crvena krunica sa srebrnim noćno osvijetljenim križem i osvježivač zraka mirisa borovine. Sjedala su izlizana, upravljač težak za okretanje. Pogled mi je zamućen. Smijem se u gužvi. Iz kuće trešti glasna glazba, donja vilica podrhtava mi. Njezine ruke s obje strane moje glave prekrivaju mi uši. Trese me. Smije se. Smijem se. Njih četvero uguruje se na zadnje sjedište, nisam siguran da netko nije i u prtljažniku.

- Nemoj ići.
- Moram.
- Pio si.
- Ma samo malo.
- Više.
- I ti si.
- Manje.
- Poljubi me.
- Neću. Zovi taksi.
- Neću.
- Idem s vama.
- Poljubi me.
- Bobi, bježi sa suvozačkog.

Bobi se gura s njih četvero na zadnje sjedište i sada ih je pетero. Ona sjeda kraj mene i veže nas oboje. Smijem se. Sutra neće biti ljuta. Krećem. Ubrzavam. Smijemo se. Duga svjetla nekog dušmanina uprta su točno u mene. Sve ih vidim kao da je podne. Lica su im skamenjena. Staklo puca. Ležimo. Smijemo se. Krv je posvuda. Uglavnom njihova na mojim rukama. Njezina na mojim prstima. Prinosim ih svojim ustima i jeziku.

Opet zaranjam. Kada izronim, nadam se obećanom poljupcu Mjeseca, ali on više nije tu. Lama azavtani?

LUCIJA ŠALKOVIĆ

2. razred

Srednja škola Krapina, Krapina

Voditeljica: Sanja Ranogajec

PAS DE DEUX

Ispod neba boje šećerne vune svijet se činio mekan, zamrznut u vječnom proljeću. Znane ti padine bregova osvajali su oblaci, teški pod tvojim čežnjama i snovima, usputnim putnicima koje su raznosili kišom. Djelića tebe bilo je u rijekama i oceanima, šumeći su se lomili na brzacima čudeса. Vjetru si šaputala tajne, on ih je pjevajući čuvao. Sudbina te odgojila na blagim krivuljama, napojila te bujnim sunčevim svjetлом, dopuštala ti da rasteš, vezala svaki tvoj komadičak uz vječni ritam srca čovječanstva na raskršću.

Ulice su odzvanjale dobama tvojih koraka, bile su dom kaleidoskopskim ljubavima i leptirastim strahovima. Rupe u asfaltu činile su samo tebi znana nezgrapna sazviježđa, putokazi, koji su te uvijek odveli tamo kamo si trebala stići, iako to ponekad nije bilo kamo si se uputila, iako ponekad nisi ni znala kamo ideš. Krik vlaka i jecaj zvona taktirali su tvoje svakidašnje postojanje. U žamoru ljudi uvijek bi našla uzorke, neobičnu zujajuću harmoniju. Ti i tvoj grad bili ste nesalomljiv par, vezan istom pjesmom. Tvoj je život bio *pas de deux*, plesan u nezgrapnom, zagušujućem zagrljaju.

Odurno ljepljive noći, na kraju jednog od onih zatupljujuće dugih dana, kad se ljetu ispunjavaju posljednji hirovi i pjevaju žalopojke za propuštenim šansama koje se mogu roditi samo na vrućini. Tvoj je odabrani protuotrov dosadi i užasu bila ugodno neugodna blizina ljudi, ples i pre-skup alkohol. (Nitko nije pitao *ono* pitanje.) Usred zajedničkog ludila na sebi si, kao u lošem filmu, osjetila užaren pogled. Sljedeći su se koraci valcera očaja zabluđenog za privlačnost stopili su se u inficiranu crvenu ranu sjećanja, te si, prije nego što si znala, bila nasukana u gaduran mir van kukuljice znoja i mahnitog gibanja. Kao srce ranjene srne, ritam

je okolne glazbe bio uneravnotežen i jecajući. Njegove ruke nisu trebale putokaze za tvoje tijelo, znale su svoje odredište.

Nijedan tvoj, njegovim tijelom prigušen drhtaj tihog užasa, nijedan u grlu ti zaustavljen krik nevjerice, njemu nije značio ništa. On je odlučio da ne treba tvoje dopuštenje, odlučio je da zna što želi i da ti nisi ni sporedni lik, nisi ni marioneta, samo si mjesto radnje. Njegove su žudnje bitnije od tvoje ljudskosti. Kao da je sva pjesma ovog svijeta postupno utihnula. Kada se i posljednja nota predala ništavilu, u njihovoј je odsutnosti stvarnost postala rastegnuta, svaka čestica zraka svojim te je postojanjem ranjavala.

Mogla si se sjetiti svakog zrnca tih trenutaka, u glavi ti se vrtila vječna repriza, urezana u pamćenje. Kako si ostala sama, mlijatih udova, razapeta na bolno tijelo i propadajući duh, kako nije bilo nikoga da te čuje.

Sve ti je nakon nekog vremena postalo strano. U tvojem je svemiru vječne tištine čak i tvoj grad promijenio oblik. Sjene na suncu izopačile su se, rupe u asfaltu postale samo prikaz nesposobnosti onih koji su se o njima trebali brinuti, činilo se kao da ti ljudi sude prije nego što otvorиш usta. Svi su uvijek pitali što si nosila, koliko si pila i jesli li dovoljno jasno naznačila da to ne želiš, jer žene ionako ne znaju što žele, možda si zapravo htjela čudo u sebi, a i da nisi, sama si kriva jer si se tako obukla, pa i on je bio pijan, a on je muškarac – oni se slabije kontroliraju. Zapravo, znaš, upravo si ti razlog zašto se dečki uopće boje prići curama – *ti ti ti*. *Njega* nitko nije propitkivao. Bujica svačijih mišljenja obasipala te, ostavljajući modrice. Ponekad ti se činilo da tebole više od onih fizičkih, više od onih prvotnih, dobivenih one noći. I opet te nitko ne sluša, preskupo je čuti. Najgori su se napadi na tebe događali danju, bili su od ljudi koje poznaješ i kojima si vjerovala.

Svaki te je glas zvana podsjećao na vrijeme koje predaješ tuzi. U zemlji samoće bilo je mjesta samo za tebe i tvoju bol, ali vrata su cijelo vrijeme bila otvorena i svatko, tko je htio ući, mogao je raširiti granice. Nitko nikad nije okrenuo kvaku. Sve što si mislila da imaš, iznevjerilo te. Ljudski je dodir postao nepodnošljiv. Željela si da drugi zaželete vidjeti te,

promjenu uvjetovanu okolnostima, ne željom. Sjetila si se dana kada ti se svijet činio kao igračka na navijanje, besprijeckorna na tvom dlanu. Tišina te gnječila pod teretom zgađenosti, ali nisi znala koga kriviti. Vrijeme je bilo loš lijek, samo je dubilo gorčinu. Hladnoća je preuzimala tvoje tijelo dok je priroda umirala. Oduvijek ste bile usklađene.

Prvi i jedini snijeg te zime, kasne veljače, bio je gnjecav pod tvojim smedjim čizmama. U tankom sloju gubio je bitku protiv pirkajućih travki. Nazirala si prve jaglace, njihovu upadljivu boju i nasmijala se njihovoj upornosti. Tvoje se tijelo protivilo hladnoći i neudobnoj podlozi. Tješila si svoje modrice kako neće još dugo boljeti. Okrenula si glavu k suncu, pustila da ti se razlige po obrazima na kojima se osušilo toliko sluzavih suza. U toj si sramežljivoj topolini uputila molitvu, molitvu za proljeće. Vjetar ju je raznio, kao mnoge druge prije nje, i melodija se probudila, istežući snene udove. Oprostila si svijetu. U svojoj si samoći spoznala sebe.

Osjetila si ritam na tračnicama, utješno čvrstima pod jagodicama tvojih prstiju, harmoniju jecaja stroja. Vlakovi, njihova predodređenost, mehanizirane mogućnosti. Uvijek je netko stizao, netko odlazio. Vječni limb sudbine.

Povratak melodije, harmonije, ritma. Sve je bilo spremno za novi *pas de deux*. *Evo me doma*, pomislila si. *Grade, vraćam ti se*.

PAULA SVIBEN

1. razred

Srednja škola Zlatar, Zlatar
Voditeljica: Marina Rod Kralj

TUGA

Mokra raščupana kosa.
Miris crnog asfalta i trulog lišća na toploj kiši,
probija mi nosnice.
Ovo je moja distopija.
A ja hodam i hodam i hodam.

Dug je put do doma.
Razmišljam o poeziji i tužnim knjigama.
U gradu punom junaka,
ja hodam i hodam i hodam.

Riječi prevrćem kao špil karata.
Ja sam srebrna, hladna, statična.
Strah je moja utjeha.
A ja samo hodam i hodam i hodam.

Jer vaša sam lutka na koncima.
Zbog strune tanke,
dodirujem tlo tek prstima.
Je li ovo stvarnost? Ima li ovome izlaza?
Po vašim stazama,
Ja hodam i hodam i hodam.

MARTA NOVAKOVIĆ

3. razred

V. gimnazija, Zagreb
Voditeljica: Vesna Muhoberac

NIŠTAVILO

(asocijativna proza nastala prema slici Caspara Davida Friedricha, Večer)

Već me mnogo tjedana prati i diše mi za vratom. Ne sjećam se kako je bilo kad ga kraj mene bilo nije, čak. Svaki moj korak naslijedi matematičkom preciznošću, sekundu i tričetvrt prekasno; uvijek mi je za petama pa brzam hodnicima u strahu da će mi nagaziti na pelerinu, ali on je jako spretan ili je od zraka. Nikad ga još nisam dotaknuo. Oči su mu moje, ruke su mu moje – kad stojimo zajedno pred zrcalom, izgledamo kao jedan čovjek. Koliko god se trudio, ja ne mogu naći razliku, nikakvu pogrešku u njegovoј fizionomiji zbog koje bi odudarala od moje. Glas mu je moj i kad govorim, čujem se dvaput: onda kad otvorim usta, i sekundu i tričetvrt okašnjelo, kad ih otvorim moj utvarni dvojnik. Zbog toga se često smetem i kažem nešto besmisleno ili nedolično, pa sam sasvim prestao razgovarati, osim kad je nužno. U najdubljem sam povjerenju zapitao svoju milu sestru Elizu vidi li i čuje još nekoga kad joj se obraćam i kraj nje hodim; rekla mi je da sam sigurno malo poludio od svojih knjiga, sa smijehom u glasu koji je zvučao gotovo plačno. Nikome to više nisam spominjao, ali ni drugi nas ljudi ne razlikuju, bojim se. To jest – jednog od nas ne vide, a ja ne mogu odgonetnuti kojeg.

Dosadilo mi je sa sobom imati tu čudnu, jezivu sjenu. Kad smo nasamo, on razgovara sa mnom, mojim glasom i mojim ustima, i zvuči kao pristojan i načitan čovjek – preko ramena čita moje sveske kad ih otvorim na krilu, pa znade, siguran sam, koliko i ja. Ali on za mnom kaska i u ispovjedaonicu, i pred oltar Božji, i molite mu zvuče suho i opasno kad se pretaču s mojima. Od njegove prisutnosti kasno u noć jeza mi gladi kosti i rijetko mogu mirno usnuti. Donio sam odluku, stoga, da se riješim toga

stvora. Večeras nosim sa sobom bodež od srebra, pa je li upir ili đavo ili neko drugo čedo crnoga pakla, blagoslovjenom sjećivu izbjjeći neće.

Sablast me gleda dok oblačim kabanicu, spremam sveti bodež u džep – kažem mu da idem u šumu, a uvečer ondje zna biti razbojnika. Opasno je. *Zašto popovo srebro*, pita me prikaza, oblačeći sa mnom još jednu kabanicu koja kao da je oduvijek stajala u ormaru, ali znam da nije. Druge su mi oštice tupe. Idem sad, već se mrači.

Pola sata kasnije stojimo na čistini i gledamo obzor kroz stabla. Zato što ima moje oči i moje srce, znam da mu je zaigralo u prsima kad je ugledao sunce utonulo među zamagljene obrise brjegova, plave od bliske nam zime. Ugnijezdilo se između njih nalik na nešto ostavljeno što je prošlo novi dom i sada pušta korijenje, lijeva se oblacima rumeno i žuto i kaplje svud po zemlji. Gdje naiđe na stablo ili stijenu pustit će mrak da gmiže, ali drugdje stavљa svoj pečat, gladno da ostavi trag kao da je smrtno biće. – Ja sam to – kaže moja sjena, još uvijek gledajući naprijed. – Znam zašto si me doveo ovamo.

Šutim. Još mu nemam snage gurnuti bodež među rebara, a on je već shvatio što sam naumio.

– Mene bez tebe nema, znaš. Ako te ne pratim u stopu, ja nemam ništa. Samo kroz tebe ja mogu govoriti s ljudima, mogu se smijati, plesati s djevojkama, stisnuti prijatelju ruku. Samo kad stojim pola stope iza leđa ti, mogu svjedočiti čudima kao što su ova nebesa.

Vjetar razmješta oblake po nebu nad nama kao da je slikar. Ja šutim i slušam.

– Kad nema ljepote, ja nemam za što postojati, a samo uz tebe ja je mogu imati. Kad nestanem, sve što ću imati je ništavilo, bez kraja i bez početka. Mrak sarkofaga i širom otvorene oči.

– Žao mi je – kažem mu napokon, i u tom kratkom trenutku kao da smo prijatelji. Lijevi mi je obraz mokar. „Žao mi je, žao mi je, žao mi je.“

Vadim bodež iz kaputa, a ruka mi je od olova; on stoji mirno, ne dišući. „I tebi će tako biti“, kaže mi, a ja se trgnem, spopadne me neka stravična

slutnja, i kao mahnit zarijem mu oštricu u srce – moje srce. Mojim glasom, on ispušta hroptaj. Moje se tijelo ruši na tlo.

Nebesa blješte crveno i zlatno predugo za jedan zalazak sunca. Trčeći i plačući, jedva nalazim put kući.

Kao da me goni čopor paklenih pseta, ulijećem sestrici u sobu, tražim je zamućenim pogledom; ona sjedi i veze, a na licu joj je smiješak spokoja.

– Elizo! – zajecam, bacajući joj se u naručje. – Napravio sam nešto strašno, strašno!

Lijepa djevojka ne odazivlje se na moj plač. Zastanem, noge mi se smrznu.

– Elizo? – šapnem.

Ona podiže pogled, ali ne prema meni nego prema dadilji.

– Elizo, čuješ li me?

– Marijo, znaš li kada se moj brat vraća iz lova? – pita ona blagim glasom.

– Nema ga već strašno dugo. Da pošaljemo za njim nekoga?

LORA ČAVLOVIĆ

2. razred

Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb

Voditeljica: Svetlana Štampar

SJEĆANJE NA ŠUMOVE RADIJA

Smrdljivi grad, blatnjave ulice, bijedno društvo... Asocijacije joj samo lete glavom dok se vozi polupraznim, išaranim tramvajem. Slušalice su joj nabijene u uši još crvene od hladnoće. Starica u dugom, smeđem, ofukanom kaputu sjedi preko puta nje. Ne čini joj se baš najstabilnije i najsimptičnije, doduše to je možda procjena temeljena samo na tome što inače ne voli stare ljude.

Kada pomisli na starost, sjeti se susjeda kod kojega je vrlo često provodila vrijeme kao dijete. Majka ju je u tom stanu pored njihovog znaala ostavlјati na čuvanju. No, ona nije bila njezino dijete. Prema djetetu se osjeća ljubav, povezanost, nagon da ga zaštitiš... Između njih dvije toga nije bilo. Majku, jednostavno rečeno, nije bilo briga za nju. Stan je bio malen, ali veći od onoga u kojem su one živjele. Sjeća se kako je smrdio po ustajalosti, crkvenom tamjanu i prekipjeloj kavi. U predsoblu su uviјek, pored starog, u kutovima zamagljenog zrcala, stajale složene blatnjave čizme. To je valjda bila jedina složena stvar u tom stanu. U okvir zrcala bile su zataknute slike i neke razglednice. Izgledale su prilično staro i izbljedjelo. Jedna je podsjećala na obiteljsku fotografiju, samo što osobe na njoj nisu izgledale kao obitelj ili barem ono što bi obitelj trebala predstavljati. Muškarac, za kojeg je mislila da je taj starac koji je živio u stanu, čvrstim stiskom zagrio je sitnu ženu oko ramena. Ona je u naručju držala malo dijete koje je, barem joj se tako činilo, spavalо. Izgledala je namučeno i izmoreno. Usnica joj je bila rasječena, a ispod oka ocrtavaloj se velika masnica koja je već zbog starosti požutjela. Ispred njih stajao je dječak njezinih godina. Na licu mu se video uplašeni smiješak, a u očima su mu se iskrile suze. Lijevo od predsoblja nalazila se kupao-nica kojom se koristila samo kada je morala. Nikada nije bilo tople vode,

WC školjka nije imala dasku i uvijek joj je bila previsoka. Po vodokotliću i kadi često su hodali kukci čijih se pojava grozila. Uz to, sve je bilo prljavo. Nasuprot kupaonici bila je smještena prostorija u koju joj je bio zabranjen ulaz. Pretpostavljala je da je to nekada bila spavaća soba, ali iskreno... nije ni željela znati što se nalazilo iza tih vrata i zbog kakvih joj je grozota ulaz bio zabranjen. Predsoblje je vodilo ravno do blagovajnice. Na sredini je bio postavljen stol prekriven već posivjelim, heklanim stolnjakom. Lijevo je bila kuhinja. Na štednjaku je uvijek stajala džezva s već skorenim naslagama kave. Starac nikada nije prao tu džezvu. Bila je puna naslaga koje se više nisu mogleni oprati. Ni ostalo posuđe nikada nije bilo čisto. Bilo je razbacano po cijeloj kuhinji i vonjalo po truleži. Pokušavala se na to ne obazirati jer bi joj se usuprotnome želudac okrenuo naopačke. Na jednom od ormarića, kojemu su nedostajala vratašca, stajao je radio. Antena je bila namještena vilicom i stalno je bio upaljen, ali nikada nije bio dobro podešen pa je proizvodio samo šumove. Voljela je taj radio. Voljela je te šumove. Pored stola, nasuprot kuhinji, nalazila se improvizirana dnevna soba. Kauč je bio žutosive boje s velikim tamnim mrljama. Preko njega bila je rasprostranjena poderana, također prljava deka. Dio se obruba deke odšio. Voljela je taj dio. Iznad televizora visio je šesterokutni sat. Bila je to jedina stvar koja je stanu pokušavala dati barem malo osobnosti. Starac bi je svaki put dočekao sjedeći za stolom okrenut prema televizoru. Ušavši u stan, pozdravio bi je perverznim, kiselim osmijehom, oči bi mu zasjale na sekundu, ali onda bi se vratile u prvobitno, bezosjećajno stanje. Ona bi šutke sjela na prljavi kauč. Od prvoga je dana znala da je to njezino mjesto. Nakon nekog vremena starac bi sjeo pored nje. Odmah bi se primila za odšiveni obrub deke i pokušavala se usredotočiti na šumove radija. Znala je da tada ne smije ispuštiti ni najtiši zvuk. Stavio bi ruku na njezinu mršavu nogu i čvrsto je držao oko ramena. Njegovi dodiri ostavljali su bolne otiske na njezinu tijelu. Nije bila svjesna gdje se njegove odvratne staračke ruke nalaze, nije htjela biti svjesna. Kada bi je polegao na leđa, još bi se jače primila za obrub i grčevito zažimirila. Znala je da ju dira tamo gdje ne smije. Znala je da joj nanosi oštru bol. Znala je da će ta bol još dugo potrajati, ali u

tom trenutku ona je u mislima plesala na predivnu pjesmu koju su stvarali šumovi radija. Plesala bi kao najljepša balerina koju je ljudsko oko ikada vidjelo sve dok više nije osjetila težinu starčeva tijela nad svojim. Zatim bi ustala, sjela kao i prije, otvorila oči i otpustila stisak nad odšivenim obrubom. Bol je i dalje bila tu, a šumovi radija zvučali su malo manje posebno. Ispustila bi kriomice jednu suzu, ali nikada više od toga. On bi se vratio na svoje mjesto za stolom i tako bi nastavili sjediti u tišini.

Trznula se na zvuk koji najavljuje sljedeću tramvajsку stanicu. Glazba više nije svirala i one starice u ofucanom kaputu više nije bilo. Samo je tupo gledala kroz prozor na bljuzgavu cestu i kriomice ispustila jednu suzu. Ništa više od toga.

BORNA MAJNARIĆ

2. razred

Srednja škola Delnice, Delnice

Voditeljica: Jasmina Lisac

* * *

Ljeto u punom mahu. Kraj lipnja i, za podneblje u kojem su Fužine, netična vrućina. Inače sramežljivo goransko sunce pržilo je svaki nezaštićen komadić zemlje koji, nekad gusta šuma, nije uspjela sakriti. Da bih razbio dosadu monotonog goranskog ljeta, prihvatio sam posao vodiča u obližnjoj špilji. Posao se uglavnom sastojao od prodavanja ulaznica turistima i vođenja kroz neveliku špilju. Na početku obilaska stao bih na ulazu u špilju i jasno i autoritativno prenio pravila ponašanja u špilji. Tada sam imao samo četrnaest godina te sam uživao u činjenici da ja, znači mlađi, ne samo da imam pravo, nego imam obvezu narediti katkada petrostruko starijima od sebe kako se trebaju ponašati! Kada bih započeo sam obilazak, krenuo bih s naučenom pričom o starosti pojedinih stalaktita ili stalagmita, o geološkom sastavu špilje, o pronalasku same špilje i sličnim zanimljivim i manje zanimljivim pojedinostima goranskog prirodnog blaga. Špilja, srećom nije uopće velika. Dugačka je oko dvjesto metara. Ponekad sam morao voditi organizirane grupe od trideset do sedamdeset ljudi. Na moje zadovoljstvo, a na poguban učinak blagajne, takvih nije bilo mnogo. Vodio bih najčešće manje grupe od jedne ili dvije obitelji. Prvi su posjetitelji dolazili isključivo iz Hrvatske, no to se ubrzo promijenilo... Došao sam do špilje malo prije početka svoga radnog vremena. Ušao sam u ured, provjerio radi li rasvjeta u špilji, izvadio knjigu iz ruksaka i sjeo na klupu u hladu. Nije bio vikend i još je bilo vrijeme prije podneva, tako da nisam očekivao posjetitelje. Iako sam volio voditi ljude po špilji, ni ljenčaranje mi nije suviše teško palo, a još je vrući ljetni dan bio kao stvoren za maratonsko čitanje u hladu. Čitao sam knjigu ni deset minuta kada sam čuo zvuk automobilskog motora. Zaustavio se kraj špilje istovremeno narušavajući moje uživanje u miru. Mrvicu ljut,

sačekao sam da još uvijek potencijalni posjetitelji dođu do špilje. Vidio sam petero ljudi, po izgledu nalik na starije adolescente. Dvije djevojke i tri mlađa muškarca. Pristojno sam ih pozdravio i pitao žele li ući u špilju. Petorka me je čudno pogledala kao da me ne razumije, što se pokazalo točnim jer me nitko od njih uistinu i nije razumio! Nakon pune tri sekunde obostranog i poprilično neugodnog zurenja u tišini, oniska plavokosa djevojka izustila je ono čega sam se najviše bojao: Excuse me, do you speak English? We are from the UK, you know... – doduše, nije bilo problema u tome *kako* je izrazila svoje nerazumijevanje hrvatskog jer se ljubazno nasmiješila. Problem nije bio u jeziku jer ja osobno govorim engleski prilično tečno. Ne, moj strah je ležao u kombinaciji *odakle* dolazi te dobi... Zašto sam se bojao običnih Britanaca? Pa nisu iz nekakve politički nestabilne zemlje poput Afganistana ili Sirije da bi predstavlјali opasnost jednom pomalo nesigurnom pubertetlji poput mene. Morate imati na umu kako se to dogodilo na početku moje ljetne karijere te da sam netom prije toga dobio poslovna uputstva od redovnog turističkog djelatnika špilje, to jest mog capo di tutti capi. Nakon silnih i administrativnih pravila, ono što je i bitnije za cijelu ovu priču, šef je ispričao nekoliko anegdota. O grupi polutrijeznih mlađih Britanaca koji su kršili svako pravilo koje je stajalo na ulazu u špilju. Silazili su s puta, bacali smeće po špilji i, ono što je sigurno najveća noćna mora svakog zaljubljenika u speleologiju, čupali stalaktite starije od sto godina! Šef ih je, naravno, opomenuo, ali je kao odgovor dobio samo progundjane prijetnje. Jedino što je mogao učiniti bilo je maksimalno skratiti obilazak i nadati se da pri izlasku neće dobiti limenku pive u glavu... Da stvar bude gora, tj. moj strah, pobrinula se, ni manje, ni više nego moja susjeda... Naime, susjeda se poput nemalog broja ljudi u Hrvatskoj bavi iznajmljivanjem apartmana te joj dobar dio gostiju dolazi iz inozemstva. Od stranaca, dakako, najviše dolaze Nijemci i Talijani, ali nekoliko puta su došle, prema njenim riječima, bande mlađih Engleza. Dođu se provesti na Zrće i, da bi se raspladili od paške vrućine, svrate u Gorski kotar. Dok neki, najčešće domaći ili istočnoeuropski gosti, apartman ostave u besprijeckornom stanju, mlađi engleski partijaneri za sobom su ostavili demoliran prostor, par

ukradenih jastuka i, kao krunu svega, potpuno uništenu WC školjku. Susjeda je zaključila da više uopće ne prima Engleze mlađe od pedeset godina. No, da se vratimo na moj užasni susret s „engleskim čudovištem“. Nakon što mi je mlada Britanka uljudno priopćila kako dolazi iz Ujedinjenog Kraljevstva, progutao sam knedlu u grlu i pozvao ih u ured da kupe ulaznice. U glavi mi se već vrtio pomalo nerealističan scenarij kako moji uvaženi posjetioci ulazeći u špilju iz svojih ruksaka vade čelične šipke i molotovljeve koktele koji im služe da bi razbili što više špiljskih ukrasa dok ja nemoćno vičem na njih negdje sa strane. Nakon toga se šef izderava na mene i ja na kraju završavam na naslovniči novina kao osobna odgovorna za uništenje jedne od naočuvanijih špilja u Hrvatskoj. Ne baš oduševljen, brzo sam takve i slične misli izbacio iz glave te se koliko – toliko sabrao dobro poznavajući svoju vodičku dužnost. Dok sam trgao ulaznice, potudio sam se malo ih bolje promotriti. Odjeća im je bila tipična za partijanere kakvih sam se bojao. Majice živilih boja, bijele kratke hlače ili haljine, moderne sunaćane naočale i takozvani *fedora* šeširi. Ipak, morao sam primijetiti da su zvučali trijezno. Oniža plavuša je očito bila neimenovani vođa društvarca (čitaj Tolkienovih orka) jer je sa mnom obavila sav kupoprodajni posao vezan uz ulaznice. Govorila je cvrkutavim, ali istovremeno sigurnim glasom. Iz pravilnog, gotovo aristokratskog engleskog pomalo afektiranog naglaska dalo se iščitati kako je vjerovatno poprilično obrazovana. Moram priznati kako me to malčice, ali samo malčice smirilo. Opreza nikad dosta. Postrojio sam ih pred ulazom u špilju te sam im po regularnoj proceduri izdiktirao sva pravila kojih se moraju pridržavati jednom kada uđu u špilju. Malo sam se iznenadio kada su me zaista pozorno i pristojno saslušali. Zatim je uslijedio pravi šok. Uvjeren sam da znate kako u špiljama može biti vrlo , vrlo hladno. Ne bi se moglo reći da je u mojoj špilji bilo osobito hladno, ali smatram kako je ravnih osam stupnjeva celzijevih savim dovoljno da bi se jedan prosječan turist u kratkim rukavima i kratkim hlačama mogao onako pošteno smrznuti. (Postoji jedan kolokvijalni izraz našeg divnog i bogatog hrvatskog jezika za to, ali je u ovoj prilici malčice neprikladan...) Prosječni turist često nije svjestan kamo ide te uvijek u

šipilju dolazi polugol. Rutinski razgovor prije ulaska mahom ide otrilike ovako: Temperatura u šipilji je osam stupnjeva Celzijevih cijele godine... – Vau, pa zar tako hladno? – (Ne gospodine/gospodo, znate, u šipiljama se ljudi obično sunčaju i igraju odbojku na pijesku s čovječom ribicom) – Tako da vas molim da se utoplite prije ulaska u šipilju prigodnom jaknom ili nečim sličnim. – (muk popraćen dubokim i nadasve tupim pogledom) – Imate li uopće jakne? Mogu poslužiti i deke ili trenirke.-Joj! Znate, zaboravila/o sam jaknu kod kuće, a baš sam si mislila/o da je ponesem... (sigurno...) Na svu sreću, nekome od mojih prethodnika toliko je dozlogrdilo cvokotanje jadnih turista da je donio sedam – osam jakni doniranih s odjela Meso iz Metroa u ured da bi ih spasile od potencijalne hipotermije. Odlučio sam preduhitriti svoju razgoličenu „bandu“ rekavši im odmah kako imam jakne za njih. – Naravno da imamo jakne, pa ne idemo na plažu, *mate!* – kroz smijeh progovori visoki, riđi Englez koji mi se do tada činio najtišim i, iskreno govoreći, najopasnijim. Zbunjenost. Netko je, zapravo, svjestan da ulazi u speleološki objekt. Tim jednostavim, ali značajnim činom dali su mi do znanja kako se možda ipak ne uklapaju u moju percepciju huligana koji jedva čekaju moju voljenu šipilju, moju hraniteljicu, izbombardirati molotovljevim koktelima. Zadovoljno sam se nasmiješio, spustio psihološki gard u sebi i poput kakvog Kerbera (ili demona Minosa kako vam je drago) pustio ih da uđu u podzemlje. Nakon što smo završili obilazak, umjesto ručno bacanih projektila, s *bandom* sam razmijenio brojeve telefona. Razgled obično traje oko dvadeset minuta. Ovaj je trajao više od sat vremena! Ispostavilo se da je banda huligana toliko nasilna i odbojna da smo se, osim o šipilji, rasprčali o sebi, našim zavičajima i domovinama puni školski sat dulje od predviđenog! To mi je bilo zasigurno najugodnije iskustvo toga ljeta. Osjećao sam se istovremeno osvježeno zbog ispiranja mojih naslaga stereotipa i predrasuda, ali i pomalo posramljeno shvaćajući koliko i ja kao pojedinac podliježem pojednostavljenim i iskrivljenim slikama određene skupine. Ipak, čvrsto sam odlučio kako si neću više dopustiti podlijeganju percepciji određenog stereotipa. To sam obećanje uspio održati čak čitava 24 sata. Sve dok me sutradan jedan tamnoput turist u bijeloj halji

nije pozdravio sa Selam Alejkum. Tada se vječno kolo zabluda i obmana te istine i prihvaćanja okrenulo još jednom. Ali sada sam bio bogatiji za novo iskustvo, otvorena uma i spreman još brže srušiti obrambene zidove. Možda ćemo u jednom idealnom svijetu izaći iz špilje u svijet bez mentalnih bedema.

MAJA BREGOVIĆ

2. razred

Srednja škola Ivanec, Ivanec

Voditeljica: Maja Držaić

GRIMIZ I DJETELINE

Siječanj

Kroz zamagljene prozore vidjela je da je vlak gotovo prazan. Petra je zbog toga tiho opsovala jer nije mislila kupovati kartu, a s ovako malo putnika neće moći proći neopaženo. Ali bila je ljuta, bijesna, jer su joj roditelji idioti, i sad je bježala od kuće, a sljedeći dan morat će se vratiti jer ionako nema kamo otići, i zatim će se zbog srama zatvoriti u sobu i, kad će je pitati gdje je bila, reći će samo da se morala *ohladiti*. Ljutito zakorači u vagon, zatim zastane da nađe sjedalo. Zagleda se u djevojku kratke kose kraj prozora. Nosila je nekakvu ružnu smeđu vestu i naočale i zurla je u debelu knjižurinu.

Dori je bilo drago što je u vlaku samo nekoliko putnika. Čitat će u miru dok ne dođu do Zagreba. Počešala je potiljak. Vesta je neudobna, ali bakiće biti drago što ju je obukla. Netko je sjeo nasuprot njoj. Dora se nelagodno promeškoljla na sjedalu, ali nije podigla pogled. Krajičkom je oka primijetila blatne crne čizme, gola koljena i pramenove zelene kose.

– Imaš cigaretu? – oglasi se djevojka nakon duge tišine.

Dora iznenađeno digne pogled i nervozno se nasmiješi: „Ehm, nemam.“ Zelenokosa djevojka imala je nataknute slušalice i Doru pri samom pogledu zbole uši. Pomisli da bi njezina majka dobila srčani udar kad bi ona imala toliko naušnica.

Petra je promrmljala *sranje* kada su izašla dva konduktora koji su lijeno hodali i umorno gledali karte. Dora je svojom kartom označila stranicu u knjizi, ali joj nepoznata djevojka reče da joj ne treba. Ona zbumjeno

zaklopi knjigu i promatra kako *punkerica* vadi izlizani stari novčanik, samo da bi ga odmah spremila natrag u unutrašnjost jakne čim je kondukter pogledao prema njima. Kondukter se okrenuo misleći da je kartu provjerio onaj drugi, a onaj je drugi mislio isto za prvoga. Petra se cerila.

– Kako se zoveš?

Lipanj

Dora je zurila u pukotinu na stropu Petrine sobe. Petra je ležala pored nje ispružena na krevetu. Bilo je prevruće da bi radile išta drugo pa su samo slušale glazbu. Petrina je glazba Dori preglasna i gotovo *morbidna*, ali voljela je Petru. Voljela. Voljela ju je sigurno, svoju najbolju prijateljicu. Voljela ju je. Sljedeća ju je pjesma prenula iz misli, gotovo ju iznenadila. Zvučala je blago i nekako ustaljeno, kao iz filma.

– Nisam znala da *punkeri* slušaju sladunjave ljubavne pjesme. Kako se zoveš?

Petra je izgledala kao da joj je neugodno. – Šuti. To je... Slučajno ostalo. I ja nisam *punker*, slušam metal – vadila je drugu kazetu.

– Ista stvar. Nemoj, ostavi ju. Lijepa je – Dora je sanjivo sklopila oči.

Petra ju je kratko promatrala, zatim se opet smjestila na krevet. Voljela je tu pjesmu.

Konačno je imala mira od roditelja jer oni su obožavali Doru. Njihova kći napokon je našla prijateljicu koja ima dobre ocjene, ne puši i nikad nije završila na ispumpavanju želuca. Ali Petri je, koliko god odvažna bila, teško bilo priznati da joj ta kuštrava djevojka predstavlja mnogo više od prijateljice.

Kolovoz

Dora nikada nije tako kasno ostala vani. Odavno je pao mrak, ali ulicama su još hodali ljudi. Vodila je Petru van grada, na zapušteno polje kukuruza da vide kišu meteora.

– Perzeidi. Zovu ih i suze svetog Lovre. Prošle je godine bilo preoblačno... – govorila je nerazgovijetno i brzo, kao i uvijek kad se nečemu rade, ili dok je nervozna. Petra je zastala da zaveže tenisicu, a Dora poželi da joj sukњa nije toliko kratka. Poravnala je naočale pa su nastavile dalje prema livadi.

Ovdje izvan grada slika neba kao da je izoštrena. Jasno se vidi svaka pojedina zvjezdica. Djevojke su legle na tlo obraslo djetelinom tako da su im glave jedna do druge i uprle pogled u nebo. Čekale su u ugodnoj tišini, čuli su se samo zrikavci. Tada se na nebu pojavi traka svjetlosti. Ubrzo još jedna. Petra nije gledala nebo, već Dorino široko nasmiješeno lice pored sebe. Izgledala je tako prokletno sretno. I Dora spusti pogled te stane promatrati Petrine pjegice. Primijeti kako se zelena boja djelomično isprala i da joj je kosa zapravo plava. Prstima joj prođe kroz jedan pramen. Srca su im objema tukla gotovo bolno. Bila je to ugodna bol.

FRAN KOVAČEVIĆ

3. razred

Srednja škola Glina, Glina

Voditeljica: Ljerka Iharoš

NAJGORA KAZNA

Vila u kojoj je gospođa X živjela i posjed oko nje bili su veličine nogometnog igrališta i prazni kao grobnica. Gospođa X hodala je hodnikom prema dnevnom boravku slušajući ritmične udarce svojih štikli koji su odjekivali golemlim praznim prostorom. Tišina je bila toliko silna da je mogla čuti šuštanje svoje duge crne haljine dok je hodala.

Noć je bila mirna; vijavice su se zaustavile kao da i one poštuju Badnju noć i pustile snijeg da pada polako i nježno na već debeo bijeli pokrivač.

Nije bilo sobe ni hodnika u čitavoj vili koji nisu bili ukrašeni nezamisljivom količinom vrpcí i svjećica, a u predvorju, pored stuba, nalazio se ogroman bor okićen zlatnim kuglicama i vrpcama sa zvijezdom na vrhu koja je blještala pod svjetлом lustera. Gospođa X nije sudjelovala u ukrašavanju – tada nije ni bila kod kuće. Taj je posao prepustila posluzi.

Na kamin su bile ovješene tri čarape. Gospođa X podigla je obrvu kada ih je vidjela. Sva je posluga dobro znala da njena djeca neće provesti Božić s njom tako da nije bilo potrebe za dvije dodatne čarape. Njena su djeca, sin i kći, ionako bila prestara za takve stvari. Oni su zasigurno već u nekom klubu ili na zabavi s prijateljima. Njihov otac i bivši muž gospođe X vjerojatno je bio na nekom poslovnom sastanku, kao i uvijek. On se nikada nije udaljavao od posla, čak ni kod kuće, čak ni na blagdane ili rođendane. Vjerojatno se zato rastala od njega, ali tko bi se sjećao nakon toliko vremena.

Gospođa X sjela je u fotelju i naslonila glavu na naslon. Nije se iznenadila kada su joj djeca rekla da neće provesti Božić i Novu godinu ni s njom ni s ocem. Četvrtu godinu zaredom. Možda je tako i bolje; gospođa X rijetko je bila kod kuće zbog svog posla, a i kad je bila kod kuće, njena bi se djeca

ili zatvorila u sobe ili se svađala s njom zbog najmanjih gluposti. Nije se više sjećala kako su te svađe započele niti tko je kriv za njih; bilo ih je tako mnogo i dogodile su se tako davno. Osim toga, normalno je za tinejdžere da ne provode blagdane sa svojim roditeljima već da izadu u grad i napiju se sa svojom ekipom – to je sasvim normalno. Zar ne? *Zar ne?*

Gospođa X nije voljela biti sama na Božić. Nikada se nije naviknula na to da leži sama kod kuće i ubija vrijeme (koje je, kao njoj u inat, išlo nepodnošljivo sporo) iako joj je ovo treći Božić zaredom bez igdje ikoga. Tri žene koje je jedine na svijetu mogla nazvati svojim prijateljicama, opet su odbile njen poziv. Jedna je bila u Parizu sa svojim zaručnikom, druga kod kuće sa svojim suprugom i troje djece, a treća na drugom kraju države u posjetu roditeljima.

Vjerojatno ih više nikada neće vidjeti i bilo joj je draga zbog toga. Tako je barem rekla svakoj od njih kada su uljudno odbile njen poziv, jedna po jedna.

Dok je sjedila i gledala plamene jezike kako plešu u kaminu, u njen um dolazile su stare slike: sastanci, projekti, svađe i sastanci s odvjetnicima; pogotovo svađe. Svađe s ocem, svađe s njenim bivšim, svađe s djecom, s njenim bivšim prijateljicama. Odmahnula je glavom. Dosta toga!

Na trenutak je pomislila nazvati svog bivšeg, ali trenutak poslije se naru-gala vlastitoj ideji. On nikada ne bi došao; mrzio ju je koliko i ona njega. Ni s kim se nije svađala toliko žestoko i toliko često koliko s njim. Oko čega ono? Tko zna. Je li kriva njegova stalna odsutnost ili njen vatreni temperament i tvrdoglavost? Oboje, morala si je priznati. Kako je vrijeme prolazilo, njihove svađe imale su sve gluplje i gluplje razloge, a njihova je žestina rasla proporcionalno s njihovom banalnošću.

Gospođa X ustala je iz fotelje i stubama se uspela na gornji kat. Sablasno odjekivanje štikli i šuštanje tkanine pratilo ju je cijelim putem. Ušla u svoju sobu i pogledala u svoj odraz u ogledalu na ormaru. Maskara, ruž, šminka i *botox* nisu više mogli skrivati koliko je ostajela. Stres i godine uhvatili su korak s njom. Bore na čelu i oko očiju jasno su se vidjele ispod lažne fasade. *Svi imaju lice kakvo zasluzuju.*

Gospođa X bila je stara žena. I usamljena. I razočarana. I oštećena. Kao da se iznenada probudila, tek je u tom trenutku shvatila sve to i to shvaćanje pogodilo ju je kao tsunami.

Snijeg je padao polako i nježno. Jedina konstanta u plesu bezbroj pahulja bila je njihova sporost. Vani je bilo tiho.

Gospođa X pustila je suzu da joj klizne s obraza i povuče maskaru sa sobom. Prišla je noćnom ormariću i, ignorirajući dvije prazne boce vina na njemu, otvorila najgornju ladicu. Iz nje je izvukla crnu kutiju i stavila je na krevet. Drhtavim ruku, otvorila ju je.

Pahulje su plesale pred njenim prozorom i padale na krov crnog terenca pod njim. Gospođa X uzela je predmet koji je kutija skrivala i podignula ga do lica. Sivi se metal sjajio pod svjetлом stropne svjetiljke. Posveta je bila urezana na cijev, ali gospođa X nije se ni obazrela na nju. Hladan metal dotaknuo joj je sljepoočnicu. Kuća je ostala mrtvački tiha, a priroda vani zlobnički nezainteresirana. Ali to nije bilo važno; ništa nije važno kada je prekasno za ispravljanje pogrešaka.

Začuo se prasak koji je odjeknuo sobom i do trenutka prije bijel zid, obojan je u crveno. Odjek koji se začuo vani pokupio je iznenadni vjetar i odnio ga.

Njena soberica pronašla je njeno tijelo tek nakon dva tjedna, kada se vratila s odmora. Nitko prije toga nije svraćao u kuću. Nikom nije palo na pamet ni da je nazove. *Svi dočekaju sudbinu kakvu zaslужuju.*

LUCIJA GRBAC

4. razred

Gimnazija Karlovac, Karlovac

Voditeljica: Snježana Srdić

ODBROJAVANJE

Nisam više čovjek. Osamu Dazai. Bijela slova ljeskala su se na petrolej zelenim koricama knjige na oronuloj polici u dnevnome boravku. Piljila sam u tih pet riječi dok sam mehanički u unutrašnjost svoje suhe usne šupljine ubacila dvije crvene filmom obložene tablete i potom ih saprala niz grlo gutljajem ledene vode. U istih mah kucnula je čaša o kuhinjski element i palo kamenje u dubinu moje utrobe. Jezik mi je žario gorki okus nalik na dječje antibiotike. Tijelo mi se treslo kao šiba na vjetru, a glava trzala udesno svakih petnaestak sekundi. Još uvijek vlažna kosa lijepila mi se za lice, kao vlati sluzave čađave morske alge, lučile se kapljice, padale i skupljale u jamama ključnih kosti. Kroz otvorena balkonska vrata dopiralo je cičanje tramvaja u zavodu, a blijeda svjetlost sutona, koja je plazila kroz zavjesu, podsjećala me koliko dugo živim u simbiozi s mnoštvom učahurenih mikroba i čestica prašine. Nerazgovjetno umljanje voditeljice večernjih vijesti samo me još više dražilo. Sedam sati i dvadeset i sedam minuta i trideset i osam sekundi. Sat je glasno kucao. Iz kuhinje sam vidjelaogradu balkona i žarko sunce na zalasku. *L'appel du vide.* Zov praznine. Neobjasnjava želja baciti se s visine. Otvorila sam vrata hladnjaka da vratim kutijicu s obojenim otrovom.

Vlažna vrućina zapljasnula mi je masno lice čim sam stopalom dotakla ledene prljavo bijele kupaonske pločice. Natjerala sam svoje suho i ispijeno tijelo da se dovuče do ruba kade napunjene kipućom vodom što je bjesomučno isparavala. Rutina je nalagala, kad je odzvonilo šest sati i četrdeset i pet minuta i nula sekundi – kupanje ili ne kupanje. Natjerati se skinuti taj oklop koji nosim i suočiti se s koritima boje hrđe na unutarnjim stranama podlaktica i bedrima, gledati u zamagljenom ogledalu kako mi strše ključne i zdjelične kosti koje samo što ne probodu tanku

opnu kože koja ih skriva, razglabati sama sa sobom o polumjesecima pod mojim upalim očima... No, osjećaj opće gadosti vlastitim tijelom što je već dobro zaudaralo na znoj, a ponajviše potaknuta masnoćom što mi je sezala do ramena, porinula sam u plićinu svoje kade, cijela. Voda je napravila glasan pljusak i izlila se van.

A moju težinu prigrlio je umjetni antilop sofe u dnevnome boravku. Isijavajući toplinu maloprijašnje kupke s glavom što je visila preko rukohvata, tankim sam prstima obuhvatila daljinski upravljač i upalila drhteći televiziju. Večernje vijesti. Oko mene sve je šumilo, pretakalo se u stotinu nijansi. Samo sam ih pustila da pričaju. Nisam se smjela kupati. Nisam se smjela kupati. Pojačala sam glasnoću. Samo da ne moram slušati tu kafoniju glasova, skvičanja, vikanja, urlanja što se kao uragan kovitlala u mojoj glavi i tjerala me da zabijam nokte u dlanove stvarajući karmin crvena uleknuća. Unatoč svježini okupane kože, nešto me bolo u svakom kutku, u svakom pregibu i meškoljila sam se tražeći položaj u kojem neću osjetiti to neugodno štipanje. Sve me svrbilo. Tapkanje milijun malenih nožica od stopala, duž cijele noge, zadirući kroz pupak u izmučenu unutrašnjost neuhranjenih tkiva. Netko mi se derao na uho. Kroz koprenu koja mi je prevukla oči nazirala sam obrise utvare koja je gladila prašnjavu površinu televizijskog regala probadajući me svojim podbuhlim kravim očima, s oštrim zubima s kojih se slijevala viskozna tamna tekućina. Amorfno biće klečalo je pred sofom i sebi u bradu šaputalo: *L'appel du vide... L'appel du vide...*, svako malo nervozno pogledavajući lijevo-centar-desno-centar-lijevo. Televizijska voditeljica i dalje je pričala besmislice. Skupljali su se oko mene, obgrijivali me svojim bezobličnim izdancima, pleli krunu od trnja i pritiskali mi je o čelo, čupali me za kosu, zarili nabrušene nokte u tjeme, vukli očne kapke da ostanu otvorene, da im gledam u lica, da gledam u lica svojih mučitelja, dok se oni smiju svojim demonskim basovima. Kao leptir koji se bori za život pokušavajući izaći iz svoje kukuljice, ljuštura moga tijela previjala se u svim smjerovima, kao epileptički napadaj, a suze su mi obлизivale užarenou lice. Zašto me ne zgnječe već kao kukca kad za bolje nisam stvorena? Sedam sati i šesnaest minuta i trideset i devet sekundi. Zvuk kucanja mi je parao lubanju.

Naglo sam otvorila oči. Izgubljenost u vremenu i prostoru. Identifikacija položaja vlastitoga tijela: ležim na leđima, ruke, svaka s jedna strane trupa, noge, savijene pod pravim kutem, nagnute ulijevo. Oštra bol u stražnjem dijelu glave i leđima. Polagano sam se pridigla u sjedeći položaj. Još uvijek sam u svome stanu. Ustanem. Umjesto balkona, kroz široka prozorska stakla sada je dopirala zasljepljujuće bijela svjetlost. Ruku stavljam pred oči. U zraku lebdi slatkasti miris krvi. Televizija je i dalje upaljena. Ista je voditeljica najavljuvala zadnje vijesti dana. Glas joj je hladan i bez emocija: „... pronađeno je večeras oko sedam sati i trideset i pet minuta mrtvo tijelo mlade žene na pločniku pored višekatnice. Kako doznajemo, čini se da se radi u samoubojstvu jer, prema izjavama susjeda, djevojka je u svom stanu na desetom katu živjela sama. Daljnje informacije o ovom nesretnom...“ Kucanje sata je zamrlo.

MAGDALENA TRNSKI

1. razred

Gimnazija Bjelovar, Zagreb

Voditelj: Ivan Špoljarić

TEATAR U MENI

Kažu da je najbolje krenuti ispočetka, ali ja nekako sve više i više vjerujem da je kraj ono nešto što nas oblikuje. Ono nešto što nam daje smisao. Na kraju, ipak, shvatiš tko si i što nosiš u sebi. Na kraju sam shvatila da volim teatar. Onako bezvremenski i mahnito, bez ikakve želje da mu se oduprem. Na kraju sam shvatila da ta malena zgrada, taj mali „podrumčić“, ta naša mala sobica u kojoj smo stvarali umjetnost ima smisao. Teatar je došao na kraju. Na ivici ludila, na ivici neobjasnjive sreće. Zato ga i zovem vlastitim smislom.

Još kao mala dala sam si obećanje da će biti glumica. Sjećam se, ma kao da je jučer bilo, sjedeći djedu u krilu, kako sam znala umiljavati mu se za još jednu lizalicu koju je skrivaо u svom tajnom džepu košulje. I djed je volio slatkiše, najviše karamele. U krilu bih mu izrecitirala pjesmicu posebno naglašavajući zadnje riječi i vješto gestikulirajući rukama. Tada bi on pomilovao svoju glumicu po dugačkim pramenovima kose i iz džepa izvadio lizalicu. Kako sam se samo znala držati za trbuh prevrćući se od bolova i jecajući pred mamom kako ne bih morala u školu. Djed je promatrao kako razvijam svoj glumački talent. Često je znao reći da će si na pozornicama Hollywooda biti zahvalna za odglumljene lažne „trbuhabolje“. Od malena sam vjerovala da će biti glumica, ali na kraju, na kraju koji mi je donio neki veći smisao, shvatila sam da teatar ima neke druge planove za mene. Ljudi u životu često kuju planove, ali ponekad se baš ti isti i ne ostvare. Najvažnije je da se teatar ostvario u meni, ali na neki potpuno drugačiji način.

Okusila sam glumu na svojoj koži, okusila sam svaki milimetar onih crnih, izlizanih dasaka naše male pozornice. Okusila sam i svu gorčinu koju teatar nosi. I strah i strepnju, i suze i znoj. Valjaš se po daskama. Od

nemoći, ali i od sreće. Od trosatnih proba, hrpe papira koje sam vukla sa sobom, nespojenih stranica probnih tekstova i neposloženih didaskalija pa do slaganja rasvjete, puštanja kazališnih songova, šaptanja tekstova negdje daleko zabijena u garderobi. A onda, s druge strane, ti postaneš ta u koju su uperen svjetla, u koju je uperen svaki pogled. Svaki tvoj pokret, svaka tvoja riječ više nije tvoja. Ti postaješ netko sasvim drugi, netko sasvim novi. Neki novi svijete, zavrти se!

Najprije dobiješ tekst od redateljice. Hrpa je to papira, hrpa nevažnih dijaloga, no na početku si i ništa ti nije važno. Ni za koga se ne vežeš, ne puštaš korijenje ni po kojem liku, niti jednom se ne daš istinski. Vrti ti se u glavi da bi baš ti htio tumačiti još barem petero drugih likova jer svi imaju nešto s tvojim potpisom. Neodlučan si, sjediš na čitaćim probama i želiš da što prije završe, jer one su samo čitače. No, onda poželiš da potraju jer tih nekoliko sati možeš biti slobodan. Lutaš. Često zaboraviš na život koji se zapravo odvija izvan kazališta. Iza tvog lika. A ti misliš da nisi pustio korijenje po njemu. Živiš ga, a zapravo se moraš tjerati u javu. Ti nisi on. Ti si ti, a on je on.

I onda staneš na daske. Krenu probe za probom, a ti si još uvijek nesiguran u tekst i u pokrete – nesiguran si u sve ono što činiš. Prvi su koraci na daskama najteži. Ni ti, niti lik kojeg tumačiš, niste spremni na novonastalu situaciju. Borite se jedan protiv drugoga. Na kraju to sve ispada kao ogromna borba između glupog papira i tebe, tebe i glupog papira. Sreća je što to samo ispada tako jer iza toga je nešto puno više. Nije to poput klasične borbe za opstanak, borba je to koja vas pokušava spojiti, koja vas pokušava natjerati da se barem dotaknete. Da se, barem na sekundu, pronađete. A onda, na kraju, borba vas ne mora tjerati da se stopite. Vi ste sami odlučni u tom naumu. Više se ne dijelite na lika i na sebe. Postajete jedno. Postajete smisao.

Premijere su najstresniji dio. Općenito loše podnosim stres. Zbog nje-ga sam i odustala od teatra kao takvog i od glume. To je bio najteži period, to odustajanje od onoga što beskrajnom volim. Često sam se u sitnim noćnim satima pitala zašto sam to učinila, ako to istinski volim. Ljubav

je bila jaka, ali sloboda je presudila. Voljela sam glumu, ali sam shvati-la da gluma, taj odnos mene i pozornice, odnos mene i ljudi u gledalištu nije istinski. Čovjek shvati da kada je iskren, strah mu u potpunosti ne-stane. A strah je postojao. Moj lik i ja nismo se mogli suočiti sa strahom. On je bio prevelik i smlavio je sav moj talent. Ondje na pozornici, na da-skama, u ljudima bila sam više ja nego moj lik. Ili više moj lik, nego ja . Nikada si nismo dopustili da pokušamo zajedno. Glavni temelj bio je prekršen. Temelj da se stopimo u jedno, da postanemo fantazija i smisao.

Amaterski glumački zanat objesila sam o klin. Završila sam svoje glu-mačko postojanje na daskama koje život znače. Započela dramaturgiju. S olovkom u ruci i nekoj dobroj fantaziji u glavi, papir je postao jedino mjesto gdje mogu biti slobodna. Papir je postao moja vlastita pozornica, a teatar se jednakob dobro odigrava na njoj baš kao i na daskama. Na kraju sam shvatila čime želim ispuniti godine svog života, čime se želim ba-viti i što želim stvarati.

Kraj me je umirio. On me oblikovao, oslobođio i zaključio, doveo je glu-mu u okrilje moje sobe. U njoj šapućem tekst, vrtim se bosonoga zamiš-ljajući one iste crne i izlizane daske. Glume sam se odrekla, ali teatra ni-kada, on je u meni.

NINA NEGOMANOVIĆ

3. razred

Srednja škola Mate Blažine, Labin

Voditeljica: Branka Komljenović

ZAŠTO NISAM DOVOLJNO DOBRA

1. Idi pod tuš, ne želiš smrdjeti.
2. Izaberi odjeću koja će se slagati s najnovijim trendovima i u kojoj nećeš izgledat kao čudak (više nego što već izgledaš).
3. Stavi na sebe malo šminke da možeš izaći u javnost i donekle dobro izgledati.

„Ne možeš se ni prepoznati, tvoje te lice steže poput plastične vrećice, ne zadovoljava te izgled tvoje kože, ali ne možeš ništa učiniti jer ćeš uništiti sate i sate koji su bili potrebni da izgledaš ovako“

4. Nemoj zaboraviti urediti kosu, ne možeš dopustiti da ljudi vide kako ti prirodno izgleda kosa kad se probudiš jer to je sramotno.
5. Uguraj svoja stopala u uske tenisice koje svi nose jer ti se ne smiješ isticati!

„ dok dolaziš do zrcala vidiš stranca koji je nekako ukrao tvoj odraz i zamijenio ga odrazom potpuno druge cure. Svaki dio tvojeg izgleda je neudoban, ali iako si potrošila sate pokušavajući izgledati dobro, nikada nećeš biti dobra kao druge cure u školi. Sada pokušavaš zadržati (koju) suzu, ali imaš osjećaj kao da zadržavaš val emocija unutar sebe, ne možeš drugima pokazati kako se osjećaš jer te onda neće nimalo poštovati“

ZAŠTO NISAM DOVOLJNO DOBRA?

„ljepota je bol“

6. Dođi do škole.

7. Nađi grupu učenika s kojima ćeš ući u učioniku jer i Bog zna da ne možeš samo tako sama ušetati.

„ali, uopće ti se ne svidiđaju ti ljudi, zadirkuju te i prave neukusne šale na tvoj račun. Znaš da se ne bi trebala družiti s njima. Ali gle, to su popularna djeca, a ti samo želiš da te prihvate. Svaki pogrdni komentar, svaka uvreda, svaka neukusna šala, svaki nadimak spušta tvoje samopouzdanje koje tone poput olupine broda; sve dublje i dublje. Gledaš druge cure s divljenjem i misliš si :,,Da barem imam njene oči.“, „Da barem imam kosu kao ona.“, Da sam barem mršava poput nje.“, „Da bar imam njeno samopouzdanje.“...

ZAŠTO NISAM DOVOLJNO DOBRA?

„život nije fer“

8. Obavi svoj posao. Jedini dio tvog života koji na nešto sliči je škola.

„ponosiš se svojim radom jer je to vjerojatno jedina pozitivna stvar u tvom životu. Jedina stvar koja te usrećuje. Ali... nije popularno biti pametan. Ustvari, svi te vide kao štrebera, živi kalkulator, mezimac profesora... Petice? One ti ne donose ništa osim mučenja.“

ZAŠTO NISAM DOVOLJNO DOBRA?

„samo se pomiri s tim“

9. Kraj je dana, spremi se za krevet.

10. Presvuci se i odjeni pidžamu.

„Wow! Jesam li se ja to udebljala!?”

11. Spusti kosu.

„Wow! Moja kosa izgleda odvratno!“

12. Isperi svu šminku sa sebe.

„Ne, ne mogu ni sama sebe gledati.“

Ovo je moj svakodnevni život, ne mogu ga kontrolirati, rečeno mi je da ne mogu uspoređivati kruške i jabuke, rečeno mi je da moram biti zadovoljna sama sa sobom. Dok prolazite srednjom školom, vi ste na svom vlastitom putu traženja sebe. Ponekad ne možete kontrolirati što će vam se dogoditi, ali popularnost nije uvijek dobra stvar. Govoriš si „Ja se samo želim svidjeti ljudima, samo želim da me prihvate.“, ali preskanje obroka ili samoozljedivanje neće popraviti tvoj status u društvu. Gledaš u duge cure i želeiš biti kao one, a one tebe gledaju i želete biti kao ti. Zajednica nalaže da cure moraju imati uzak struk, preplanuli ten, dugu kosu, veliku stražnjicu i tako dalje. Zajednica nalaže da cure trebaju nositi hrpu šminke da bi bile lijepе. Zajednica nalaže da cure moraju nositi provokativnu odjeću i raditi neprimjerene stvari s dečkima da bi bile sretne. Ali, zajednica je u krivu. Ti si voljena, dragocjena, predivna, talentirana, zaslužuješ poštovanje. Ti si jedna u sedam milijardi. I najvažnije... TI SI DOVOLJNO DOBRA!

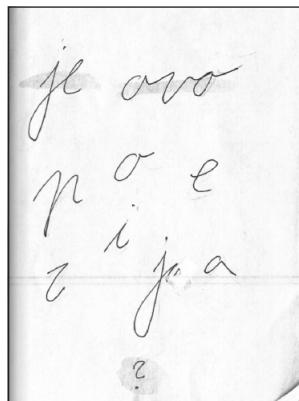
TINA TUS

4. razred

Prva riječka hrvatska gimnazija, Rijeka
Voditeljica: Helena de Karina

U KUTIJI – PET DIJELOVA Pjesme

Poezija se čita i otkriva: otvori poveznice i uživaj!

je ovo poezija?

[https://www.flipsnack.com/
trafka/je-ovo-poezija.html](https://www.flipsnack.com/trafka/je-ovo-poezija.html)

SKENIRAJ ME

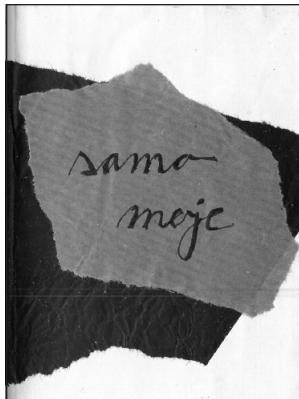

nategnuti razgovori

[https://www.flipsnack.com/trafka/
nategnuti-razgovori.html](https://www.flipsnack.com/trafka/nategnuti-razgovori.html)

SKENIRAJ ME

samo moje

[https://www.flipsnack.com/
trafka/samo-moje.html](https://www.flipsnack.com/trafka/samo-moje.html)

uskoći

[https://www.flipsnack.com/
tinatus/usko-i.html](https://www.flipsnack.com/tinatus/usko-i.html)

grafika

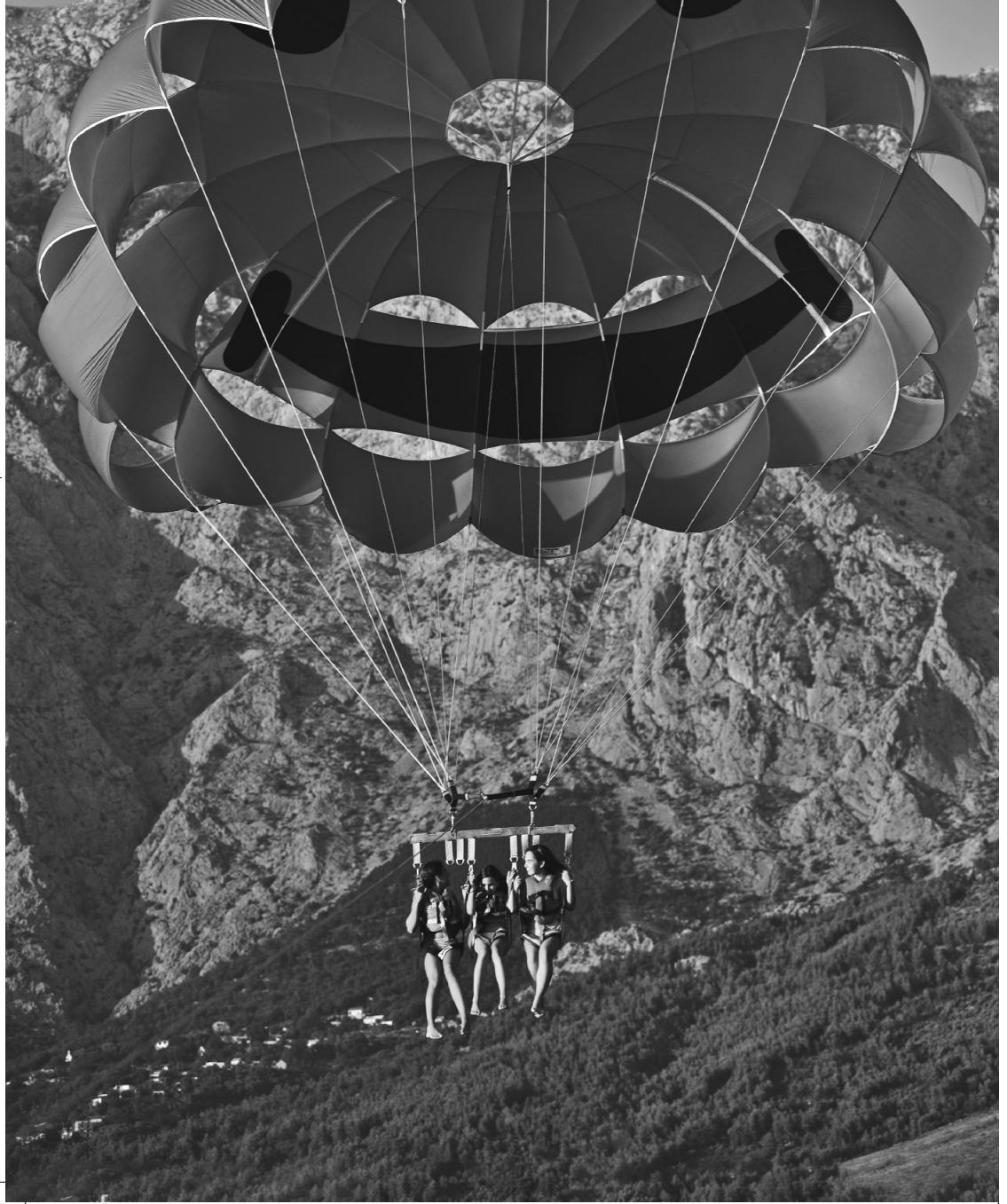
[https://www.flipsnack.com/
tinatus/grafika.html](https://www.flipsnack.com/tinatus/grafika.html)

NOVINARSKI RADOVI

NORIK GJINI

7. razred

II. osnovna škola Bjelovar, Bjelovar

Voditeljica: Vlatka Bily

PROFESOR ANTE ČIKIĆ – ČOVJEK KOJEGA TREBATE UPOZNATI

ŠKOLA ZA ŽIVOT U ANTINU UREDU

Kako me je profesor naučio kako učiti i zašto nogometni treba znati fiziku

Ante Čikić inženjer je strojarstva. Nakon završene osnovne škole i gimnazije na Korčuli, upisuje Studij strojarstva na Fakultetu strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu, gdje i doktorira. Napisao je puno znanstvenih i stručnih radova, nekoliko knjiga te je izradio veliki broj projekata u Hrvatskoj i inozemstvu. Za jedan od tih projekata nagrađen je Zlatnom krunom. Bio je dekan na Veleučilištu u Bjelovaru. Danas je profesor na fakultetima u Varaždinu, Slavonskom Brodu i u Sloveniji. Također ima svoj projektni ured. Moje poznanstvo s njim počinje upravo u tom uredu.

Rupe u hrvatskom

Da biste razumjeli zašto sam upoznao profesora, važno je reći da je moj prvi jezik albanski. Do polaska u prvi razred morao sam svladati hrvatski jezik koji mi je bio vrlo težak. Volio sam školu zbog druženja s djecom, ali sam veliku borbu vodio s hrvatskim jezikom. Kao da mi je taj jezik bio u daljini, kao da ga ne čujem u potpunosti. Razumio sam učiteljicu i dječcu oko sebe, ali mi je nedostajao početak. Kao da je negdje bila rupa koju je trebalo ispuniti. Na početku petog razreda shvatio sam da su prva četiri razreda bila kao dječja igra. Svega je bilo puno – novih predmeta, puno

pisanja i učenja. Nisam baš bio spreman za novi način rada i gomilu podataka. Za stjecanje radnih navika još manje. Igranje nogometa morao sam smanjiti i zamijeniti sjedenjem s Antom u njegovu uredu.

Matematika je „kopanje“

Prvo smo počeli s matematikom. Gledam Antu kako lista knjigu iz matematike i kaže: Ajmo, Noro!

Znao je sve, cijelu knjigu, a ja sam se mučio podijeliti dva malo veća broja. Suze su mi tekle niz obraze od ljutine. Ante je smirenogovorio: Polako, Noro, doći će to samo. Trebaš steći rutinu.

S vremenom me učio množiti dvoznamenkaste i troznamenkaste brojeve napamet. Dugo smo sjedili i ponekad bi to išlo brzo, a ponekad nisam imao koncentracije pa bi sve opet završilo u suzama. Znao mi je reći: Noro moj, za sve ćeš imati vremena ako redovito učiš i pravilno raspoređiš svoje vrijeme.

To uopće nisam razumio. Morao sam se potruditi i imati više koncentracije nego u nižim razredima. Ante bi krenuo otpočetka, objasnio mi osnove, rekao da je u petom razredu matematika „kopanje“. Doista sam „kopaо“ vježbajući zadatke!

Povijest – velika pisanja

Kada sam slušao Antu koliko znanja ima i iz povijesti, osjetio bih veliku sreću. Povijest je za mene s Antom postala jedna priča koja se nadovezivala, a o meni je jako puno ovisilo koliko će toga zapamtiti. Povijest je bila velika *pisanja* koja mi je stvarala probleme jer sam htio više slušati nego pisati. Zabrljao bih puno u testovima, a imao sam znanja. No, nikako taj korak da prijeđem i da napišem točno ono što zaista znam. U testovima bih zabrljao u pisanju, na matematici bih sve dobro zbrojio, oduzeo i podijelio a upisao krivi broj, na povijesti bih se nekako zabiljkirao, iz hrvatskog sam svaki put mislio da će dobiti pet dok nisam vidio ispravak i shvatio da grijesim na sitnicama koje mi oduzimaju bodove. S

vremenom, shvatio sam da moram biti precizan. Ante je bio strpljiv i nikada me nije forsirao, nego mi je uvijek bio podrška.

Geografija koje ni u knjizi nema

U geografiji sam najviše uživao jer sam upoznavao svijet. I Ante je najviše volio raditi sa mnom geografiju jer mi je znao pokazati na karti i najmanji otok, i najsitniji detalj u svijetu kojeg ni u knjizi nema. Ponekad bih ga pitao kako sve to zna i zašto to meni izade iz glave pa se moram vraćati na početak. Ante se nasmijao i rekao da samo treba imati volje i upornosti pa će se kad-tad trud isplatiti. Sjedenje s Antonom u uredu poslije škole isplatilo mi se u petom i šestom razredu jer sam zahvaljujući njegovoj dobroj volji i upornosti prošao odličnim uspjehom. Također sam počeo razumijevati hrvatski jezik zahvaljujući učiteljici koja me potaknula na rad i razmišljanje.

Vladimir Devidé ili kako sam zavolio haiku

U školi smo učili haiku. Kada sam toga dana pitao Antu u uredu što zna o haiku, dobio sam opširan odgovor o Vladimиру Devidéu, profesoru na fakultetu u Zagrebu koji je Antu predavao na drugoj godini Matematiku III i IV. Postali su prijatelji. Ante mi je ispričao da je profesor Devidé oženio Japanku, da je u stanu imao više od pet tisuća knjiga, da nije gledao televizijski program, samo je slušao radio. Stan mu je bio pun raznolikog cvijeća. Devidé je nosio tamne štofane hlače, košulju, sivu vestu, tamno-zeleunu jaknu, crne cipele, a pod pazuhom malu crnu torbu. I – pisao je haiku! koje mi je Ante čitao. Naravno, i meni je pisanje haiku tada postalo jako zanimljivo.

Nogomet je čista fizika

Ante je i veliki znalac nogometa. Želio je postati profesionalni nogometni igrač. U studentskim danima igrao je u Prvoj nogometnoj ligi u Zagrebu. Trenirao ga je legendarni Dinamovac Dražen Jerković. No, njegova nogometna karijera kratko je trajala jer se na jednoj utakmici ozlijedio dobivši

udarac u preponu, što ga je udaljilo s terena na šest mjeseci. Poslije je nastavio igrati nogomet samo na malim terenima.

Kada bi učenja i sjedenja u uredu bilo previše, Ante i ja otišli bismo na Borik (park) gdje me učio nogometnim vještinama. Dolazio je na moje utakmice i gledao kako igram pa mi na Boriku objašnjavao u čemu grijesim. Bio je iznenađen jer ne znam šutnuti loptu punom nogom, a treniram četiri puta tjedno. Ispucavanje lopte na kraju je izgledalo kao da učim matematiku i fiziku. Morao sam pravilno postaviti stajnu nogu, inače bih se ozlijedio. Ante bi potvrdio: Noro, to je čista fizika!

Dakle, i u nogometu smo primjenjivali znanje iz fizike – sila, nagib, čvrstina, gibanje tijela...

Ulaskom u sedmi razred sve se povezalo i shvatio sam Antine riječi koje mi je uputio na početku petog razreda. Imam dobru podlogu, ali još se malo borim sa svojom glavom jer ponekad odlutam u oblake. I dalje trenerim nogomet koji mi je na kraju dana ispušni ventil.

Učenje s Antonom je škola za život. Ante me uči kako učiti, ne napamet nego s razumijevanjem, da imam osnove s kojima ću lakše u više razrede. Volio bih da svatko ima nekoga uza sebe kao što ja danas imam Antu koji me uveo u svijet pun znanja. Razmišljam o srednjoj školi, želio bih upisati matematičku gimnaziju. No, najviše razmišljam o tome da postanem osoba kojom će se Ante ponositi.

NIKOLINA GMAZ**7. razred**

Osnovna škola Vladimir Bosnar, Stubičke Toplice

Voditeljica: Blanka Doko

INTERVJU S ROBERTOM SEDLAROM, VLASNIKOM PROJEKTA

DOBRODOŠLI U TOPLIČKI AVION ZA PROSLAVE!

U našem je susjedstvu sredinom jeseni „osvanuo“ pravi pravcati avion te postao atrakcija. Sa zadovoljstvom smo intervjuirali vlasnika aviona, bivšeg učenika naše škole i zaljubljenika u Hrvatsko zagorje, i to u samome avionu. Robert Sedlar otkrio nam je kako je uspio ostvariti dječački san i zašto moramo vjerovati u svoje ciljeve.

- Prošla su tri mjeseca otkako ste šokirali susjedstvo avionom u dvorištu. Kako je to utjecalo na Vaš život?**

Inače živim ubrzano, posebno otkako na zemljisu vikendece u Strmcu Stubičkom radim na projektu aviona za proslave. Ideja je proizašla iz moga hobija. Već sada imamo jako puno upita za različite proslave. Istovremeno i dalje svakodnevno putujem na posao između Zaboka i Zagreba. Ni u jednom trenutku nisam požalio na svojoj odluci.

**Čvrsto
vjerujem
da će naš
projekt
uspjeti**

- Dakle, reakcije obitelji, susjeda, prolaznika i mještana su pozitivne?**

Ljudi su oduševljeni, prihvatali su ovu neobičnu i senzacionalnu ideju. Moja supruga je u početku bila protiv, ali sad je apsolutno za. Uspio sam je uvjeriti u dobru ideju. Djeca su od prvog dana bila za. Kod susjeda sam morao malo lobirati da prihvate moju ideju. Sad je stvarno svi podržavaju.

● Odakle uopće ideja?

Ideja je iz djetinjstva. Moja najdraža igračka bio je avion koji sam dobio od strica iz Pariza i već tada sam počeo razmišljati o nekom malom aviončiću za letenje, ali, nážlost, nisam došao do toga. Puno sam letio – radio sam pet godina u Dubrovniku i dvije godine u Makedoniji. A dok si u avionu, praktički ništa drugo ne radiš osim što razmišljaš. Razmišljao sam kako avion smjestiti na svoju parcelu i da u njemu napravim rođendaonicu. Pored rođendaonice u Zaboku, ova u avionu bit će naša druga rođendaonica, i nadam se, ne posljednja.

Čini se složenim prevesti tako velik avion. Je li bilo problema u prijevozu i smještanju?

Najveći problem imali smo kod rastavljanja aviona jer nismo imali nacrte koji su tajna tvrtki za proizvodnju aviona. Sami smo morali otkrivati sve skrivene vijke i na kraju smo ga rastavili na šest dijelova da bismo ga mogli prevesti iz Osijeka u Stubičke Toplice u tri specijalne labudice. Sve je bilo izvan garbarta.

Biografija:

Datum i mjesto rođenja:
8. 3. 1969., Zabok

Mjesto stanovanja:
Stubičke Toplice i Zabok

Školovanje: OŠ Stubičke Toplice od 1. do 4. razreda, OŠ Donja Stubica od 5. do 8. razreda, SŠ Oroslavje 1. i 2. razred, SŠ Bedekovčina za građevinskog tehničara 3. i 4. razred, Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Radno mjesto: Dalekovod d.d., voditelj velikih projekata, najponosniji na dalekovod između Makedonije i Grčke

Bračni status: oženjen, troje djece; Filip, Lucija i Klara, osvajači medalja na svjetskim prvenstvima u kuglanju

LAJK

- Matematika
- Zagorski specijaliteti
- Crno dalmatinsko vino
- Trubači iz Bitove
- Kuglanje

● Kako to da ste ga postavili u Strmec Stubički, a ne Zagreb ili neki drugi veći grad?

Veliki sam zaljubljenik u Hrvatsko zagorje, jako volim ovaj kraj, posebno Stubičke Toplice gdje sam odrastao kod svoje bake na 100 metara od aviona. Svaki slobodan trenutak provodim u Stubičkim Toplicama.

● Znači li ovaj Vaš poduhvat da svatko može kupiti avion i da bi moglo biti još ovakvih slučajeva?

Nije jednostavno doći do aviona, koristio sam sva svoja poznanstva. Imao sam i jako puno sreće. Ne očekujem da će netko uskoro ući u ovakav projekt. Nije toliki problem kupiti avion koliko preseliti ga, rastaviti i sastaviti. Sve je to veliki poduhvat u koji sam se usudio ući. Sad smo pri kraju i nadamo se dobrom finansijskom aspektu, ali nam je bitno i da naša djeca u Zagorju imaju gdje slaviti rođendane. Da biste privukli goste, morate imati dobar proizvod.

● Koji su Vam planovi?

U postupku je uređenje aviona sa staklenim podom i zvučnom izolacijom. On je prije svega namijenjen za dječje rođendane, ali i za druge proslave, manje svadbe, momačke i djevojačke večeri. Pored aviona će biti bazen u koji će se moći spustiti s tobogana smještenog na krilu. U dvorištu će biti postavljena mini karting staza. Prava senzacija bit će u kokpitu: profesionalni simulator vožnje s doživljajem podizanja, spuštanja i padanja, uz vjerni prikaz svih letova u Europi. Ovaj ekskluzivni simulator najskuplji je dio opreme u avionu. Postavit ćemo PlayStation, mini biljar, mini električni hokej i stolni nogomet, a u repu aviona mini apartman. U proljeće počinjemo s rezervacijama. Cijene ćemo prilagoditi našem kraju tako da si svatko može priuštiti proslavu po želji.

● Može li se dogoditi da Vam se planovi ne ostvare? Što ćete onda s avionom u dvorištu?

U životu uvijek morate biti spremni na pozitivno i na negativno. Ja sam se cijeli život bavio sportom – u srednjoj sam školi bio prvak Jugoslavije u voznoj spretnosti s motorom i 12. na svjetskom prvenstvu u Lisabonu. Naučio sam pobjeđivati i

BRZOPOTEZNA

- S kojom osobom biste se mijenjali samo na jedan dan? Luka Modrić
- Životni uzor: Dražen Petrović
- Najbolji komentar na avion u dvorištu: Poznati televizijski novinar Robert Knjaz stavio nas je u špicu finala svoje emisije „Ti ludi provodi“. A stvoren je već i lokalni vic: Prolaze Štef i Jura pored grunta, gledaju avion, trljaju oči i veselo vele: Viš, nisme se mi včera napili, avion je ipak v dvorišcu!

Svima je potrebna igra i zabava

Zrakoplov Fokker F 100

Umirovljeni linijski putnički avion letio je od 1991. do 2015., zadnje za Trade Air odakle je i otkupljen.

- dužina: 35,53 m
- raspon krila: 28,08 m
- površina krila: 93,5 m²
- visina: 8,5 m
- širina trupa: 3,30 m
- masa zrakoplova: 24.593 kg
- najveća brzina: 856 km/h
- dolet: 2.390 km
- najveća visina leta: 10.670 m
- motor: Dva turbofen motora

gubiti. U poslu se događa da projekti propadaju, ali ovdje čvrsto vjerujem da će naš projekt uspjeti! Da biste uspjeli u životu, uvijek morate vjerovati u ono što radite.

Što Vam je dosad bilo najljepše u projektu?

Najviše sam uživao u koncertu Tomislava Golubana održanom u avionu u sklopu manifestacije „Advent u Stubakima“. Kad ima puno ljudi, avion ima posebnu akustiku, prostor je topao i ugodan. Bio sam izuzetno sreтан i ponosan kad su nam došli novinari iz France Pressa, jedne od najjačih izvještajnih agencija u Europi. Pokazali su interes za moj projekt i bili smo vijest na svim njihovim portalima.

● Sigurno ste imali i teških trenutaka u cijelom ovom projektu.

To si dobro prepoznala, bilo ih je mnogo. Šest vikenda putovao sam u Osijek s prijateljima i rođinom. Prvi vikend razmišljao sam o odustajanju od cijelog projekta jer je rastavljanje aviona teklo iznimno problematično. Moj bratić bio mi je velika podrška i nije dopustio da izgubim vjeru.

● Zašto su igra i zabava važne za ljude?

Svi mi imamo često probleme na poslu, u školi, nesporazume s roditeljima i drugim članovima obitelji. Da bismo se opustili i opet mogli dobro funkcionirati, potrebna nam je igra i zabava. Iako imam 50 godina, još uvijek sam zaigran. I za ovaj projekt neki kažu da je igra.

Želite li nešto poručiti nama učenicima – imate li neki savjet za sretan i uspješan život? **Trebamo li slijediti svoje snove?**

Uvijek u životu morate imati svoj cilj. Trebate vjerovati da ćete uspjeti, jedino vjera vam daje uspjeh u svim vašim aktivnostima u životu – u školi, na fakultetu, a kasnije i u poslovnim zadacima. Slijedite snove i ideje!

ENA VIDOVIC

7. razred

Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica

Voditeljica: Sanja Pavelko

NEĆETE VJEROVATI TKO JE ZAPRAVO WILLY WONKA!

OPROSTI, MILKA

Čokolada. Još čokolade. Posvuda čokolada. Ah, da, bili smo i u Grazu.

U neko doba noći 20. prosinca, moja teta, sestra, bratić i ja potrpali smo se u automobil i uputili prema Zagrebu, gdje smo se ukrcali u autobus za Austriju. Razlog: posjet tvornici čokolade Zotter i obilazak Graza, poznatog odredišta hrvatskih šopingholičara.

Tmurno i oblačno vrijeme pretvorilo se u kišu pa sam veći dio puta, oprostite, prespavala. Na granici nas dočekuju kolone, ali „Schengen“ je bio milostiv pa nas predugo ne zadržavaju. Danke. Prvi odmor na austrijskom tlu otkriva poznato lice – moja nastavnica hrvatskog i poticaj za nastanak ovog teksta. Sad sam budna i uzbudena kao da će iskočiti iz vlastite kože jer mi je to prvo veliko putovanje.

Oko jedanaest sati stižemo do mjesta Riegesburg gdje se nalazi naizgled mala tvornica. Ulazimo, dobivamo upute i u dvorani gledamo film o Josefu Zottiju, kakaovcu i kokainu. Polako, nije to što mislite! Gospodin Zotter na prvi je pogled sasvim običan, jednostavan čovjek, s nevjerojatnim idejama, smislim za posao, ali i velikim srcem. U proizvodnji koristi samo vrhunske sastojke, svoje partnere doživljava kao prijatelje i članove obitelji, a u Južnoj Americi, u krajevima gdje se uzgajala koka potiče ljude na sadnju kakaovca i time im omogućuje legalnu zaradu i bolji život. Nakon filma možemo uzeti audio vodič na hrvatskom, dobivamo

keramičke žlice za degustaciju i ulazimo u tvornicu. Dio za posjetitelje od tvornice je odvojen staklenim zidom pa se proces proizvodnje može pratiti od početka, tj. od vreća kakaovca do gotove čokolade. Sirova zrna kakaovca zapravo su bijela, sluzava i podsjećaju na izrezanu slaninu za čvarke, a mi smo mogli kušati osušena, zatim nas dočekuje sirova kaka masu bez dodataka koja je nevjerljivo gorka, a potom ostajemo bez daha. Fontane s raznim postocima čokolade, bijela, crna... komadići čokolade koje možete uzeti pincetom s tanjurića, staviti na svoju žlicu i pojести ili pomoću stroja odrezati komadić, robot koji po vašoj naredbi iz kutije izvadi čokoladu, mirisi, okusi... Za 16 i nešto sitno eura koliko plaćaju odrasli, možete pojesti čokolade koliko god poželite! Oduvijek sam mislila da je Milka najbolja čokolada koju sam ikada kušala, ali sada... Oprosti, Milka.

Svaki dio tvornice otkriva nove atrakcije poput trezora s čokoladnim „draguljima“, staru zubarsku ordinaciju, *rollercoaster* koji na pritisak izbacuje pralinu, i još i još i još čokolade. U prostoriji pod nazivom *Running Chocolate* možete pokušati uhvatiti čokoladu koja se nalazi na pokretnoj niti, a potom popiti i čokoladni napitak. Posvuda su djela moderne umjetnosti, što je vrlo zanimljiv spoj s tvorničkim okruženjem, a svjedoči i da je gospodin Z. Ijubitelj i pokrovitelj umjetnosti. Za sve viđeno, moj na-klon, gospodine!

Dvosatni obilazak tvornice završava, naravno, u trgovini gdje možete birati više od sto vrsta čokolade, od stopostotne do čokolade sa slaninom! Za ta slatka zadovoljstva potrebno je ipak *iskeširati* nešto više jer čokolada od 70 grama стоји мало više od tri *eurića*. Općinjeni mogućnošću izbora, šarenim omotima koji su također pomno dizajnirani i mirisima kasnimo s povratkom u autobus. Svi su se najeli čokolade do grla, čuju se oduševljeni komentari, poneki posežu za sendvičima, jer nakon tolike slatkoće...

I dalje praćeni kišom dokotrljali smo se do Graza. Iskrcavamo se kod zgrade opere i poslušno šljapkamo za našom vodičicom Majom, odlučni da nam kiša neće pokvariti doživljaj. Advent u Grazu skromniji je nego u

Zagrebu, tu su neizbjježne kobasice i kuhanu vino, a i ulice, zgrade i tramvaji podsjećaju na našu metropolu. Obilazimo tradicionalne ledene jaslice kod zgrade *Landhausa*, parlamenta, dvostruko gotičko spiralno stubište u *Burgu*, danas rezidenciji štajerske vlade, baroknu katedralu kojoj glavni oltar jako podsjeća na onaj u našoj crkvi sv. Roka. Zanima me tko je od koga „prepisivao“. Potom *Glockenspiel*, pa *Murinsel*, umjetni otočić na Muri u obliku broda s otvorenim kazalištem koji je trebao biti privremeni projekt, ali su se građani pobunili protiv njegova uklanjanja. Ostat će tamo, kažu, dok ga Mura ne odnese. Saznajemo da je povijesno središte grada na popisu svjetske baštine kao primjer skladnog suživota tipičnih građevina različitih povijesnih razdoblja i umjetničkih stilova. Uspinjemo se žičarom do *Schlossberga*, ostatka srednjovjekovne utvrde 475 metara iznad grada, a zatim smo slobodni, što znači kupnju, više u pokrajnjim ulicama nego u poznatoj, širokoj i raskošno ukrašenoj *Herrengasse* s najskupljim trgovinama te grijanje u kafićima.

Mrak je, promiču austrijska pa slovenska mjesta, vraćamo se u Zagreb. Većini suputnika to je kraj ovog zanimljivog putovanja, a mi ćemo *potegnuti* još malo do naše Virovitice. Puni smo dojmova, ali i umorni. Željela bih ponoviti ovaj doživljaj i svima ga preporučujem. Pokušajte prije toga barem mjesec dana ne jesti čokoladu!

MARIJA FRANKA PODGORSKI

7. razred

Osnovna škola Brestje, Sesvete

Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljako

LJEVORUKI GENIJALCI ZAROBLJENI U SVIJETU DEŠNJAKA

„Ustao je na lijevu nogu“, „ima dvije lijeve ruke (noge)“, „piše k’o lijevom nogom“, „ma, on ti je sav lijevi“ samo su neke dobro poznate izreke koje se prenose generacijama i već se smatraju dijelom narodne predaje. One jasno daju do znanja da je lijevo nešto samo po sebi negativno. Znači li to da su i osobe koje pišu lijevom rukom također obilježene kao „lijeve“, tj. drugačije u negativnom smislu. Istražili smo položaj ljevaka kroz prošlost, ali i u današnjem vremenu te ispitali podudara li se postotak ljevorukih u našoj školi s brojem od 10% koliko ih prema istraživanju ima na svijetu.

Đavolja ili iscjeliteljska ruka?

Još krajem 20. stoljeća ljevorukost se smatrala nepoželjnom, a u davnjoj prošlosti bila je to osobina koju si nitko ne bi poželio. Za lijevu ruku govorilo se da je đavolja. Djeca koja su pokušavala pisati lijevom rukom bila su kažnjavana jer je ljevorukost predstavljala bolest i sramotu ne samo za njih, nego i za cijelu obitelj. Tako se mislilo u raznim zemljama što potvrđuje već i samo značenje riječi na pojedinim jezicima.

Njemačka riječ za ljevoruko je Linkisch što znači čudan ili nespretan, a u talijanskom mancino, koja u prijevodu znači pokvaren ili osakaćen. Rusi pak koriste riječ levja koja se generalno smatra uvredom, dok se u Maroku ljevaci zovu s’ga, a ta riječ označava zloduha ili prokletu osobu. Među nekim dalekim narodima ljevaci su puno bolje prolazili, nego u „civiliziranoj“ Europi. Kod Inuita se na svaku ljevoruku osobu gledalo kao

na potencijalnog čarobnjaka ili врача, a slično su vjerovali i Inke. Za njih su ljevaci imali posebne iscjeliteljske magične moći, zbog čega su uvijek bili šamani, dok su Zuni, plemena iz Sjeverne Amerike, vjerovali da ljevorukost donosi sreću.

Ljevaci nisu lijevi

Posve je jasno kako je sve na ovom svijetu prilagođeno dešnjacima – od automobila, glazbala, škara, strojeva, kućanskih pomagala, bankomata... što je sasvim razumljivo jer oko 90 posto ljudi na svijetu koristi desnu ruku. No, za preostalih 10 posto koji su ljevaci takva situacija život čini komplikiranijim. Iako žive u svijetu dešnjaka, a možda baš i iz tog razloga, utvrđeno je da biti ljevak može imati i niz prednosti. Istraživanja pokazuju da ljevaci imaju bolju memoriju, da su skloniji kreativnim područjima, da drugačije rješavaju probleme pa su stoga često inovatori. Stoga ne čudi da se među njima nalaze brojna imena izuzetnih, čak genijalnih umova koji su postigli uspjeh u umjetnosti, znanosti, tehniči... Spomenut ćemo samo neke – Michelangelo, Picasso, Beethoven, Nikola Tesla, Albert Einstein, Isaac Newton, Marie Curie, Steve Jobs, Bill Gates... a poznato je i kako su četiri od pet dizajnera Macintosh računala bili ljevoruki.

Jedan veliki, svima znan umjetnik – Leonardo da Vinci razvio je sposobnost služenja objema rukama i tako se svrstao među onih 1% sretnika koji su nazvani ambideksteri jer se jednako uspješno služe i lijevom i desnom rukom.

I u sportu je lijeva ruka ili lijeva nogu često prednost jer igrači mogu lakše zbuniti desnorukog protivnika. Među ljevacima su osobito poznati Maradona, John McEnroe i Martina Navratilova, a i naš Ante iz 3. a puca lijevom nogom i već igra u dva nogometna kluba.

Neka istraživanja dokazuju da su ljevaci vrlo uspješni i na finansijskom planu te da čak zarađuju više od dešnjaka. U Irskoj ljevaci zarađuju 6% više od dešnjaka, a u Americi čak 15%.

Uklapamo se u svjetski projek

Željeli smo saznati koliko u našoj Osnovnoj školi Brestje ima ljevaka te smo anketom došli do zanimljivih rezultata. Od ukupno 986 učenika čak ih je 92 ljevorukih, što je 9.33% tako da možemo reći kako se uklapamo u svjetski projek od 10%. U razrednoj nastavi lijevom rukom piše njih 39 – 16 djevojčica i 23 dječaka, dok je u predmetnoj nastavi ljevorukih upola više, čak 53 učenika od kojih je 20 dječaka i 33 djevojčice. To baš ne potvrđuje postojeće rezultate istraživanja koji kažu kako je dvaput više ljevorukih muškaraca nego žena. Bilo je vrlo interesantno saznati kako u svakom razredu ima poneki ljevak, osim u 1. a u kojem nitko ne piše lijevom rukom, dok ih se u 1. d našlo čak petero – 4 djevojčice i 1 dječak. Učiteljice prvih razreda slažu se kako u početku ti učenici teže i sporije pišu, no kasnije nemaju problema zbog ljevorukosti.

Zanimalo nas je i koji su im predmeti najdraži da bismo provjerili jesu li istiniti podaci istraživanja o sklonostima ljevaka. U svim generacijama uglavnom se vrte slični odgovori. Na prvom mjestu nalazi se tjelesna i zdravstvena kultura (39), zatim matematika (28) pa likovna kultura (20). Ima i onih kojima je najdraži predmet hrvatski jezik ili priroda/ biologija, no oni su u manjini. Što se tiče spola, sklonosti prema tjelesnom i likovnom malo su veće kod dječaka, a djevojčice nešto više vole matematiku.

I učiteljice proživjele sramotu ljevorukosti

Osim učenika ispitali smo i zaposlenike škole kojoj rukom pišu. Otkrili smo samo dvije profesorice ljevakinje – jedna od njih zaljubljenica je u prirodne znanosti, a druga u umjetnost. Profesorica Nevenka Grbavac predaje nam glazbenu kulturu, a prof. Vesna Vujević matematiku. Nismo mogli vjerovati kad su nam otkrile svoja učenička ljevoruka iskustva, obzirom da su obje osnovnu školu polazile osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, što nije tako davno.

Objema je polazak u prvi razred bio vrlo stresan jer su svi njihovi vršnjaci bili dešnjaci. Profesorica Vesna dobro se sjeća suza i sramote koje je morala podnositi kad je tijekom nastave lijevu ruku morala držati iza leđa

preko stolice kako ne bi došla u napast uzeti njome olovku. Njezina je učiteljica, srećom, nakon nekog vremena uvidjela kako nema smisla tjerati je na pisanje desnom pa je odustala od zabrane. No, ni tu nije bio kraj mukama jer je prof. Vujević već zarana čula kako nikad neće moći biti učiteljica kao što je željela, upravo zbog svoje lijeve ruke.

I prof. Grbavac ima slična sjećanja: „Osim što mi je bilo neugodno pisati lijevom rukom, to nije bilo niti poželjno. Jednostavno se od mene očekivalo da pišem desnom. Najteži predmeti su mi bili likovni i tehnički. Iako sam s vremenom svladala pisanje, s rezanjem je bio puno veći problem. Na silu sam se koristila desnom rukom i školski radovi su mi uvijek bili neuredni i nedovoljno precizni. Ipak, moja ljevorukost mi je dobro došla na tjelesnom.“

Dobra sadašnjost i obećavajuća budućnost

Danas se broj ljevaka znatno povećao, a ljevak je postao „normalan“ kao i svaka druga osoba.

Profesorica Vujević kaže: „Sva sreća, ta su vremena iza mene. Postala sam učiteljica. Ljevorukost me u tome nije nimalo sprječavala. Učenici mi jedino govore kako su im smiješne moje kvačice (jer su okrenute uljevo). Jedna me zgodna situacija veže upravo za to. Nestašni učenik Petar htio je prepraviti netočno riješen zadatak i staviti kvačicu, ali je umjesto moje uljevo nacrtao svoju udesno pa sam vrlo brzo otkrila prijevaru. Tako mi je ljevorukost čak i korisna.“

Danas se dobro osjeća i prof. Grbavac koja sve poslove obavlja lijevom rukom, osim pisanja. To ponekad izaziva čuđenje i strah kod prijatelja jer se boje da će se porezati kad reže nožem, škarama ili nekim „opasnim“ alatom. I veselo nadodaje: „Danas je ipak lakše biti ljevak. Znaju to moje dvije kćeri. I one su ljevaci jer je ljevorukost nasljedna.“

Naši učenici nisu nikada imali nikakve zabrane ni osjećaj krivnje zbog pisanja lijevom rukom i svi se dobro osjećaju kao ljevaci. Jedino su neki malo neuredni u pisanju pa moraju više pripaziti na rukopis. No, to moraju i neki dešnjaci.

Da bi se što više probudila svijest o prednostima i nedostacima ljevoručkih osoba, osnovan je i Međunarodni dan ljevaka koji se obilježava 13. kolovoza, a osnovao ga je 1992. britanski klub Ljevak (The Left-Handers Club). Vjerujemo da će i taj Dan pomoći da se više nitko ne pita kad vidi ljevaka u svom društvu što s njim ne valja. I da se ljevoruke osobe, bile genijalne ili ne, nikada ne osjećaju zarobljene u svijetu dešnjaka.

NIKOL VACLAVEK**7. razred**Osnovna škola Sirač, Sirač
Voditeljica: Suzana Hunjak

BACANJE HRANE JE GRIJEH

Prehrana u školskoj kuhinji

Ponedjeljak
kruh, salama, sir

Utorak
kelj varivo s
kobasicom, puding

Srijeda
svinski rižoto, salata

Četvrtak
riba i krumpir, kečap

Petak
burek, jogurt

Bacanje hrane nije problem samo u našoj školskoj kuhinji, to je svjetski problem o kojem treba razmišljati svaki dan, a ne jednom godišnje na Svjetski dan hrane.

Ovo je dio jelovnika za studeni koji je poslužen učenicima u školskoj kuhinji naše škole, no za njih to nije jelovnik, nego popis hrane koju moraju pojesti. I dok puno djece ovakav jelovnik i ovakvu hranu mogu samo sanjati, učenici naše škole najveći dio hrane s ovoga jelovnika ne žele jesti pa hrana završi u smeću. Najviše hrane baca se utorkom, srijedom i četvrtkom kada se učenicima poslužuje kuhanja hrana – variva od kelja, kupusa ili graška, pečeno meso, riba i riža.

– Učenici bacaju svu hranu, nešto bolje jedu pekarske proizvode, pomfrit i brzu hranu. Kada pomislim koliko je gladnih ljudi, a naši učenici bacaju hranu, onda je to žalosno. Čudno je da ne pojedu što dobiju, a poslije dolaze po suhi kruh jer su gladni. Mi u kuhinji ne možemo siliti djecu da jedu, na učenicima je da odluče hoće li pojesti ili neće, ali gladan nije nito – zaključuje Tanja Vončina, školska kuharica.

Ponašanjem učenika u kuhinji iznenađena je i učiteljica Josipa Getliher:

– Dežuram u školskoj kuhinji i to izgleda strašno, strašno koliko se hrane baca, a bacanje hrane je grijeh. Učenici bacaju cijele porcije, jedu samo

ono što vole. Bacaju meso, a jedu salamu i to bez kruha. Ne jedu ni povrće, općenito ne jedu kuhanu hranu. Treba porazgovarati s roditeljima jer mislim da na prehrambene navike djece najviše mogu utjecati roditelji.

Začuđeni roditelji

Količine bačene hrane i to što brojni učenici ne žele ući u školsku kuhinju kada je na jelovniku grašak, kelj, riža ili grah, doveli su do toga da je u školi održan roditeljski sastanak za sve roditelje učenika od 5. do 8. razreda. Podaci koje su čuli za mnoge su roditelje bili iznenađujući.

– Mislila sam da djeca u školi puno bolje jedu jer je to sve fina hrana. Nisam mogla ni pomisliti da se toliko hrane baca. Da se mene pita, roditelji bi trebali porazgovarati s djetetom, a ako ono i dalje ne bi jelo, trebalo bi se prestati hraniti u školskoj kuhinji. Cilj je da djeca jedu zdravo, a hrana se baca pa mi sve to nema smisla – misli Danijela Vitina, majka učenice 7. razreda.

Iznenađena je i Daniela Kadežabek, majka učenika 8. razreda:

– Šokirana sam, bez riječi sam. To je nečuveno jer se zna da ima gladnih ljudi, a hrana se baca. Krivi su roditelji, svjesna sam da i ja grijesim i da je moje dijete izbirljivo. Svi smo izbirljivi. Mislim da djeca ne jedu hranu u školi jer je kod kuće pripremljena na drugačiji način pa ono što jedu kod kuće, u školi ne jedu.

U višim razredima provedena je anketa o prehrani u školskoj kuhinji, a rezultati su bili razočaravajući.

Čak 86% učenika 6. razreda ne pojede svu hranu koju dobiju u školskoj kuhinji, a 31% svih učenika predmetne nastave tri dana u tjednu baci dio ili svu hranu!

U školskoj se kuhinji hrane svi učenici i prehrana je za sve besplatna. Za dio učenika financirana je iz fondova Europske unije, a za drugi dio troškove prehrane snosi općina. Možda je u tome odgovor na pitanje zašto učenici ne pojedu svu hranu. Kada bi roditelji plačali, dio učenika bio bi odgovorniji, a to potvrđuju i rezultati ankete.

Na pitanje bi li manje bacali hranu da prehranu u školskoj kuhinji plaćaju roditelji, 60% učenika 5. razreda i 80% učenika 6. razreda tvrdi da bi manje bacali, no učenicima 7. i 8. razreda ni tko plaća prehranu ne znači ništa. Tek 40% sedmaša i osmaša manje bi bacalo hranu kada bi je plaćali njihovi roditelji.

Prehrambene navike naših učenika

Na odnos učenika prema hrani u školskoj kuhinji utječe i njihove prehrambene navike. Učenici su skloniji brzoj i nezdravoj prehrani, a hranu „na žlicu“ izbjegavaju.

Birajući između zdrave i nezdrave prehrane, 65 % učenika radije jede nezdravo ne razmišljajući o zdravlju. Kod kuće najradije jedu čips i hamburger, a od pića najviše vole gazirane sokove. Samo trećina učenika radije se hrani zdravo. I jedni i drugi uopće ne jedu ribu, a pod ribom podrazumijevaju riblje štapiće.

Zbog loših prehrambenih navika najdraže jelo naših učenika u školskoj kuhinji su burek te hrenovka s pomfritom. Utorkom, srijedom i četvrtkom, kada su u kuhinji kuhana jela, kante su prepune bačene hrane.

Pune kante bačene hrane

– Hrana u školskoj kuhinji ne sviđa mi se. Kuhano ne jedem ništa jer mi se ne sviđa okus. Pola toga ne jedem. Kada bismo uz hranu dobili i piće i da je hrana topla, možda bi mi se i svidjelo – tvrdi Mihael Malina, učenik 8. razreda

Srećom nisu svi učenici ovako izbirljivi, a među njima je Lucia Ajman, učenica 8. razreda:

– Meni se sviđa hrana u školskoj kuhinji i sve volim jesti. Neki učenici ne vole određena jela pa ih bacaju. Ne volim kad se hrana baca. Učenici bi trebali biti zadovoljniji i zahvalni što imaju mogućnost jesti u školskoj kuhinji.

Na bacanje hrane utječe još jedna loša prehrambena navika.

Većina učenika 7. i 8. razreda ne doručkuje kod kuće, nego pred početak nastave kupe burek od pekara, kada dovozi kruh u školu, pa je i to jedan od razloga zašto ne pojedu hranu u školskoj kuhinji.

Učenici bacaju cijele porcije

Nezdrava prehrana, izbirljivost i prejedanje hranom koju vole dovela je do još jednog problema – pretilosti. Po podacima profesora Tjelesne i zdravstvene kulture Dragana Baraća 32% naših učenika je pretilo, a čak 31% učenika 6. razreda ima 50% više od normalne tjelesne težine.

Bacanje hrane – svjetski problem

Bacanje hrane nije problem samo u našoj školskoj kuhinji, to je svjetski problem.

Na Zemlji živi oko 7,6 milijardi ljudi, a proizvodi se hrane za 20 milijardi ljudi. Ipak, jako puno ljudi u svijetu gladuje. Po podacima UN-a 820 milijuna ljudi je pothranjeno, a svakoga dana od gladi umire 20 000 djece mlađe od 5 godina. Dok jedni gladuju, drugi bacaju hranu.

Problem siromaštva i gladi prepoznaju i naši učenici i 100% njih smatra da u Hrvatskoj ima gladne djece, ali ih 30% misli da bačena hrana nikome ne može pomoći, a to nije istina.

U Europi se godišnje baci hrane u vrijednosti 143 milijarde eura. Svake godine 50 milijuna tona europskog voća i povrća bude bačeno jer ne izgleda lijepo – bacaju se iskrivljeni krastavci, rajčice nepravilnog oblika i voće s malim oštećenjima na kori.

U Hrvatskoj se baci oko tisuću tona hrane dnevno, odnosno od 70 do 90 kilograma hrane po osobi godišnje. Sva bi ta hrana mogla biti donirana, ali umjesto da završi u udrugama koje brinu o siromašnima ili u pučkim kuhinjama, završi u smeću.

Svjetski dan hrane obilježava se svake godine 16.10., no ljude treba osvestiti da o bacanju hrane razmišljaju svaki dan, a ne jednom godišnje.

KARLO TRUPEC**8. razred**

OŠ Antuna Gustava Matoša, Zagreb

Voditeljica: Marija Đerek

RAZGOVOR S BRANKOM KLASIĆ**TRČANJEM ČINIMO DOBRO
SEBI I DRUGIMA**

O čistoci naše škole brinu se vrijedne spremacice, no jedna se među njima ističe svojim hobijem. To je Branka Klasić. Često je vidimo kako žuri hodnicima škole, čisti i pomaže gdje treba. Uvijek je vedra i vesela. Doznao sam da se rekreativno bavi trčanjem. Utrke u kojima sudjeluje većinom su humanitarne. Zanimala me njezina priča.

- **Karlo: Saznao sam da se u slobodno vrijeme bavite trčanjem. Zanima me kako ste i zašto počeli trčati?**

Branka: S navršenih 40 godina počela sam intenzivno razmišljati kako pokrenuti samu sebe, kako promijeniti životnu rutinu koja je bez zdravih navika i oplemeniti je. Počela sam misliti o sportu koji će mi u tome pomoći i aktivno pretraživati po internetu. A onda me privuklo sve što se odnosilo na trčanje i utrke koje su se trčale u našem gradu i domovini pa sam pažljivije zagledala sličice, čitala članke i intervjuje s trkačima. Odluka je pala, pokušat ću s trčanjem pa što bude.

- **Gledajući sa strane, trčanje mi izgleda dosadno i naporno. Kako ste se poticali da ne odustanete i ne klonete?**

Nisam bila uvijek raspoložena za trčanje ni redovita koliko sam htjela biti. Ima dana kad bih kazala sutra ću ili ‘ajde od ponedjeljka ću. To je ono kad ti se ništa ne da. No kako dođe, tako i prođe jer s trčanjem kad kreneš, ne

možeš stati samo tako. Upisala sam i školu trčanja i zadala si nove ciljeve. Pokrenula sam i neke prijatelje. Odlučila sam staviti sebe na prvo mjesto. Želim zdravlje za svoje tijelo, za svoju dušu mir. Volim se dobro osjećati u svom tijelu i u svojoj koži. Fizički i psihički. Život je lakši nakon određenog kruga trčanja. Um je bistriji, a ona težina nakon stresnog dana postaje podnošljiva. Sva negativno u nama nestaje s prijeđenim kilometrima. Sitne stvari koje prije nisi primjećivao postaju jasnije i bistrije. Uživaš u prirodi i dišeš punim plućima. Sve to dalo mi je snagu da izdržim.

● **Sigurno se sjećate svoje prve utrke. Jeste li se bojali neuspjeha?**

Prijavila sam se na humanitarnu *Dm žensku utru*. Bila je duga 2.5 km. Stigla sam u prvoj trećini. Bila sam zadovoljna – odmah mi se svidjelo što su utrke humanitarne prirode. Strah i bujicu adrenalina koja je bila prisutna na startu zamijenio je predivan osjećaj zadovoljstva zbog trčanja na otvorenom, u prirodi i sreće zbog druženja s onima koji imaju isti cilj. Ljudi oko mene bili su nasmiješeni, a pozitivna energija osjećala se u zraku.

● **Upoznajte nas s utrkama koje ste otada trčali. Kakve su nagrade?**

U posljednje tri godine redovita sam na utrkama u organizaciji raznih humanitarnih udruga, Grada Zagreba, trgovačkih lanaca i drugih. Sve su po nečemu važne, a posebno *Izađi na zrak i pobijedi (m)rak* protiv raka dojke, *Reumatlon* za dječji reuma-kamp i podizanje svijesti o reumatskim bolestima, *Grawe utrka* za oboljele od multiplaskreloze, *To nisu samo ženske stvari* protiv raka grlića maternice, *Zagrebački proljetni cener* za ljude slabijeg imovinskog statusa, *Božićna utrka* protiv dijabetesa, *Terry Fox* za borbu protiv raka, *Green Run* za zaštitu okoliša te *Zagreb 5x5*, liga od pet utrka na 5 zagrebačkih lokacija u godini dana. Do nagrada je teško doći jer nema dobne granice. Trče svi, od 18 godina pa nadalje. Ipak jednu od dražih nagrada osvojila sam 1. siječnja 2019. u utrci Nova na Savi – titulu najsimpatičnije sudionice utrke.

● **Možete li izdvojiti neke u kojima ste sudjelovali ove godine?**

Od bitnijih ovogodišnjih utrka izdvojila bih *Mlječnu stazu* za opremanje rodilišta diljem Hrvatske, „*00:24*“ za djecu oboljelu od raka, *Kup Oluje*

na kojoj sam osvojila srebrnu medalju u svojoj kategoriji trkača od 39 do 49 godina, *Green Run* s motom „Trčimo za prirodu“, 28. zagrebački maraton na Europski dan darivanja organa kad sam istrčala 21 km za 2 sata i 20min.

● **Spomenuli ste školu trčanja. Objasnite nam kako je ona organizirana?**

Na proljeće sam krenula u školu trčanja i završila utrkom Zagrebački cener. Nakon toga odlučila sam da više nema preskakanja treninga i lijepih misli „ne da mi se“ jer se samo upornošću i redovitim radom postiže cilj. Naravno da to podrazumijeva ljubav prema onome što radiš, a ljubav prema trčanju kod mene je svakim danom sve veća. Škola trčanja traje 8 mjeseci, a treninzi se odvijaju tri puta tjedno. Škola ima planove i ciljeve. Svake nedjelje stiže *mail* s tjednim programom i zadacima. Glavni moto je redovitost. Tom riječju počinje i završava uvodni govor trenera. Već nakon dva mjeseca redovnog treninga spremni ste za utrku od 5km. Na kraju škole spremni ste za prvi polu-maraton. Zatim prelazite u klub i nastavljate dalje s novim planovima, novim ciljevima.

● **Vježbate po različitim vremenskim uvjetima, po kiši i hladnoći, ali i po velikoj vrućini. Kako izdržite trčati po takvim uvjetima?**

Nakon dugog staža u trčanju postane vam svejedno. Tijelo se nekako prilagodi na sve vremenske uvjete i postaje otpornije. Za kišu i snijeg potrebno je malo više opreme prilagođene za mokro i hladno, bolje tenisice da sačuvamo zglobove i koljena. Većina trkača pa tako i ja, više voli hladnije, ali suho vrijeme, lakše se diše i tijelo bolje podnosi napor.

● **Kada je najbolje početi s trčanjem i kakvu opremu trebamo?**

Trčati može svatko bez obzira na dob. Većina odustane već pri prvom pokusu jer ostaje bez zraka, ne može disati ili sebi izgleda smiješno dok trči, no ne treba odmah odustati. Svaki početak je težak pa tako i u trčanju, ali treba sebi dati šansu. Polako, bez forsiranja. Mislim da je najbolje početi u proljeće kada temperature nisu previsoke, tada je najugodnije. Za početak od opreme trebaju dobre tenisice koje odgovaraju našem

stopalu. Djeca mogu krenuti od najranije dobi. Sve se više organiziraju utrke za djecu. S raznim programima privlači ih se i educira da bi se uključili što prije.

● **Za vježbanje i utrke potrebno je izdvojiti i vrijeme. Podržava li vas obitelj?**

Obitelj mi je velika podrška. U početku sam im bila smiješna kad sam nавukla tajice, obula tenisice, stavila ruksak i rekla bok, ja idem na trening. Nekako su se s vremenom navikli, pogotovu kad su *skužili* da je mama dobre volje kad se vrati doma. Sada me na velikom broju utrka prate i bubre, dive se mojim medaljama. Dobri su ti osjećaji koje izmjenjujemo, osjećaj zadovoljstva i zahvalnosti s moje strane i divljenja i ponosa s njihove.

● **Vidimo da su sve ove utrke humanitarne prirode. Koliko Vas to motivira?**

Osim promoviranja zdravog načina života cilj je utrke plemeniti čin pomaganja. Svi oni koji sudjeluju na utrkama pridonose svojom donacijom i sudjelovanjem nekom višem cilju. Taj novac namijenjen je opremanju bolnica, rodilišta, bolesnoj djeci i potrebitima. Utrkom „00:24“ za dječju onkologiju KBC Rebro prikupljeno je 150 tisuća kuna! Nema bolje motivacije od te.

● **Recite nam zašto je zdravo trčati i je li to aktivnost kojom bi se i učenici trebali baviti?**

Ukratko trčanje psihički i fizički svakoga oplemenjuje. Nije prezahtjevno, omogućuje dobru kondiciju i osjećaj zadovoljstva jer činite dobro sebi, a ujedno i drugima. Stalno ste u prirodi i na svježem zraku. Park Maksimir, koji je u vašoj blizini, idealno je mjesto za taj plemeniti sport.

ANTONIO BELIĆ

7. razred

Osnovna škola Mahično, Mahično
Voditeljica: Nikolina Nikolić

JEZIČNE NEDOUMICE – GDJE ŽIVIMO?

JE LI NE ZNAMO JEDINI ODGOVOR?

Mahično, Mahično ili Maićan mjesto je nedaleko Karlovca kojemu se ne zna točan naziv. Jedinstven naziv mjesta trebao bi postati ciljem svih koji u njemu žive, rade i školju se.

Osnovna škola Mahično u ulici Mahično?

Mahično, malo naselje smješteno između Karlovca i Ozlja, u kojem se nalazi i osnovna škola nazvana po mjestu, za svoje mještane ali i učenike i djelatnike škole, predstavlja veliku nedoumicu zbog svoga imena. Naime, učenici polaze Osnovnu školu Mahično koja se nalazi na adresi Mahično 122 ali u mjestu Mahično, ako gledamo znak na ulazu s ozaljske strane ili u mjestu Mahično ako gledamo znak stavljen s karlovačke strane. Zašto takva zbrka oko naziva mjesta? Je li to jedno slovo, koje kao glas, mještani uglavnom i ne razlikuju, jezični problem, povjesno pitanje ili katastarska zabluda?

Domorodački Maićan ili magično Mahično

Mještani ne znaju koji je pravilan naziv. Jedni tvrde jedno, drugo drugo, ali ne znaju zašto jedno ili drugo. Ipak, ima i trećih koji tvrde treće, a to su uglavnom starosjedioci koji ime svoga mjesta izgovaraju kao Maićan i to, vjerujte, s posebnim naglaskom. Dakle, ovdje naziv mjesta mijenja i rod, iz srednjega u muški. Objašnjenje? Ne znamo. Možda potreba da za vičajni govor izrazi svoje potrebe za originalnošću ili jezična konstrukcija

kojeg lokalnog jezikoslovca iz naroda? Ne znamo. Samo pretpostavke jednog učenika koji se pita kako da pravilno napiše ime svoga mjesta.

U crkvenim dokumentima, matici krštenih, kao i na pečatu, do 2. svjetskog rata pisalo je Mahično, a nakon rata piše Mahično. Postoji teorija da je ovaj naziv „s tvrdim č“ vezan uz željeznicu koja ovuda vodi od Slovenije pa je na ulazu u mjesto s već spomenute ozaljske strane, koji presijeca pruga, stavljen naziv Mahično. Naime, Slovenci nemaju č.

Postoji i usmena predaja koja kaže da je ovo zapravo *magično Mahično*. Istina, nije zapisana i dokazana, nema logičnog objašnjenja osim onoga da je netko s govornom manom, ushićen onim što je video kao magično lijepo, uzbudeno ili smušeno izgovorio *mahično*. Po toj bi teoriji naglasak bio drugačiji no što je u uporabi danas, ali to su opet vjerojatno samo pomalo neozbiljne pretpostavke nekog blagoglagoljivog ili maštovitog pojedinca iz naroda.

Ne znamo – je li to dovoljno?

Možemo li se zadovoljiti time da ne znamo kako se zove naše mjesto, kako se točno piše i izgovara njegovo ime? Zasad ne možemo otkriti odgovor. Naime, osnovna škola nedavno je promijenila adresu u Mahično 122. Može se čuti od mještana s istim problemom da Ministarstvo unutarnjih poslova daje otprilike sljedeće objašnjenje: u Republici Hrvatskoj ne može se nijedna ulica zvati po mjestu, tako da je rješenje bilo onima koji žive u mjestu zvanom Mahično, u osobnoj iskaznici navesti ulicu Mahično. Slično je i sa susjednom općinom Draganić. Naime, ondje je Osnovna škola Draganići nazvana prema zaseoku Draganići, a nalazi se u općini Draganić. To također ponekad zbujuje mještane i učenike te škole, ali opet ne predstavlja tako veliku nedoumicu kao ovaj č i č u nazivu našeg mjesta. Neki će reći: „Vrlo važno! Ionako ne razlikujem č i č, jedno slovo ne čini veliku razliku.“ Ipak, č i č su dva različita slova i dva različita glasa u hrvatskome jeziku, dakle trebalo bi biti važno kako glasi ime jednog mjesta! Ono što nam ide na ruku je to da nema u Hrvatskoj mjesta sa sličnim imenom tako da čete ga, s č ili č, lako pronaći i doći sigurno na pravo mjesto!

NINA PERKUŠIĆ

8. razred

Osnovna škola Josip Pupačić, Omiš

Voditeljica: Daniela Odak

RAZGOVOR S ENESOM KIŠEVIĆEM, DRAMSKIM GLUMCEM I PISCEM

MOGU VAM REĆI DA SAM BIO BOLJI PJESNIK KAO DIJETE NEGO DANAS

Prilikom praizvedbe predstave „More“, koju u svojstvu redatelja i dramaturga potpisuje Robert Kurbaša, uspjeli smo razgovarati s dramskim glumcem i piscom Enesom Kiševićem. Predstava „More“ posvećena je pjesništvu i prijateljstvu antologičkih poljičkih i hrvatskih pjesnika Josipa Pupačića i Nikole Miličevića. Uloga Josipa Pupačića pripala je Enusu Kiševiću.

Veliki i mali ljudi čista srca u svojoj skromnosti i jednostavnosti su poezija, ljepota ovoga svijeta

● O čemu najviše volite pisati i koji su motivi u vašim pjesmama?

Ljudi, život. Zašto je čovjek rođen, zašto je došao na svijet, što može od svog života učiniti da učini svijet boljim... Dakle, ljudi i priroda. To me najviše privlači.

● Treba li biti virtuoz stiha, tj. dobar poznavatelj teorije književnosti da bi se postalo dobrim pjesnikom?

Ne, to uopće nije važno. Treba biti otvoren, čist, jednostavan. Evo, danas mi je moj prijatelj Petar Buljević, koji je ujedno ravnatelj Centra za kulturu Omiš, ispričao anegdotu o jednom volonteru koji se uvijek nudi za pomoći kod realizacije svih događaja i projekata, a ne želi primiti novac za

svoj rad. Dobio je priznanje grada za svoj trud i rad u svrhu promicanja kulture, no to je jedan samozatajan, skroman čovjek koji se sigurno neće pohvaliti svojom nagradom. Njegovo srce ispunjava ljubav prema umjetnosti. Takvi ljudi, veliki i mali ljudi koji su tako jednostavni, oni su poezija, oni su ljepota ovoga svijeta. Onaj koji drži sve konce u svojim rukama, zbog takvih ljudi drži ovaj svijet.

Umijeće je pisati kao dijete

● Kako se zvala Vaša prva pjesma i kako se to uopće postaje pjesnikom?

Moja prva pjesma zvala se *Kosac*, no mogu vam reći da sam bio bolji pjesnik kao dijete nego danas. Ovako kaže pjesma: *Pred očima livada/ otkosi za leđima/ pod nogama rosa/ nebo i trava/ oči i trepavice/ od zmije kosa*. To sam napisao u prvom razredu osnovne škole. Svi pjesnici, svi pisci pišu jednu knjigu. Svi. Nažalost, ne dođemo ni do zareza, ne završimo misao, a već nas nema. Tako i ja čitav život pišem jednu knjigu. Mi pisci vodimo gen od riječi. Naša loza nije po majci već po knjigama. Dakle, riječ je sve što imamo i tu riječ nastavljamo. Ova djeca nastavljaju Pupačića. Riječ nam je najbolje što imamo i najgore što imamo. Ovisi kakav je čovjek prema riječi, kako se postavi prema riječi i onome što govori.

● Koliko su godine mijenjale Vas i Vašu poeziju, teme o kojima pišete i ono što pišete?

Počeo sam kao Pupačić, počeo sam kao dijete da bih ponovo došao do djeteta. Picasso kaže: „Ja sam kao dijete znao slikati kao klasik, ali čitav mi je život trebao da slikam kao dijete.“ Majka nas nosi devet mjeseci, a mi onda to dijete moramo pronijeti kroz život, pronijeti ga i dorasti do te ljepote, do te čistoće djeteta. Morate osvijestiti dijete u sebi, onda možete biti Mozart i Chaplin i Pupačić. To duhovno dijete u nama do kojega trebamo dorasti je jako važno.

● Kakvim Vam se danas čine Vaše prve zbirke?

Možda je ostao još koji stih. Ustvari čitav život pišem jednu knjigu. U našem poslu je tragično to što riječi nisu točne. Brojevi, na primjer, oni su

točni. Ovdje na Slimenu su jedan i jedan dva, u Splitu daju isti zbroj, u Parizu i ostatku svijeta također, ali ipak i broj zahtijeva riječ. Nijednom djetetu prve riječi nisu brojevi dva i tri nego mama i tata. Riječi su vrlo prevrtljive, ali se ipak prepoznaće iskrenost u nečijim riječima. Osjeti čovjek kada je po svojoj riječi čist pred sobom, čist pred svijetom. Onda ta riječ može biti točna. Kako naći točnu riječ? To je ljudska riječ koja u sebi nosi toplinu, koja u sebi nosi razbor, a ne razdor. Potrebno je imati takvih riječi. Pjesnici su dužni donositi takav mir riječima.

Riječi bi trebale širiti pozitivnu energiju kao što je Tesla širio svjetlo

- **Tesli ste posvetili sonetni vijenac. Zašto baš njemu?**

Tesli? Pa evo, vidite. To je ta ljepota i Pupačića i Tesle. Vas nema, ali i da lje svojim djelom činite dobro svijetu. To je zapravo svrha života. U Teslu sam se zaljubio još kao dijete. Jako sam ga volio i osjećao sam dužnost da mu se odužim za sve ono što su mu ljudi činili i radili. On je samo želio dobro svijetu i konačno to čini i kada ga nema. Tko god upali svjetlo, viđet će Teslu, neće vidjeti mrak. Dakle, činiti dobro svijetu i kada te nema po meni je svrha života.

Prevođenje je velika umjetnost pogotovo kad je riječ o prevođenju poezije

- **Vaše su pjesme prevedene na dvadesetak jezika. Kako se osjećate kada slušate pjesme npr. na perzijskom jeziku?**

Pa mogu vam reći da se osjećam kao ovdje na Slimenu, kao u Zagrebu, kao u Splitu... Publika je moje stihove jako lijepo primila, ali najviše za to je zaslужan moj prevoditelj. On je mene presadio u perzijski jezik. Dvadeset godina je posvetio prepjevavanju mojih stihova i stvarno sam se osjećao kao da sam kod kuće. Prevođenje je velika umjetnost. Slikarstvo ne treba prevoditi, note ne treba prevoditi, ali kako prevesti stihove pjesnika manjih jezičnih skupina na jezik koji ne razumijemo, a govore ga

milijuni ljudi? Prevoditelj mora uhvatiti esenciju pjesnika te toplinu i melodioznost njegovih stihova. Pjesnikove misli i osjećaji koje stihovi prenose moraju ostati isti. Goethe i Nietzsche bili su oduševljeni perzijskim pjesnicima. To je velika kultura, ognjište civilizacije. Govorio sam svoje stihove i u Norveškoj, u Oslu. I tamo su bili prihvaćeni i to je ispunjavalo moju dušu neizmjernom radošću. Na pariškom radiju pročitao sam svoju pjesmu *Jabuka* i slušatelji su tražili da ju pročitam još jedanput. Čak je došao i glavni urednik da me upozna. „Enes, kod nas u emisiji se samo za šansone traži bis, ovo je prvi put da su slušatelji tražili da se ponovi čitanje pjesme.“ Govorio sam i u Bruxellesu, posvuda sam govorio. Oduševilo me u Bruxellesu što učitelji vode svoje učenike na grobove nacionalnih pjesnika i umjesto molitve govore stihove. Ali to ne čine samo profesori, već i taksisti, konobari, cijeli narod živi i diše s pjesnicima. Rekao je Antun Branko Šimić *Pjesnici su čuđenje u svijetu* i taj narod ih stvarno takvima doživljava.

● **Znamo da ste prisutni na društvenim mrežama, već ste dugo član Facebook zajednice. Smatrate li da društvene mreže mogu širiti ljepotu umjetničke riječi i biti poticaj čitanju?**

Mogu. Ovisi o tome koliko donose razbora i mira. Na društvenim mrežama naići ćete na štošta. Postoje stranice o meni. Ljudi se lažno predstavljaju, koriste moje ime i to traje već deset godina. Zamislite, deset godina i duže se predstavljaju kao Enes Kišević. Govore umjesto mene, mijesaju me u politiku. Koliko god društvene mreže mogu donijeti dobra, toliko nažalost mogu donijeti i zla.

Početak novog prijateljstva

● **Kako je došlo do suradnje Vas i glumca Roberta Kurbaše na predstavi *More* čija je praizvedba sutra u Ilirskom sjemeništu?**

Kurbaša i ja smo radili *Vrata knjige, vrata grada* povodom sto pedeset godina knjižare Morpurgo u Splitu. Napravili smo zaista krasnu knjigu u spomen splitskog knjižara Vida Morpurga, samozatajnog čovjeka

koji je pokrenuo knjižničarstvo u Hrvatskoj. U njoj su zastupljeni književno-esejistički tekstovi fra Bonaventure Dude, Jakše Fiamenga, fra Ante Vučkovića i moje malenkosti. Povijesni prilog knjizi dao je Joško Belamarić, a fotografije je uredila Marija Braut. Uz knjigu je išao i prigodni CD s interpretacijama Roberta Kurbaše na glazbu Milana Štajnera. Tako smo se i upoznali. Upoznao sam jednog čovjeka koji stvarno nosi nešto posebno u sebi, jednu toplinu, pamet i ljepotu. Sada me iznenadio kao redatelj. Radio sam s Titom Strozijem koji je Krleži bio pojam, radio sam s Kostom Spaićem, Božidarom Violićem, Jovančićem, Tomislavom Durbešićem, s velikim redateljima, ali sam od Kurbaše naučio nešto novo. Zapanjujuće scenski dobro razmišlja. Uz njega sam otkrio ljepotu da možemo disati, govoriti i prenositi duh ljudi koji više nisu s nama.

Unutar svojih misli i riječi

- **Jesu li Vam potrebni mir i tišina za pisanje i pišete li češće noću ili danju?**

Kako kada. Nekad se dižem jako rano i pišem kroz jutro, a nekad radim cijelu večer. Ponekad sanjam da pišem u snu. Uvijek planiram zapisati te svoje misli, no misli mi do jutra pobegnu. Kad sam pisao sonetni vijenac Nikoli Tesli, petnaest noći nisam spavao, nisam jeo, samo sam pio vodu i pisao. Kao da me on hratio. Cijelo vrijeme bio sam pun energije. Volim sebe kada pišem. Volim sebe u tom stanju. Sve ovo što radim u kazalištu je kao da ništa ne radim. Osjećam da živim puninu života samo kad pišem.

- **Imate li neko posebno mjesto za pisanje?**

Nemam tako veliki stan, ha ha! U kuhinji imam jedan lijepi kutak, imam radni stol jer navečer do kasno radim pa ne mogu buditi suprugu i kćer. Onda se tu zavučem i pišem. Mogu svugdje pisati. Kada uđem u to što hoću ostvariti, kada potpuno uđem tada mi možete sjediti na glavi, a ja i dalje mogu pisati. Tesla se bio potpuno preselio u mene. U najvećoj muci, u najvećem miru, važno je da sam ja unutar svojih misli i riječi.

Pjesnik okružen glazbenicima

- Bavi li se u Vašoj obitelji još netko pisanjem i je li to talent koji se nasljeđuje?

Pa zapravo otac je jako volio knjige, majka je voljela knjige i znala je puno stihova. Kod mene su svi glazbenici. Stariji brat je pjevao, zvučao je kao tenor Mario Lanza. Drugi brat je završio glazbenu akademiju. Bio je kompozitor, umro je prošle godine. Umirao je i komponirao. Sestra Azra je završila violinu. U obitelji su svi lijepo pjevali osim mene. Bezazleno su se šalili sa mnom zbog toga. Voljeli su čitati moje tekstove, a ja sam volio slušati njihovo pjevanje i sviranje. Imali smo taj umjetnički gen u cijeloj obitelji. Evo, citirat ću svoju majku. Zapisala mi je jednu misao još dok sam bio na akademiji: „Bijede će nestati kada ljudi budu osjećali tuđu nevolju kao svoju.“ Majka i sestra Edisa imale su dara za pisanje, ali ima ga i moja kćer Sara. Jako je nadarena za pisanje, voli knjige i upisala je studij povijesti umjetnosti te komparative književnosti. Nadam se da će Sara nastaviti put književne riječi.

KRISTINA PAVOŠEVIĆ

8. razred

Osnovna škola Jagode Truhelke, Osijek

Voditeljica: Vjekoslava Hrastović

NOVI ZELAND – UTOČIŠTE ZA ENTUZIJASTE, LJUBITELJE PRIRODE I HOBITE

AOTEAROA – ZEMLJA DUGOG BIJELOG OBLAKA

Nemoguće je zaobići prirodu jer ona se ovdje pomirila s novim čudima koja stvara ljudska ruka ili, bolje rečeno, čovjek se pomirio s prirodom te naučio kako na najbolji način iskoristiti sve blagodati koje nam ona pruža.

Visoko iznad oblaka

Bez obzira je li rodbinski, prijateljski ili bilo koji drugi, poziv na Novi Zeland se ne odbija! Izvrsna je to prilika upoznati zemlju prirodnih, kulturnoških i mnogih drugih različitosti. Tu priliku prihvatali smo objeručke na ujakov poziv. Prvi zrakoplov, kojim je započelo naše putovanje, nije baš odavao sigurnost zračnoga prijevoza. Podsjecač je više na uništenu letjelicu iz koje iskaču padobranci nego na putnički zrakoplov. Nakon njega, oni u Frankfurtu, Singapuru i Melbourneu bili su veličanstveni, prostrani, uredni, zadivljujući... Uz ljubazne stjuardese i stjuarde, odličnu hranu te udobnost i san, letovi su se činili kraćim nego što zapravo jesu. Prošavši sigurnosne kontrole, našli smo se u samom srcu zračne luke u Wellingtonu, glavnom gradu Novog Zelanda. Uz naše rođake dobrodošlicu su nam poželjele i skulpture izrađene u čast likovima iz trilogija *Hobit* i *Gospodar prstenova*. One su i jedan od glavnih razloga dolaska turista na čudesni Novi Zeland.

Raj u zemaljskom obliku

Novi Zeland je zemlja podijeljena na dva otoka, Sjeverni i Južni. Mi smo svoje vrijeme većinom posvetili Sjevernom otoku. Tamo vlada umjereno topla klima, a snijeg je na ovim otocima prava rijetkost. To je zemlja vječnoga proljeća. Glavni je grad prozvan *Windy* Wellington jer je Novi Zeland pod neprestanim utjecajem snažnih vjetrova zbog kojih je gotovo nemoguće nositi kišobran ili očuvati glatko počešljana kosu. Šećući gradom, najčešće se susreću ljudi azijskog podrijetla, a nemoguće je ne primjetiti i Maore, domorodce Novog Zelanda. Ti stasiti, tamnoputi ljudi duge crne kose i istetovirana tijela vedri su, nasmijani i uvijek spremni pomoći. Pozdravljeni su nas s: „Kia ora!“, a do kraja našega putovanja naučili smo im i odzdraviti s: „Haere rā!“ Poželite li upoznati sve svjetske rase i kulture, ovdje će vam se želja ostvariti. Novi Zeland je mjesto slobodnog izražavanja, raj za one koji su drugačiji, a i mjesto za ljude koji vole i cijene prirodu. Na ta dva mala otoka smješteni su gotovo svi oblici prirodnih ljepota svijeta. Obilazeći urbane dijelove, nemoguće je zaobići prirodu jer ona se ovdje pomirila s novim čudima koja stvara ljudska ruka ili, bolje rečeno, čovjek se pomirio s prirodom te naučio kako na najbolji način iskoristiti sve blagodati koje nam ona pruža. Zahvaljujući tom jedinstvu, i mi smo ovdje pronašli traženi mir. Odmor nam je pružila *divlja plaža* na kojoj nas je dočekao morski lav. Na povratku kući po brdašcima su poskakivale pahuljaste ovce poplašene bukom motora našega prijevoza.

Utočište vilenjaka i zelenila

Sljedeće avanturističko odredište bio nam je *Kaitoke park* s visećim mostom postavljenim iznad široke rijeke. Cijeli je Novi Zeland poslužio kao scena za snimanje filma *Gospodar prstenova*, a u *Kaitoke parku* smješten je Rivendell poznat kao vilenjački grad u Međuzemlju. Unatoč tomu što je većina grada nastala digitalnom animacijom, prepoznatljivi su prostori iz filma što je za filmoljupce prava poslastica. Probijali smo se kroz bujno zelenilo biljnoga svijeta koje odmara oči. Put nam je priječilo drveće koje izgleda gotovo kao da seže do samoga neba. Potrebno je barem deset ljudi

da bi obuhvatili cijelo deblo. U parku smo vidjeli najpoznatije i najpričaćnije novozelandsko božićno drvo pohutukawu, koje ljepotom ostavlja bez daha. To je endem Novog Zelanda posebnog izgleda: crvenog zračnog korijena i žarko crvenih cvjetova. Zalazeći sve dublje u unutrašnjost, nailazili smo na srebrnu paprat, još jednu endemsку vrstu koju često možemo naći ugraviranu u suvremenim nakitima te u novozelandske kovanice. U njezinom se grmlju skriva weta koja je, poput kivija, karakteristični stanovnik Novog Zelanda. Za razliku od kivija, kojega je moguće ugledati jedino u zamračenom prostoru zoološkog vrta, ovog cvrčka, zvanog *golema weta*, ugledali smo kroz staklo postavljeno u prošupljeno deblo. To je mjesto prozvano *Weta motel*. Oduševila me domišljatost Novozelandjana u pokazivanju neobičnog biljnog i životinjskog svijeta.

***Te Papa* nas vraća u prošlost**

Te Papa je muzej koji prikazuje gotovo cijelu povijest kulture Novog Zelanda. U njemu se nalaze divovske figure koje izgledaju potpuno stvarno. Izložba u detalje prikazuje život vojnika tijekom Drugoga svjetskog rata. Neopisiv osjećaj izaziva gledanje skulpture žalosnog lica vojnika koji kleči pogнут glave nad tijelom svog poginulog prijatelja. Nisam znala bih li se više divila umjetnosti i realizmu, postignutom na svakom predmetu i licu, ili bih razmišljala o iznimnoj hrabrosti mladih ljudi i strahotama koje su doživjeli.

U obližnjoj radionici *Weta*, u kojoj su nastale i figure iz *Te Pape*, umjetnici izrađuju rekvizite i likove za snimanje filmova, a proslavili su se zahvaljujući filmovima *Gospodar prstenova*, *Hobit*, *Planet majmuna*, *Avatar*. Ušavši u njihov svijet, ugledali smo originale korištene u filmovima te njihovo mjesto nastanka. Moja sestra nije mogla odoljeti jedinstvenom prstenu i lančiću u originalnim mjerama te ih je kupila kao suvenir.

Carstvo novozelandske prirode

Na putu do Matamate svratili smo u *Redwood Treewalk* gdje je moguće hodati po visećim mostovima učvršćenim za debla. Nije mi to bilo nimalo ugodno iskustvo! Odozgo se mogao vidjeti cijeli park i u njemu drvo staro

preko 2000 godina – najstarije drvo na svijetu. Ni u jednom trenutku nismo naišli na neko zapušteno ili prljavo industrijsko područje. Samo priroda, životinje, brda i vulkan! Vulkanska nas je znatiželja vukla u *Wai-O-Tapu* u Rotorui. Ondje nas je dočekala toplina termalnih bazena i vulkana, a oduševilo nas potpuno zeleno jezero. Doživljaj je narušavao neugodan miris koji se širio te smo poput mnogih turista stavili maramicu preko usta i nosa. U blizini tih vulkana na tlu se može naći sumpor u obliku kristala koji zasljepljuje svojom ljepotom.

Od farme do čarobne svjetske atrakcije

Naše glavno odredište bio je gradić Matamata i autobus u kojemu je animacijom i glazbom predloženo snimanje filma *Hobit*. Redatelj filma Peter Jackson tražio je najsavršenije mjesto za snimanje. Leteći zrakoplovom, ugledao je farmu gospodina Aleksandra, koja se činila najprikladnijom, i na njoj izgradio Hobbiton, mjesto u kojem su živjeli hobiti. Pjev ptica, zelenilo, turisti iz cijelog svijeta, koji su došli razgledati hobitske kućice građene u brežuljcima, čine ovo mjesto nezaboravnim. Unutarnji prostor kućica nas je razočarao prazninom jer je u potpunosti bio proizvod animacije. Peter Jackson zahtijevao je puno malih pozadinskih detalja, ali i posebnu koncentraciju pri izradi hobitskih kućica. Sve je moralo izgledati savršeno, stoga su se izrađivale umjetne jabuke (koje smo s nevjericom opipavali da bismo se uvjerili da su umjetne), minijaturna odjeća, ljestve, stolovi, stolice, čaše, a najdojmljivije je bilo stablo. Naime, svaki list i grana ručno su se izrađivali i bojili u jednu boju. Proces je trajao dva mjeseca. Sva zahtjevnost Petera Jacksona najbolje se vidjela kada je naredio da se cijeli proces bojenja listova ponovi jer je boja bila za nijansu tamnija od one koju je zamislio. Na kraju Hobbitona je kafić u kojemu se može pitи iz pribora koji se koristio u filmu, sjediti pored kamina na foteljama iz filma, uživati u glazbi iz filma... Gospodin Aleksandar danas je materijalno bogat čovjek, jer svaki dan dobiva polovicu ukupne zarade, a moja se obitelj bogata utiscima i uspomenama oprostila od Novoga Zelanda. „Haere rā, Novi Zelande!“

TARA ČOLAKIĆ

7. razred

Osnovna škola Marije Jurić Zagorke, Zagreb

Voditeljica: Melita Horvatek Forjan

**NEDONOŠČAD ILI BEBE PALČIĆI SVE SU BEBE
ROĐENE PRIJE 37. TJEDNA TRUDNOĆE**

PALAC GORE

5% djece u Hrvatskoj rodi se prerano. Bebe male porođajne težine najotporniji su i najsrčaniji borci.

Neke bebe jako su nestrpljive i žele što prije doći na svijet. Mala Lara, učenica 2. razreda, rođena je u 7. mjesecu trudnoće s 860 grama. „Bila sam malecka kao palac, imala sam 35 cm i dva sam mjeseca živjela u inkubatoru. Nakon tri mjeseca stigla sam doma jer sam dobro napredovala i iz bolnice izašla s dvije i pol kile“, priča Lara dok hrani papigu nimfu.

„Lara je naše čudo od djeteta“, dodaje mama Anita. „U trudnoći je došlo do suženja pupčane vrpce i dogodio se zastoj rasta u trbuhu. Zahvaljujući stručnosti liječnika u Petrovoj bolnici, obavljenom carskom rezu i novim inkubatorima – Lara je danas vesela i zaigrana djevojčica koja voli plesati, glumiti, pričati bajke, igrati se s barbikama.“

Djevojčice su genetski otpornije

„Ona je od prvoga dana bila mali borac. Napredovala je konstantno. Dobro su se razvijala pluća i srce jedino je probavni sustav bio problematičan. U bolnici su je hranili s dva mililitra majčinoga mlijeka dnevno. I mic po mic išlo je nabolje“ s velikim ponosom priča baka Katarina, umirovljena medicinska sestra, koja je najveća podrška Lari i mami u

rješavanju zdravstvenih problema. Masno tkivo koje bebe dobivaju u trbuhu različito je od masnog tkiva odraslih i bitno je u razvoju beba. Lara ima dermatitis jer se rodila bez potkožnog masnog tkiva pa se mora mazati svako jutro i uvečer posebnom kremom. A slonovsko ili srušeno ravno stopalo naslijedila je od tate. To su jedini zdravstveni problemi koje ima.

S godinu dana još je puzala, a s dvije prohodala s kacigom na glavi jer je stalno padala pa ju je kaciga štitila od ozljeda. I danas je najmanja u razredu, ali uvijek se gura jer želi biti u prvom redu i šefovati prijateljicama. Jučer se skoro obračunala u školskoj kuhinji s jednim dječakom jer joj se rugao da je mala beba. Pokazala mu je zube i mišiće.

Drugačiji sam, imao sam najviše operacija u obitelji

„Rodio sam se sa sedam mjeseci, imao sam malo više od dvije kile i najstarije sam dijete u svojoj obitelji, prvi sin. Mama mi je pričala da se jako uplašila kad joj je iznenada pukao vodenjak, puna dva mjeseca prije zakazanog termina poroda“, započeo je svoju priču sedmaš David rođen kao beba Palčić. David je često bio u bolnici do desetog rođendana. U rodilištu je ostao duže vrijeme zbog prernog rođenja i žutice pa je morao biti inkubatoru. Palčići se njeguju u inkubatorima tako dugo dok ne mogu samostalno jesti i dok ne dobiju zadovoljavajuću težinu. Tijekom prve godine nisu mu se pravilno razvijali prednji zubi pa ih je morao operirati, slijedila je operacija bruha i mandula. I baš kad je mislio odahnuti od bolnice, uslijedila je hitna operacija glave zbog suženja žila. Podvrgnut je uspješnoj višesatnoj operaciji na koju ga podsjeća ožiljak iza desnog uha. Prošle su tri godine od operacije i David se osjeća dobro, ponekad ga muče glavobolje i ne vježba na satovima tjelesnog kako ne bi dobio nehotični udarac loptom u glavu. On je veliki brat u velikoj obitelji koju uz mamu i tatu čini još pet mlađih sestara i dva brata. Prerastao je mamu i nitko mu ne bi rekao da je rođen kao Palčić. David je odličan prijatelj, omiljen je u razredu i nikada se ne ruga drugima.

Podigni palac za male heroje

17. studenoga Međunarodni je dan svjesnosti o prijevremenom rođenju – Ljubičasti dan. Toga se dana u cijelome svijetu u nebo puštaju ljubičasti baloni da bi se upozorilo na najmanje heroje najhrabrijeg srca. U humanitarnim akcijama prikupljaju se sredstva za nove inkubatore i dodatnu medicinsku opremu koja je potrebna za zbrinjavanje nedonoščadi. Moto humanitarne akcije glasi: Naša snaga njihova je hrabrost!

Lara i David, kao prijevremeno rođena djeca, uspješno su prevladali sve teškoće zahvaljujući svojoj snazi i uz veliku podršku i ljubav svojih obitelji.

MATIJA MIKULEC

8. razred

Osnovna škola Ante Kovačića, Zlatar

Voditelj: Denis Vincek

OTKRIVAMO TAJNI ŽIVOT ZLATARSKE UČITELJICE PRIRODE IVANE ZRINŠČAK

ZLIKOVČEVA LJUBAVNICA KOJA PUCA IZ TOPA I VOLI MUČITI LJUDE

Ne dijelim s kolegicama i kolegama svoj privatni život, svoju intimu. I, nije to nikakav tajni život. Sigurna sam da mnogi učitelji imaju različite hobije i možda se boje o tome javno progovoriti jer još vladaju u društvu predrasude kako bi učitelj trebao izgledati. Čime bi se trebao baviti. Pa svatko od nas ima svoj život i izvan škole. I ne miješamo privatno s poslom. Ne vidim tu ništa sporno – ističe učiteljica s neobičnim hobijima

Ivana Zrinščak (32), učiteljica Prirode u OŠ Ante Kovačića, Zlatar. Diplomirala Biologiju: smjer zoologija. Diplomirala i Agronomiju: smjerove ribarstvo i lovstvo. No, naša učiteljica ima i svoju drugu stranu. Razotkrili smo je na Seljačkoj buni, uprizorenju pobune seljaka pod vodstvom Matije Gupca što se svake veljače održava u Donjoj Stubici. Mučili su je u nekakvoj željeznoj napravi. Vidjela nas je i mahnula. Rekla da ostanemo do kraja tog spektakla. Ostali smo, a učiteljica nas je pozvala na čaj. Pretvorilo se to u trosatni razgovor u kojem je odlučila s čitateljima Iskrice podijeliti svoju nepoznatu stranu života. Rekla nam je da je htjela studirati Medicinu jer ju „zanimaju mrtvaci“, ali bila je na upisu ispod crte.

● Stvarno Vas zanimaju mrtvaci?

Da. Počela sam studirati, dakle Biologiju, i jedno jutro krenula na predavanje. Sjećam se dandanas prizora sudara motocikla i kamiona na raskrižju Savske i Vukovarske. Plahta, crna vreća, nije me bilo strah ići sve to pogledati izbliza.

● **Kakva ste bili studentica?**

Odlična. Kratko sam bila na stanu u Zagrebu. Putovala sam na faks od kuće i, može se reći, bila pod kontrolom roditelja (smije se).

● **A kad ste se to oteli kontroli?**

Nakon faksa.

● **Diplomirali ste lovstvo. Lovci ubijaju životinje, to znamo. Znači li to da se u sklopu studija uči i kako ubiti životinju u lovnu?**

Ne!

● **A jeste li ikad ubili neku životinju?**

Prije nekih dvije, tri godine.

● **Eto, ipak ste ubili. Što?**

Jazavca.

● **Pa i nije baš nešto...**

To je bio planiran lov.

● **Planiran?! Zvuči kao da se hvalite time. Jadna umiljata životinja.**

Nije, jazavac je, zapravo, agresivna životinja koja je živčana od 0 do 24. Može ozlijediti čovjeka ako mu priđe jer ima jake kandže.

● **Dobro. Treba li ih zato ubijati? Ipak, ne možemo se oteti dojmu. Kao da ste, pravdujući se, opisali lava.**

Jazavci su velike štetočine i ima razdoblje u godini kad ih se može ubijati.

● **Kada?**

Ne mogu se sada sjetiti.

● **Znači, samo je bitno da ih se smije ubijati. To znate. Nego, može li malo detalja o tome kako ste ga ubili?**

Puškom. Pa nisam ga čekićem zatukla.

● **Još ćete reći da doma imate pušku?!**

Da. Sačmaricu. Ne vidim u čemu je problem. Imam dozvolu. Za držanje i nošenje. Puška je u željeznom ormaru. Pod ključem. Metke držim posebno. Također pod ključem. Bila sam članica lovačkog društva i sve je legalno.

● **Znači, učlanili ste se u lovačko društvo da biste legalno mogli ubijati životinje?**

Ne, ušla sam radi prakse.

● **Da se „ispraksirate“ ubijati životinje?**

Ne! Biti član lovačkog društva znači prije svega brinuti se o životinjama, hrani ih, pogotovu zimi, graditi solišta i hranilišta. Ponavljam, sve je to bilo radi prakse za studij.

● **I ubijanje jadnog jazavca je bilo za potrebe studija? Kad ste već ubili, niste li mogli nešto trofejnije?**

Postoje pravila. Mladi lovac nema pravo ubijati visoko cijenjenu divljač, poput srnjaka ili vepra.

● **Gvorite kao da Vam je žao što nemate u svojoj sobi na zidu jelenje rogove.**

Mene je u sklopu prakse zanimalo lovstvo kao znanost, i to poglavito lovno gospodarenje. Da budete mirni, izišla sam iz društva.

● **Zato što vam nisu dali ubijati, kako ste ono rekli, visoko cijenjenu divljač?**

Ne. Nisam platila članarinu.

● **A kakav je to osjećaj kad ubiješ nekoga?**

Nisam ubila nekog, nego odstrijelila životinju.

● **Sad ste još i stručnjak za jezik. Niste odgovorili.**

Pa, čudan.

Čudan osjećaj? Ili okus? Nemojte reći da ste i pojeli taj svoj, kako kaže-te, odstrjel?

Pa, jazavci se ne jedu. Može se, doduše, od njih proizvesti ljekovita mast.

● Kad već spominjete mast, jeste možda doma ubili pajceka, za kolinje?

Nikad. Ni ne bih. Ali, kad sam bila mala, kokotu sam nožem vrat odrezala. Mama nije mogla, a tate nije bilo doma. Mislim da sam bila vaših godina.

● Opa, rano je počelo.

Kao da vaše mame i bake to ne rade!

● Bavite li se Vi u životu nečim normalnim? Osim škole?

Da. Idem redovito na sve Dinamove utakmice. Imam i godišnju kartu. Sad ćete reći da to nije normalno jer sam žensko.

● Pa da nas prijavite za seksizam.

(smije se) Nemam vremena ni za svoj veliki hobi. Vožnju motorom.

Što, pali ste s motora pa vas je strah ponovno sjesti na nj?

Opet provocirate. Jednostavno, nemam vremena. Odem dva ili tri puta na motocross, ali samo kao gledateljica.

● Vidimo, drukčije ste odjeveni nego u školi.

Njegujem taj bajkerski stil odijevanja. Volim i kožni nakit. Volim i heavy metal. Iron Maiden, jeste čuli za taj bend?

● Nije ovo kviz i Vi ne postavljate pitanja nego odgovarate. Pristali ste na to. Idemo dalje. Ljudima često zna smetati buka motora? No, to Vam nije bilo dosta, ti decibeli, pa ste počeli pucati i iz topa!

Bilo je to slučajno. Lani, na Seljačkoj buni, nagovorio me čovjek koji je na toj priredbi pucao iz topa. Više se ne sjećam je li riječ o Udrudi viteza zlatnog kaleža ili o Tahijevim puškarima. Baš je cool. No, naravno da ne lete kugle iz cijevi, nego papir, primjerice, WC papir onako zamotan jako u obliku kugle.

- Znači, ove godine, točnije, malo prije ovoga našeg razgovora su vas mučili i htjeli ubiti, a lani ste pucali iz topa? Ima li još nešto čime nas možete iznenaditi? Odgovorom da je WC papir koji ispaljujete iz topa rabljen?

Malo ozbiljnosti! Već godinama sam sudionik uprizorenja Seljačke bune. Prvih godina silno sam željela biti dama u haljinama, no gađala sam lukom i strijelom, a lani završila pucajući iz topa. Bila sam i Tahijeva ljubavnica jedne godine.

- Odlučite se! Vidite li se vi kao dama, ljubavnica jednog zlikovca ili pucačica iz topa?

Mislim da svaka cura ima neki period u kojem bi se htjela osjećati kao dama. Tako i ja.

- Ipak, niste uspjeli postati dama, nego...

... sam postala vitez! Eto, da nisam studirala lovstvo i da nisam imala pušku i dozvolu, ne bi me odmah primili u puškare. I tako, nakon haljine, odjenula sam jedne godine bijelu košulju, tuniku, minicu pletenu od metalnih prstenova. To je zaštita. Takav pancir ide i na glavu, a još na mene idu puškarske hlače i čizme.

- Nadamo se da u blizini nije bilo jazavaca.

Ponovno provocirate. Eto, priznat ću, ja sam, zapravo, u Seljačkoj buni na strani opakog Tahija i uvijek izlazim kao pobjednik. Pa, valjda znate iz povijesti kako je sve to završilo. Matija Gubec i Franjo Tahi. Ajde, dobro, priznat ću. Jednom sam i ja poginula.

- Na toj Seljačkoj buni pucate, muče Vas, Vi mučite druge. Damu, dakle, ne glumite. Što najviše volite od toga svega?

Mučiti. Ima jedan zgodan stolac za mučenje. Otraga je metalni vijak koji se zavrće u kralježnicu. Postoje i različita kliješta za čupanje noktiju. Ima cijela zbirku bičeva. Naravno da se nikoga stvarno ne muči. To je samo demonstracija sprava koje su postojale u srednjem vijeku.

● **Kako ste uspjeli u tome da nitko od 345 učenika i 50 zaposlenika zlatarske škole ne zna za sve to?**

Ne dijelim s kolegicama i kolegama svoj privatni život, svoju intimu. I, nije to nikakav tajni život. Sigurna sam da mnogi učitelji imaju različite hobije i možda se boje o tome javno progovoriti jer još vladaju u društvu predrasude kako bi učitelj trebao izgledati. Čime bi se trebao baviti. Pa svatko od nas ima svoj život i izvan škole. I ne mijesamo privatno s poslom. Ne vidim tu ništa sporno.

● **Mnoge bi, prepostavljam, bilo strah o tome javno govoriti. Je li Vas uopće ičega strah? Biste li skakali padobranom?**

To mi je skrivena želja. Skočiti padobranom i letjeti balonom.

IVANA JUKIĆ

8. razred

Osnovna škola Mejaši, Split

Voditeljica: Divna Šušić

OSVRT NA KAZALIŠNU PREDSTAVU GKM-A POSTOLAR I VRAG

POSTOLARI I VRAZI

Ili kako sam (napokon!) razumjela Šenou

Kazališna predstava *Postolar i vrag* u izvođenju Gradskog kazališta mlađih iz Splita, nastala je prema poznatoj povjestici hrvatskoga književnika Augusta Šenoe. Učenici osmih razreda naše škole krenuli su na predstavu s dodatnim motivom – pogledati suvremenu verziju šenoina teksta kako bi im postao bliži i razumljiviji.

Povjestica Augusta Šenoe *Postolar i vrag* sadrži priču o siromašnom postolaru s mnogo djece koji se nepomišljenim riječima ... *baš da vrag mi pomoć nosi...* nesvjesno dozove vraga u svoju kuću. Slijede događaji koji pokazuju postolarevu dobrotu, ali i mudrost koja mu pomaže da se riješi Zla. Temelj ove radnje, neobično posložene u stihove s rimom, književnik je pronašao u motivima narodne bajke. Zato je članovima Gradskog kazališta mlađih iz Splita bio dodatni izazov približiti jedno daleko vrijeme ljudima ovoga vremena.

Isto, a različito

Redatelj predstave Siniša Novković s glumačkom ekipom: Matijom Grabićem u ulozi postolara Mirka, Anom Gruicom Uglešić koja utjelovljuje Vraga, Nadom Kovačević u ulozi starice putnice Mijom Vladović koja igra udovicu Luciju, ispričali su nam vječno aktualnu priču o borbi

između dobra i zla. Središnja radnja gotovo je istovjetna sa Šenoinom: postolar želi pomoći obitelji i svojom mudrošću to uspijeva i ostvariti. Ono što predstavu čini bližom ovom vremenu problemi su mladim koji su zaokupljeni mobitelima i društvenim mrežama. Glazba je također prilagođena ukusu mladih. Izbor songova povjeren je Tomislavu Topiću koji na duhoviti način ismijava one koji slušaju folk-muziku. Posebna dojam ostavljaju zvučni i vizualni efekti koji unose u predstavu elemente horora. Tome doprinose i kostimi Ankice Matijaš. I kada pomislimo da se predstava udaljila od izvornoga teksta, radnja nas vrti na uvijek prisutnu potragu za dobrim. Predstava, kao i književni tekst, veliča trajne ljudske vrijednosti: odanost obitelji, mudrost, snalažljivost, dobrotu.

Poruka je jasna

I književni tekst i kazališna predstava osuđuju one koji traže sreću u namicanju materijalnih vrijednosti. Učenici shvaćaju da si bogatiji, ne ako više imaš, nego ako više daješ sebe. Oba umjetnička djela pomažu mlađima spoznati da je život prepun opasnosti i zlih ljudi. Mladi su oduvijek tražili smisao, pokušavali biti shvaćeni i prihvaćeni. Postolari i vrazi su posvuda; postolari spremni pomoći, a ovi drugi navesti na krivi izbor. Šenoa svoju povjesticu završava pobjedom Dobra nad Zlim. Kazališna predstava, međutim, nudi mogućnost različitog tumačenja. Iako ljubav na kraju ipak pobijeđuje, zadnji zvučni efekti s vražnjim smijehom u pozadini otvaraju pitanje može li se uvijek biti siguran u pobjedu Dobra. Poruka predstave da moramo biti oprezni prema izazovima današnjice jasno je naznačena. Ako je suvremena obrada približila Šenoinu povjesticu učenicima te ih potaknula na ponovno čitanje njegovih tekstova, onda je kazališna predstava opravdala svoje postojanje. Reakcija učenika na kraju predstave navodi upravo na takav zaključak.

MARIJA KOPIĆ

6. razred

Osnovna škola Ante Starčevića, Viljevo

Voditeljica: Dobrila Grgurić

NEKE NOVE STVARI

OD FACEBOOKA ZA KRAVE DO ROBOTA ŠKARE

Matija Kopić – dječak s viljevačke farme, zaljubljenik u informatiku, prije svoje tridesete godine, ostvario je nevjerljativa postignuća u životu.

Počeci u garaži

Da bi pomogao ocu pri poslovima kod kuće, još kao student osniva sa svoja dva prijatelja tvrtku Farmeron, a dvije godine kasnije i njenu američku podružnicu. Počeci njegova poslovanja bili su u obiteljskoj garaži.

A onda se sve nekako pokrenulo

Malo koji se čovjek u našem okruženju može pohvaliti učinkom svoga rada, kakav ima poduzetnik, inovator i informatički stručnjak Matija Kopić. Dijete učiteljice i poljoprivrednika, volio je od malena pomagati roditeljima oko koza. Jednom je rekao da mu je to obilježilo njegov poslovni život. Počeo se zanimati za poljoprivrednu informatiku još dok je studirao u Varaždinu. Cijelo vrijeme je i radio na očevoj farmi. Da bi mu pomogao u poslovanju, osnovao je sa svojim prijateljima Markom Dukmenićem i Anom Herman, tvrtku Farmeron 2011. godine. Osmislio je aplikaciju koja pomaže farmerima korisnicima da prate osnovne podatke o proizvodnom procesu. Obilazio je stočne farme, razgovarao s ljudima o njihovim problemima i došao na ideju da načini prvo desktop rješenje u svijetu. Radilo se o programu koji se dobije na CD-u i instalira na računalo.

Facebook za krave

Međutim, nije ostalo na tome. Uskoro je razvio istoimenu web aplikaciju. Sve se brzo razvijalo pa su se počeli javljati ljudi iz stranih zemalja. Farmeron je bio usmjeren na velike proizvođače koji su se zanimali za unapređenje poslovanja uz pomoć softverskih rješenja. Aplikacija je u počeku nazvana „Facebook za krave“, a ustvari je to sustav za upravljanje farmama muznih krava koji prikuplja velike količine podataka o životinjama, poput zdravlja, reprodukcije, prehrane, lijekova i proizvodnje mlijeka. Facebook za krave veoma se svidio Amerikancima pa je ovu tvrtku 2016. godine kupila jedna američka kompanija.

Nova tvrtka

2017. godine zajedno sa svojim prijateljem, Krunom Stražancem, osniva novu tvrtku Gideon Brothers. Tvrtka se bavi proizvodima povezanim s agroindustrijom, umjetnom inteligencijom, robotikom i programiranjem. Ubrzo su počeli razvijati tip humanoidnog robota, čiji je cilj pomoći kućanstvu u različitim kategorijama ljudi, a osobito onima s određenim motoričkim poteškoćama.

Gideon Brothers jedna je od triju kompanija u svijetu i jedina u Europi tko vrste. 2018. predstavili su svijetu svoj prvi komercijalni proizvod – autonomnog logističkog robota za prijenos tereta na paletama, nosivosti 800 kilograma. Te iste godine tvrtka je osvojila nekoliko nagrada. Posebno se ponose nagradom *Al Rising Star* na Founders Forumu u Londonu i Business Leader nagradi za doprinos razvoju robotike kao poduzetničke grane. Svojim radom i razmišljanjem kako pomoći čovjeku da lakše radi i živi, Matija je od skućenog prostora tatine garaže uspio uz malu pomoć svojih prijatelja, stvoriti nešto veliko. Veliko i za sebe i za druge.

Gideon Brothers ima svoje urede u Osijeku i u Zagrebu. Podržavaju razvoj i daljnje usavršavanje osječkih developera i inženjera te aktivno sudjeluju u radu udruge Osijek Software City, organiziraju različite radionice, predavanja i događaje.

Ostajem u Hrvatskoj

Iako često putuje i gotovo je svaki tjedan u avionu te se javlja svojima iz New Yorka, Chicaga, San Francisca i tko bi više znao kojeg grada svijeta, uvijek se vraća kući svojoj obitelji i svome kraju. Dobio je puno ponuda da ode raditi u inozemstvo, ali je odlučio ostati u Hrvatskoj.

Pobjegla mu kuna

Prošle godine njegova tvrtka predložena je za Zlatnu kunu na području inovacija. Iako je nisu dobili, Matija i njegov tim sa sedamdesetak zaposlenika, shvatio je to kao veliko priznanje i poticaj da nastave raditi, da inovativno rastu, istražuju, razvijaju se i da jednoga dana opet dođu do nečeg velikog ne samo za njih, nego i za cijelu Hrvatsku i svijet.

Lota – najveća nagrada

U svom poslu nalazi zadovoljstvo i u druženju sa različitim ljudima koje upoznaje i okuplja. Onda zajedno naprave nešto novo, što nikad nije postjalo.

Za njega kažu da je skroman, zanimljiv i jednostavan čovjek. Kad ga pitate koji su mu planovi za budućnost, voli reći da je on dečko s farme i da će se svojoj farmi opet jednom vratiti. A najveća nagrada i uspjeh koju je dobio u životu je njegova kćerkica Lota.

KATARINA GALINEC**8. razred**Osnovna škola „Retfala“, Osijek
Voditeljica: Sanda Dominković

NOV NAČIN ŽIVOTA – VEGANSTVO

Biti vegan ili ne? Jesti životinje ili se žrtvovati za njih? Ova tema aktualna je već dugo, ali ljudi se još uvijek oko nje nisu složili.

Veganstvo se može opisati kao izbacivanje svake trunke životinje iz prehrane, ali i iz odijevanja. Prije nekoliko tisuća godina naši preci nisu ni razmišljali o ovome, a kamoli da su to iskusili. Zašto? Meso je tada bila glavna namirnica u prehrani. Liječnici nam danas objašnjavaju kako meso ima toliki utjecaj na naše tijelo. Meso je najbolji izvor bjelančevina. Ono sadrži životno važne tvari koje tijelo ne može samo proizvoditi, a bez kojih ne može funkcionirati. No, ako je ono toliko važno, zašto su ga ljudi prestali konzumirati?

Postali su svjesniji načina na koje se tretira životinja prilikom ubijanja koji je postao sve okrutniji s vremenom. Neki su to učinili radi očuvanja našeg planeta, a neki radi izlječenja od karcinoma ili tumora. Kontaktirala sam nekoliko ljudi da bih ove činjenice potkrijepila iskustvima ljudi koji su se upustili u vode prehrane, zdravlja ili pak veganstva. Prvo sam razgovarala s Barbarom Žurom, dugogodišnjom vegankom iz našega grada, da bih saznala koji su bili njezini razlozi za odabir takvog načina prehrane. „Glavni razlog bile su životinje. Istražujući o prehrani i zdravlju tijekom studiranja, shvatila sam da nema potrebe ubijati živa bića da bismo se hranili njima, stoga sam odlučila prestati jesti isprva meso, a kasnije i ostale mesne prerađevine. Danas mi je nezamislivo da na tanjuru ispred sebe imam neku životinju. Teško je biti vegan u Osijeku zbog premalog izbora namirnica, ali uz malo kreativnosti, sve se može.“ Kako je moja sugovornica spomenula premali izbor veganske hrane u Osijeku, razgovarala sam s osnivačicom osječkog restorana „Vege Lege“. To je jedini

restoran u Osijeku koji poslužuje isključivo vegetarijansku i vegansku hranu, stoga sam zamolila glavnu kuharicu restorana, Dunju Paulik, da mi kaže koji su njezini glavni razlozi za odabir veganstva kao načina života, „Jednostavno – rodila sam se tako. Odmalena me nije privlačilo meso, a privlačila me kuhinja i različiti začini. Za mene je to bilo stvaranje čarolije. Završila sam studij hrvatskog jezika i književnosti i, kada sam shvatila da neće biti posla u struci, odlučila sam svoju strast pretvoriti u posao. Sada kao restoran postojimo gotovo 6 godina, a većina su naših gostiju svejedi koji su usput shvatili da čevapi, sarma, burgeri i čobanac mogu biti iznimno ukusni bez da je ijedno živo biće zbog njih moralo patiti.“

Osim životinja, još jedan spomenut razlog za odabir veganske prehrane je i naše zdravlje. Karcinom u tijelu nije nepoznat pojam u današnjem svijetu. Sve više ljudi obolijeva, a lijeka još nema. Vegani i vegetarijanci imaju 16% manji rizik obolijevanja od svih vrsta karcinoma. Baš iz tog se razloga veganskog zajednici pridružila i poznata hrvatska Youtuberica Barbara Vesanović, pod umjetničkim imenom Debela Barbara, koja svojim pratiteljima (kojih ima preko sto tisuća) pokazuje da biti biljojed zapravo uopće nije teško. Barbara kaže: „Do prije 6 godina jela sam nenormalno mnogo mesa. Za jednim ručkom pojela bih više mesa nego moj otac koji ima više od 110 kilograma. Osjećala sam se jako loše i nezdravo i zato sam postala vegan, a, usput, zašto ne bih spasila 198 života godišnje samo time što ne jedem meso?“

Mnogo stavova o veganstvu, svaki iz drukčije perspektive, ali na kraju svega – koji je zaključak? Svačije je legitimno pravo i sloboda odlučivati o vlastitoj prehrani. Za svaku promjenu vrste prehrane važna je konzultacija s liječnikom da bi se osigurao pravilan unos svih vitamina i minerala koji su ključni za naš život. Posljednja je osoba s kojom sam razgovarala njemački nutricionist Željko Validžić, koji mi je iz svoje profesionalne perspektive rekao što on misli o veganstvu. „Veganstvo, puno dobrih strana, ali još više loših. Zašto? Dobre strane su to da je veganima tlak gotovo uvijek u normalnim parametrima, šećer im je niži i imaju manje šanse obolijevanja od karcinoma. No, brisanje svakoga životinjskog proizvoda

iz prehrane pomaknut će prehranu iz ravnoteže. Moguća je pojava osteoporoze i gubitka kose. Jedan je od najvećih problema gubitak vitamina B, koji je iznimno bitan za naš mozak. Veganskim načinom prehrane smanjuju se i masnoće, što je odlično, ali zbog toga mnoge žene ne mogu zatrudnjeti, a menopauzu dobivaju s 30 godina. No, sve u svemu izbor naše prehrane naša je odluka, samo je važno da to učinimo pravilno.“

Dakle, što vi birate?

MAJA ZIRDUM

5. razred

Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Slavonski Brod

Voditeljica: Marija Matić

INTERVJU S IVANOM LUTZOM, PROFESOROM I PISCEM

ŽIVI KAKO SRCE ŽELI

Ivan Lutz profesor je fizike, pisac kratkih priča, novela i romana te bivši učenik naše škole. Živi u Slavonskome Brodu sa suprugom, kćeri te kućnim ljubimcima: s papagajem Ozzyjem i s crnim labradorom Yodom koji je ime dobio po slavnom liku iz Star Warsa. Velika ljubav mu je i rock and roll (u mladosti je svirao u jednoj grupi), igranje igrica na PlayStationu te čitanje knjiga. Dosad je napisao sedam knjiga, ali objavio je četiri i više od trideset kratkih priča. Najdraža mu je prva objavljena knjiga Zovite ju Zemlja jer za nju kaže: „Nekako se prvi osjećaji ne ponavljaju pa je dobro upijati te trenutke što je duže moguće.“

Kako sve to stigne? Koji je njegov tajni put do uspjeha? Odlučila sam porazgovarati s njim i otkriti.

Supermoći pisca

- Kao dijete, koje ste knjige voljeli čitati? Koji je bio Vaš omiljeni dječji pisac?**

Moja supermoć je iskrenost pa tako moram priznati da kao dijete uopće nisam volio čitati. Bježao sam od knjiga, brojio stranice, gledao veličinu slova i doslovno htio iskočiti iz vlastite kože kada sam morao čitati nešto za lektiru. No volio sam čitati stripove, a kako su u ono vrijeme bili dosta skupi, dobivao sam ih kada sam bio bolestan ili za neku svečaniju prigodu. Ipak, pročitao sam nekoliko knjiga kao klinac, a najviše mi se urezala

u sjećanje *Waitapu* Jože Horvata koja je i danas moja omiljena knjiga jer govori o slobodi misli, veličini svijeta i beskrajnim mogućnostima mlađoga čovjeka. Mislim da sam tada prvi put shvatio da je dobro ponekad ne poslušati nekoga, prijeći neku ustaljenu granicu koju su nam nametnuli tradicijom i oslobođiti se. Puno sam kasnije shvatio da me ta knjiga promjenila.

● Jeste li kao dijete voljeli pisati? Sjećate li se kakve ste ocjene dobivali iz školskih zadaća?

Volio sam pisati, ali nisam pomislio da će mi to biti preokupacija kada odrastem. Ocjene su varirale, no u srednjoj školi pisao sam školske zadće svima (To se ne smije!:) jer sam shvatio da mi slaganje riječi ide možda malo bolje nego ostalima pa sam pomagao prijateljima.

● Od kada Vas privlači i zašto znanstvenofantastična književnost?

Znanstvenu fantastiku počeo sam čitati na prvoj godini fakulteta. Prije toga, čitao sam sve ostalo. Kako sam imao prijatelja iz Osijeka čiji je otac imao više od pet tisuća knjiga u stanu, a jedan cijeli zid znanstvenu fantastiku, počeo sam posuđivati knjige i shvatio da me taj žanr jako opušta i zabavlja. To je i ono najvažnije kod čitanja.

● Koje su posebnosti znanstvenofantastičnog žanra?

Dobra znanstvena fantastika ne mora nužno biti vezana uz matematiku, fiziku ili svemir. Najbolje knjige toga žanra uopće ne pričaju o svemircima, a spadaju u vrhove svjetske književnosti uopće. Znanstvena komponenta može biti i psihologija, sociologija, biologija, politika, logika itd. Kada neki pisac kroz jedan izmišljeni svijet progovara o nama sada i angažirano upućuje na probleme današnjeg društva, to je ono što se smatra kvalitetnom knjigom.

● Profesor ste fizike. Koja je poveznica između fizike i znanstvenofantastične književnosti?

Naravno da mi fizika pomaže u razumijevanju znanstvenih postavki svijeta koji opisujem. Nije nužno potrebna da bi se razumjelo neko takvo djelo. Poveznice su mnogobrojne, od opisa svemirskih putovanja do

besmrtnosti. Svugdje se fizikalni principi mogu provući, a ako ih unesete u priču spretno, možda netko tko do sada nije baš prijatelj s fizikom nauči nešto novo i zavoli tu prekrasnu znanstvenu granu.

● **Treba li pisac znanstvenofantastičnih knjiga dobro poznavati novosti u suvremenoj tehnologiji?**

Mislim da bi trebao, ali nije nužno. Znanstvena fantastika ne mora uvijek predviđati budućnost. Važnije od svega u priči je radnja, poruka koju prenosimo i živopisni likovi koje stvaramo.

Pisci žive vječno

● **Kada ste poželjeli napisati knjigu? Kad ste shvatili da imate talent za pisanje?**

To je došlo samo od sebe. Prvu knjigu napisao sam sa sedamnaest godina. Nije to bila kvalitetna knjiga, ali niti jedan posao ako ga želimo raditi sa srcem i najbolje što možemo, ne možemo raditi bez puno vježbe i truda. Nekoliko sam knjiga napisao za vježbu dok na kraju nisam odlučio da je nešto dovoljno dobro za objavu. Moram reći i to da pisac mora sam sebi biti najveći kritičar i da mora puno čitati. Kada mislite da puno čitate, to pojačajte za još tri puta pa onda još malo! Tko ne čita, ne može ni pisati.

● **Što je za Vas talent?**

Talent je iskra u mozgu koju ako ne hranite radom i htijenjem, može ugasi i uskratiti čovječanstvo za nešto predivno što je ta osoba mogla napraviti.

● **Što je za Vas inspiracija? Kako započinjete proces stvaranja nove knjige?**

Inspiracija je usko vezana s talentom. Imam na stotine ideja. Ipak, svaku od tih ideja treba sjesti i napisati, a to je ono što čini pisca. Trud, odričanje i neprekidni rad na tekstu. Pisac se najviše bori sam sa sobom jer, kao što sam rekao i ranije, imamo puno stvari u životu koje moramo obaviti, a sve one utječu na prijeko potreban mir kod pisanja. Pripremam se tako da se svađam sam sa sobom ☺. Ali i kada mi se uopće ne da sjesti

za tipkovnicu, ipak sjednem jer znam da ono što napišem ostaje zauvijek. Pisci žive vječno u svojim knjigama!

● **Koristite li autobiografske elemente u pisanju svojih romana?**

Uvijek! Bez toga je tekst samo skup nasumično nabacanih slova u riječima. Kada je tekst iskren i kada pišemo o onome što smo doživjeli, on postaje vrijedan, emotivan i živ. Umjetnički prihvatljiv.

Ono si što jesi

● **Kako Vam je raditi u školi? Kakvi su učenici?**

Profesorski je posao najbolji na svijetu. Ne mogu zamisliti raditi bilo što drugo. Učenici su uvijek dobri, jednostavnii i iskreni. Kada sam u razredu na nastavi, mislim da mi je to najbolje vrijeme provedeno u školi. Sve ono drugo što profesori moraju raditi s papirologijom, sjednicama itd., baš i ne simpatiziram.

● **Što više volite biti, profesor fizike ili pisac?**

Po meni je to jedno te isto. Ono si što jesi i kao takav moraš dati sve od sebe u bilo čemu što radiš. Nažalost, pisanje mi je samo hob. Kada bih mogao dobro zarađivati od pisanja svojih priča, radio bih samo to. I siguran sam kako ne bi bilo sretnijeg čovjeka od mene.

● **Bivši ste učenik naše škole, kakva su Vaša sjećanja na školske dane?**

Osnovna škola u mom srcu uvijek ima posebno mjesto. Tamo rasteš, saznaješ nove stvari i okružen si prijateljima koji su iskreni. Bio sam vrlo dobar učenik, čak nisam nikada prošao s peticom. Nažalost, sedmi i osmi razred prekinuo je Domovinski rat pa smo te razrede svi nekako uplašeni išli na nastavu ne znajući što se događa. Ipak, uvijek je bilo smijeha. Najdraži predmet mi je bio Tehnička kultura kod profesora Bagarića jer je držao nastavu ležerno i uvijek smo nešto radili pod satom: rezuckali, lijeplili, sastavliali, bojili... Nikada nije bilo dosadno.

● Što biste poručili našim učenicima?

Citirao bih rečenicu iz *Waitapua* jer Joža je to sročio bolje nego što bih ja ikada: „Živi samo onaj koji za nešto živi! Svatko vitla svoju sudbinu, smrt nas ionako prati na svakom koraku. Jednom se živi, pa neka je kako to srce želi. Naprijed! Ma što bude, naprijed!“

IVKA ŽIVKOVIĆ KULJIŠ

1. razred

Druga gimnazija, Split

Voditeljica: Iva Polić

NE BUDIMO MEDIJSKE OVCE ZA ŠIŠANJE

ENERGIČNO ILI BIZARNO?

Kako su mediji utjecali na društvenu percepciju predsjedničkih kandidata

Istražili smo kako mediji tijekom predsjedničke kampanje svojom interpretacijom postupaka i izjava kandidata mogu utjecati na oblikovanje javnog mnjenja o kandidatima. Analizom članaka o jednom govoru predsjedničke kandidatkinje Kolinde Grabar Kitarović došli smo do zanimljivih zaključaka.

Državno izborno povjerenstvo (DIP) objavilo je 5. prosinca 2019. listu kandidata za predsjednika Republike Hrvatske, čime je započela službena izborna promidžba koja je trajala do 20. prosinca 2019. kada je nastupila izborna šutnja uoči prvoga kruga izbora. Od jedanaest kandidata u drugi su krug ušli aktualna predsjednica Kolinda Grabar Kitarović i Zoran Milanović. U drugom je krugu pobijedio Zoran Milanović i postao novim predsjednikom Republike Hrvatske.

U predizbornoj kampanji značajnu ulogu imali su mediji, koji i inače imaju važnu ulogu u informiranju društva o aktualnim događajima. Nije moguće biti izravno informiran o svemu što se događa oko nas, i zato je velika moć medija koji nam prenose informacije. Da bismo istražili utjecaj medija na društvenu percepciju predsjedničkih kandidata, odabrali smo za primjer tekstove o predsjedničkoj kandidatkinji Kolindi Grabar Kitarović i njezinu govoru na predizbornom skupu u Osijeku.

Nikola Patković, autor teksta „Pogledajte energični Kolindin nastup u Osijeku“ objavljenog u internetskom izdanju *Jutarnjeg lista*, nastup Kolinde Grabar Kitarović u Osijeku ocjenjuje „energičnim“ i „domoljubno-motivacijskim“. Citirao je osječko-baranjskog župana Ivana Anušića koji je kandidatkinju nazvao „globalnim brendom i najboljim što HDZ i Hrvatska u ovom trenutku imaju na političkoj sceni“. Autor nije izravno iznio svoj stav o govoru, ali je čitav tekst pozitivno intoniran. Jutarnji je list kao novine ovim člankom vjerojatno želio stvoriti pozitivnu sliku o Kolindi Grabar Kitarović.

HINA, najveća hrvatska novinska agencija, objavila je tekst koji je prenoven pod naslovom „Kolinda Grabar Kitarović u Osijeku: Treba nam samo dobro vodstvo, a ne ono koje tvrdi da ne može ništa napraviti, nego da može biti fokus ili simbol nerada“. Dala je pozitivan izvještaj o govoru kandidatkinje, što potvrđuje i sam naslov. Ovaj je tekst prenijelo najviše stranih medija. To pokazuje da su vijesti koje prenosi HINA najšire dostupne i da najviše utječu na sliku o predsjedničkoj kandidatkinji u inozemstvu.

Na internetskom portalu index.hr Martina Pauček Šljivak objavila je tekst naslovljen „Kolinda je jučer održala najčudniji govor karijere. Ovo je pet najluđih izjava“. Autorica je citirala dijelove govora kandidatkinje Kolinde Grabar Kitarović održanog u Osijeku, a svoj stav o njima izrazila je naslovima koje je dala svakom od citiranih dijelova, na primjer: „Hrvatski ljudi u hrvatskoj domovini“ ili „Pozdravila je mrtve ljudde“. Tekstom se iskazuje negativan stav prema govoru kandidatkinje i podrugljiva je tona.

Tekstom „Kolinda u Osijeku održala bizarni govor: ‘Hrvati će preko interneta raditi za 8000 eura’“ objavljenim na portalu mirovina.hr novinar Josip Mihaljević, koji se inače bavi umirovljeničkim temama, također je negativno komentirao govor kandidatkinje Grabar Kitarović u Osijeku. Predsjedničku je kandidatkinju okarakterizirao kao osobu koja daje prazna obećanja. Osvrnuo se na predizbornu kampanju na prethodnim izborima na kojima je pobijedila i obećala „da će Hrvatska postati jedna od najrazvijenijih država u svijetu.“

Istražujući medijska izvješća o predizbornim nastupima kandidata i izjavama u medijima, na primjeru Kolinde Grabar Kitarović uočili smo jasnu razliku između medija koji su pozitivno, negativno ili neutralno nastrojeni prema kandidatima. Odabrali smo tekstove o jednom predizbornom govoru da bismo ispitali kako se iste riječi mogu protumačiti i medijski prikazati na više načina. Zaključili smo da je važno pratiti više različitih izvora, a ne samo izvještavanje jednog medija jer se jasna prosudba može donijeti tek kad se čuju različite strane. Također smo uočili koliko je bitno da javne osobe, a pogotovo političari, imaju jasne planove i dobro pripremljene govore da bi što bolje prenijeli svoju poruku. To je jedini način da ostave medijima manji prostor za oblikovanje javnog mnijenja prema vlastitoj prosudbi i interesima.

REA STOJANOVIĆ

2. razred

Gimnazija „Matija Mesić“, Slavonski Brod

Voditeljica: Andrijana Nemet-Kosijer

OTVORENO O PROMJENI SPOLA

TREBA IMAT' MU*A

Iako sam bio siguran u ono što jesam, roditelji i doktori preispitivali su moj izbor jer, kada u to kreneš, nema više povratka. No, prije toga morao sam proći nekoliko etapa koje su uglavnom podrazumijevale liječničke pregledе i operacije.

Iako se rodio kao djevojčica, proveo je djetinjstvo igrajući nogomet s dječacima i gradeći kućice u naselju. Za njega su to bili najbezbržniji trenuci. Nikada mu se nisu nametale rodne uloge niti mu je itko govorio kakav treba biti. Cijeli njegov život jedna je velika priča koja nas je nadahnula. Rodio se kao Iva, a danas je Ivan, uspješan mladić koji se hrabro suočio s brojnim preprekama na svom životnom putu. Pozitivan i vedar, osvojio nas je svojom pričom i dokazao je da se uz upornost svi ciljevi mogu ostvariti.

- **Jesi li se već u djetinjstvu osjećao drugačijim ili se taj osjećaj javio kasnije tijekom odrastanja?**

Kao dijete nikada se nisam pitao je li sve u redu sa mnom. Nisam se imao razloga pitati jer se nisam opterećivao time što je spol i nitko mi nije nametao moju rodnu ulogu. Mojima nikada nije smetalo jesam li obukao odijelo i kravatu umjesto haljine, uvijek su bili fleksibilni po tom pitanju.

● Kada i kako započinje tvoj put promjene spola?

Promjena sam postao svjestan tek kada sam došao do kraja osnovne, odnosno početka srednje škole. Tada sam shvatio da ljudi idu drugačijim putem. Iako sam bio siguran u ono što jesam, roditelji i doktori preispitivali su moj izbor jer, kada u to kreneš, nema više povratka. Bio sam jako mlad, imao sam šesnaest godina i dosta je ljudi sumnjalo u moju odluku. Neki ljudi misle da osobe poput mene izmišljaju, no ja vas pitam: „Tko bi izabralo teži život, tko bi izabralo da ga odbacuju?“

Bio sam nestrpljiv

● Koji dio te cjelokupne preobrazbe ti je bio najteži?

Sama operacija potpune promjene spola ne može se obaviti u Hrvatskoj. U trećem srednjem krenuo sam kod endokrinologa, a godinu dana išao sam kod psihologinje koja je trebala ustanoviti jesam li psihički spreman na taj korak. Često sam izostajao iz škole i bilo je to finansijski i emocionalno stresno. Kako sam rođen sa muškim i ženskim obilježjima, u pubertetu su mi počele rasti grudi. Tri sam godine nosio steznik i to mi je bilo najgore razdoblje u životu. Noseći ga, iskrivio sam rebra. Na sve sam načine pokušavao izbjegći maturalno putovanje, ali sjećam se da je mama rekla da nema šanse da ne idem. Ispod steznika se znojiš, a put od dvanaest sati autobusom, i to sredinom kolovoza, za mene je predstavljao bolove i patnju. No, ipak ne žalim zbog toga, iako je to za mene bio ogroman napor.

● No, sada ne nosiš steznik. Jesi li ipak operirao grudi?

Godinu poslije odlučio sam obaviti operaciju. Prvo smo posjetili jednu privatnu kliniku u Beogradu, no oni su bili prebukirani i dugo mi se nisu javljali, a ja sam bio nestrpljiv. Obilazili smo privatne klinike u Hrvatskoj, pokušali i na odjelu estetske kirurgije u brodskoj bolnici, no nitko se do tada nije susreo s takvim zahvatom. Bilo mi je neugodno kada sam se tijekom pregleda morao skinuti pred ljudima koje ne poznam. Nisu poznavali moje probleme i mislili su da je samo riječ o estetskim zahvatima. Na kraju, uspjeli smo doći do estetskog kirurga u Kliničkoj bolnici Dubrava

koji je predložio jedan novi pristup. Kada smo došli na sljedeći pregled, činilo se da se doktor predomislja. Nikada neću zaboraviti taj trenutak, mamu koja je vidno iscrpljena, i emotivno, i fizički, i finansijski, rekla: „Doktore, ako Vi to ne napravite, mi nemamo više kamo“. Bio je svjestan da mi novaca više nemamo pa je odlučio operaciju obaviti besplatno. Operacija je trajala pet sati jer je to bio estetski vrlo složen zahvat. Smjestili su me u privatni apartman, a kada sam se probudio, ugledao sam svoje roditelje koji su se smijali i plakali u isto vrijeme. Zbog velikih rezova osjećao sam strašne bolove, no kada sam se oporavio, počeo sam vježbati, krenuo sam u teretanu i ušao u formu.

Nisu me zadirkivali

● Prestaje li tu priča o promjeni spola ili je to proces koji još uvijek traje?

Odlazim jednom godišnje na liječnički pregled te primam hormone svaka tri mjeseca. Postoje još određeni zahvati, poput uklanjanja jajnika da bi se spriječio razvoj mogućih malignih oboljenja, no i tu nailazim na prepreke. Naime, takva se operacija obavlja na odjelu ginekologije gdje su pacijenti samo žene, a i uprava bolnice koči postupak jer se to smatra sterilizacijom, iako sam se rodio bez maternice.

● Išao si u našu školu gdje su te svi znali kao djevojku, no sigurno su shvatili da se s tobom nešto događa. Kakvi su ti bili gimnazijски dani?

Mislim da oni nisu razumjeli, prihvatali su me takvog kakav jesam. Znali su da se sa mnom nešto događa, no nisu znali što i nisu znali kako me pitati. Čini mi se da ih je bilo strah jer su bili neupućeni. Kada bi me netko nešto i pitao, bila bi to puka znatiželja, ponavljajući jer sam u srednjoj školi bio nevidljiv. Morate znati da sam tada bio drugačiji, bio sam stidljiv. Živio sam nekakav drugi život sa strane, tražio se i formirao kao osoba. No, nikada nisam dao na sebe.

● Postoji li trenutak u životu koji posebno pamtiš?

Najteži trenutak bilo je predstavljanje na prvoj godini fakulteta pred potpuno nepoznatim ljudima. Naime, moj zahtjev za promjenom spola i

imena gurnuli su u ladicu i godinu dana sam čekao rješenje, iako je zakon o tome bio izglasan. Tijelo mi se mijenjalo, glas mi je bio između, a ime mi je bilo žensko. Ustao sam i pred sto osamdeset ljudi i rekao: „Ja sam Iva i znam da sam malo čudan.“ Oprostite mi što će ovo reći, ali stvarno je trebalo imati muda stati pred te ljude i to reći. Mislim da je to bio jedan od mojih najhrabrijih životnih istupa.

Uspješan student

- **Unatoč čestim posjetima liječniku i svim pravnim zavrzlamama, čuli smo da si bio prilično uspješan student.**

Studirao sam na Strojarskom fakultetu gdje sam upoznao brojne prijatelje koji su me prihvatali kao kompletну osobu. Imao sam veliku podršku ljudi na fakultetu, a kao student s najboljim prosjekom u prve tri godine studiranja, dobio sam i Dekanovu nagradu. Sve sam ispite uspješno rješavao u rokovima, a na pregledi sam odlazio uglavnom kada smo imali slobodne dane.

- **Nekoliko puta tijekom razgovora naglasio si roditeljsku podršku bez koje ništa ne bi bilo isto. Kako bi opisao svoje roditelje?**

Roditelji su me odgojili da se cijenim, volim sebe i da znam da vrijedim. Poticali su me da imam neki cilj u životu i da nemam sumnje u sebe. Nije bilo stvari koje ne bi učinili za mene. Moja mama kaže da sam zaljubljen sam u sebe. Nikada nije bilo toga što me moglo pokolebiti.

I na kraju – ljubav

- **No, nisu samo roditelji velika podrška. Postoji li netko u tvom životu koga još nisi spomenuo?**

Da. To je moja djevojka. Upoznao sam je na četvrtoj godini fakulteta preko svoje prijateljice koja me upozorila da budem pametan jer ona ima dečka od dva metra s kojim u vezi šest godina. Ništa se na tom tulumu nije dogodilo, poslije sam joj nešto komentirao na Instagramu, pozvala me je na kavu i tako je sve počelo. Ništa nije znala o meni, a na prvoj kavi

joj nisam mogao baš sve ispričati. Postupno sam joj ispričao svoju životnu priču, a ona me prihvatile sa svim mojim vrlinama i manama. Razvili smo potpuno iskren odnos, na emocionalnoj smo se bazi povezali što je na koncu najvažnije.

● **Kako danas gledaš na sve što si proživio?**

Prošao sam to i sada želim nastaviti dalje sa svojim životom. Želim živjeti onako kako sam i započeo, ne želim biti depresivan i razmišljati zašto se to baš meni dogodilo. Ovo je usputna stvar koju sam uspio riješiti. Svatko ima neku tragediju u svom životu, no treba biti pozitivan i ostati prizeman i umjeren u svemu. Za svaki cilj koji želiš napraviti u životu, moraš se potruditi.

ANTONIA MIŠIĆ

3. razred

Isusovačka klasična gimnazija

s pravom javnosti u Osijeku, Osijek

Voditeljica: Vera Bilandžić

DIGITALNA OVISNOST

MOJ PAMETNI (NE)PRIJATELJ

Statistika kaže kako je danas u svijetu više mobitela nego ljudi, a istraživanja su potvrdila kako većina mladih generacija uopće ne zna za život prije digitalnog. Da se trebamo odmaknuti od svojih mobitela čuli smo nebrojeno mnogo puta, ali na to često reagiramo jednako kao i na prvi, a nerijetko i tri naredna alarma ponedjeljkom ujutro. Dakle, reakcije готово pa i nema. Manjak naših reakcija i više su nego nadoknadile starije generacije, osobito naši roditelji. Pored svega što se u našem društvu svakoga dana zbiva, plastična kutijica koju držimo u rukama za njih je svjetski problem broj jedan. Problem koji ja i nisam baš razumjela jer, pobogu, moj mobitel i ja baš se dobro slažemo. Zbog načina na koji se prema njima često ponašamo, mobitele sam si često znala predociti kao naše životne suputnike koji nas, iako tu uglavnom nema nekakve međusobne ljubavi, uveseljavaju i pružaju sve što nam je potrebno. Kada dođe do nekakvih problema u vezama, bračni će savjetnici često predložiti kvalitetno provođenje zajedničkoga vremena, a ja sam sa svojim mobitelom upravo to i činila. Tu se radi o satima koji su provedeni tipkajući ili, kako bi se reklo, buljeći u ekran, a moje ponašanje ne može se nazvati endemičnim jer je ovdje riječ o većini nas mladih. No unatoč našim naporima, svakih nekoliko godina naši zajednički životi nažalost ipak završe, bilo zbog naših nepomirljivih razlika ili zato što ih poželimo zamijeniti za nekog novog i mlađeg, no sve je to normalno, broj rastava u društvu ionako raste.

Kako oni uspijevaju, a mi ne

Kamo mi, tamo i naši mobiteli, a moj je tako sa mnom stigao do Belgije gdje sam sudjelovala na projektu i imala priliku boraviti u jednoj isusovačkoj školi. Svima će na spomen ove zemlje prvo na pamet pasti čokolada, pivo ili vafli, ali meni će zauvijek u sjećanju ostati da učenici koje sam tamo upoznala svoje mobitele u školi ne smiju izvaditi ni pod odmorima, a kamoli nastavom. Ovo je nama Hrvatima, a i većini stranih učenika koji su tada tamo boravili, bilo čudno, a rekli bi neki čak i nehumano pravilo. No ako je to stvarno tako strašno, kako onda ti ljudi uspiju preživjeti tih devet mukotrpnih mjeseci nastave? Odgovor je jednostavan, to uopće nije strašno, a još manje nemoguće. Razgovarajući s tamošnjim učenicima, saznala sam kako im zabrana mobitela uopće ne predstavlja problem jer, umjesto da s nekim komuniciraju preko poruka, pričat će uživo sa svojim kolegama, a osoba koja je nešto objavila na društvenim mrežama dok su oni bili u školi neće imati ozbiljne posljedice ako njezinu objavu lajkaju nakon nastave. No njihov način razmišljanja daleko je od onoga na našem brdovitom Balkanu. Njima je mobitel poput starog poznanika s kojim, kada ga susretnu, rado popričaju, ali bez čije im prisutnosti nije teško, dok se s druge strane mi ne možemo zamisliti bez svojih pametnih uređaja. Jednom sam prilikom u školi razgovarala s nekoliko svojih vršnjaka koji nisu znali odgovoriti kako bi oni živjeli bez svojih mobitela jer, kako je jedan rekao, oni jedan drugog upotpunjaju. Iako se zbog ovakvog načina razmišljanja to nama možda čini nemoguće, na primjeru sam belgijskih učenika ipak vidjela kako se, vjerovali ili ne, može živjeti daleko od virtualnog svijeta. A kako već vrijedi mišljenje kako su zemlje Zapada u mnogočemu naprednije od nas, možda je vrijeme da priznamo kako se bolje nose i s ovime.

Koliko lajkova, toliko vrijediš

Društvene mreže, na koje dokazano otpada najviše vremena provedenog na mobitelima, zamišljene su kao mjesto gdje se možemo izraziti, povezivati s drugima i dijeliti životne trenutke s nama bliskima. No kao što se dogodilo i Kolumbu na putu do Indije, svi smo mi zalutali u korištenju

društvenih mreža. Kolumbo je na kraju dana bar uspio otkriti Ameriku, ali mi smo samo upali u ponor krivih vrijednosti i mržnje. Broj koji piše ispod nečije objave na Instagramu ili Facebooku postao nam je važniji od njezinog sadržaja, a online popularnost mjerilo za sve. Ali sva ta pažnja i popularnost su lažni, u stvarnom životu vrijede koliko i sav novac koji ste skupili igrajući igricu Farmville na *Facebooku*. Kao i u igrici, na društvenim mrežama gradimo lažnu sliku o sebi i svom životu, ali kada ju ugasimo zapravo nemamo ništa od toga. Često kao da zaboravimo na ovu činjenicu, pogotovo mi devojke, pa sate i sate provodimo listajući kroz feed tamo neke osobe koja na svojim fotografijama, za koje je očito da su prošle kroz svih dvanaest krugova *Photoshopa*, skuplja tisuće lajkova i u nama pobuđuje zavist. U takvima trenucima postajemo poput zle mačehe, a mobitel naše ogledalce kroz koje progonimo svoje Snjeguljice. Odjednom postajemo hrabri te činimo i govorimo ono za što u javnosti možda i ne bismo imali dovoljno hrabrosti, ali koje na ovaj način ima puno veće posljedice. Umjesto nekoliko ljudi pored nas koji bi inače čuli naš komentar o osobi s druge strane prostorije, sada puno veći broj ima pristup istima, a mi sebi samo na taj način stvaramo neprijatelje, od kojih nam najveći postaje naš mobitel.

Pametni telefoni nas zaglupljuju

Djeca će nam zbog mobitela zaboraviti pisati i postati glupa. Brige su ovo mnogih koji smatraju da će mlađe generacije zbog silnog tipkanja na svojim mobitelima zaboraviti kako držati olovku u ruci, a koje će, ako na svoje pitanje ne dobiju odgovor čim ga utipkaju u tražilicu, odmah odustatи umjesto da ga pokušaju pronaći u nekoj od knjiga. Ako je ovo stvarno ozbiljan problem, zašto onda činimo sve kako bismo još više pogoršali trenutno stanje? Slavna kurikularna reforma, o kojoj se već neko vremene ne prestaje pričati, kao novost u naš obrazovni sustav donosi tablette. Djeca će odsada u školi, mjestu gdje bi trebala naučiti pisati, ni manje ni više nego provoditi svoje vrijeme tipkajući, a na pitanja tražiti odgovore putem dodatnih sadržaja koje će, pogađate, imati na svojim tabletima. Suradnje između naših i svjetskih stručnjaka izgleda baš i nema jer,

umjesto da nas u skladu s brojnim svjetskim znanstvenim istraživanjima potiču da provodimo što manje vremena pred ekranima, oni rade suprotno. No smatram kako razloga za brigu nema te kako nećemo tako lako zaboraviti pisati. Na kraju dana, ako se s našim rukopisima nešto stvarno i dogodi, dešifrirati ih neće biti problem. Mislim da su nas liječnici dovoljno izvježbali.

Kao i slatkiši, sve u granicama normale

Ne sjećam se kad sam zadnji put upoznala osobu koja ne voli apsolutno nijednu vrstu slatkiša, ako i postoje, takve su osobe rijetke. Na rođendan pušemo svjećice koje se nalaze na vrhu torte, s vremenom na vrijeme kada je to potrebno, utjehu ćemo pronaći u čokoladi, ali ako pretjeramo s bombonima, posjet zubaru bit će neophodan. Ista je stvar po mom mišljenju i s mobitelima. Pomoću njih ćemo ovjekovječiti neke sretne trenutke, ponекad ubiti dosadu ako stvarno nemamo drugih načina, ali prevelike kolicine dovest će nas do problema. I zato shvatimo te male pametne plastične kutijice kao svoje dobre poznanike i prijatelje, a ne činimo ih svojim neprijateljima.

GABRIJEL KRIŠTO**3. razred**

Strukovna škola Vice Vlakovića, Zadar

Voditeljica: Ivana Pandžić

**BRANIMIR KAMBER, AUTOR DOKUMENTARCA
„U'ŠTO IGRA?“, DRUŽIO SE S NAMA U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI**

ZADAR SE NE MOŽE REŽIRATI

Mladi Zadranin Branimir Kamber, kojega javnost poznaje po humanitarnom projektu „Mi ružni“, ovih je dana pažnju javnosti skrenuo na sebe dokumentarnim filmom „U'što igra?“. Film „pokriva“ tri dominantne teme koje su obilježile njegovo odrastanje u zadarskim devedesetima – heroin, košarku i rat

Ovih je dana veliko zanimanje zadarske, ali i šire javnosti, pobudio dokumentarac o zadarskim devedesetima koji fokusira tri žarišne točke: heroin, košarku i rat. Autor dokumentarca „U'što igra?“ je mladi Zadranin Branimir Kamber, humanitarac, glazbenik i youtuber. Dok se u Cinestaru tražila karta više, Branimir je „gostovao“ u našoj Školi i omogućio nam da u školskoj knjižnici pogledamo film koji progovara o tužnoj i bolnoj, ali pomalo i romantičnoj, ne tako davnoj zadarskoj prošlosti.

Humanitarac s Vošte

- **Kažeš za sebe da si „dite Vošte“. Opiši nam Voštarnicu iz tvog djetinjstva. Po čemu je pamtiš?**

Pamtim jako puno ljudi na ulicama. Pamtim puna igrališta. Vrijeme smo uglavnom provodili vani. Sjećam se i loših stvari: tuča i nereda, ponekad bi se među mladima pojavilo i oružje, bilo je dosta heroina na ulici. To poslijeratno doba bilo je vrlo intenzivno i žestoko, puno kontrasta.

Šira javnost te bolje upoznala kroz projekt „Mi ružni“. Objasni nam o kakovom je projektu riječ.

Projekt „Mi ružni“ posvećen je djeci s posebnim potrebama koju sam upoznao kroz humanitarni rad. Išao sam šakom u glavu, kontra svega. Obično svi tapšaju po ramenu i kao „svi smo super i svi smo jednaki“, a zapravo nismo. Odlučio sam zauzeti se za te mlade ljude od kojih svi okreću glavu. Namjerno sam rekao tu ružnu riječ „ružni“, a ljudima se svidjelo. Tako je krenuo projekt „Mi ružni“. Majice s natpisom „Mi ružni“ smo prodavali, a od dobivenih novaca financirali različite humanitarne akcije. Jednom invalidu smo kupili kvalitetne čizme, jednom djetetu madrac, a osmero djece slabijeg materijalnog statusa prvi put smo odveli na more. Bilo je toga još...

Dokumentarac iz inata

- Imaš svoj Youtube kanal. Kakve videe na njemu objavljuješ? Koja je njihova svrha?

Svrha mojih klipova je da svaki put, kada stisneš play, čuješ nešto korisno. Bilježim i objavljujem svoj život, putovanja na kojima sam bio i slično, a sve s ciljem da gledatelj nešto nauči.

- Ovih dana javnost zaokuplja tvoj dokumentarni film o Zadru 90-ih. Film se zove „U'što igra?“ Objasni nam taj izraz. Što znači taj naslov?

To ti je čista ulična šema. Izadeš vani i pitaš ekipu: „U'što igra?“, a oni ti odgovore: „Policija u điru!“ Ti onda odmah znaš kako se trebaš ponašati. Ili dođeš na basket, pitaš: „U'što igra?“, a odgovor bude: „Đerđa je doša na košarku.“ Ili dođeš u školu i pitaš: „U'što igra?“, a ekipa ti odgovori: „Profa je luda danas!“ i odmah ti je jasno što se događa. To je jedan kratki upitni oblik koji pokriva sva područja.

- Koji je razlog zašto si se odlučio snimiti dokumentarac o Zadru?

Iz inata! U Zadru i o Zadru, ako nije riječ o iznajmljivanju apartmana i skiperaži, nitko ništa ne stvara. Stvaralaštvo i umjetnost među mladima su

propali. Zainatio sam se i odlučio zabilježiti jedan dio zadarske povijesti i ostaviti je vama, mladima, da znate više.

● Jesi li odmah znao koje sugovornike želiš imati u filmu?

Ne. Imao sam ideju napraviti kratki, dvadesetominutni prikaz sa 2 sugovornika na svaku temu. No priča se širila. Za temu rata uzeo sam dva vojnika, a onda su mi rekli da u filmu trebam imati i majku poginulog branitelja, ženu, liječnika, medicinsku sestrzu, civila... Imao sam volje tražiti sugovornike i na kraju smo završili gdje jesmo.

Tuđi čovik nikad neće znat

● Navedi nam koji su naši sugrađani govorili u tvom dokumentarcu o Zadru 90-ih.

U temi o heroinskoj ovisnosti nisu poznata imena. O košarci su govorili legendarni Bore i Bute, vođe navijača, zatim navijači Gavro i Lemmy, kapetan momčadi iz 90-ih Jure Ružić i tada najbolji igrač Emilio Kovačić. Publicist i pjesnik Giovanni Matešić Jeremija i ratni zapovjednici Danijel Kotlar i Marko Čulina su govorili o obrani grada Zadra. Naravno, tu je i cijeli niz običnih, malih ljudi.

● Film prati zanimljiv plakat. Opiši nam ga. Tko ga je napravio? Zašto si kao grafit na plakatu upotrijebio stih Tomislava Ivčića „Tuđi čovik nikad neće znati“?

To je stih iz legendarne pjesme „Zapivajmo noćas u konobi“ s kojom se svaki Dalmatinac može poistovjetiti. Plakat je napravio fenomenalno Slavonac Josip Filipović – žućkasta povijest Zadra gleda na neki novi Zadar: košarka, meci i heroin.

● Film ima tri teme: rat, košarka i heroin. Zašto? Je li to jedini nazivnik pod koji se može svesti Zadar iz tog razdoblja?

Nije, naravno, ali to su najjači nazivnici. U ratu se gube životi i on tako aktivira društvo. Rat i heroin su donijeli jako puno patnje i o tome se jako puno pričalo. Košarka je, ne treba govoriti, luda strast u Zadru.

Dica drvarnica i ratnih podruma

● Koja su tvoja prva sjećanja na ratna zbivanja u našem gradu?

Kako si skužio da je rat?

Imao sam 6 godina, nisam znao što znači rat, ali moj se otac odmah pridružio Hrvatskoj vojsci. Budući da sam živio nasuprot Gradske knjižnice (na mjestu koje je bila kasarna JNA, op. a.), k nama su dolazili snajperisti čuvati mjesnu stražu. Tako sam video vojne odore i puške. Zavijale su se sirene koje su značile da moramo u šupu (sklonište, op. a.). U daljini su se čule detonacije. Nisam znao što je rat, ali sam osjećao da se oko nas nešto nevaljano zbiva.

● Jesi li se bojao za vlastiti život? Je li te bilo strah?

Nije me bilo strah. Moj brat, koji je tada imao 10 godina, imao je već razvijenu svijest da se tu gubi glava. Mi djeca smo jednostavno slušali naše mame i tate koji su nam objasnili da kad zasviraju sirene, treba pobjeći u podrum. Neću lagati da nam je u podrumu bila grozota. Znaš zašto? Bila nas je tamo masa. Zamisli 20 djece na okupu – to je nama slavlje bilo. Zbilja ne mogu reći da je rat na mene ostavio neku ludu traumu.

● Objasni nam kako je moguće živjeti mjesecima bez vode i struje?

Tih se nestaćica već malo bolje sjećam, valjda sam već bio malo stasao. Čuj, samo ču ti reći: kapa do poda našim mamama! One su sve izvukle. Uvijek smo imali vode u bocama, a kako se ta voda pojavila – to samo naše mame znaju. Svaka čast mamama!

● Objasni nam pojam „dica drvarnica“.

Dica drvarnica i ratnih podruma – u njima smo se skrivali jer su to mjesta koja će zadnja biti pogodjena. Uvijek će prije granata zapeti za neku zgradu na višim mjestima nego što će pogoditi ukopanu drvarnicu.

● Mržnja je široko rasprostranjena i nove generacije to pokušavaju ispraviti, no kako je tada sve izgledalo?

Pa je, mržnja je tada bila, nažalost, normalna. Svi smo pjevali Juru i Bobana, mada nismo znali tko su oni. To je tada bilo pomodno i, nažalost, normalno.

● Vraćaju li ti se kakva sjećanja iz tog razdoblja?

Vraćaju mi se sjećanja zajedništva. A kad smo zajedno, probleme i teškoće je lakše premostiti. Sjećam se ljudi koji se poštuju, sjećam se ljubavi. Manje smo tada jedan drugome crno ispod nokta vadili.

Grad koji je doktorirao košarku

● „Bog je stvorija čovika, a Zadar košarku“ – je li to točno? Objasni nam.

Košarku je stvorio James Naismith 1895., ja sam kineziolog pa znam. No, na našim prostorima Zadar je doktorirao košarku! Iako je riječ o pjesničkoj figuri, sa sigurnošću možemo reći da je Zadar stvorija košarku u Hrvatskoj.

Što tebi znači košarka? Znači mi puno. Košarka me držala dalje od problema. Trenirao sam je, svoje želje sam usmjerio prema tome da postanem košarkaš i da budem kvalitetan čovjek – nisam pušio, nisam pio, nisam se drogirao. Košarka je bila moj način iskazivanja, više sam cijenio broj zabijenih koševa nego tuče.

● Jesi li Tornadovac?

Danas nisam, ali u mladosti jesam. Nisi mogao živjeti u Zadru, a ne biti Tornadovac. To ti je vrlo jednostavno!

● Prepostavljam da si nebrojeno puta uživo, sa službenog razglosa, čuo pozdravnu rečenicu: „Dobrodošli u Jazine, hram hrvatske košarke!“ Opiši nam atmosferu u toj legendarnoj dvorani. Je li istina da su Jazine redovno bile dupkom pune i 3 sata prije početka utakmica?

Evo, naježio sam se! Što da ti kažem kad si ti sve rekao?! Legendarne Jazine su imale 2400 sjedećih mjesta, a ja kupim kartu broj 4190! Što da

ti kažem više? Uvijek je bilo krcato ljudi unutra, nisu postojali prozori, a u dvorani se pušilo, palile su se baklje... Nema zraka, nema klime...

Luda strast

- **Koja je tebi utakmica ostala u sjećanju i zašto?**

U Jazinama se 1998. igrala utakmica bez publike jer je Zadar bio kažnjen. I onda se spontano dogodio Zadar Open – 30 000 ljudi se okupilo na Đilu, ispred dvorane, pod moto: Kupi ulaznicu, ne idi na utakmicu! A trebaš znati da je Zadar grad koji se ne može režirati! Spontano! To je događaj koji me emocionalno razvalio.

- **Koje je tvoje mišljenje: je li Tornado 6 igrač KK Zadra na terenu?
Može li KK Zadar bez Tornada, tj. je li riječ o svojevrsnoj simbiozi?**

Naravno! KK Zadar je nezamisliv bez Tornada. Nije isto igrati u punoj ili u praznoj dvorani, navijači nose igrače.

- **Koliko je košarka bila važna Zadranima, tj. je li sve završavalo po zaključavanju ulaznih vrata u dvoranu ili se igra nastavljala i dalje, po kvartovima?**

Igralo se dan – noć! Samo sam čekao basket! Vid sam izgubio škiljeći dok sam po mraku igrao kod Pet nebodera, na Muhi. Mater me molila da dođem doma. Najgore mi je bilo kad mi roditelji ne bi dali izaći vani.

- **Kako vidiš današnju zadarsku košarkašku situaciju? Je li pohlepa za novcem uništila sport?**

Stalno se vuku neki repovi iz prošlosti. Kad je Todor Gečevski igrao u Zadru, igrači su imali plaću 30 000 eura mjesečno. To je netko morao platiti. Taj netko smo svi mi. Normalno da onda više nemaš onaj zanos u gradu. Stvar nije držala vodu i morala je propasti. Sada se ponovno trebamo podići iz mulja, a koliko će vremena za to trebati – nažalost, ja to ne mogu odgovoriti.

● **Misliš li da je grad „izgubio“ svoju titulu Grada Košarke?**

To je činjenica! Po meni, najveća greška u povijesti moderne zadarske kulture bila je premještanje iz Jazina na Višnjik. To je najveći poraz jer se time izgubio jedan teatar. Jazine su pojam! Ja bih radije Donat premjestio nego Jazine! To ti je isto kao da netko Liverpoolu makne Anfield! Nemoj ga micati, tamo je di je i pusti ga!

Heroin dolazi s oružjem

● **Devedesetih je u Zadru bilo jako puno heroinskih ovisnika. Kažu da je heroin bilo moguće nabaviti na svakom kantunu. Koliko je ta činjenica povezana s ratnim zbivanjima u našem gradu? Jesi li zbog toga heroin uvrstio u svoju tematsku trilogiju?**

Tada sam bio mali, a oko sebe sam gledao „hodajuće zombije“. Kasnije sam istraživao i otkrio da heroin dolazi s oružjem na mjesta gdje je društvo najranjivije. U Zadru je bio rat i taj se opijat, nažalost, nije mogao izbjegći. Bilo ga je doslovno na svakom kantunu.

● **Jesi li poznavao nekog ovisnika u tom razdoblju? Je li ta osoba još uvijek živa?**

Poznavao sam ih oko 40. I danas ih poznajem dosta, 30% njih je na heptanonima, a to je najgora stvar. Kao, nisu više na heroinu – moš' mislit! A stvorili su supstitucijsku ovisnost. Njih 30% se izvuklo, žive najnormalnije živote i za njih nikada ne bi rekao da su bili džankiji. Jedna trećina njih i danas vodi bitke povezane s konzumacijom.

● **Je li ti poznato kakvo je stanje u gradu danas po pitanju droga? Je li se broj ovisnika smanjio ili povećao u odnosu na 90-e?**

Dok sam snimao film, razgovarao sam i s ljudima koji su vaši vršnjaci. Kažu da heroina više nema, da je nestao s tržišta, a zamjenile su ga sintetičke droge. Također, kokain je sveprisutan.

● **Koju poruku nosi tvoj film vezano uz konzumaciju droga?**

Bez lažne patetike, film pokazuje kako ti ljudi izgledaju, a izgledaju strašno. Mislim da je to dovoljno da svatko sam sebi kaže: „Ja neću takol“

Krema društva

● **Mnogi kažu da se 90-ih živjelo humanije nego danas. Smatraš li i ti da su to, unatoč ratnim zbivanjima i raširenoj heroinskoj ovisnosti, ipak bila romantična vremena?**

Bila su to romantičnija i toplija vremena za cijeli svijet, a Hrvatska nije izolirana sredina.

● **Što bi ti poručio našim učenicima, mladim Zadranima, za kraj?**

Samo pozitivno! Normalno je da se protivimo, normalno je da nam roditelji i profesori idu na živce. I ja vam nekad idem na živce. To je najnormalnija stvar. Proputovao sam 6 kontinenata i zaključio da ste vi krema društva. Vaši roditelji, profesori, prijatelji – mi smo krema društva! Zašto? Zbog gena, ozračja, hrane, vode koju pijemo iz špine... Svi smo mi krema svjetskog društva! Budite ponosni zbog onoga tko ste i što ste!

JANA VIDEKA

4. razred

Prva gimnazija, Split

Voditelj: Ivica Šušić

DVA MJESECA NAKON ZATVARANJA VANJSKOG DIJELA SPLITSKE RIBARNICE

ČA JE KO PEŠKA

Početkom prosinca prošle godine Državni inspektorat i Veterinarska inspekција zabranili su da se do dalnjeg riba prodaje na otvorenom dijelu splitske ribarnice, popularne peškarije. Najavljen je preuređenje. Do kada će ono potrajati i kako će se sve to završiti? Ostaje nam čekati.

Zgrada splitske peškarije izgrađena je 1890. u secesijskom stilu i zaštićeni je spomenik kulture. Starija je i od „Hajduka“ koji „živi vječno“. Nalazi se uz najprometniju Marmontovu ulicu, nadomak Rive, a do nje je zgrada Splitskih toplica. Zahvaljujući upravo tim sumpornim toplicama, splitska peškarija je prepoznatljiva kao jedina koja je bez muha. Njih tu nećete naći ni u najtoplji ljetne dane. Slane srdele su se držale u drvenim bačvicama i redovito se kupcima stavljale u škartoce ili omotavale u drugi prigodan papir, najčešće onaj od vreća brašna. Ona je za ribare bila kao svetinja jer mnogi mogu upravo tom prostoru zahvaljivati jer su od njega živjeli, a i oni koji su čekali jedanaestu uru kada bi došle nove kašete srdeća, friških i jeftinih. Ta srdela je u gladna vremena othranila mnoge obitelji koji nisu mogli platiti bolje bokune. Ribarnica je bila i ostala jedno od glavnih sastajališta i čuvala onaj prepoznatljivi duh grada. To je bilo poznato i gostima i ne vidim razloga zašto bi ribarnica, odnosno onaj dio na otvorenom, vrijeđala ičiji ukus i koji zakon to može zabraniti. Eto, izgleda da može. Inače, do otvaranja ove ribarnice, riba se prodavala na bancima poslaganim ispred crkve svetoga Frane. Nakon otvaranja, prodavači

su još dugo sa svojim bancima izlazili i na samu ulicu i nikome to nije smetalo. Bilo je to mjesto za trgovinu, ali i mjesto za druženje. Lijepo je bilo čuti kako viču: „Ajmo, sinjorina, srdela, srdela...evo škampi, uteć će mi iz kašete...“ Splitu je peškarija davala neku specifičnost i ovakvim zavaranama mu ubijaju dušu. Peškarija je bila jedno od središnjih sastajališta u gradu. Jer tu se nije samo kupovala riba, još važnije je bilo sresti prijatelje i s njima pročakulati. Nije bilo mobitela s kojih se javljamo sa svakog kantuna pa se možemo naći bilo gdje. Najveća vjerojatnost da se poznanici sretnu bila je baš tu. A onda ubičajeno: „Ko je bija najboji igrač na jučerašnju utakmicu i dokle će uprava držat onakega trenera, kakva je koja pisma na festival, ča radidu ovi u Banovinu i ča se to s nama, judi moji, događa?“ Zatim kupiti malo srdelica i pivajući šotovoće Oliverova „Picaferaja“, polako Križevom kalom, kući.

Što se krije ispod banka

I tako namjeravajući napisati ovaj članak danima hodam oko ribarnice motreći što se događa i slušajući što ljudi komentiraju. Na trenutak opet sam znatiželjna djevojčica koju je djed često vodio na ovo mjesto i obilazio banke u potrazi za dobrim komadima ribe. Dobro je znao što je izloženo, a što se krije ispod banka. Doduše, i sad se nadvikuju prodavači: „Friška srdela! Friška srdela! Evo mola, sad je skinut s parangala! Izvolite sinjorina, za vas je jeftinije...“ Ribari u brzini donose nove kašete i uz uobičajenu beštimu opominju kupce da se maknu kako bi mogli proći. I sad gledam friške orade čije se oči još cakle i škampe koji se migolje. I sad se u zraku miješa vonj morske soli i friškine te pri izlazu iz zatvorenog dijela ribarnice stoji čovjek koji će vam za sitne novce ribu očistiti. Ali, na vanjskom dijelu, tamo gdje su glasovi najviše odzvanjali, popločana praznina i neobična tišina. Na tom dijelu Marmontove ulice na redu su druge teme. U mislima mi odzvanjaju stihovi popularne pjesme: „Ribe za gradele, ribe za lešadu / Bilo je i za one ča u podne doći znadu.“ Mnogi su znali da i u to vrijeme znaju doći kašete friške srdele, a znatno jeftinije. One su se uvijek raspačavale na onom vanjskom dijelu koga više u toj

funkciji nema, a do dalnjeg ni u kojoj drugoj. Slušam dvije gospođe koje vrzmajući se između banaka u zatvorenom dijelu ribarnice, u tjesnom prolazu razgovaraju: „Sad smo deboto ka srdele u sauri“ – reče jedna pokazujući na kantu usoljenih srdela.

Neću politiku u svoju peškariju

I eto, splitska je peškarija, to kazalište u malom, srezano i ostalo bez vanjskog dijela, svojevrsne pozornice. Izgleda da se i tu ušetala politika. S obzirom da vanjski dio ribarnice ima samo montažni krov, a nekada nije bilo nikavoga, taj prostor nije u skladu sa zakonskim odredbama za higijensku prodaju namirnica, odnosno ribe. Koncesionari su pokušali uvjeriti sve dotadašnje prodavače kako će za njih biti mjesta u unutarnjem dijelu peškarije, ali je odmah uslijedilo povećanje cijena. Za metar banka koji je donedavno koštao 50 kuna cijena je udvostručena. I sve po zakonu. Obični puk se pita po kojem i čijem. Obećano je da će se svi nedostaci sanitati i u skoro vrijeme dovesti u red. Ribarnica bi u ovoj godini trebala dobiti „novo ruho po europskim standardima“. Postavlja se pitanje tko je zapravo odgovoran za ovaj nagli prekid prodaje na otvorenom i kome je to smetalo. Zašto su koncesionari tri godine odgađali ostvarenje minimalnih tehničkih uvjeta za prodaju ribe na otvorenom. To su donošenje ledomata na vanjski dio ribarnice, te da se na štandovima mora nalaziti led. Saznalo se i to da je Udrženje obrtnika željelo financirati jedan od velikih ledomata, ali to se nije uspjelo realizirati. Očito je da se poslije navedene zabrane i broj ribara, odnosno prodavača, smanjio. Kako se govori, mnogi su se okrenuli drugim mjestima prodaje: restoranima i prodajnim lancima. Izgleda da je politika ulizla i u našu peškariju. U ljudskoj prirodi je žaliti za starim, ali možda se s pravom govori da to nije više ona ista peškarija na kojoj su se osim kupovine friške ribe mogla čuti i najfriškija zbivanja u gradu i okolini. Ona je bila centar događanja. Ono što je za mlade bilo „sist na rivu i popit kavu“ to je za starije „učinit dir po peškariji, pročakulat i bacit koju batudu“. Izgleda da su sada zakinuti i galebi koji bi se povremeno zaletjeli na banak i ukrali koju srdelicu. Što su oni jadni krivi za naša prepucavanja?

Karte su podijeljene

Grad Split, koji je vlasnik ribarnice, i nadležne konzervatorske službe, obećali su da će „pokušati naći način da se zadovoljavanjem svih zakonskih normi riba u skoroj budućnosti ponovno počne prodavati na otvorenom dijelu koji bi se u suradnji s nadležnim institucijama uredio za prodaju“. Lijepo je to sročeno. Čini mi se da se tu javlja više nadležnih, a kad je tako onda to zna krenuti u drugom smjeru. Pogotovo kada krenu natječaji za izvođače. Govori se da ribari negoduju jer oni koji imaju i po dva broda dobili su jedan banak, a drugi koji nemaju ni obrt imaju po tri. Obećano je da će se „nastojati naći rješenje da bude prihvatljivo svima – i prodavačima i građanima“. U gradskom proračunu za 2019. predviđena su sredstva za izradu projektne dokumentacije, a u proračunu za ovu godinu predviđeno je deset milijuna kuna za rekonstrukciju ribarnice i tržnice, tj. Pazara. Zadržala bi se stara arhitektura i samo bi se prilagodila novim standardima. Još je samo potrebna potpuna suradnja koncesionara, grada Splita i konzervatora. Arhitekti poručuju kako je važno „ne srljati u gotova rješenja“. Zvući lijepo, ali ne znam koliko uvjerljivo. U svakom slučaju, tu smo gdje jesmo. Karte su podijeljene. Koliko su promiješane i „čaće ko peškat“ ostaje nam vidjeti. Bojim se da građani, „obični smrtnici“, kao i mnogo puta do sada – ne izvuku lišinu. Živi bili pa vidjeli.

ELA MARENĐIĆ**4. razred**

Gimnazija Petra Preradovića, Virovitica

Voditeljica: Vera Žužić

BRZA MODA I ZAŠTO JOJ JE POTREBNO STATI NA KRAJ

Svake godine 92 milijuna odjevnih predmeta završi na odlagalištima otpada. Usaporete to s ormarima naših baka koje su mogle svu svoju odjeću strpati u kovčeg. Godine 1985. prosječni zapadnjački kupac kupio je 31 komad odjeće, a danas je broj dva puta veći. Što se dogodilo? Ukratko – konzumerizam i materijalizam: potreba da imamo što više, da gomilamo predmete i time pokažemo moć i bogatstvo, stečeni osjećaj pripadnosti, vrijednosti i sreće kada kupimo nešto novo.

Bolest modnih korporacija

Sve je popularniji trend „brze mode“ i svi u njemu sudjelujemo kupujući u trgovinama poput H&M-a, Zare, C&A-a, Primarka i sl. Pojava je to koja se javila kasnih 80-ih i ranih 90-ih godina 20. stoljeća kada su glavne slavne osobe bile modeli na pistama. Upravo se brzom modom pokušava postići smisao trenda te sezone: sjena najnovijeg hita za znatno jeftiniju cijenu. Marketing svih trgovina daje kupcu osjećaj da je odjeća nešto što brzo kupi i brzo se kupljenoga i riješi – nešto zamjenjivo i jeftino na način da se o kupnji ne treba ni promišljati. Većina je ljudi žrtva toga mentaliteta zbog čega svako naše proljetno ili zimsko čišćenje otkrije nekoliko komada odjeće na koje smo potpuno zaboravili. Najgore od svega je to što za takve tvrtke rade djeca i mlađe žene iz siromašnih zemalja u tvornicama s lošim uvjetima za minimalnu plaću. Poznato je da rade bez pauze i po 16 sati dnevno. Kupovinom majice iz Zare kupac podržava loše uvjetne radnike, a da toga nije ni svjestan. Budući da je u odjeći sve veći udio

poliestera i elastina, a manji pamuka, nekim odjevnim predmetima treba preko 200 godina da se u potpunosti razgrade. Ekološki problem javlja se i zbog toga što 8 % efekta staklenika nastaje zbog tvornica odjeće i obuće. Pojam potražnje gotovo je potpuno izumro. Proizvodi se previše, pa se gura rasprodaja samo da se njime riješe zalihe odjeće koju nije ni trebalo proizvesti. Postoje rješenja za ovaj problem. Multinacionalnim kompanijama nije stalo do ekologije, stoga je jedini način da im se stane na kraj upravo da ih se bojkotira. Vrlo je teško sve kupovati od manjih proizvođača, no uz pomoć interneta i to je moguće. Naravno, bolje je kupiti od takve tvrtke i imati predmet godinama nego baciti ga na kraju sezone.

Zakrpama protiv etiketa

Još je jedan važan čimbenik, koji se često zanemaruje, cijena po jednom nošenju. Prije su ljudi zašili i zakrpali potorganu odjeću, a mi je danas najčešće bacamo upravo zbog tog neostvarenog osjećaja između nas i naše odjeće i zbog jeftinog materijala koji nam se ne čini vrijednim popravljanja. U posljednjih nekoliko godina sve su češće tvrtke i brendovi koji proizvode od kvalitetnih materijala, plaćaju svoje krojače pravedno i po zasluzi (zbog čega je cijena dvostruko veća nego u trgovina koje se mogu naći u šoping-centrima). Potpuna suprotnost brzog modi minimalizam je u formi kapsulnog ormara, tj. ormara koji se sastoji od malog broja odjevnih predmeta za jednu sezonu i tako potiče pojedinca da nosi sve jedanko i bolje upozna svoj stil, želje i potrebe.

Druga ruka ruku mije

Second hand prodavaonice nude kupcima dobro očuvanu ili potpuno novu odjeću po nižim cijenama. Iako su se u SAD-u javili 1920-ih, tada su, pa sve donedavno, širili određenu stigmu. Kupci su bili ljudi koji si nisu mogli priuštiti ništa bolje ili skuplje, a roba kojom se trgovalo nije bila toliko očuvana ni čista. Nažalost, u Hrvatskoj dosta ljudi i dalje ima ista očekivanja. S obzirom na to da je kupovanje iz druge ruke popularnije među mladima, na društvenim mrežama javljaju se stranica na kojima

pojedinci samostalno prodaju svoju odjeću koju više ne nose i to je neka podvrsta *second hand* trgovine i ujedno najbolji način da se riješi problem odlaganja odjeće. Umjesto da kupujemo novo i kvalitetnije, prvo bismo trebali do nepovrata istrošiti ono što je još u rotaciji, sakriveno u ormari-ma i ostavama. Na taj način ne čuvamo samo novac u svom novčaniku ni prostor u svom ormbaru, već i planet Zemlju. Modna industrija čini desetinu svjetskih emisija ugljika i drugi je najveći iscrpljivač svjetske zali-he vode. Proizvođenje jedne majice zahtijeva jednaku količinu vode koju prosječan čovjek popije u tri godine, a za traper hlače taj se broj popne na deset godina. Iako je pamuk lakše razgradiv nego umjetni materijali poput poliestera i elastina, samoj je biljci potrebno mnogo vode da uro-di plodom.

Kako pomoći?

Ako ste prepoznali svoje navike u ovom članku, postoji nekoliko načina na koje možete pomoći:

1. očistite svoj ormara i dajte/prodajte odjeću koju ne nosite
2. ne kupujte odjeću koja vam nije potrebna samo zato što je jeftina ili na srušenju
3. kupujte *second hand*
4. potrgano ne bacajte, nego zašijte
5. uživajte znajući da se vaša odjeća neće naći na odlagalištu čekajući dvjestogodišnju razgradnju.

TEA ŠMITRAN

2. razred

Srednja škola „Vladimir Gortan“, Buje

Voditeljica: Dunja Janko

INTERVJU S POSLJEDNJOM KRLEŽINOM NJEGOVATELJICOM

PACIJENT MIROSLAV KRLEŽA U DRAMI ŽIVOTA

Gospođa Blanka Vulin, glavna medicinska sestra umaškoga staračkog doma, na početku svoje karijere bila je Krležina stalna njegovateljica u rodnom Zagrebu. Ispričala nam je sjećanja na posljednjih šest mjeseci njegova života koja je provela živeći u njegovu stanu, na Krležinu Gvozdu.

Povod ovome intervjuu bio je razredni posjet Memorijalnom centru Miroslava i Bele Krleže. Netaknute prostorije, zamrznute u prošlosti, i sačuvani predmeti ostavili su jak dojam. Veliki književnik postao nam je bliži i stvarniji.

Svi mi nosimo zastave, ali su najteže borbe u sutoru kad se osjećaju sakriveni zakoni života kao olovo i kada je teža teška kao grob.

Krležin citat priziva razmišljanja o kraju i otvara pitanje o smrtnome umjetniku i njegovu besmrtnome djelu. Nepoznate sitnice o samom umjetniku kriju još samo svjedoci vremena.

Jedinstvena prilika ukazala se nakon usputnoga komentara našega razrednog kolege koji je ustvrdio da je njegova majka bila piščeva njegovateljica

i da je baš u tom stanu živjela neko vrijeme, a gospođa nam je potom prisla datu intervju.

Teški ste kao i Vaše knjige

- **Cijeli radni vijek proveli ste u zdravstvenom sektoru. Kako su izgledali počeci Vaše karijere?**

1981., odmah nakon mature, zaposlila sam se kao njegovateljica. Tadašnjem Centru za kućnu njegu obraćali su se pacijenti raznih staleža, od onih običnih građana do gospode. Neki od naših poznatijih pacijenata u to vrijeme bili su Krleža i Augustinčić, kipar. Od početka službe prakticirala sam bihevioralni pristup, brigu o fizičkome i o psihičkome dijelu. Počela sam raditi sa starijim ljudima, a i dandanas radim s njima.

- **Jeste li čitali Krležu prije nego što ste ga upoznali?**

Jesam, da, ali samo u školi... Nisam voljela njegove knjige. Bile su mi užasno teške, onako pune germanizma, s tematikom iz prošlosti. Ipak, Gospoda Glembajevi su mi se sviđali. Imala sam kolegice koje su ga obožavale, a ja sam ga gledala kao običnog pacijenta. Jednom sam mu i rekla: Teški ste kao i vaše knjige. Na kraju, u stanu prepunom knjiga nije mogao više ni čitati ni pisati. Za uspomenu mi je dao tri svoje knjige koje čuvam.

Bila sam jedina koju nije otjerao

- **Kakav je bio pacijent?**

Umjetnici su drugačiji od običnih ljudi. Imaju pomaknutu percepciju. Kada sam ga upoznala, bio je star, bespomoćan čovjek. Nije mogao sam ustati iz kreveta. Pomagala sam mu u tome iako mi je zabranjivao. Trudio se sve sam obavljati. Kada nešto ne bi uspio napraviti, bio bi ljut, svi oko njega bili su krivi što on to ne može. Uvijek je bio mrk i nikad nije gledao direktno u vas. Nije dopuštao da se radi oko njega, npr. čisti. Smjela sam

ga samo odvesti do kupaone. Uvijek bi me bilo strah da će pasti i ozlijediti se, ali nisam smjela ući. Čovjek sve treba raditi sam dokle može.

● **Posebno ga se tretiralo zbog slave?**

Svaki od poznate gospode imao bi svoju stalnu postavu, sestru i dvije njegovateljice. Inače, imala bih šest pacijenata, ali kad sam ušla u njegovu stalnu postavu, njegovala sam samo njega.

● **Kakav je bio prema Vama i drugim zaposlenicima?**

Na početku smo imali strogo poslovan odnos. S njim su živjeli gospođa Ivka i vozač Josip. Ona ga je dobro poznavala, znala je pravila ponašanja, prema njemu se odnosila s ogromnim poštovanjem. Bila mu je domaćica oko 20 godina. Ukratko, bila je bog i batina. Nisam smjela biti previše znatiželjna, pričati, trebala sam raditi točno ono što se od mene tražilo. Trebala sam izlaziti natraške da me može vidjeti. Imao bi zvonce s kojim bi me pozivao. Sa zaposlenicima se odnosio po principu gospodar i služba. Ipak, slušala sam jer sam tako bila odgojena. Kod njega su se promjenile tri ili četiri njegovateljice, a ja sam ostala zadnja. Bila sam jedina koju nije otjerao.

Stani, Bela!

● **Jeste li se ikada posvađali?**

Da. Naime, jednom me pozvao da mu donesem čaj koji je potom malo htio, a malo ne. Tad je u meni nešto prekipjelo. Uzela sam taj pladanj i nabila mu ga na stol.

– Znate kaj gospodine, mene vani čeka 6 pacijenata, a ja se ovdje zafrkavam s Vama, starim gospodinom. Znate, ja sad mogu otići odavde.

Bila sam baš ljuta, okrenula sam se. Bila sam spremna otići. Tad mi je rekao:

- Stani, Bela!
- Gospodine, ja vam nisam Bela.

– Blanka si, to ti dođe na isto.

Odonda smo nas dvoje postali dobri i krenuo mi se otvarati. Dopuštao mi je da mu ne persiram, ali to nisam mogla. Jednom sam čak i doručkovala s njim u salonu. Naučio me par sitnica na klaviru. Bilo mu je dosta toga da mu se svi klanjaju. Rekao je da mu je baš trebao netko da mu kaže:

– Alo, stari, dosta!

● Je li inače bio zatvoren u komunikaciji prema ljudima?

Pa bio je specifičan, samozatajan, nije volio puno pričati o sebi, kao jedna školjka. S njim sam bila u istom moru, zajedno smo plivali pa se ta školjka, malo-pomalo, otvarala. Bio je užasno kritičan, svestran, pun znanja o politici, društvu, svemu...

● Poznata je velikom ljubav između Miroslava i Bele Krleže. Je li Vam je spominjao?

A da... Njegova Bela. Bela se nije spominjala, osim ako on nije pričao o njoj. Ona mu je bila svetinja. Nitko nije smio dirati njezine stvari. Spavala sam u njezinoj sobi, u njezinu krevetu. Sjećam se koliko mi je to bilo neugodno, njezina slika me gledala sa zida. Užas! Tamo je bio i jedan toaletni stol na kojem se nalazio njezin češlj, parfem, kopča. To se nipošto nije smjelo premještati ili dirati. Kako je ona ostavila, tako je moralо ostati. Volio mi je pričati o njoj, kako su se upoznali i slično.

● Je li primao posjete?

Ponekad. Kod njega se nije moglo baš tako lako doći, jedino uz nájavu. Goste je primao isključivo u salonu za goste, ja se pred njima nisam smjela pojavljivati. Sjećam se raznih političara, glumaca, poput Rade Šerbedžije ili Zlatka Viteza.

● Rutina je bila važna u njegovoj svakodnevici?

Da, pio je čaj na svome balkonu u točno 17 sati, kao Englezi.

Neka padnem, dignut ču se!

● Kako je podnosio bolest i sjećate li se njegove dijagnoze?

Muslim da je imao rak prostate. Nikada nisam imala pristup njegovim papirima. U bolnici je bio smješten na odjelu urologije kod prof. Padovana. Na kraju je ostao nepokretan, bespomoćan. Nije volio pričati o svojoj teškoj bolesti. Jednom sam mu rekla: – Gospodine! Past čete! – a on mi je odgovorio: – Neka padnem, dignut ču se!

● Sjećate li se dana kad je umro?

Da, bila sam s njim u današnjem KBC-u Sestre milosrdnice. To je bilo jedne noći dok sam bila dežurna. Umro je u snu, ne znam je li patio. Otišla sam na pogreb jer je bio moj pacijent i htjela sam da naša priča dobije kraj. Zato i inače odlazim na pogrebe svojih pacijenata. Na pogrebu je bilo puno ljudi i sahranjen je na Mirogoju, uz svoju Belu.

● Mislite li da se plasio smrti?

Ne, nije se bojao smrti, to je sigurno. Jedva je čekao opet biti s Belom.

Svaka budala može napraviti dijete, ajde ti napravi kišobran!

● Pamtite li se kakvu anegdotu?

Jednom smo sjedili i pričali. Ja sam tada bila zaručena, i on me je upitao:

– Mala, bi li ti htjela imati djecu?

– Pa da!

– Koliko?

– Troje!

– Baš si blesava.

– Zašto?

– Pa svaka budala može napraviti dijete, ajde ti napravi kišobran.

Tada mi je to bilo čudno, a danas mi je smiješno. Imam troje djece, ali kišobran još ne znam napraviti.

ERIKA PIRIĆ**4. razred**

Klasična gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Ivana Črnelč

PRIKAZ ŽIŽEKOVE ANTIGONE**SOFOKLOVA ANTIGONA U RUKAMA
OPASNOGA FILOZOFA**

Progоварajući o pitanju slobode, autoriteta i opresije u različitim političkim sustavima u doba kada su zviždači poput Juliana Assangea i Edwarda Snowdena u egzilu zbog raskrinkavanja vlada, Antigona u Žižekovoj (re) interpretaciji postaje itekako aktualna.

U povijesti drame Antigona je postala arhetip odupiranja zakonima vladajućih. Svojom tvrdoglavosću uspjela se uzdignuti iznad zemaljskih zakona postajući neiscrpnim izvorom zapadnjačke misli. Po narudžbi HNK-a Slavoj Žižek napisao je etičko-političku vježbu nastojeći povezati grčki klasik s našim raspadajućim vremenom. Kako sam kaže, klasično djelo može se održati na životu samo ako se prema njemu odnosi kao prema nečemu „otvorenom“ što gleda prema budućnosti – Žižek upravo to čini nudeći gledateljima tri moguća ishoda drame te pokušavajući potaknuti gledatelje na buđenje građanske svijesti. Zajedno s njemačkom redateljicom hrvatskih korijena Angelom Richter Žižek donosi vizualno-misaonu po-slasticu koja nikoga ne ostavlja ravnodušnim.

Trostruki život Antigonin

Ključan trenutak drame rascijepan je na tri moguća ishoda. Prvi je vjeran Sofoklovu originalu: Kreont se predomisli, no prekasno te to vodi do lanca (samo)uboštava. Nitko ne pobjeđuje osim konflikta samog. Tebanci ostaju bez kralja, a zbor u nastajanju kaosa hvali Antigoninu ustrajnost

– fiat iustitia pereat mundus... Drugi kraj prikazuje posljedice Kreontova popuštanja Antigoni, njezin triumf nad imperativima koji Žižek tumači s pomoću Brechtove pohvale pragmatizmu: vladajuća klasa može si priuštiti kršenje pravila dok obični puk plaća cijenu za to. Oba završetka preispituju odnos zakonitosti i moralnosti: zanemaruje se patnja stanovnika Tebe, onih koji najviše stradavaju u oba slučaja.

U trećoj verziji kraja zbor postaje aktivan sudionik radnje. Redateljica uspješno razbija četvrti zid: kor postavlja među publiku, naglašavajući tako njegovu isprepletenost s ulogom naroda. Na vrhuncu rasprave Antigone i Kreonta zbor istupa te ih prekorava zbog besmislena sukoba preuzimajući vlast u svoje ruke, namećući vladavinu prava, uspostavljajući narodnu demokraciju u Tebi te osuđujući „elitu“ na smrt. Ovakav završetak nudi revoluciju kao mogući odgovor naroda eliti, no upravo se u njemu skriva zamka jeftinog parapolitičkog aktivizma. Žižek poručuje da je važno promatrati stvari iz perspektive udaljene od središnjeg lika, pa u posljednjoj mogućnosti nema mjesta suošćećanju s elitom (što uključuje i Antigonu). Empatija i osjećaj ljudskog dostojanstva koji su sastavni dio klasične tragedije na ovom mjestu prepusta mjesto širem shvaćaju problemu: treba u obzir uzeti masovna stradanja malih ljudi (o kojima mediji često sustavno šute), a ne pojedinačna stradanja elite.

Odvajanje od antike futurističkim prikazom

Predstava se otvara hrvatskom himnom koja služi kao podsjetnik da je prikazani sukob moguć u svim oblicima uređenog društva. Na sredini pozornice nalazi se transparentna kocka koja funkcioniра kao zaseban lik. U početku služi kao ogledalo publici koja je nasumično snimana i prikazana na velikom zaslonu čime postaje izravan sudionik predstave, a samim time i dio njene problematike. Ispred kocke izgovaraju se najvažniji dijalozi, zatim ona preuzima zadaću Antigonina zatvora, a kasnije postaje grobnica elite koja stradava od ruke naroda. Kocka preuzima i ulogu sudbine koja je pokretač radnje u mnogobrojnim antičkim djelima.

Važan segment u predstavi je zaslon u pozadini na kojem su prikazani Polinikov pokop, Zborov revolt te bezuspješan pokušaj bijega elite. Za snimke je zaslужan Jonas Link, no zbog pretjerane upotrebe zaslona predstava ostavlja dojam konceptualnog filma čije je dijelove ponekad teško pratiti. U trenutku prestanka kronološkog slijeda predstave i početka posrednog debakla usustavljene harmonije na zaslonu se počinju pojavljivati kratke snimke ljudske autodestrukcije prikazane motivima štakora. Tako snimka rušenja „Blizanca“ zajedno s čitanjem lajtmotiva predstave ostavlja paradoksalno snažan doživljaj: Mnogo je začudnog i demonskog na svijetu,/Ali ništa nije tako začudno i demonsko kao čovjek./Ovladao je govorom i razmišlja brzinom vjetra,/Uvježbao je osjećaje za život u zajednici (!)

Čovjekova je sudbina čovjekov karakter

U dočaranju vladarske okrutnosti, a s druge strane brižnog očinstva, Mislav Čavajda kao Kreont uspješno balansira između dviju krajnosti, između ostalog, s pomoću kostima Silvija Vujičića. ‘Odjeven’ u crne šljokice, Kreont/Čavajda okaljat će svojom egocentričnošću, odnosno crnom bojom svoga kostima, svakoga s kim dođe u doticaj. Filip Vidović u ulozi Hemona progutan je u pretjeranoj patetici kojoj je uzrok tobоžnja ljubav prema Antigoni, dok je Luca Anić u ulozi Ismene (čak i za tako plah lik) prepasivna. Alma Prica donosi snažnu izvedbu proroka Tiresije. Kostimi i šminka dobro koreliraju s karakterima likova (npr. uredna Ismenina frizura u kombinaciji s ružičastom haljinom upućuje na njezinu staloženost, dok s druge strane Antigona u žutoj, upadljivoj haljini, razbarušene frizure predstavlja beskompromisnu buntovnicu).

Značenje Antigonina imena (anti- i -gonija = nesavitljiva, ona koja se protivi majčinstvu) navodi na zaključak da Antigona nikada neće biti spremna pokoriti se nadmoćnoj volji muškaraca. Iako ženska emancipacija nije u prvome planu, redateljica se pokušava dotaknuti i te teme jer, iako antička drama poznaje žustre i jake žene, Antigona je jedini primjer žene koja se svojim glasom koristi politički. Premda je Antigona lik koji

remeti tradicionalan poredak, ona je prvotno drama neuspjelog simboličkog obreda – bezuvjetno ustraje u svom simboličkom zahtjevu iako je upravo ta njena strast nagon za smrću u najčišćem obliku. Još dok je živa, Antigona za sebe tvrdi da je „hodajući mrtvac“ jer je isključena iz socio-simboličkih koordinata. Prema tome, Antigonu se može tumačiti kao junakinju koja progovara u ime onih čiji se glas ne čuje ili kao „junakinju“ koju je nadvladao njen narcisoidni karakter. Zbor koji tvrdi da se Antigona počela buniti tek kad je izgubila svoju igračku (Polinika) proziva je upravo zbog toga, no publika sama mora procijeniti tko je zapravo Antigona.

Tko je kriv? Kojim bi putem trebalo poći?

Žižek tvrdi da je pobjeda Zbora happy ending per se, ali svojim javnim nastupima često kritizira takav oblik aktivizma postavljajući pitanja: „Što je s danom nakon revolucije? Je li Teba zaista u sigurnim rukama Zbora?“ Nema jednostavnog odgovora. Ipak, Žižekova Antigona poziva na refleksiju jer čovjek u konačnici odlučuje o svojoj судbini, sam se izlaže riziku i pogibelji. Iako filozofija danas ne utječe na društvo toliko izravno kao u prijašnjim stoljećima, Žižek provocira dosadašnji način razmišljanja spašavajući marksističke ideje s pop-kulturom, psihanalizom i antičkom tragedijom, zaslužujući titulu jednog od najopasnijih filozofa Zapada. U doba apolitičnosti, tištine medija i sve osjetnije posljedice globalnog kapitalizma Žižek poziva na sagledavanje šire slike i postavljanje pravih pitanja približavajući HNK vodećim europskim kazalištima.

DORA ŠMIT**3. razred**XI. gimnazija, Zagreb
Voditeljica: Sandra Gabrić Primorac

ČUDNE RIJEČI, NEŠTO NEOBIČNO...

Odilon Gbenoukpo Singbo, prvi sveučilišni kapelan Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu, svojim životom i radom pobuduje interes i nadahnjuje. Da detalje iz njegova bogata četrdesetogodišnjeg životopisa pročitate u romanu ili vidite na filmu, rekli biste da su nestvarni i neuvjerljivi. Neobični putovi doveli su ga u Hrvatsku.

Djetinjstvo

● Vratila bih Vas nakratko u prošlost i Afriku. Kako je bilo odrastati u Beninu?

Benin se nalazi u zapadnoj Africi, a ja sam iz sela Hondji. Bio je to seoski život, a u Africi je on još izvorniji, ljudi su povezaniji s prirodom. Rodio sam se u takvoj obitelji, sa sedmero djece, imam pet sestara i jednog brata. Kao dijete obavljao uobičajene aktivnosti, pomoći u kućanskim poslovima ili odlazak na polje s roditeljima. Taj će me odlazak na polje pratiti sve do dolaska u Hrvatsku. Moji su roditelji poljoprivrednici i nikada nisu išli u školu. Ne znaju ni čitati, ni pisati. Živjeli smo u skromnoj kući, nas sedmero djece spavalо je u istoj prostoriji, na tradicionalnim madracima koje smo prostirali svaku večer. Ujutro bismo ih pokupili i imali dnevnu sobu. Odrastao sam u tom zajedništvu pa je moje djetinjstvo u Africi obilježio rad s roditeljima i povezanost s bratom i sestrama, što je dragocjeno i lijepo iskustvo.

● Kakvo je bilo Vaše školovanje?

Zanimljiva je to priča. Školarina se u Beninu plaća od prvog razreda osnovne pa do zadnje godine fakulteta, a moji roditelji mi je nisu mogli

platiti. Važno je naglasiti, moje tri starije sestre nisu išle u školu pa nisam ni znao što je to škola ili zašto se ide u školu. Ali prijatelji su krenuli, ja sam ostao doma i bilo mi je dosadno pa sam krenuo za njima. Sjećam se da sam ponekad kroz prozor gledao što se unutra radi i onda su me učitelji pozvali, no izbacivali su me iz razreda kad je trebalo platiti školarinu. Dopustili su mi da pišem testove koje sam uvijek najbolje napisao iako nisam bio redovito na nastavi pa sam prelazio u viši razred. Tako sam završio osnovnu školu koja traje šest godina, iako nisam platio školarinu, što znači da sam im još uvijek dužan (smijeh).

● **Željeli ste se i dalje školovati. Kako ste uspjeli platiti srednju školu?**

Kod nas srednja škola ima dva dijela, prvi traje četiri godine. Učitelji iz osnovne škole skupili su novac i platili mi te četiri godine. Škola je bila udaljena pet kilometara od mog sela. Drugi dio je gimnazija, a ona je bila u gradu. I to je bila najveća muka. Trebao sam naći stan, napustiti roditelje, platiti stanarinu, školarinu, nekako se prehraniti. Roditelji su mi rekli da je bolje da se vratim i radim s njima na polju, ali nešto mi nije dalo mira. Našao sam stan, za koji nisam plaćao stanarinu nego sam je odradio na polju. Tri godine sam tako živio i uspio položiti maturu te upisati bogosloviju. To je već druga priča. I tako je moje školovanje uvijek bilo obilježeno napetošću, borbom, rizikom, ali i ljudima koji mi pomažu i daju krija pa imam snage za dalje. Bio je to trnovit put.

● **Kako ste i kada prepoznali svoj svećenički poziv?**

Kada sam imao 11 godina, imao sam prvu pričest i krizmu. Sve u jednoj godini, oba sakramenta. I onda sam imao osjećaj da Bog za mene želi nešto više. Promatraljući svećenike u bijelim reverendama, u Hrvatskoj je ta haljina crne boje, uvijek sam ih povezao s anđelima. Bio sam uvjeren da ih je Bog poslao s neba. Ako i govore o zemaljskim stvarima, imaju nekakvu posebnost, imaju poseban duh. I to me uvijek privlačilo. Htio sam biti poput njih. Ta moja želja da postanem svećenik bila je dodatni poticaj da se školujem. Upisao sam gimnaziju i tamo se susreo s hrvatskim misionarom Franjom Jačmenicom, koji je sada župnik u Cerju, tamo prema Dugom Selu.

Dakle, upoznao sam hrvatskog misionara koji me podržavao i kojem sam bio ministrant. Poslije sam otišao u bogosloviju i mi smo izgubili kontakt, ali me 2004. biskup šalje u Hrvatsku. Bog slaže kocke našega života i stvara lijep mozaik.

Hrvatska? Gdi je to?

● Što ste prvo pomislili kad ste saznali da ste poslani u Hrvatsku?

Gdi je to? Iako sam se družio s velečasnim Franjom, malo sam znao o Hrvatskoj. U školi smo učili povijest koju su pisali Francuzi, a u njoj se nije spominjala Hrvatska. Spominjao se Beograd, Srbija, Jugoslavija.

Zahvaljujući internetu, najprije sam poslušao hrvatsku himnu. Čudne riječi, nešto neobično... Neobično i zato što je biskup prvi put poslao nekog bogoslova na studij izvan države. Miješali su se u meni osjećaji radosti jer biskup ima povjerenje u mene, ali i neizvjesnosti jer ne znam kamo idem. Čudan jezik, kako će to naučiti.

● Kakav je bio Vaš prvi dojam kad ste došli u Hrvatsku?

Moj prvi dojam je... Prvo moram nešto objasniti. Benin je francuska kolonija, a Europa je za nas Francuska. Nemamo taj uvid širine ili različitosti unutar samoga europskog kontinenta. Svatko od nas bio je na oprezu, nije želio imati posla s Francuzima. Rekao sam biskupu da će se odmah vratiti iz Hrvatske ako me ljudi ne budu poštovali kao čovjeka. Dakle, bio sam skeptičan. Ali kako su me ovdje primili kolege u bogosloviji i biskup, po-kojni biskup Marko Culej, tadašnji varaždinski biskup, koliko su bili otvoreni, ljubazni, spremni pomoći, to nisam zamišljao ni očekivao. To me oduševilo, ne bih danas bio u Hrvatskoj da nisam imao tako lijepo iskustvo.

● Možete li opisati proces učenja jezika? Jeste li ga učili svaki dan?

Predavanja na fakultetu trebala su biti na engleskom. No nisu bila. Što mi je preostalo? Velečasni Toni Štefan dosta je radio sa mnom na početku kad sam došao u srpanju 2004. Odustao sam od škole u kojoj sam učio hrvatski i počeo sam raditi doma. Ovakva je bila organizacija. Idem na

fakultet prijepodne, ništa ne razumijem, nema veze, dođem doma, čitam knjige, skripte, prevodim. Odredio sam da svaki dan uz gramatiku moram naučiti deset novih riječi, svaki dan. Na kraju tjedna moram sve ponoviti i upotrijebiti te riječi u nekoj rečenici. To je proces, mukotrpan. Naravno, bilo je trenutaka kada sam htio odustati. Što više učiš, imaš dojam da manje razumiješ. Onda poludiš, želiš otici doma, gdje te ljudi razumiju.

Što Vam je bilo najteže? Koji dio jezika, osim padeža?

Koji dio jezika? Narječja. U bogosloviji sam bio s kolegama Zagorcima, Međimurcima, Dalmatincima, Slavoncima. Kad Zagorc krenu po svome imaš osjećaj da učiš jedan jezik, a domaći ljudi govore nešto sasvim drugo. Počneš se preispitivati. Na kraju shvatiš da oni govore dijalekte, a ti se mučiš s književnim jezikom.

● Za kraj, što biste poručili našim čitateljima?

Svim učenicima svakako bih preporučio da ne odustaju od svojih snova jer bez snova čovjek luta i ne uspijeva u životu. Moraju mnogo sanjati. I uz svoje plemenite snove nikada ne zanemariti važnost vjere. Bog se na razne načine očituje nama, preko dobrih ljudi, prijatelja, nekih događaja, banalnih stvari za koje ne znamo što nose. I treće, isplati se biti marljiv. Zaista, isplati se biti marljiv i ne birati put minimalizma, dakle dvojka pa dosta. Ne! Traži više! Društvo danas ne podnosi prosječne nego želi izvrsne. Prema tome, ako imaš svoje snove, ako računaš na Boga i nastojiš biti izvrsna, to ne znači da ćeš uvijek imati petice, ali daješ sve od sebe. I onda će biti dobro.

AMALIJA DANJEK

3. razred

III. gimnazija, Zagreb

Voditeljica: Maja Ilić

INTERVJU S MIRANOM KURSPAHIĆEM

NAPRIJED, SA ŠTITOM IL' NA NJEMU!

Napraviti nešto ni iz čega možda je i najveća vrijednost koju kao vrsta posjedujemo. Miran Kurspahić svestrani je umjetnik, kazališni redatelj i glumac, poznat po iznimnoj borbenosti i slobodoumnosti, koji svojim stvaralačkim djelom potiče na preispitivanje vlastite odgovornosti za položaj i odnose u društvu. Uz to, strastveni je košarkaš i često ga se može vidjeti na našem školskom igralištu. Sve to bio je i više nego dovoljan razlog za razgovor, a izvrsna prigoda za upoznavanje bila je njegova izložba „&TD. Šeširdžija“, otvorena 8. lipnja u galeriji Greta u Zagrebu, gdje sam vrlo spontano i lako dogovorila intervju. Iako vrlo zauzet probama za novu predstavu, primio nas je u svom domu u nedjeljno lipansko poslijepodne.

● Svestran ste i vrlo inovativan stvaralac na različitim područjima. Je li sve ovo čime se bavite umjetnost?

Sve ljudske djelatnosti imaju kapacitet biti umjetnost, ali to ne znači da nužno i jesu. Sve ono što smatramo konvencionalnim umjetnostima, nije samo po sebi umjetnost. Ne! Ove aktivnosti možda imaju malo veću šansu postati umjetnost, ali umjetnost može biti i način slaganja cvijeća, aranžiranje banana, kuhanje, popravljanje vodokotlića ili automobila. Iskra je umjetnosti u svemu. Umjetnost je mogućnost, a hoće li se manifestirati, ovisi o autoru i prilikama.

Hrabri su nepoželjni

● A kakve su prilike u Hrvatskoj? Kakvo je stanje umjetnosti i kulture?

Stanje u kulturi nerealno je dobro s obzirom na to kakvo je stanje u državi. Druga je priča kakvo bi trebalo biti. Sve je jasno kad se pogleda koliko je ukupno izdvajanje iz BDP-a za kulturu, tek 0.47 %, čak je sada i manje, a europski je prosjek 2.2 %. Radi se o načinu percipiranja kulture, a iz postotka je jasan odnos države prema kulturi. O njoj se obično ne priča u predizbornim kampanjama, tek ponekad postane mjesto političkih nadmetanja ljevice i desnice s razornim posljedicama.

● Ciljate li na ono što se dogodilo s &td-om?

Tako je. U kratko vrijeme krajem 2018. godine napravilo se puno dugoročne štete i potrebna je cijela vječnost da se nešto zaustavljen ponovno pokrene. Stanje je pogubno za nezavisnu scenu u cijeloj državi, a imamo jako zanimljive umjetnike na raznim poljima. Postoji zanimanje umjetnika za rad, ali je i percepcija kulture sukladna izdvajanjima iz BDP-a za nju. Kulturne rubrike svele su se na kritike u kratkim crticama, srozane kvalitete teksta, razbacane po marginalnim časopisima. Mislim da to zorno govori o interesu za kulturu.

● Znači li to da se od kulture i umjetnosti ne može živjeti u Hrvatskoj?

Može, ne nešto genijalno, ali može. Ovisi o tome što radiš, kako radiš i koliko toga radiš. Što si razgranatiji i što više svaštariš, to su ti veće šanse da preživiš. Mislim da na prste jedne ruke mogu nabrojiti one koji od tzv. umjetnosti žive dobro ili jako dobro. Puno je veći broj onih, u koje uklapam i sebe, koji preživljavaju. Može se preživjeti uz puno truda što znači da se moraš baviti i nečime što nije u opisu posla i želja.

● Ima li onda umjetnik potrebnu umjetničku slobodu?

Umjetnik sam odlučuje hoće li imati slobodu ili neće. Teško će zadržati slobodu ako se prilagođava tržištu. A opet mora biti spremna na kompromise, što nije lako. Često su popularni oni koji ne „talasaju“ i ne

postavljaju problematična pitanja. Istovremeno su nepoželjni oni hrabri i beskompromisni koji problematiziraju stvarnost i ključne teme, opipavaju neuralgične točke društva.

● Ali oni su važni, zar ne?

Naravno, oni su važni i zanimljivi. Pokušavam biti takav, ali to nije uvi-jek najlakše i najljepše. Problematičan si čim postavljaš pitanja, pa se vra-ta zatvaraju. Zaboravlja se da je zadatak umjetnika da postavlja pitanja. To je način komuniciranja s publikom, tako ih nagnaš da propitaju osob-nu odgovornost unutar vlastitog života u društvu. To je nešto što manjka nama, pogotovo kao katoličkom društvu. Odgovornost se često voli pre-bacivati na više sfere, a puno manje postoji spremnost da se preuzme vla-stita odgovornost za djela, postupke, riječi...

Ili si u tome ili te nema

● Nezadovoljni stanjem na Akademiji dramskih umjetnosti uputili ste, zajedno s Oliverom Frlićem i Sašom Božićem pismo dekanu i me-dijima i zatražili reformu ADU. Je li taj postupak značio preuzimanje odgovornosti? Jeste li zažalili zbog svega što se događalo?

U mojim godinama, nakon dvanaest godina profesionalnoga rada, mogu reći da sam na Akademiji prošao štošta i da ni za čim ne žalim. Kod nas pali samo strah od medijske vidljivosti. Isto je s profesorima na Akademiji, raznim ravnateljima, sanacijskim upraviteljima, političarima i ostalima. Jedino što ih boli i može dirnuti, povlačenje je po novinama i te-leviziji. Kao da ne postojiš, ako nisi prisutan u medijima ili intenzivno na društvenim mrežama. Ili si u tome ili te nema.

● I kakvo je vaše iskustvo „medijskog prepucavanja“?

Usprotivio sam se moći, napravio onako kako sam osjećao. Nažalost, ratovanje i ucjenjivanje može se vršiti isključivo u medijskom prostoru. Svjesno sam preuzeo rizik jer sam odgovoran i ne mogu prijeći preko nekih stvari. Bijes zbog nepravde koja mi je nanesena odlučio sam kre-ativno usmjeriti, obračunima pristupiti konceptualno, artikulirati preko

umjetnosti. Tako je zabavnije i konstruktivnije jer ja ne volim destrukciju. Volim kad se nešto napravi iz nečega. Bitan faktor je zabava. Život je jako kratak i nema ga smisla koristiti za dosadne stvari.

● Jesu li to uvjerenja arteista? Ustvari, u što vjeruje jedan vjernik u umjetnost?

Načelno sam protiv bilo kakve vrste teizama i nazvao bih se militantnim ateistom. Tolerancija mi se smanjuje zbog globalno rastućeg trenda radikalizma. Sve se više dovode u pitanje neke vrijednosti i stavovi koje za-stupam. Zapanjuje me i rastuže što nazadujemo unatoč nevjerojatnom razvoju svih segmenata znanosti.

● Bojite li se toga?

Naravno da se bojim. Bojim se i smrti, ali mi ne treba iluzija da će, ako budem dobar, kad odapnem, otici u čeneti s djevicama, a ako budem jako zločest, mučiti će se u paklu. Bolje bi bilo iskoristiti ono što imate ovdje i sada. To je moje duboko vjerovanje. Onog trena kad ote mozak, gotovo je. Vrlo sam neduhovna i racionalna osoba koju vrlo često vode impulzivni instinkti. Dok si tu prisutan, zdrav i aktivisan, daj sve od sebe. Radi najbolje što znaš. Uključi se i uživaj u tom. Naglašavam zabavljanje i potpuno preuzimanje vlastite odgovornosti.

● A nije li već prekasno za pozivanje na odgovornost, ne srljamo li ubrzano prema dnu?

Trenutačno živimo u najboljem od dosadašnjih svjetova iako nam se to u medijima prikazuje drukčije. Produljio se životni vijek, globalno se povećala kvaliteta života, čak se smanjio i broj terorističkih organizacija u odnosu na statistike iz 70-ih godina prošlog stoljeća. Ide se prema naprijed, ali me rastuže potreba za „rikvercom“ u nekim segmentima. Po prirodi nisam pesimist ni depresivac. Zapravo sam izuzetno vesela i borbeni osoba. Moja majka voli govoriti onu spartansku „sa štitom il na njemu“ tako da to prakticiram. Dok ne ležiš mrtav, još se boriš i guraš dalje. Stvarno vrlo naivno, utopijski i glupo vjerujem da ne samo da možeš već da moraš biti u svemu. To će se dogoditi samo ako radiš jer ti si ta prva iskra koja pokreće.

Sudionici Smotre LiDraNo (2020)

Literarni izraz – osnovne škole

1. **Osnovna škola Blato, Blato**
ESKURZIJA 2019.
Učenica: Veronika Dovijanić
Voditeljica: Ljubica Andreis
2. **Osnovna škola „Vladimir Nazor, Đakovo**
MONOLOG JEDNE MAČKE
Učenica: Maja Petz
Voditeljica: Maja Katić
3. **Osnovna škola „Đuro Ester“, Koprivnica**
DNEVNIK JEDNOG TIGRA
Učenica: Maša Kresojević
Voditeljica: Dubravka Bijelić
4. **Osnovna škola „Milan Brozović, Kastav**
BALONČIĆ, MJEHURIĆ, BUBICA
Učenik: Enio Brezac
Voditeljica: Dubravka Uroda
5. **Osnovna škola Ivana Kukuljevića, Sisak**
ŠARENI SNJEGOVIĆ
Učenica: Athea Lilith Prodanović Haines
Voditeljica: Jasna Dragić
6. **Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Čepić**
KIŠNI DAN
Učenica: Sara Žulić
Voditeljica: Alenka Brenković
7. **Osnovna škola don Lovre Katića, Solin**
SEOSKA BALADA
Učenik: Niko Ivanović
Voditeljica: Atanasija Bilić
8. **Osnovna škola Tomaša Goričanca, Mala Subotica**
HOJ SEM – IŠ TAM
Učenica: Neva Novak
Voditeljica: Ljiljana Rinkovec

9. **Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskoga, Zagreb**
PLAČLJIVI OBLAK
Učenik: Vid Haramija
Voditeljica: Lidija Sykora-Nagy
10. **Osnovna škola Jelsa, Jelsa**
ŠKROKI
Učenik: Juraj Balić
Voditeljica: Ivana Belić Mustapić
11. **Osnovna škola Poreč, Poreč**
NEOČEKIVANA OTMICA
Učenica: Zoe Bošnjak Simunić
Voditelj: Amir Alagić
12. **Osnovna škola Petra Krešimira IV., Šibenik**
PUSTOLOVINA JEDNOG VALA
Učenik: Nikola Živković
Voditeljica: Nataša Jurić Stanković
13. **Osnovna škola dr. Branimira Markovića, Ravna Gora**
GLAZBENI SVIJET
Učenica: Jana Vančina
Voditeljica: Gordana Podobnik
14. **Osnovna škola Josipa Broza, Kumrovec**
5 SEKUNDI
Učenik: Marko Zgorelec
Voditeljica: Tea Ferdelja
15. **Osnovna škola Eugena Kumičića, Velika Gorica**
ZVIJEZDE NE BI TREBALE OSTATI SAME
Učenica: Lara Zajac
Voditeljica: Goranka Dimoski
16. **Osnovna škola Selnica, Selnica**
KUĆA S POGLEDOM NA EIFELOV TORANJ
Učenica: Maja Tkalčec
Voditeljica: Natalija Jurinec
17. **Osnovna škola Trpanj, Trpanj**
RAJ NA ZEMLJI
Učenik: Marin Miljak
Voditeljica: Ana Tulić Šale

18. **Osnovna škola Vjenceslava Novaka, Zagreb**
DALMATINSKA ZAGORA
Učenica: Niko Pavlović
Voditeljica: Marija Gelo
19. **Osnovna škola „Milan Brozović“, Kastav**
KIŠNI PUT
Učenica: Laura Abramović
Voditeljica: Magit Matković
20. **Osnovna škola Brestje, Sesvete**
MUKE ČRNUGA PETKA
Učenica: Marija Franka Podgorski
Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljajo
21. **Osnovna škola Ivana Mažuranića, Obrovac Sinjski**
PLAVE OČI
Učenica: Marija Munivrana
Voditeljica: Dino Fabjančić
22. **Osnovna škola Frana Galovića, Zagreb**
SVE ZBOG GRAŠKA I RIŽE...
Učenica: Anja Vlahović
Voditeljica: Ana Vukušić Mahin
23. **Osnovna škola Novi Marof, Novi Marof**
RATIMIR
Učenik: Fran Rabuzin
Voditeljica: Sunčica Križan-Kadi
24. **Osnovna škola „Rikard Katalinić Jeretov, Opatija**
TRAG
Učenica: Dora Lukšić
Voditeljica: Milana Međimorec
25. **Osnovna škola Zapruđe, Zagreb**
KIŠONOVSKA HUMORESKA IZ MOJE OBITELJI
Učenica: Jelena Čumandra
Voditeljica: Anabela Crnković
26. **Osnovna škola Matije Vlačića, Labin**
PLJUNI
Dino Peruško
Voditeljica: Klaudia Blašković

27. **Osnovna škola „Retfala“, Osijek**
SRCE SE SRAMI
Učenica: Greta Klanac
Voditelj: Marinko Plazibat
28. **Osnovna škola „Dobriša Cesarić“, Požega**
NETKO DRUGI
Patrik Palameta
Voditeljica: Blanka Đimot Zima
29. **Osnovna škola Nikola Tesla, Rijeka**
MARKIZA OD STAROGA GRADA
Učenica: Mari Rodin
Voditeljica: Irena Peić Rančić
30. **Osnovna škola braće Radić, Pridraga**
STRAH
Učenica: Ema Zubčić
Voditeljica: Slavica Oštarić

Literarni izraz – srednje škole

1. **III. gimnazija, Zagreb**
UMJETNI OSMIJEH
Učenica: Chiara Pumper
Voditeljica: Maja Ilić
2. **Prva gimnazija Varaždin, Varaždin**
KAD KNJIGE SPAVAJU
Učenica: Teodora Hublin
Voditeljica: Tatjana Ruža
3. **XI. gimnazija, Zagreb**
MIŠOMORA
Učenik: Sven Srkoč
Voditeljica: Ivana Babić
4. **Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva Đurđevac**
„.... I OSTAVI SI DESET ZA LJUBAZNOST...“
Učenica: Ena Halaček
Voditeljica: Mirela Kožar
5. **Srednja škola Ivan Švear, Ivanić Grad**
MOJA SESTRA
Učenica: Mia Cerovečki
Voditeljica: Valentina Pižir

6. **Škola za medicinske sestre Vrapče, Vrapče**
VUKOVAR U ZAGREBU, ZAGREB U SRCU ILI KAKO SU MAMI VRANE POPILE MOZAK
Učenik: Filip Belobrajdić
Voditeljica: Lahorka Černok
7. **Srednja škola Jastrebarsko, Jastrebarsko**
TRI TOČKICE
Učenik: Tin Fresl
Voditeljica: Barbara Baždarić
8. **Srednja škola Krapina, Krapina**
PAS DE DEUX
Učenica: Lucija Šalković
Voditeljica: Sanja Ranogajec
9. **V. gimnazija, Zagreb**
NIŠTAVILO
Učenica: Marta Novaković
Voditeljica: Vesna Muhoberac
10. **Gimnazija dr. Mate Ujevića u Imotskom, Imotski**
BOG NE VOZI PIJAN
Učenica: Ida Zdilar
Voditeljica: Ines Smoljko
11. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
SJEĆANJE NA ŠUMOVE RADIJA
Učenica: Lora Čavlović
Voditeljica: Svetlana Štampar
12. **Srednja škola Delnice, Delnice**
* * * (LJETO U PUNOME MAHU)
Učenik: Borna Majnarić
Voditeljica: Jasmina Lisac
13. **Elektrotehnička i prometna škola Osijek, Osijek**
ARABELLA
Učenica: Lou Ćupurdija
Voditeljica: Sandra Štrasser
14. **Srednja škola Ivanec, Ivanec**
GRIMIZ I DJETELINE
Učenica: Maja Bregović
Voditeljica: Maja Držaić

15. **Srednja škola Glina, Glina**
NAJGORA KAZNA
Učenik: Fran Kovačević
Voditeljica: Ljerka Iharoš
16. **Srednja škola Zlatar, Zlatar**
TUGA
Učenica: Paula Sviben
Voditeljica: Marina Rod Kralj
17. **Gimnazija Karlovac, Karlovac**
ODBROJAVANJE
Učenica: Lucija Grbac
Voditeljica: Snježana Srdić
18. **Gimnazija Bjelovar, Zagreb**
TEATAR U MENI
Učenica: Magdalena Trnski
Voditelj: Ivan Špoljarić
19. **Srednja škola Mate Blažine, Labin**
ZAŠTO NISAM DOVOLJNO DOBRA
Učenica: Nina Negovanović
Voditeljica: Branka Komljenović
20. **Prva riječka hrvatska gimnazija, Rijeka**
U KUTIJI – PET DIJELOVA PJESENJE
Učenica: Tina Tus
Voditeljica: Helena de Karina

Novinarski izraz – osnovne škole

1. **II. osnovna škola Bjelovar, Bjelovar**
ŠKOLA ZA ŽIVOT U ANTINU UREDU
Učenik: Norik Gjini
Voditeljica: Vlatka Bily
2. **Osnovna škola Vladimir Bosnar, Stubičke Toplice**
DOBRODOŠLI U TOPLIČKI AVION ZA PROSLAVE!
Učenica: Nikolina Gmaz
Voditeljica: Blanka Doko

3. **Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica**
OPROSTI, MILKA
Učenica: Ena Vidović
Voditeljica: Sanja Pavelko
4. **Osnovna škola Brestje, Zagreb**
LJEVORUKI GENIJALCI ZAROBLJENI U SVIJETU DEŠNJAKA
Učenica: Marija Franka Podgorski
Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljako
5. **Osnovna škola Sirač, Sirač**
BACANJE HRANE JE GRIJEH
Učenica: Nikol Vaclavek
Voditeljica: Suzana Hunjak
6. **Osnovna škola Antuna Gustava Matoša, Zagreb**
TRČANJEM ČINIMO DOBRO SEBI I DRUGIMA
Učenik: Karlo Trupec
Voditeljica: Marija Đerek
7. **Osnovna škola Mahično, Mahično**
JE LI NE ZNAMO JEDINI ODGOVOR?
Učenik: Antonio Belić
Voditeljica: Nikolina Nikolić
8. **Osnovna škola Josip Pupačić, Omiš**
ENES KIŠEVIĆ: MOGU VAM REĆI DA SAM BIO BOLJI PJESNIK
KAO DIJETE NEGO DANAS
Učenica: Nina Perkušić
Voditeljica: Daniela Odak
9. **Osnovna škola Jagode Truhelke, Osijek**
AOTEAROA – ZEMLJA DUGOG BIJELOG OBLAKA
Učenica: Kristina Pavošević
Voditeljica: Vjekoslava Hrastović
10. **Osnovna škola Marije Jurić Zagorke, Zagreb**
PALAC GORE
Učenica: Tara Čolakić
Voditeljica: Melita Horvatek Forjan
11. **Osnovna škola Ante Kovačića, Zlatar**
ZLIKOVČEVA LJUBAVNICA KOJA PUCA IZ TOPA
I VOLI MUČITI LJUDE
Učenik: Matija Mikulec
Voditelj: Denis Vincek

12. **Osnovna škola Mejaši, Split**
POSTOLARI I VRAZI
Učenica: Ivana Jukić
Voditeljica: Divna Šušić
13. **Osnovna škola Ante Starčevića, Viljevo**
NEKE NOVE STVARI
Učenica: Marija Kopić
Voditeljica: Dobrila Grgurić
14. **Osnovna škola „Retfala“, Osijek**
NOV NAČIN ŽIVOTA – VEGANSTVO
Učenica: Katarina Galinec
Voditeljica: Sanda Dominković
15. **Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Slavonski Brod**
ŽIVI KAKO SRCE ŽELI
Učenica: Maja Zirdum
Učenica: Marija Matić

Novinarski izraz – srednje škole

1. **Druga gimnazija, Split**
KAKO SU MEDIJI UTJECALI NA DRUŠTVENU PERCEPCIJU
PREDSJEDNIČKIH KANDIDATA
Učenica: Ivka Živković Kuljiš
Voditeljica: Iva Polić
2. **Gimnazija „Matija Mesić“, Slavonski Brod**
TREBA IMAT' MU*A
Učenica: Rea Stojanović
Voditeljica: Andrijana Nemet-Kosijer
3. **Isusovačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Osijeku, Osijek**
MOJ PAMETNI (NE)PRIJATELJ
Učenica: Antonia Mišić
Voditeljica: Vera Bilandžić
4. **Strukovna škola Vice Vlatkovića, Zadar**
ZADAR SE NE MOŽE REŽIRATI
Učenik: Gabrijel Krišto
Voditeljica: Ivana Pandžić

5. **Prva gimnazija, Split**

ČA JE KO PEŠKA

Učenica: Jana Videka

Voditelj: Ivica Šušić

6. **Gimnazija Petra Preradovića, Virovitica**

BRZA MODA I ZAŠTO JOJ JE POTREBNO STATI NA KRAJ

Učenica: Ela Marendić

Voditeljica: Vera Žužić

7. **Srednja škola „Vladimir Gortan“, Buje**

PACIJENT MIROSLAV KRLEŽA U DRAMI ŽIVOTA

Učenica: Tea Šmitran

Voditeljica: Dunja Janko

8. **Klasična gimnazija, Zagreb**

SOFOKLOVA ANTIGONA U RUKAMA OPASNOGA FILOZOFA

Učenica: Erika Pirić

Voditeljica: Ivana Črnelč

9. **XI. gimnazija, Zagreb**

ČUDNE RIJEČI, NEŠTO NEOBIČNO...

Učenica: Dora Šmit

Voditeljica: Sandra Gabrić Primorac

10. **III. gimnazija, Zagreb**

NAPRIJED, SA ŠTITOM IL' NA NJEMU!

Učenica: Amalija Danjek

Voditeljica: Maja Ilić

Radijski izraz – osnovne škole

1. **Osnovna škola Zlatar, Zlatar**

OTMICΑ

Učenici: Tomo Valjak i Karla Bingula

Voditelj: Denis Vincek

2. **Osnovna škola Marija Bistrica, Marija Bistrica**

CIPELCUG

Učenici: Lea Kovačić i Petra Šajnički

Voditelj: Melita Petriš Banovec

3. **Osnovna škola Josipdol, Josipdol**
GOSPOĐICA NEĆU
Učenici: Mila Franjković i Ivan Turudić
Voditelj: Senka Stojisavljević
4. **Osnovna škola Rovišće, Rovišće**
DOMOVINA MOJA U TISUĆU BOJA
Učenici: Gabriela Tomić i Lukrecija Ćuk
Voditeljica: Davorka Jug
5. **Osnovna škola Budrovci, Budrovci**
DOGODILA SE DOSADA
Učenici: Gabriel Florian i Viktor Kladarić
Voditeljica: Vesna Karalić-Kladarić
6. **Osnovna škola Ivanovec, Ivanovec**
FAKINI
Učenici: Mura Blažević i Marta Murk
Voditeljica: Nataša Kralj
7. **Osnovna škola Strahoninec, Strahoninec**
KRISTALNO DIJETE
Učenice: Frida Horvat i Vito Špicer
Voditeljica: Dijana Pasrić
8. **Osnovna škola Rudeš, Zagreb**
ŽIV, ŽIVLJI
Učenici: Lucija Dujmović i Leontina Ećim
Voditeljica: Mirjana Jukić
9. **Osnovna škola Bartola Kašića, Zagreb**
ZATVORI USTA I RECI
Učenice: Miho Štefelić i Anja Filko
Voditeljica: Marina Zlatarić

Radijski izraz – srednje škole

1. **Gimnazija Karlovac, Karlovac**
ŠTO SE RADI DOK RADIO RADI
Učenica: Dora Kučan
Voditeljica: Ivanka Vuglešić
2. **Obrtnička škola, Slavonski Brod**
MODA IZ SLAVONSKOG BRODA
Učenici: Lorena Marić i Ema Stojanović
Voditeljica: Martina Lukić Đaković
3. **Medicinska škola, Osijek**
NEBO JE PLAVO
Učenici: Anastasija Miroslavljević i Stjepan Ivičić
Voditeljica: Marina Pilj Tomić
4. **Druga gimnazija Osijek, Osijek**
MODERNE KAMIKAZE
Učenici: Emma Kotromanović i Ivona Riba
Voditeljica: Mirjana Bogdanović
5. **Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin**
SUKOB GENERACIJA
Učenica: Stela Ereiz
Voditeljica: Melita Lukšić
6. **Srednja škola Mate Blažine, Labin**
CAGODAR
Učenica: Danijela Daić
Voditeljica: Majda Milevoj Klapčić
7. **Gimnazija Dubrovnik, Dubrovnik**
OD BUBICE DO IGLICE
Učenici: Anadora Kukrika i Ivia Ana Car
Voditeljica: Ana Njirić Aleksić
8. **V. gimnazija, Zagreb**
DVIJE SAMOĆE
Učenice: Tara Lozar i Ema Hofer
Voditeljica: Vesna Muhoberac
Profesor Ante Čikić – čovjek kojega trebate upoznati

Dramski izraz – pojedinačni scenski nastup – osnovne škole

Napomena:

Županijske smotre LiDraNo 2020. održane su u razdoblju od 10. do 14. ožujka 2020. u ovim županijama: Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Međimurskoj, Koprivničko-križevačkoj, Virovitičko-podravskoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Osječko-baranjskoj, Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Gradu Zagrebu. Nisu održane u scenskom izrazu u: Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Varaždinskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Istarskoj županiji.

1. **Osnova škola Ljudevita Gaja, Zaprešić**
Olja Savičević Ivančević, ZALJUBLJENA U ČITAV SVIJET
Učenica: Angela Anočić
Voditeljica: Tanja Resanović
2. **Osnovna škola Eugena Kumičića, Velika Gorica**
Božidar Prosenjak, OTAC I SIN
Učenik: Fran Todorić
Voditeljica: Ljubica Skelin
3. **Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskoga, Zabok**
Gregor Petrović, NA PRSTE
Učenik: Jakov Kolar
Voditeljica: Ljerka Gajski Markulin
4. **Osnovna škola „Ivan Lacković Croata“, Kalinovac**
Miroslav Dolenc Dravski, ŠWABEN SIE DEUTSCH?!
Učenik: Šimun Golub
Voditeljica: Kristina Domović
5. **Osnovna škola „Milan Brozović“, Kastav**
Dinko Slany, COSTABELLA
Učenik: Ernest Podobnik
Voditeljica: Barbara Babić
6. **Osnovna škola „Rikard Katalinić Jeretov“, Opatija**
Ratko Bjelčić, LIJEPO I STRAŠNO KAO PRVI POLJUBAC
Učenik: Vito Juričić
Voditeljica: Milana Međimorec

7. **Osnovna škola „Sveti Matej“, Viškovo**
Ana Đokić, BAŠ ME BRIGA
Učenica: Rea Ban
Voditeljica: Ivana Žagar
8. **Osnovna škola Luke Perkovića, Brinje**
Luka Perković, ŠKRINJA
Učenik: Ivan Vuković
Voditeljica: Vesna Kostelac
9. **Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica**
Silvija Šesto, PLAVUŠE
Učenik: David Kolesarić
Voditeljica: Željka Krznarić
10. **Osnovna škola fra Kaje Adžića, Pleternica**
Fra Kajo Agjić, PSOVKE
Učenica: Sara Alaber
Voditelj: Ranko Janković
11. **Osnovna škola „Josip Kozarac“, Slavonski Šamac**
Arsen Dedić, U POTRAZI ZA SREĆOM
Učenik: Marko Sarić
Voditelj: Josip Galović
12. **Osnovna škola Okučani, Okučani**
Zvonimir Balog, PROŽDRLJIVA GUMICA
Učenica: Samanta Pejaković
Voditeljica: Dijana Sjeverac
13. **Osnovna škola Ivana Kukuljevića, Belišće**
Marina Gask, MAJIN DNEVNIK
Učenica: Dora Ledinščak
Voditeljica: Krunoslava Kovač
14. **Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Đakovo**
Charlie Chaplin, VELIKI DIKTATOR (*govor iz filma*)
Učenik: Ivan Bilać
Voditeljica: Marija Biuk
15. **Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Đakovo**
Sanja Pilić, KAKAV I TAKAV
Učenik: Mihael Haner
Voditeljica: Biljana Knežević

16. **Osnovna škola Gruda, Gruda**
Ivica Vanja Rorić, SREĆA
Učenica: Helena Penetra
Voditeljica: Marijana Šerkić Despot
17. **Osnovna škola Orebić, Orebić**
Nelka Sardelić, BARKA
Učenik: Mato Bogdan
Voditeljica: Vesna Martinović
18. **Osnovna škola Jože Horvata, Kotoriba**
Viktoria Fundak, STORA ČREŠNJA
Učenica: Dora Zvošec
Voditeljica: Nikolina Fuš Zvošec
19. **Osnovna škola Antuna Gustava Matoša, Zagreb**
Grigor Vitez, STRAH
Učenica: Neva Sever Melcher
Voditeljica: Irena Sremić
20. **Osnovna škola Alojzija Stepinca, Zagreb**
Valentina Lungomer, ŽABA KREKETUŠA
Učenica: Angelina Pašalić
Voditeljica: Lidija Jadrešić
21. **Osnovna škola Ante Kovačića, Zagreb**
Anton Pavlović Čehov, O ŠTETNOSTI DUHANA
Učenik: Bartol Budiša
Voditeljica: Marcela Kučeković
22. **Prva katolička osnovna škola u Gradu Zagrebu, Zagreb**
Zvonimir Balog, IZSLOVANA MIJEŠA
Učenica: Vida Tunguz
Voditeljica: Danijela Ljubas
23. **Osnovna škola Vukomerc, Zagreb**
Eva Janikovszky, BAŠ SE VESELIM
Učenica: Leona Novak
Voditeljica: Ivanka Knežević
24. **Osnovna škola Brestje, Zagreb**
Ivan Horvat, LIST ZA MAMO
Učenica: Marija Franka Podgorski
Voditeljica: Ankica Blažinović-Kljajo

Dramski izraz – skupni scenski nastupi – osnovne škole

1. **Osnovna škola Opuzen**
KAMO JE NESTAO MALI PRINC?
Voditeljica: Slavica Jakišić
2. **Osnovna škola Lapad, Dubrovnik**
POVUCI-POTEZNI
Voditeljica: Ivana Radaljac
3. **Osnovna škola Smokvica**
MOJ TOVARE POŠTOVANI
Voditeljica: Marina Šego
4. **Osnovna škola Zrinskih i Frankopana, Otočac**
ŠKOLA ZA ŽIVOT
Voditeljica Dragocjenka Bilović
5. **Centar za odgoj i obrazovanje, Čakovec**
PRAVDA ZA VUKA
Voditeljica: Sanja Bratinščak
6. **Osnovna škola Selnica**
NEKAD, DANAS, SUTRA?
Voditeljica: Bernarda Tkalcec
7. **Osnovna škola Vladimira Nazora, Đakovo**
OSTVARI SVOJE SNOVE
Voditeljica: Maja Vuka
8. **Osnovna škola Bratoljuba Klaića, Osijek**
MASKA
Voditeljica: Katarina Antolašić
9. **Osnovna škola Franje Krežme, Osijek**
CRNO NA BIJELO
Voditeljica: Ivana Šunjić
10. **Osnovna škola Stjepana Radića, Oprisavci**
CIGLA
Voditeljica: Tatjana Bratulić Trifunović
11. **Osnovna škola Antuna Mihanovića, Nova Kapela, Batrina**
DA SE PREDSTAVIM...
Voditeljica: Anka Maričević

12. **Osnovna škola Augusta Cesarca, Krapina**
STRAŠNA PRIČA
Voditeljica: Gordana Kučinić
13. **Osnovna škola Bedekovčina**
PUŽ NA CARINSKOM PREGLEDU
Voditeljica: Vesna Košutić
14. **Osnovna škola Marija Bistrica**
KAKO SU TRI PRAŠČIĆA NADMUDRILA VUKA
Voditeljica: Anita Klemar
15. **Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića, Velika**
RADOSTI OBITELJSKOG PRIJEVOZA
Voditeljica: Josipa Galić
16. **Osnovna škola Stjepana Radića, Čaglin**
ZAČARANA KRALJEVNA
Voditeljica: Ljiljana Đurđević
17. **Osnovna škola Zdenka Turkovića, Kutjevo**
PA DOBRO, GDJE JE TO MORE?!
Voditeljica: Anita Katić
18. **Osnovna škola Brajda, Rijeka**
TAPKAJU SITNO NOŽICE LAKE
Voditeljica: Tatjana Krpan Mofardin
19. **Osnovna škola Dolac, Rijeka**
GRICKO – ČUDOVITI KOJE GRICKA KNJIGE
Voditeljica: Fabiola Mijailović
20. **Osnovna škola Petra Zrinskoga, Čabar**
VELIKI ZAVODNIK
Voditeljica: Ingrid Žorž
21. **Katolička osnovna škola, Virovitica**
PUKE PUNE BUKE
Voditeljica: Marina Mađarević
22. **Osnovna škola Sesvete**
PRAVO BLAGO
Voditeljica: Naataša Peunić
23. **Osnovna škola Augusta Harambašića, Zagreb**
TI NISI KAO MI
Voditeljica: Josipa Kalac

24. **Osnovna škola Ante Kovačića, Zagreb**
SLIJEPE ULICE
Voditeljica: Marcela Kučeković
25. **Osnovna škola Eugena Kvaternika, Velika Gorica**
TRNORUŽICA NA TUROPOLJSKI
Voditeljica: Marina Mužek
26. **Osnovna škola Pokupsko**
IZBACITE ULJEZA IZ DVORANE
Voditelj: Marijo Ožaković
27. **Osnovna škola Stjepana Radića, Božjakovlina**
UMJETNIK
Voditeljica: Dragana Turkalj
28. **I. osnovna škola, Čakovec**
DEČKI
Voditeljica: Helena Slamek

Dramski izraz – pojedinačni scenski nastupi – srednje škole

Napomena:

Županijske smotre LiDraNo 2020. održane su u razdoblju od 10. do 14. ožujka 2020. u ovim županijama: Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Međimurskoj, Koprivničko-križevačkoj, Virovitičko-podravskoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Osječko-baranjskoj, Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Gradu Zagrebu. Nisu održane u scenskom izrazu u: Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Varaždinskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Istarskoj županiji. Međimurska županija nije poslala prijavnice.

1. **Gimnazija Velika Gorica, Velika Gorica**
Arsen Dedić, NEDAJ SE, INES
Učenik: Marijan Tomić
Voditeljica: Dubravka Cundeković
2. **Srednja škola Oroslavje, Oroslavje**
Tin Ujević, SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA
Učenica: Magdalena Blagec
Voditeljica: Marija Ubreković

3. **Gimnazija Ivana Zakhmardija Dijankovečkoga, Križevci**
Sarah Kane, 4.48 PSIHOZA
Učenica: Andreja Bratić
Voditeljica: Mateja Lončar
4. **Prirodoslovna i grafička škola Rijeka, Rijeka**
Alen Kapidžić, Enver Krivac, PIKNIK
Učenica: Nina Damjanović
Voditelj: Tomo Dubrović
5. **Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, Rijeka**
G. B. Shaw, IVANA ORLEANSKA (iz drame *Sveta Ivana*)
Učenica: Petra Mavrinac
Voditeljica: Sara Livaić Diminić
6. **Željeznička tehnička škola, Moravice**
Celia Rees, VJEŠTIČJE DIJETE
Učenica: Lea Šabanagić
Voditeljica: Nataša Volf Pleše
7. **Gimnazija Gospić, Gospić**
Emily Brontë, ORKANSKI VISOVI
Učenica: Naomy Ojurović Čaćić
Voditeljica: Anela Serdar Pašalić
8. **Srednja škola „Stjepan Ivšić“, Orahovica**
Michael J. Ferruzza, MY SUPPOSED BEST FRIEND
Učenica: Morena Grgić
Voditeljica: Valerija Zubak
9. **Srednja škola Pakrac, Pakrac**
Markus Zusak, KRADLJIVICA KNJIGA
Učenica: Kristina Zednik
Voditelj: Renato Ristić
10. **Srednja škola Matije Antuna Reljkovića, Slavonski Brod**
William Luce, LJPUTICA IZ AMHERSTA
Učenica: Tea Lukić
Voditeljica: Ljiljana Hess
11. **Medicinska škola Osijek, Osijek**
Pablo Neruda, SADA SI MOJA
Učenica: Lorena Čaušević
Voditeljica: Vesna Kasač

12. **Srednja škola Donji Miholjac, Donji Miholjac**
Zvonko Špišić, BICIKL
Učenik: Ivan Azenić
Voditeljica: Silva Vidaković-Romanić
13. **Srednja škola Donji Miholjac, Donji Miholjac**
Jana Frey, SLIJEPA ULICA
Učenica: Lucija Pavošević
Voditeljica: Silva Vidaković-Romanić
14. **Gimnazija Dubrovnik, Dubrovnik**
Nobojsa Romčević, CAROLINE NEUBER
Učenica: Adna Hebib
Voditeljica: Janja Leščan
15. **Gimnazija Tituša Brezovačkog, Zagreb**
Dobriša Cesarić, KOD VAGONA
Učenica: Ina Klarić
Voditeljica: Sandra Vukić Gjeldum
16. **III. gimnazija, Zagreb**
Terry Bisson, NAPRAVLJENI SU OD MESA
Učenica: Chiara Pumper
Voditeljica: Maja Ilić
17. **Hotelijersko-turistička škola u Zagrebu, Zagreb**
Curtis Sittenfeld, ZLATNE KLUPE
Učenica: Fanita Majhen
Voditeljica: Ana Lojen
18. **Prva ekonomска škola, Zagreb**
Miro Gavran, NAJPOSLUŠNIJI BOLESNIK TRPIMIR
Učenik: Marko Gavran
Voditeljica: Marina Mladenović
19. **V. gimnazija, Zagreb**
Marin Držić, DUNDO MAROJE (Petrunjelin monolog)
Učenica: Lucija Philips
Voditeljica: Lidiya Farkaš
20. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
Hrvoje Hitrec, O, BELI ZAGREB GRAD
Učenik: Nikola Topolovec
Voditeljica: Lana Rušnov Perić

21. **Klasična gimnazija, Zagreb**
Christopher Durang, GROHOTAN SMIJEH (Ženin monolog)
Učenica: Petrunjela Baće
Voditeljica: Ivana Črnelč

Dramski izraz – skupni scenski nastupi – srednje škole

1. **Gimnazija Dubrovnik**
GROZNICA SUBOTNJE VEČERI
Voditeljica: Matilda Perković
2. **Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva, Đurđevac**
ROMAN I JULIJA
Voditeljica: Ana Huzjak
3. **II. gimnazija, Osijek**
HEJ, EVO ME
Voditeljica: Ivana Vučemilović Šimunović
4. **Srednja škola Isidora Kršnjavoga, Našice**
ODRŽIVI
Voditeljica: Leopoldina Mijatović
5. **Gimnazija Nova Gradiška**
ĆELAVA PJEVAČICA ILI TRAGEDIJA JEZIKA ILI NEŠTO DRUGO
Voditeljica: Sonja Latal
6. **Gimnazija Matije Mesića, Slavonski Brod**
AUTOROVA KRIVNJA
Voditeljica: Mihaela Šebalj Zavor
7. **Gimnazija Antuna Gustava Matoša, Zabok**
GDJE JE NESTAO ČOVJEK?
Voditeljica: Ljubica Andelković Džambić
8. **Katolička gimnazija s pravom javnosti Požega**
GREGOR
Voditeljica: Marijana Ćorluka
9. **Gimnazija Požega**
21
Voditeljica: Duška Galić

10. **Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka**
AŠIKOVANJE
Voditeljica: Vesna Brala
11. **Srednja škola Ambroza Haračića, Mali Lošinj**
APOKSIOMEN PROBUĐEN LJUBAVLJU
Voditeljica: Sandra Maljić
12. **Gimnazija Petra Preradovića, Virovitica**
POVRATAK U OSAMDESETE
Voditeljica: Maja Bašnec
13. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
DOBRO STABLO
Voditeljica: Sanja Vlahović Trninić
14. **XV. gimnazija, Zagreb**
NA RUBU
Voditeljica: Idana Perić
15. **II. gimnazija, Zagreb**
DEKAMERON
Voditelj: Ivan Pavlović
16. **Srednja škola Jastrebarsko**
1
Voditeljica: Antonija Vlahović
17. **Srednja škola Vrbovec**
ISPITNA GROZNICA
Voditeljica: Nada Poturiček

Školski listovi – osnovne škole

1. **Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića, Slavonski Brod**
MALI GORAN, digitalni školski list
Učenica: Ana Zekušić
Mentorica: Marija Matić
2. **Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača**
PRERADOVIĆ, tiskani školski list
Učenica: Lana Mihaljević
Mentorica: Sanja Koletić

3. **Osnovna škola Ante Kovačića, Zlatar**
ZLATARSKE ISKRICE, tiskani školski list
Učenik: Matija Mikulec
Mentor: Denis Vincak
4. **Osnovna škola Slunj**
SLAP, tiskani školski list
Učenica: Antonija Barić
Mentorica: Katica Brajdić
5. **Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica**
HLAPIĆ, tiskani školski list
Učenica: Tea Strusa
Mentorica: Renata Sudar
6. **Osnovna škola Šimuna Kožičića Benje, Zadar**
DITE ZADARSKO, tiskani školski list
Učenica: Lara Perović
Mentor: Stipe Vestić
7. **Osnovna škola Antuna Nemčića Gostovindkoga, Koprivnica**
KRIJESNICE, tiskani školski list
Učenik: Marko Franjo
Mentorica: Marija Levak
8. **Osnovna škola Sveti Petar Orehovec**
KLINČEK, digitalni školski list
Učenica: Lea Harča
Mentorica: Stojanka Lesički
9. **Osnovna škola Monte Zaro, Pula**
ZARO, digitalni školski list
Učenica: Emina Hadžić
Mentorica: Dragica Pršo
10. **Osnovna škola don Mihovila Pavlinovića, Metković**
KREKET, tiskani školski list
Učenik: Filip Jerković
Mentorica: Katica Salacan
11. **Osnovna škola Marina Držića, Dubrovnik**
VIDRA, tiskani školski list
Učenica: Lara Mezei
Mentorica: Maris Batričević

12. **Osnovna škola Krune Krstića, Zadar**
FONTANA, tiskani školski list
Učenica: Ljubica Knez
Mentorica: Dina Milat
13. **Osnovna škola Eugena Kvaternika, Rakovica**
EUGENIJ, tiskani školski list
Učenica: Katja Šimić
Mentorica: Andrea Lukenda
14. **Osnovna škola Strahoninec**
KLOPOTEC, tiskani školski list
Učenica: Frida Horvat
Mentorica: Dijana Pasarić
15. **Osnovna škola Josipa Zorića, Dugo Selo**
JOŠKO, tiskani školski list
Učenica: Ana Matoš
Mentorica: Dragana Radovan

Školski listovi – srednje škole

1. **Prva riječka hrvatska gimnazija, Rijeka**
KULT, tiskani školski list
Učenik: Tomas Kurbanović
Mentorica: Helena de Karina
2. **Škola za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću, Zabok**
TABULA NOVA, tiskani školski list
Učenik: Ema Mihaliček
Mentor: Marina Buhin
3. **Prirodoslovno-grafička škola, Zadar**
SPEKTAR NOVI, tiskani školski list
Učenik: Marija Kafadar
Mentor: Kristina Erlić
4. **Strukovna škola Vice Vlatkovića, Zadar**
STRUČAK, tiskani školski list
Učenik: Teo Bukvić
Mentor: Ivana Pandžić

5. **Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb**
LABOS, tiskani školski list
Učenica: Korina Lorenz
Mentorica: Henrieta Barbarić
6. **II. gimnazija, Split**
DRUGAČIJI, tiskani školski list
Učenica: Lea Lozančić
Mentorica: Marija Ljubenkov
7. **Gimnazija Pula**
ŽURNAL, tiskani školski list
Učenica: Andrea Lukanović
Mentorica: Ivana Petrinić
8. **III. gimnazija, Zagreb**
MI MLADI, tiskani školski list
Učenica: Amalija Danjek
Mentorica: Maja Ilić
9. **X. gimnazija Ivana Supeka, Zagreb**
CENER, tiskani školski list
Učenica: Mihaela Helešić
Mentorica: Ružica Filipović
10. **Gimnazija Frana Galovića, Koprivnica**
FRANzine, digitalni školski list
Učenica: Marija Ferčec
Mentorica: Kristina Ledinski

Članovi povjerenstava Smotre LiDraNo

Članovi središnjega odbora

Mirela Barbaroša-Šikić
Marijana Češi
Srećko Listeš
Miroslav Mićanović
Mica Mladineo Desnica
Antonela Nižetić-Capković
Anita Šojat
Maja Zrnčić

Članovi za literarni izraz

Mirela Barbaroša-Šikić
Branko Čegec
Zoran Ferić
Enes Kišević
Miroslav Mićanović
Evelina Rudan
Tvrtko Vuković

Članovi za dramski izraz

Jakov Bilić
Ivan Đuričić
Stephanie Jamnický
Franka Klarić
Mario Kovač
Barbara Rocco
Sara Stanić
Paolo Tišljarić
Maja Zrnčić

Članovi za samostalne novinarske radove

Saša Drach
Hrvatka Kuko
Antonela Nižetić-Capković
Marko Podrug

Članovi za školske listove

Marko Baus
Neven Kepeski
Anita Šojat

Članovi za radijske emisije

Marijana Češi
Majda Makovec Joksimović
Lada Martinac Kralj
Srđan Nogić

LiDraNo, 1991–2020.

1991. Zagreb	2006. Zadar
1992. Rijeka	2007. Novigrad
1993. Čakovec	2008. Dubrovnik
1994. Pula	2009. Pula
1995. Virovitica	2010. Šibenik
1996. Dubrovnik	2011. Šibenik
1997. Zadar	2012. Šibenik
1998. Križevci	2013. Primošten
1999. Šibenik	2014. Primošten
2000. Supetar	2015. Šibenik
2001. Novi Vinodolski	2016. Šibenik
2002. Rovinj	2017. Primošten
2003. Šibenik	2018. Primošten
2004. Umag	2019. Šibenik
2005. Dubrovnik	2020. <i>Online</i>

Zahvaljujemo svima koji su pomogli u pripremi i ostvarenju Smotre LiDraNo 2020. Posebnu zahvalu dugujemo LiDraNovcima u Agenciji za odgoj i obrazovanje: Mireli Barbaroša-Šikić, Marijani Česi, Srećku Listešu, Snježani Lončar, Mici Mladineo Desnica, Antoneli Nižetić-Capković, Sandri Skopančić, koji su „bile tu“, i s voljom i veseljem pomagale kad je bilo najpotrebnije.